

Gospodarski i fiskalni učinci audiovizualne djelatnosti i državne potpore/poticaji u Hrvatskoj

Klemenčić, Irena; Primorac, Marko; Sopek, Viktorija; Zuber, Lana

Other document types / Ostale vrste dokumenata

Publication year / Godina izdavanja: **2020**

Permanent link / Trajna poveznica: <https://um.nsk.hr/um:nbn:hr:242:782247>

Rights / Prava: [Attribution-NonCommercial-NoDerivatives 4.0 International/Imenovanje-Nekomercijalno-Bez prerada 4.0 međunarodna](#)

Download date / Datum preuzimanja: **2024-10-06**

Repository / Repozitorij:

[Institute of Public Finance Repository](#)

Institut za
javne financije

Istraživački projekt

**GOSPODARSKI I FISKALNI UČINCI
AUDIOVIZUALNE DJELATNOSTI
I DRŽAVNE POTPORE/POTICAJI U HRVATSKOJ**

Zagreb, listopad 2019.

© Institut za javne financije, Zagreb, 2019.

Naručitelj projekta: Hrvatski audiovizualni centar
Nova Ves 18, Zagreb

Izvršitelj projekta: INSTITUT ZA JAVNE FINACIJE
Smičiklasova 21, Zagreb
tel. 01/4886-444
fax 01/4819-365
e-mail: ured@ijf.hr
<http://www.ijf.hr>

Voditeljica projekta: Irena Klemenčić, dipl. iur.

Istraživači: Irena Klemenčić, dipl. iur.
doc. dr. sc. Marko Primorac
Viktorija Sopek, mag. oec.
Lana Zuber, mag. oec.

SADRŽAJ

POPIS GRAFIKONA, TABLICA I SLIKA.....	III
SAŽETAK.....	VII
SUMMARY	IX
1. UVOD	1
2. FINANCIRANJE I POTPORE AV DJELATNOSTI U EUROPI.....	3
2.1. Izravna potpora i fondovi za financiranje potpore AV djelatnosti	3
2.2. Izvori financiranja fondova koji daju potporu AV djelatnosti	4
2.3. Zaključak	7
3. PANEUROPSKE POLITIKE ZA POTPORU AV DJELATNOSTI	9
3.1. Politika Europske unije za potporu AV djelatnosti	9
3.2. Politika Vijeća Europe za potporu AV djelatnosti	10
3.3. Međunarodni fondovi za koprodukcije.....	10
3.4. Izvori financiranja i poticaji AV sektoru.....	11
3.5. Politike potpore AV djelatnosti zemalja članica Europske unije.....	14
3.6. Zaključak	15
4. GOSPODARSKI UČINCI AV DJELATNOSTI	19
4.1. Ključni gospodarski i fiskalni pokazatelji	19
4.2. Zaključak	29
5. FINANCIRANJE I POTPORE AV DJELATNOSTI U REPUBLICI HRVATSKOJ	31
5.1. Zakonodavstvo o državnim potporama u EU i Hrvatskoj	31
5.2. Financiranje AV djelatnosti u Hrvatskoj – zakonodavni okvir.....	35
5.3. Poticanje ulaganja u proizvodnju AV djela.....	37
5.4. Postupak za ostvarivanje poticanja ulaganja u proizvodnju AV djela	39
5.4.1. Kriteriji i uvjeti za dobivanje financijskog poticaja.....	39
5.4.2. Ovlaštenici za podnošenje zahtjeva za financijski poticaj.....	40
5.4.3. Djelo za koje se može tražiti poticaj.....	41
5.5. Zaključak	43
6. PREGLED AV DJELATNOSTI U REPUBLICI HRVATSKOJ.....	45
6.1. Obuhvat.....	45
6.2. Struktura i trendovi	46
6.3. Pokazatelji poslovanja	51
6.4. Potpore AV djelatnosti	53
6.5. Zaključak	56
7. OCJENA EKONOMSKIH I FISKALNIH UČINAKA AV DJELATNOSTI U REPUBLICI HRVATSKOJ.....	59
7.1. Gospodarski i fiskalni učinci – opći okvir za razumijevanje	59
7.2. Direktni utjecaj na zaposlenost i bruto domaći proizvod	65
7.3. Direktni fiskalni učinci.....	67
7.4. Procjena ukupnih učinaka.....	70
7.5. Učinci prelijevanja – AV djelatnost kao pokretač destinacijskog turizma	71
7.6. Zaključak	74

8. OCJENA ISPLATIVOSTI SUSTAVA DRŽAVNE POTPORE AV DJELATNOSTI U REPUBLICI HRVATSKOJ	75
8.1. Analiza troškova AV djela iz programa mjere poticaja	75
8.2. Ukupna ocjena isplativosti programa mjere poticaja <i>Snimanje u Hrvatskoj</i>	79
8.3. Zaključak	80
9. ZAKLJUČAK	81
SAŽETAK GLAVNIH NALAZA	83
LITERATURA	87
PRILOZI	91

POPIS GRAFIKONA, TABLICA I SLIKA**Popis grafikona**

Grafikon 2.1. Izvori sredstava fondova za potporu AV djelatnosti u Europskoj uniji od 2010. do 2014. (u %)	4
Grafikon 2.2. Izvori sredstava fondova za potporu AV djelatnosti u Europskoj uniji bez Francuske od 2010. do 2014. (u %)	5
Grafikon 2.3. Prosječna struktura raspodjele sredstava potpore AV djelatnosti u Europskoj uniji od 2010. do 2014. (u %)	6
Grafikon 3.1. Broj nacionalnih fondova i fondova nižih razina vlasti za potporu AV djelatnosti zemalja EU-15 u 2014.	11
Grafikon 3.2. Broj nacionalnih fondova i fondova nižih razina vlasti za potporu AV djelatnosti zemalja EU-13 u 2014.	12
Grafikon 3.3. Ukupna sredstva nacionalnih fondova i fondova nižih razina vlasti za potporu AV djelatnosti zemalja EU-15 u 2014. (u mil. eura)	12
Grafikon 3.4. Ukupna sredstva nacionalnih fondova i fondova nižih razina vlasti za potporu AV djelatnosti zemalja EU-13 u 2014. (u mil. eura)	13
Grafikon 3.5. Ukupna sredstva nacionalnih fondova i fondova nižih razina vlasti za potporu AV djelatnosti po stanovniku zemalja EU-15 u 2014. (u eurima po stanovniku)	13
Grafikon 3.6. Ukupna sredstva nacionalnih fondova i fondova nižih razina vlasti za potporu AV djelatnosti po stanovniku zemalja EU-13 u 2014. (u eurima po stanovniku)	14
Grafikon 4.1. Broj poduzeća koja obavljaju djelatnosti vezane uz filmove, video filmove i televizijski program u zemljama EU-15 u 2016. (u tis.)	20
Grafikon 4.2. Broj poduzeća koja obavljaju djelatnosti vezane uz filmove, video filmove i televizijski program u zemljama EU-13 u 2016. (u tis.)	20
Grafikon 4.3. Ukupan promet poduzeća koja obavljaju djelatnosti vezane uz filmove, video filmove i televizijski program u zemljama EU-13 u 2015. (u mlrd. eura)	21
Grafikon 4.4. Ukupan promet poduzeća koja obavljaju djelatnosti vezane uz filmove, video filmove i televizijski program u zemljama EU-13 u 2016. (u mlrd. eura)	21
Grafikon 4.5. Dodana vrijednost prema troškovima proizvodnih čimbenika poduzeća koja obavljaju djelatnosti vezane uz filmove, video filmove i televizijski program u zemljama EU-15 u 2016. (u mil. eura)	22
Grafikon 4.6. Dodana vrijednost prema troškovima proizvodnih čimbenika poduzeća koja obavljaju djelatnosti vezane uz filmove, video filmove i televizijski program u zemljama EU-13 u 2016. (u mil. eura)	23
Grafikon 4.7. Broj zaposlenih u poduzećima koja obavljaju djelatnosti vezane uz filmove, video filmove i televizijski program u zemljama EU-15 u 2016. (u tis.)	24
Grafikon 4.8. Broj zaposlenih u poduzećima koja obavljaju djelatnosti vezane uz filmove, video filmove i televizijski program u zemljama EU-13 u 2016. (u tis.)	24
Grafikon 4.9. Prividna proizvodnost rada u poduzećima koja obavljaju djelatnosti vezane uz filmove, video filmove i televizijski program u zemljama EU-15 u 2016. (u tis. eura po zaposlenoj osobi)	25
Grafikon 4.10. Prividna proizvodnost rada u poduzećima koja obavljaju djelatnosti vezane uz filmove, video filmove i televizijski program u zemljama EU-13 u 2016. (u tis. eura po zaposlenoj osobi)	26
Grafikon 4.11. Operativna bruto profitna stopa u poduzećima koja obavljaju djelatnosti vezane uz filmove, video filmove i televizijski program u zemljama EU-15 u 2016. (u %)	26

Grafikon 4.12. Operativna bruto profitna stopa u poduzećima koja obavljaju djelatnosti vezane uz filmove, video filmove i televizijski program u zemljama EU-13 u 2016. (u %)	27
Grafikon 4.13. Udio troška zaposlenih u trošku proizvodnje poduzeća koja obavljaju djelatnosti vezane uz filmove, video filmove i televizijski program u zemljama EU-15 u 2016. (u %).....	28
Grafikon 4.14. Udio troška zaposlenih u trošku proizvodnje poduzeća koja obavljaju djelatnosti vezane uz filmove, video filmove i televizijski program u zemljama EU-15 u 2016. (u %).....	28
Grafikon 6.1. Struktura ostvarenog prometa poduzeća iz AV djelatnosti prema broju zaposlenih, 2017.....	47
Grafikon 6.2. Ukupan broj proizvedenih filmova u Hrvatskoj od 1999. do 2017. prema izvoru snimanja	47
Grafikon 6.3. Ukupan broj proizvedenih filmova u Hrvatskoj od 1999. do 2017. prema trajanju filma.....	48
Grafikon 6.4. Ukupan broj proizvedenih filmova u Hrvatskoj od 1999. do 2017. prema vrsti filma	48
Grafikon 6.5. Ukupan broj AV djela u prometu i udio broja hrvatskih AV djela u razdoblju 1999. do 2017.....	49
Grafikon 6.6. Struktura AV djela u prometu u 2017. prema zemlji podrijetla	50
Grafikon 6.7. Ukupan broj predstava i gledatelja u razdoblju 1999. do 2017.....	50
Grafikon 6.8. Regresija ukupnog broja predstava (u tis.) i ukupnog broja gledatelja (u mil.), razdoblje promatranja 1998.-2017.....	51
Grafikon 7.1. Broj zaposlenih u djelatnosti proizvodnje i distribucije filmova od 2011. do 2017.....	65
Grafikon 7.2. Direktni utjecaj djelatnosti proizvodnje i distribucije filmova na BDP i ukupan BDP Hrvatske od 2011. do 2017.....	66
Grafikon 7.3. Direktni fiskalni učinci djelatnosti proizvodnje i distribucije filmova od 2014. do 2017.....	70
Grafikon 7.4. Procijenjeni godišnji direktni i ukupni učinci djelatnosti proizvodnje i distribucije filmova uz primjenu različitih multiplikatora (M=2), prosjek razdoblja 2014.-17 i za godinu 2017.....	71
Grafikon 8.1. Agregatna distribucija troškova po ključnim stavkama svih projekata financiranih programom mjera poticaja, u mil. kn	76
Grafikon 8.2. Iznos troškova po uplaćenim porezima i doprinosima i udio u ukupnim troškovima proizvodnje, u mil. kn i %.....	77

Popis tablica

Tablica 3.1. Pregled programa potpora AV djelatnostima u članicama EU-a u 2018.	16
Tablica 5.1. Sredstva za provedbu nacionalnog programa u % bruto prihoda ostvarenog prethodne godine obavljanjem AV djelatnosti	38
Tablica 6.1. Broj poduzeća iz djelatnosti proizvodnje i distribucije filmova u razdoblju od 2011. do 2017.....	52
Tablica 6.2. Ostvareni promet poduzeća iz djelatnosti proizvodnje i distribucije filmova u razdoblju od 2011. do 2017., u mil. kn	52
Tablica 6.3. Ostvarena dodana vrijednost poduzeća iz djelatnosti proizvodnje i distribucije filmova od 2011. do 2017., u mil. kn.....	53
Tablica 6.4. Ostvarena dobit prije oporezivanja poduzeća iz djelatnosti proizvodnje i distribucije filmova od 2014. do 2017., u mil. kn	53

Tablica 6.5. Potpore AV djelatnosti u Hrvatskoj u razdoblju od 2011. do 2016., u mil. kn	56
Tablica 7.1. Tablica ponude proizvoda djelatnosti proizvodnje filmova, videofilmova i televizijskog programa; snimanja zvučnih i izdavanja glazbenih zapisa, 2010. godina, u mil. kn i %	62
Tablica 7.2. Tablica uporabe proizvoda djelatnosti proizvodnje filmova, videofilmova i televizijskog programa; snimanja zvučnih i izdavanja glazbenih zapisa, 2010. godina, u mil. kn i %	63
Tablica 7.3. Procijenjeni multiplikatori za filmsku i AV djelatnost.....	64
Tablica 7.4. Ostvarena dobit prije oporezivanja i procjena uplaćenog poreza na dobit poduzeća iz djelatnosti proizvodnje i distribucije filmova od 2014. do 2017., u mil. kn	67
Tablica 7.5. Procijenjeni prihodi od poreza na dohodak i prireza te doprinosa zaposlenih u djelatnosti proizvodnje i distribucije filmova od 2014. do 2017., u mil. kn	68
Tablica 7.6. Procijenjeni prihodi od PDV-a u djelatnosti proizvodnje i distribucije filmova od 2014. do 2017., u mil. kn	69
Tablica 7.7. Učinci snimanja AV djela na razvoj destinacijskog turizma, primjeri iz literature	72
Tablica 8.1. Statistika o broju projekata, ostvarenoj lokalnoj potrošnji i deklariranim fiskalnim troškovima AV djela obuhvaćenih programom mjera poticaja od 2012. do 2018., u mil. kn.....	75
Tablica 8.2. Ukupno procijenjeni fiskalni prihodi od AV djela obuhvaćenih programom mjera poticaja od 2012. do 2018., u mil. kn	79
Tablica 8.3. Ukupno procijenjeni ekonomski i fiskalni učinci od AV djela obuhvaćenih programom mjera poticaja od 2012. do 2018., u mil. kn.....	80

Popis slika

Slika 7.1. Pojednostavljeni dijagram odnosa pojedinih ekonomskih faza i ukupni učinci proizvodnje.....	59
Slika 7.2. Faze proizvodnje i distribucije filmova i svi povezani ekonomski učinci	61

SAŽETAK

U Hrvatskoj je u 2017. bilo aktivno 521 poduzeće unutar djelatnosti proizvodnje i distribucije filmova, video filmova i televizijskog programa i u odnosu na 2011. broj poduzeća je porastao za 15%. Ta su poduzeća zapošljavala ukupno 1.493 djelatnika. **Poduzeća koja posluju u audiovizualnoj (AV) djelatnosti ostvarila su 1,3 mlrd. kn prometa u 2017., a pozitivan trend rasta prometa vidljiv je u svim godinama od 2011.**

U promatranome razdoblju **ostvareni promet u AV djelatnosti porastao je za ukupno 74%, što je prosječan godišnji rast od gotovo 10%**. Poduzeća iz AV djelatnosti **ostvarila su i rast dodane vrijednosti koja je u 2017. dosegla razinu od 421 mil. kn, odnosno AV djelatnost čini otprilike 0,1% ukupnog hrvatskog BDP-a. U 2018. ostvarena dobit poduzeća iz AV djelatnosti na razini je 236 mil. kn, što je čak 19,6% više u odnosu na godinu ranije.**

Procjenom direktnih fiskalnih učinaka djelatnosti proizvodnje i distribucije filmova, video filmova i televizijskog programa pokazuje se da se iz te djelatnosti u državni proračun uplati prosječno godišnje oko 118 mil. kn, od čega je polovica (58 mil. kn) poreza na dodanu vrijednost (PDV).

Da bi se procijenio ukupan učinak hrvatske AV djelatnosti, koji osim direktnih podrazumijeva i indirektni i inducirane učinke, korištena je metoda multiplikatora pri čemu nalazi iz literature pokazuju da se uobičajene vrijednosti multiplikatora za AV djelatnost kreću između 2 i 2,3. To konkretno znači da **na svakih 100 novčanih jedinica ukupnog outputa/dodane vrijednosti u AV djelatnosti postoji još 100 – 130 novčanih jedinica outputa/dodane vrijednosti u drugim djelatnostima** zbog direktne ili inducirane povezanosti s AV djelatnosti.

Analiza provedena u okviru ovoga rada pokazala je da je **u AV djelatnosti direktno zaposleno prosječno 1.376 osoba u razdoblju od 2014. do 2017., odnosno 1.493 osoba u 2017., a na to se potpomaže zapošljavanje dodatnih 1.376 – 1.493 osoba. Direktna prosječna godišnja dodana vrijednost (doprinos bruto domaćem proizvodu) djelatnosti proizvodnje i distribucije filmova, video filmova i televizijskog programa se kreće između 340 i 421 mil. kn, a ukupna dodana vrijednost kreće se između 681 i 842 mil. kn. Direktni fiskalni prosječni godišnji učinci iznose između 118 i 148 mil. kn, a ukupni učinci između 237 i 295 mil. kn.**

Poseban je fokus ovoga rada bio na **ocjeni gospodarskih i fiskalnih učinaka programa mjera poticaja**. Program mjera poticaja *Snimanje u Hrvatskoj* koji je u Hrvatsku doveo neke od najvećih filmskih i televizijskih zvijezda današnjice, a prekrasne lokacije diljem Hrvatske služile su kao scene za neke od najuspješnijih filmova i TV serija – Igra prijestolja, Ratovi zvijezda, Robin Hood, Mamma mia 2, Diana, McMafia, Borgia, Iskopina i mnoge druge. Od 2012. do 2018. kroz sustav automatske državne potpore potpomognuto je ukupno 58 AV djela, čija je ukupna vrijednost lokalnih proračuna, odnosno ostvarena lokalna potrošnja iznosila oko 680 mil. kn, a ukupno je do sada po tim projektima isplaćeno 129 mil. kn poticaja.

Direktan ekonomski učinak svih 58 sufinanciranih AV djela u razdoblju od 2012. do 2018., ne uključujući efekt zapošljavanja, iznosi 226,7 mil. kn, što je 76% više od iznosa primljenih poticaja. Kroz lokalnu potrošnju projekata uključenih u program mjera poticaja *Snimanje u Hrvatskoj* u sedmogodišnjem je razdoblju **ukupno direktnim kanalom uplaćeno u državni i lokalne proračune 131,4 mil. kn, što je 19,3% ukupno ostvarene lokalne potrošnje tih projekata.** Kad se troškovi uplaćenih poreza, doprinosa i pristojbi stave u odnos s iznosima primljenih poticaja može se zaključiti da se čitav iznos isplaćenih poticaja za proizvodnju AV djela direktno vratio u proračun kroz kanale uplaćenih poreza i doprinosa.

Podaci potvrđuju snažnu ovisnost sektora AV djelatnosti u zemljama članicama EU-a o javnom financiranju i potporama iz državnog proračuna.

Unatoč povećanju raznolikosti različitih linija potpore AV sektoru, produkcija je i dalje ostala ključna aktivnost (djelatnost) koja koristi navedene poticaje, dok se za ostale namjene izdvaja tek manji dio potpora (u prosjeku oko 37% za sve ostale namjene).

Hrvatska je u 2014. za AV djelatnost izdvojila oko 9 mil. eura ili 0,91 euro po stanovniku, što ju svrstava među nove zemlje članice EU-a s najmanjim izdvajanjem za potpore AV sektoru po stanovniku.

Prilično visokim vrijednostima prividne proizvodnosti rada ističu se i Hrvatska i Mađarska, dok ostale zemlje imaju znatno nižu prividnu proizvodnost rada. Hrvatska je po ovom pokazatelju drugoplasirana među EU-13 zemljama (odmah nakon Poljske), s prosječnom vrijednošću (za sve djelatnosti) od 38.000 eura po zaposlenom.

Na razini nefinancijskoga poslovnog gospodarstva u Hrvatskoj je u 2016. ostvarena prosječna proizvodnost rada od 166.300 kn po zaposlenoj osobi (DZS, 2018). Usporedbom te vrijednosti s prividnom proizvodnosti rada u AV industriji nameće se zaključak kako je proizvodnost rada u AV industriji u Hrvatskoj natprosječna i bliža kapitalno nego radno intenzivnim djelatnostima.

U 2016. godini visoka je operativna bruto profitna stopa ostvarena i u Republici Hrvatskoj (RH), u prosjeku 22%. Hrvatska je tim pokazateljem dodatno dokazala uspješnost i konkurentnost AV industrije u odnosu na većinu novih zemalja članica EU-a. Prosječna operativna bruto profitna stopa nefinancijskoga poslovnog gospodarstva u Hrvatskoj u 2016. iznosila je 12%. Prema podacima Državnog zavoda za statistiku (DZS), najviša je bila u djelatnostima poslovanja nekretninama (39,6%) i informacijama i komunikacijama (24,1%), a najmanja u djelatnosti trgovine (6%). To ukazuje na konkurentnost hrvatske AV djelatnosti i to ne samo u usporedbi s AV djelatnostima ostalih zemalja, nego i u odnosu na ostale gospodarske djelatnosti u Hrvatskoj.

SUMMARY

ECONOMIC AND FISCAL IMPACT OF AUDIO VISUAL ACTIVITY AND STATE AID IN THE REPUBLIC OF CROATIA

In 2017, there were 521 companies in the production and distribution of films, video films and television programs sector in Croatia. Compared to 2011 the number of enterprises increased by 15%. These 521 companies employed a total of 1,493 employees. Audiovisual companies generated HRK 1.3 billion in turnover in 2017, and a positive trend in turnover growth has been evident in all years since 2011.

In the observed period, audiovisual turnover increased by 74%, which is an average annual growth of almost 10%. Audiovisual enterprises also saw an increase in the value added, which reached HRK 421 million in 2017, or audiovisual activity accounting for approximately 0.1% of total Croatian GDP. In 2018, audiovisual companies' profit was HRK 236 million (19.6% higher than the previous year).

An assessment of the direct fiscal effects of the activities of the production and distribution of films, video films and television programs shows that an average of about HRK 118 million is paid to the state budget annually, of which half (HRK 58 million) is the VAT. To estimate the overall impact of Croatian audiovisual activity, which in addition to direct implies also indirect and induced effects, a multiplier method was used. Findings from the literature show that the usual values of multipliers for audiovisual activity range from 2 to 2.3. This specifically means that for every 100 monetary units of total output / value added in the audiovisual activity, there are another 100-130 monetary units of output / value added in other activities due to a indirect or induced connection with the audiovisual activity.

The analysis carried out in this paper showed that an average of 1,376 people were employed directly in the audiovisual business in 2014-2017, which is supported by the employment of an additional 1,376-1,493 people. The direct average annual value added (contribution to gross domestic product) of the production and distribution of films, videos and television programs ranges between HRK 340-421 million and the total added value ranges between HRK 681 and 842 million. The direct fiscal average annual effects are HRK 118-148 million, with a total of between HRK 237 and 295 million.

A particular focus of this paper was set on assessing the economic and fiscal effects of the film incentive program. Filming brought some of the biggest movie and television stars of today to Croatia, and beautiful locations across Croatia served as scenes for some of the most successful films and TV series - Game of Thrones, Star Wars, Robin Hood, Mamma mia 2, Diana, McMafia, Borgia, Excavation and many others. From 2012 to 2018, a total of 58 audiovisual works were supported through the automatic state aid package, with the total value of local budgets, i.e. local spending realized, amounting to approximately HRK 680 million, and the total amount of incentives paid under these projects so far, amounting to HRK 129 million.

The direct economic impact of all 58 co-financed audiovisual works in the period 2012-2018, excluding the employment effect, amounts to HRK 226,7 million, which is 76% more than the amount of incentives received. Through local spending on projects included in the Incentive Measure Program in Croatia, a total of HRK 131.4 million has been paid directly into central and local government budgets over the seven-year period. This is 19.4% of the total local consumption of these projects. When the costs of taxes, contributions and fees paid are correlated with the amount of incentives received, it can be concluded that the entire amount of paid incentives for

the production of audiovisual works is directly returned to the budget through the channels of paid taxes and contributions.

The data confirms a strong dependence of the audiovisual sector in EU Member States on public funding and state budget support. Despite the increase in the diversity of different lines of support for the audiovisual sector, production remained a key activity (activity) using these incentives, with only a small proportion of grants being allocated for other purposes (on average around 37% for all other uses).

In 2014, Croatia allocated around € 9 million or € 0.91 per capita for audiovisual activity, which places it among the new EU member states with the lowest allocation for grants to the audiovisual sector per capita.

Croatia and Hungary also stand out for rather high values of apparent labor productivity, while other countries have significantly lower apparent labor productivity. According to this indicator, Croatia is ranked second among EU-13 countries (immediately after Poland) with an average value of € 38,000 per employee.

At the level of the non-financial business sector in Croatia, in 2016, the average labor productivity was HRK 166.3 thousand per employed person (CBS, 2018). Comparing this value with the apparent labor productivity in the audiovisual industry, it can be concluded that the productivity of work in the audiovisual industry in Croatia is above average and closer to capital than to labor intensive industries.

In 2016, a rather high operating gross profit rate in the audiovisual sector was achieved in Croatia (22% on average). Croatia has also with this indicator demonstrated the success and competitiveness of its audiovisual industry. The average operating gross profit rate of the non-financial business sector in Croatia in 2016 was 12%. According to the Croatian Bureau of Statistics, the highest rate was recorded in the real estate (39.6%) and information and communication (24.1%) and the lowest in trade (6%). This indicates the competitiveness of the Croatian audiovisual sector not only in comparison with other countries, but also in relation to other economic sectors in Croatia.

1. UVOD

Glavni cilj ovog istraživačkog projekta je analiza gospodarskih i fiskalnih učinaka automatske državne potpore za proizvodnju AV djela. Pritom će se ocijeniti gospodarski i fiskalni učinci AV djelatnosti (poduzeća iz djelatnosti proizvodnje i distribucije filmova, video filmova i televizijskog programa) i usporediti s visinom dobivene državne potpore djelatnosti. U projektu će se usporediti učinci državne potpore/poticaja s gospodarskim (doprinos bruto domaćem proizvodu i zaposlenosti) i fiskalnim učincima (utjecaja na prihode proračuna) te ocijeniti neizravni gospodarski učinci djelatnosti.

U svrhu provedbe glavnog cilja projekt je strukturiran u devet dijelova.

Nakon uvodnog (u kojemu se obrazlažu ciljevi, metode rada i pruža kratak pregled sadržaja), u drugom će se dijelu analizirati sustav poslovanja i financiranja AV djelatnosti u odabranim zemljama Europe. U trećem se dijelu analiziraju Paneuropske politike za potporu AV djelatnosti. U tom se dijelu analizira institucionalni okvir, vrste, visina i struktura državnih poticaja u zemljama EU-a. U četvrtom dijelu su analizirani gospodarski i fiskalni učinci AV djelatnosti u EU-a. Uspoređuju se glavni gospodarski pokazatelji AV djelatnosti starih (EU-15) s novim zemljama članicama (EU-12) radi utvrđivanja položaja AV djelatnosti u Hrvatskoj u europskom kontekstu. U petom se dijelu rada pruža detaljno obrazloženje državnih potpora, odnosno pravila za dodjele državne potpore, s posebnim naglaskom na sustav potpora iz područja kulture odnosno AV djelatnosti u Hrvatskoj. U šestom je dijelu pregled AV djelatnosti u RH s naglaskom na strukturu promjena AV djelatnosti, broj djela, proizvedenih filmova, broj predstava i gledatelja te prikaz pokazatelja poslovanja od 2011. do 2017. U sedmom se ocjenjuju gospodarski i fiskalni učinci AV djelatnosti od 2001. do 2017. U osmom se ocjenjuje isplativost sustava državne potpore (poticaja) AV djelatnosti u Hrvatskoj temeljem analize ostvarenih filmskih projekata od 2012. do 2018., a deveti dio čine zaključci i preporuke rada.

U svrhu ispunjenja glavnih ciljeva rada korišteni su referentni izvori podataka. To su: European Audiovisual Observatory, Media Salles, Eurostat, OECD, Hrvatski audiovizualni centar (HAVC), Agencija za zaštitu tržišnog natjecanja, Ministarstvo financija RH (MF), Državni zavod za statistiku (DZS) i Financijska agencija (FINA).

Projekt se obavio u nekoliko faza: (i) strukturiranje procesa procjene, (ii) prikupljanje podataka, (iii) analiza podataka (iv) donošenje zaključaka i preporuka o gospodarskim i fiskalnim učincima AV djelatnosti i usporedba s državnim potporama. U kvantifikaciji učinaka AV djelatnosti i usporedbi s državnim potporama djelatnosti koristile su se standardne matematičke, statističke i ekonometrijske metode i alati, kao i odgovarajuća metodologija prisutna i primijenjena u suvremenoj literaturi i praksi.

2. FINANCIRANJE I POTPORE AV DJELATNOSTI U EUROPI

AV sektor jedan je od važnijih sektora u području kulture jer istovremeno stvara i ekonomsku i kulturnu vrijednost. Ta je činjenica uvelike odredila provedbe javnih politika u tom području (Simon, 2012). S obzirom na sveobuhvatnost radnji i sudionika u postupku proizvodnje i reprodukcije filma te ostalih pratećih aktivnosti, može se sa sigurnošću reći da ne postoji sektor na koji filmska industrija ne bi mogla imati izravan ili barem neizravan utjecaj. Zbog toga postoji širok spektar politika kojima se pruža potpora ovoj djelatnosti – kako na razini država članica EU-a, tako i u Europi u globalu. U 2014., posljednjoj godini za koju su dostupni sveobuhvatni podaci, izravna potpora AV djelatnosti u državama članicama EU-a iznosila je 2,15 mlrd. eura ili oko 4,2 eura po stanovniku (Poort i sur., 2019).

Postoje četiri osnovna stupa putem kojih se može osigurati potpora AV djelatnosti. To su **fondovi za potporu AV djelatnosti, fiskalni poticaji, obveza financiranja od strane različitih sudionika iz sektora (industrije) te jamstva** kao instrument kojim se olakšava pristup financiranju (European Audiovisual Observatory, 2019). Navedeni instrumenti mogu se ugrubo svrstati u dvije kategorije, u ovisnosti o tome predstavljaju li izravan ili neizravan oblik potpore (Poort i sur., 2019).

Izravna potpora uglavnom se daje u obliku pomoći ili zajma, pri čemu se zajmovi daju s različitim stupnjevima intenziteta potpore. Iako programi izravne potpore uglavnom pokazuju velike sličnosti, specifični uvjeti za dobivanje potpore razlikuju se među zemljama. Neke, primjerice, uvjetuju puštanje filmova u zemlji koja daje potporu, dok neke zahtijevaju specifično vrijeme distribucije (Poort i sur., 2019).

Neizravna potpora daje se kroz poticaje – povrate novca ili porezne kredite – ili programe koji nastoje stimulirati ulaganje privatnog kapitala reduciranjem rizika ili pružanjem poreznih olakšica za investitore. Unatoč činjenici što programi izravne potpore mogu uvelike stimulirati gospodarsku aktivnost u AV sektoru, ovo istraživanje dominantno je usmjereno na programe izravne potpore kojima će u nastavku biti posvećeno više pažnje (Poort i sur., 2019).

2.1. Izravna potpora i fondovi za financiranje potpore AV djelatnosti

Izravna državna potpora za financiranje AV djelatnosti u Europi uglavnom se daje putem jednog ili više tijela (fondova) koja administriraju dodjeljivanje potpore. Takvo tijelo može se definirati kao pravna osoba odgovorna za pružanje državne potpore filmskim ili AV projektima. Ono može biti izravno pod kontrolom javnih vlasti ili organi javne vlasti takvom tijelu mogu pomagati u radu. To tijelo, tj. organizacija koja upravlja fondom pomoći (u daljnjem tekstu radi jednostavnosti – fond), može biti ustrojeno kao vladin odjel (dio nekog ministarstva – primjerice ministarstva kulture) ili kao neovisna agencija (Poort i sur., 2019).

Različiti ustrojstveni oblici organizacija koje upravljaju fondovima u Europi u velikoj mjeri se razlikuju s obzirom na obuhvat posla i aktivnosti koje fondovi obavljaju. U prvom redu, razlikuju se po administrativnoj razini na kojoj posluju. Na supranacionalnoj razini organizacija koja upravlja fondom može uključivati nekoliko zemalja, dok nacionalne organizacije/fondovi djeluju uglavnom na razini središnje države. Konačno, postoje fondovi koji djeluju na nižim razinama vlasti – primjerice regionalnoj ili lokalnoj (Poort i sur., 2019).

Fondovi se potom mogu razlikovati s obzirom na vrste projekata koje podupiru. Iako se vrste projekata u velikoj mjeri razlikuju, potpore se uglavnom daju za igrane filmove, TV serije, dokumentarne filmove, animirane i kratke filmove, dok neki fondovi podupiru i multimedijalne produkcije, video igre i web projekte (Poort i sur., 2019).

Konačno, fondovi se mogu razlikovati s obzirom na vrstu aktivnosti koju podupiru. Aktivnosti mogu uključivati nekoliko faza u proizvodnom ciklusu – primjerice – izradu scenarija, razvoj i produkciju filma, ali i distribuciju, promociju i prikazivanje filma – kada se projekt završi (Poort i sur., 2019).

Fondovi nude širok spektar automatskih i selektivnih programa pomoći filmskoj i AV industriji koji pokrivaju sve faze lanca vrijednosti (Kanzler i Talavera, 2018). Načini na koje fondovi pružaju izravnu potporu financiranju filma mogu biti različiti i ovisiti o nizu različitih uvjeta i kriterija. Međutim, budući da to nije tema istraživanja, kriteriji i uvjeti koji se pojavljuju u pojedinim zemljama kao preduvjet za financiranje neće se detaljnije opisivati. U svakom slučaju, kada projekt ispuni uvjete za financijsku pomoć u okviru odabranog programa, može mu se dodijeliti nekoliko različitih vrsta izravne potpore, obično ovisno o tome što se očekuje od korisnika potpore (De Vinck 2011: 282-283). Ako se potpora pruža u obliku nepovratnih sredstava, ta potpora općenito ne uključuje bilo kakve obveze za povrat ili nadoknadu od strane korisnika (Poort i sur., 2019).

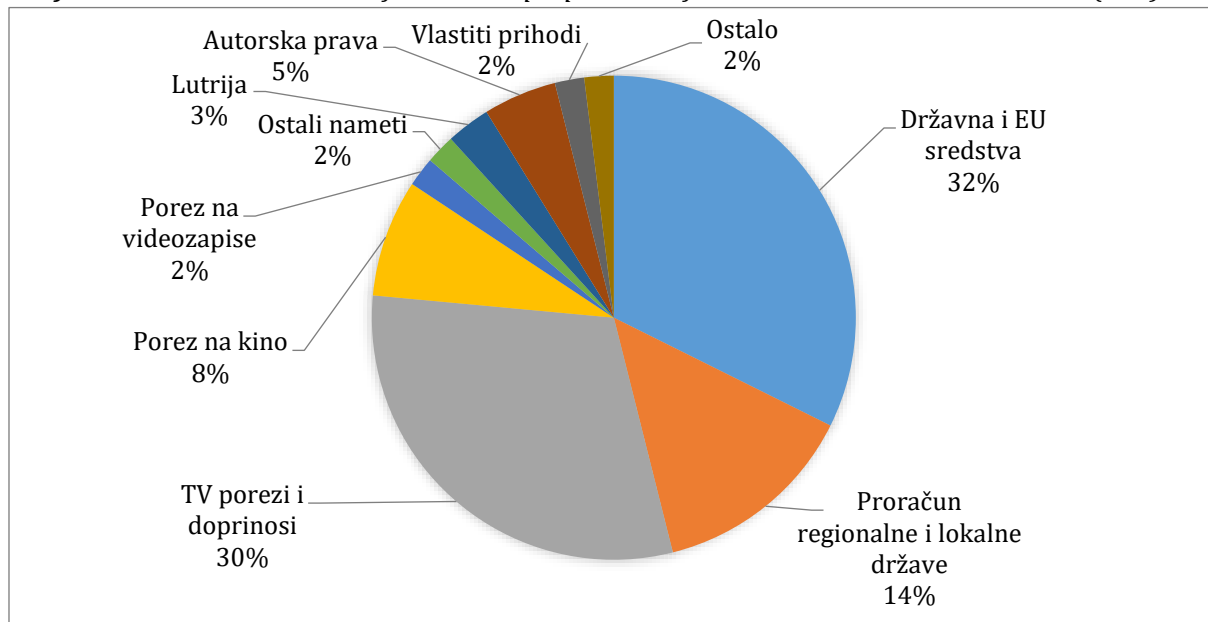
Ako se, međutim, potporu daje u obliku zajma, takvu potporu korisnik obično ima obvezu vratiti ili na neki drugi način nadoknaditi odobreni iznos. Načini otplate, međutim, uvelike variraju i mogu ovisiti o nekoliko (ugovornih) uvjeta. Ti uvjeti mogu se, npr. odražavati u kamatnoj stopi (ukoliko je ona uopće ugovorena) ili u tome postoji li u cijelosti ili samo djelomična obveza otplate, čime dio odobrenog iznosa poprima oblik bespovratne potpore (Talavera Milla i sur., 2016: 14). Nadalje, neki fondovi koriste revolving mehanizam u kojem je dio iznosa vraćenog od strane korisnika rezerviran za naknadnu (buduću) proizvodnju (produkciju) tog istog proizvođača. Zajam se može dati i u obliku avansa, čime se otplata uvjetuje ekonomskim učinkom podržanog djela (De Vinck, 2011: 283).

2.2. Izvori financiranja fondova koji daju potporu AV djelatnosti

Fondovi za potporu AV djelatnosti financiraju se iz više različitih izvora, a budući da se struktura financiranja razlikuje od zemlje do zemlje – ne postoji općeprihvaćeni „europski“ model za financiranje spomenutih fondova. Stoga je prilično izazovno sažeti modele financiranja fondova za potporu AV djelatnosti na paneuropskoj razini (Kanzler i Talavera, 2018: 164). Osim toga, posljednje sveobuhvatne podatke o broju, veličini i strukturi financiranja i rashoda javnih fondova za potporu AV djelatnosti u Europi objavio je European Audiovisual Observatory 2016 (Talavera Milla i sur., 2016) za razdoblje 2010 – 2014 (European Audiovisual Observatory, 2019).

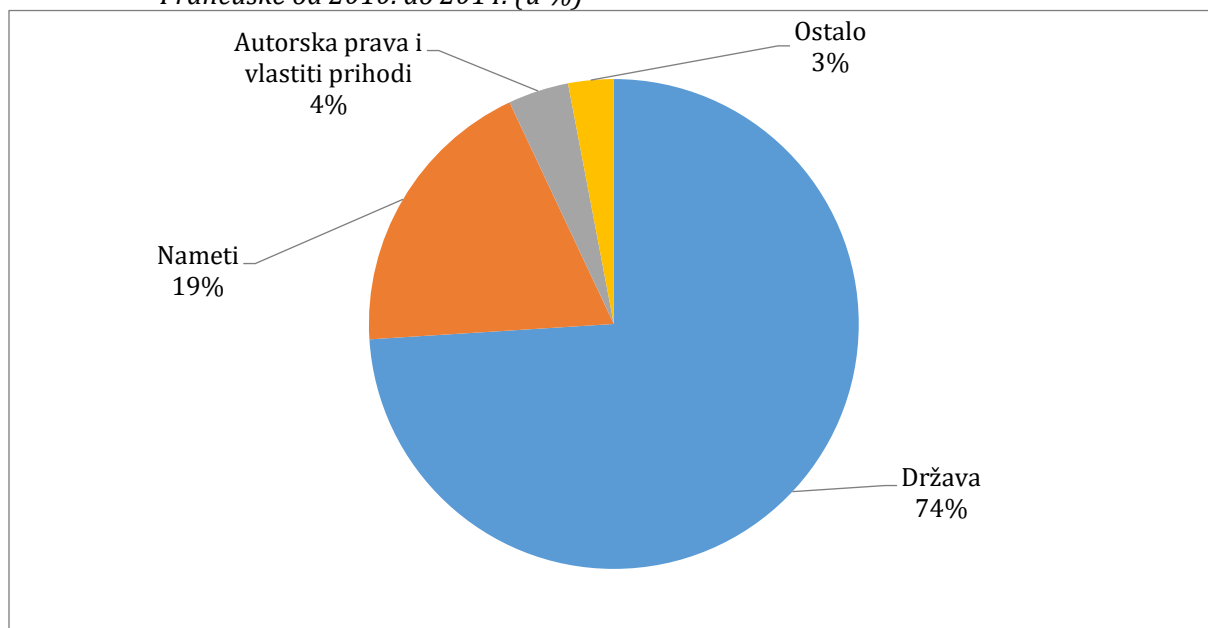
Analizirana je populacija od 249 fondova u 35 zemalja. Iako su fondovi nižih razina vlasti (regionalni i lokalni fondovi) zauzimali 60,8% ukupne populacije, a nacionalni fondovi i supranacionalni fondovi redom 29,7% i 9,5% – nacionalni fondovi ipak su upravljali najvećim dijelom ukupno raspoloživih sredstava dostupnih kroz tu vrstu potpore. Od 2010. do 2014., europski fondovi imali su prosječan godišnji prihod od 2,53 mlrd. eura, od kojih je 74,9% bilo u nacionalnim fondovima (European Audiovisual Observatory, 2019).

Najveći dio sredstava fondova za potporu AV industriji dolazi iz državnih proračuna, kao i proračuna regionalnih i lokalnih vlasti (gotovo polovica ukupnih sredstava). Oko 40% sredstava prikuplja se porezima, a vlastiti prihodi i ostali izvori prihoda čine tek manji dio ukupnih sredstava. Ti prihodi odnose se na prihode od eksploatacija materijala zaštićenih autorskim pravima, organizacije evenata, treninga i ostalih aktivnosti. Razina sredstava od međunarodnih tijela i fondova AV sektoru u Europi prilično je niska.

Grafikon 2.1. Izvori sredstava fondova za potporu AV djelatnosti u EU od 2010. do 2014. (u %)

Izvor: Poort i sur. (2019)

Budući da je AV sektor u Francuskoj prilično razvijen te značajno odskoče i uvjerljivo predvodi kako u pogledu broja fondova, tako i iznosom sredstava za potporu AV djelatnosti, struktura izvora sredstava u Francuskoj u velikoj mjeri utječe i na agregatnu sliku strukture izvora sredstava na razini EU-a. Zbog (u europskim okvirima) dominantnog AV sektora u Francuskoj i zbog specifične strukture tog sektora slika se značajno mijenja kada se ona isključi iz obuhvata. Stoga se analiza strukture obavlja i nakon isključivanja Francuske iz skupine promatranih zemalja kako bi se dobio realniji uvid u strukturu izvora financiranja fondova za potporu AV djelatnosti (grafikon 2.2.).

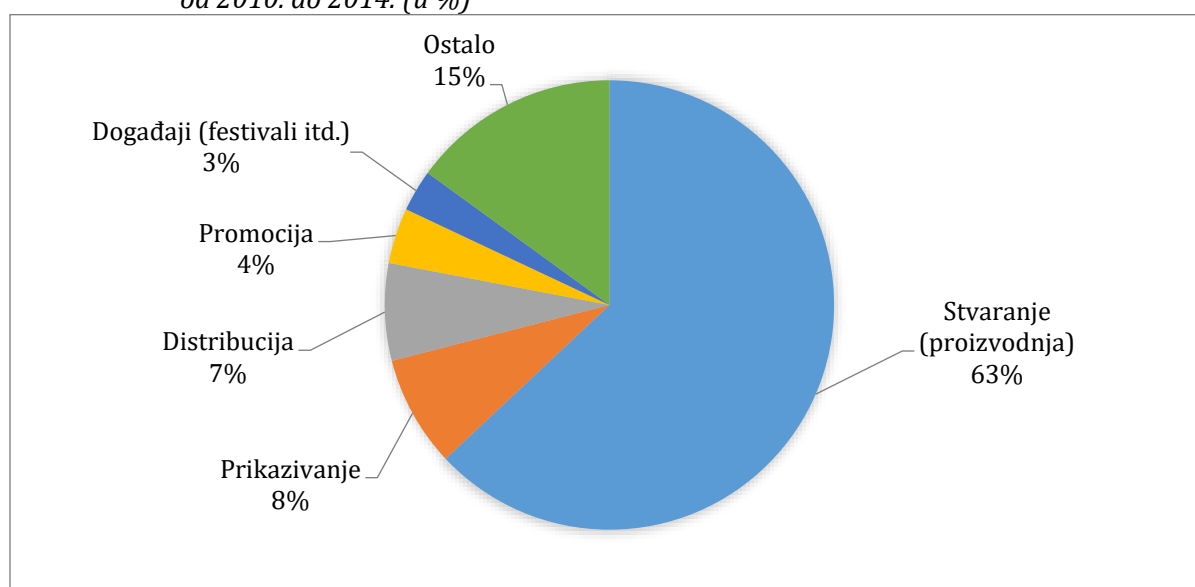
Grafikon 2.2. Izvori sredstava fondova za potporu AV djelatnosti u Europskoj uniji bez Francuske od 2010. do 2014. (u %)

Izvor: European Audiovisual Observatory (2019)

U prosječnoj strukturi izvora sredstava fondova za potporu AV djelatnosti u EU (bez Francuske) od 2010. do 2014. dominiraju sredstava osigurana iz državnog proračuna (neovisno o razini vlasti). Iz državnog proračuna financira se tako, u prosjeku, oko $\frac{3}{4}$ ukupno prikupljenih sredstava. Nešto manje od 20% odnosi se na ostale namete, a ukupno 7% na prihode od autorskih prava te vlastite prihode i prihode iz ostalih izvora. Ti podaci potvrđuju snažnu ovisnost sektora AV djelatnosti u zemljama članicama EU-a o javnom financiranju i potporama iz državnog proračuna.

Porezi i nameti su u promatranom razdoblju iznosili u prosjeku 42% ukupnog prihoda europskih nacionalnih fondova i fondova nižih razina vlasti (godišnje oko 1 mlrd. eura). Najveći dio tih prihoda uplaćivala su poduzeća koja su se bavila emitiranjem AV sadržaja (engl. *broadcasting*) – oko 72%. Prihodi generirani nametima na video na zahtjev (engl. *video on demand – VOD*) bili su zanemarivi – što ne čudi imajući u vidu da su u promatranom razdoblju tek neke zemlje uvele namete takvog tipa (European Audiovisual Observatory, 2019).

Grafikon 2.3. Prosječna struktura raspodjele sredstava potpore AV djelatnosti u EU od 2010. do 2014. (u %)

Napomena: Podaci na temelju kojih je izrađen grafikon obuhvaćaju i oko 147 mil. eura koji se odnose na 6 država koje nisu članice EU-a (dominantno na Norvešku – oko 65 mil. eura i Švicarsku – oko 63 mil. eura)
Izvor: Poort i sur. (2019)

Unatoč povećanju raznolikosti različitih linija potpore AV sektoru, **produkcija je i dalje ostala ključna aktivnost (djelatnost) koja je koristila navedene poticaje.** U strukturi raspodjele sredstava potpore AV djelatnosti u Europi dominiraju potpore za stvaranje (proizvodnju), dok se za ostale namjene izdvaja tek manji dio potpora (u prosjeku oko 37% za sve ostale namjene).

Osim izravnih financijskih potpora, AV sektor u pojedinim zemljama često uživa i neizravne potpore kroz mogućnosti korištenja mekih kredita (engl. *soft loans*) ili poreznih poticaja u vidu oslobođenja, olakšica i sličnih mogućnosti. Porezni poticaji mogu se pronaći u većem broju zemalja, a posebice su prisutni u UK, Malti, Finskoj, Mađarskoj i Irskoj (Cambridge Econometrics, 2008).

European Audiovisual Observatory je 2014. posljednji puta obavio detaljniju analizu fiskalnih poticaja (Olsberg i Barnes, 2014). Od tada je broj fiskalnih poticaja i zemalja koje su ih uvele dodatno rastao te danas većina europskih zemalja koristi jedan ili više instrumenata fiskalne potpore. Preciznije, broj EU zemalja koje koriste jedan ili više instrumenata povećao se s 9 u 2010., na 15 u 2014. te 23 u 2019. Unatoč tome, može se sa sigurnošću potvrditi da se situacija nije značajno promijenila kada je riječ o javnim fondovima pa su posljednji dostupni podaci još uvijek

relevantni za dobivanje uvida u sustav javnog financiranja sektora AV djelatnosti (European Audiovisual Observatory, 2019).

2.3. Zaključak

AV sektor jedan je od važnijih sektora u području kulture jer istovremeno stvara i ekonomsku i kulturnu vrijednost. Zbog toga postoji širok spektar politika kojima se pruža potpora ovoj djelatnosti – kako na razini država članica EU-a, tako i u Europi općenito. U 2014., posljednjoj godini za koju su dostupni sveobuhvatni podaci, izravna potpora AV djelatnosti u državama članicama EU-a iznosila je 2,15 mlrd. eura ili oko 4,2 eura po stanovniku.

Fondovi za potporu AV djelatnosti financiraju se iz više različitih izvora. Najveći dio sredstava fondova za potporu AV industriji dolazi iz državnih proračuna, kao i proračuna regionalnih i lokalnih vlasti (gotovo polovica ukupnih sredstava). Oko 40% sredstava prikuplja se porezima, a vlastiti prihodi i ostali izvori prihoda čine tek manji dio ukupnih sredstava.

Slika se značajno mijenja kada se iz obuhvata isključi Francuska. U prosječnoj strukturi izvora sredstava fondova za potporu AV djelatnosti u EU bez Francuske u prosjeku, čak oko $\frac{3}{4}$ ukupno prikupljenih sredstava je iz državnog proračuna. Nešto manje od 20% odnosi se na ostale namete, a ukupno 7% na prihode od autorskih prava te vlastite prihode i prihode iz ostalih izvora. Ti podaci potvrđuju snažnu ovisnost sektora AV djelatnosti u zemljama članicama EU-a o javnom financiranju i potporama iz državnog proračuna.

Unatoč povećanju raznolikosti različitih linija potpore AV sektoru, produkcija je i dalje ostala ključna aktivnost (djelatnost) koja koristi navedene poticaje, dok se za ostale namjene izdvaja tek manji dio potpora (u prosjeku oko 37% za sve ostale namjene).

3. PANEUROPSKE POLITIKE ZA POTPORU AV DJELATNOSTI

Krajem 1980-tih ustrojen je paneuropski sustav za financijsku potporu AV djelatnosti, dominantno oslonjen na EU s jedne strane i Vijeće Europe s druge. Iako financijska sredstva koja su na raspolaganju iz ovih izvora nisu značajna, njihov se učinak ne smije podcijeniti (Raats, Schooneknaep i Pauwels, 2018: 194). Uz te europske fondove nastalo je i nekoliko fondova s ciljem pružanja financijske potpore za filmove u europskim regijama, npr. *Nordisk TV & Film Fond* (Poort i sur., 2019).

3.1. Politika Europske unije za potporu AV djelatnosti

Politika potpore AV djelatnosti u EU temelji se na tri glavna instrumenta. Prvo, Europska komisija primjenjuje pravila o državnim potporama prilikom oblikovanja načina na koji zemlje članice mogu dizajnirati svoje nacionalne i subnacionalne mehanizme financijske potpore. Drugo, Komisija je uspostavila izravne i neizravne oblike javne potpore koji djeluju u EU. Treći stup politike potpore AV djelatnosti je u Direktivi o audiovizualnim medijskim uslugama (Direktiva 2010/13/EU), čiju su reviziju nedavno usvojili Europski parlament i Vijeće (Poort i sur., 2019).

Izravna potpora za financiranje filmova na razini EU-a posljednjih se desetljeća pružala kroz programe financijske potpore AV sadržajima *MEDIA*. Izvorni program *MEDIA* osnovan je 1991. Nakon nekoliko inačica programa koje su uslijedile (npr. *MEDIA II*, *MEDIA Plus*) program *MEDIA* trenutno funkcionira kao potprogram šireg programa *Kreativna Europa*. Kao takav, uspostavljen je Uredbom (EU) br. 1295/2013 (*Uredba Kreativna Europa*), koja je postala primjenjiva 1. siječnja 2014. i traje do 31. prosinca 2020.

Opći ciljevi *Kreativne Europe*, utvrđeni najnovijom inačicom programa, su dvostruki. Prvo, *Kreativna Europa* ima za cilj očuvanje, razvoj i promociju europske kulturne i jezične raznolikosti i promicanje europske kulturne baštine (čl. 3. Uredbe). Drugo, program ima za cilj jačanje konkurentnosti europskog kulturnog i kreativnog sektora, posebno AV sektora. Unutar ovih širih ciljeva, program formulira posebne ciljeve za jačanje kapaciteta europskog AV sektora kako bi djelovao transnacionalno i promovirao transnacionalno kruženje. S obzirom na ove ciljeve, definirani su prioriteti za svaki potprogram *Kreativne Europe* (čl. 9.).

Ukupni proračun *Kreativne Europe* za razdoblje od 2014. do 2020., predviđen višegodišnjim financijskim okvirom EU-a, iznosi 1,46 mlrd. eura, od čega je najmanje 56% ili 820 mil. eura namijenjeno podprogramu *MEDIA*. Raspodjela proračuna za svaku godinu po podprogramu utvrđena je u godišnjim radnim programima, s proračunom za *MEDIA* u 2018. od 112 mil. eura (European Commission, 2018).

Da bi se postigli prioriteti utvrđeni za potprogram *MEDIA*, uspostavljaju se različiti instrumenti potpore koji obuhvaćaju široku paletu aktivnosti – uključujući podršku obuci, razvoju, televizijskom programu AV europskih djela, pristupu tržištu i promociji, distribuciji, filmskim festivalima, kino mrežama, mrežnoj distribuciji i razvoju publike te koprodukcijskim fondovima.

Redovito se otvaraju pozivi za dostavu prijedloga kako bi se stranke prijavile za potporu u okviru potprograma *MEDIA*. Svaki se prijedlog ocjenjuje prema nekoliko kriterija od strane neovisnih stručnjaka koje je na projektnoj osnovi imenovala izvršna agencija. Za većinu poziva, značajnost i europska dodana vrijednost projekta te europska i međunarodna strategija distribucije i marketinga igraju značajnu ulogu (Poort i sur., 2019).

Primjerice, potpora u okviru razvojne sheme pruža se igranim filmovima, dokumentarnim filmovima i animacijama namijenjenim kinematografskom izdanju, kao i projektima namijenjenim prvenstveno u svrhu eksploatacije putem televizije ili digitalne platforme. Potpora

se može pružiti za pojedinačne projekte, kao i za skupinu projekata. Financiranje razvoja ovih projekata uglavnom se dodjeljuje u obliku bespovratnih sredstava i stoga ne zahtijeva nikakav povrat novca. Svaki poziv navodi maksimalan doprinos dostupan za određenu vrstu prijedloga. Na primjer, maksimalni financijski doprinos koji se može dodijeliti za razvoj jednog igranog filma u okviru poziva za 2018. bio je 30.000 eura ako je procijenjeni proračun produkcije ispod 1,5 mil. eura i 50.000 eura za projekte čija je procijenjena vrijednost produkcije jednaka ili iznad 1,5 mil. eura. S obzirom na navedene maksimalne iznose, doprinos ove razvojne sheme može biti samo nekoliko postotaka ukupnog proračuna za produkciju filma (Poort i sur., 2019).

3.2. Politika Vijeća Europe za potporu AV djelatnosti

Gotovo istodobno s pojavom politike potpora filmu na razini Europske unije, slični mehanizmi podrške zaživjeli su i u okviru Vijeća Europe.

Osnovan 1989. kao djelomični sporazum u okviru Vijeća Europe, *Eurimages* je fond za kulturnu potporu Vijeća s ciljem promicanja europske kinematografije. *Eurimages* ima pet programa podrške, i to: *filmsku koprodukciju, distribuciju, prikazivanje, promociju i jednakost spolova*. U okviru programa filmske koprodukcije pruža potporu igranim, dokumentarnim i dokumentarnim igranim filmovima u minimalnom trajanju od 70 minuta. Glavni uvjet za prihvatljivost je da prijavljeni projekti moraju biti koprodukcije najmanje dva neovisna proizvođača iz različitih država članica fonda. Osim toga, projekti moraju ispunjavati nekoliko financijskih zahtjeva. Na primjer, mora biti potvrđena najmanje polovica predviđenog iznosa financiranja u svakoj od zemalja koje sudjeluju u koprodukciji. U okviru *Eurimages*, Uprava utvrđuje politiku fonda i uvjete pod kojima se dodjeljuje financijska potpora. Uprava je nadalje odgovorna i za odluke o odabiru projekata za koje se pruža potpora (Poort i sur., 2019).

Eurimages ima ukupni godišnji proračun od 26 mil. eura. Ta financijska omotnica uglavnom proizlazi iz doprinosa država članica, kao i iz povrata odobrenih zajmova. *Eurimages* potpora u okviru programa koprodukcije ima oblik beskamatnog zajma danog u obliku predujma, dok se potpora distribuciji, prikazivanju i promociji pruža u obliku bespovratnih sredstava. Potpora se dodjeljuje svakom koproducentu u skladu s udjelom njegovog financijskog sudjelovanja u koprodukciji. Iznos potpore otplaćuje se od prvog eura neto primanja svakog koproducenta, po stopi jednakoj postotku udjela *Eurimagesa* u financiranju filma. Financijska potpora ne smije prelaziti 17% ukupnih troškova produkcije filma i ni u kojem slučaju ne smije prelaziti 0,5 mil. eura (Eurimages, 2018).

3.3. Međunarodni fondovi za koprodukcije

Uz podršku Europske unije i Vijeća Europe uvedena su i neka nadnacionalna tijela za financiranje. Ta tijela mogu uključiti nekoliko zemalja (paneuropska) ili biti usmjerena prema neeuropskim zemljama. Međunarodni fondovi koprodukcije mogu se prijaviti za financiranje putem *MEDIA* podprograma *Creative Europe*.

U kontekstu gore navedenog važno je ukratko pojasniti pojam koprodukcije. U koprodukciji dva ili više producenta pristaju na suradnju i udruživanje svojih financijskih i drugih resursa u svrhu stvaranja zajedničkog filmskog projekta (Morawetz, 2009: 63). Za prekogranične filmske projekte takvi se sporazumi često oslanjaju na ugovore o koprodukciji, na temelju kojih će se produkcija koja ima svoje podrijetlo u dvije ili više zemalja kvalificirati kao nacionalni film u obje zemlje i stoga biti prihvatljiva za državnu potporu iz obje države potpisnice. Ovisno o udjelu financiranja svakog od sudionika, može se razlikovati između manjinskog i većinskog koproducenta (Poort i sur., 2019).

Važni primjeri nadnacionalnih tijela za financiranje koprodukcija su *Nordisk Film og TV Fond* i *Ibermedia*. *Nordisk film og TV Fond* daje potporu za dugometražni igrani film, dokumentarni film i animaciju, kao i TV produkcije u pet nordijskih zemalja. U 2017. ukupni iznos financiranja iznosio je

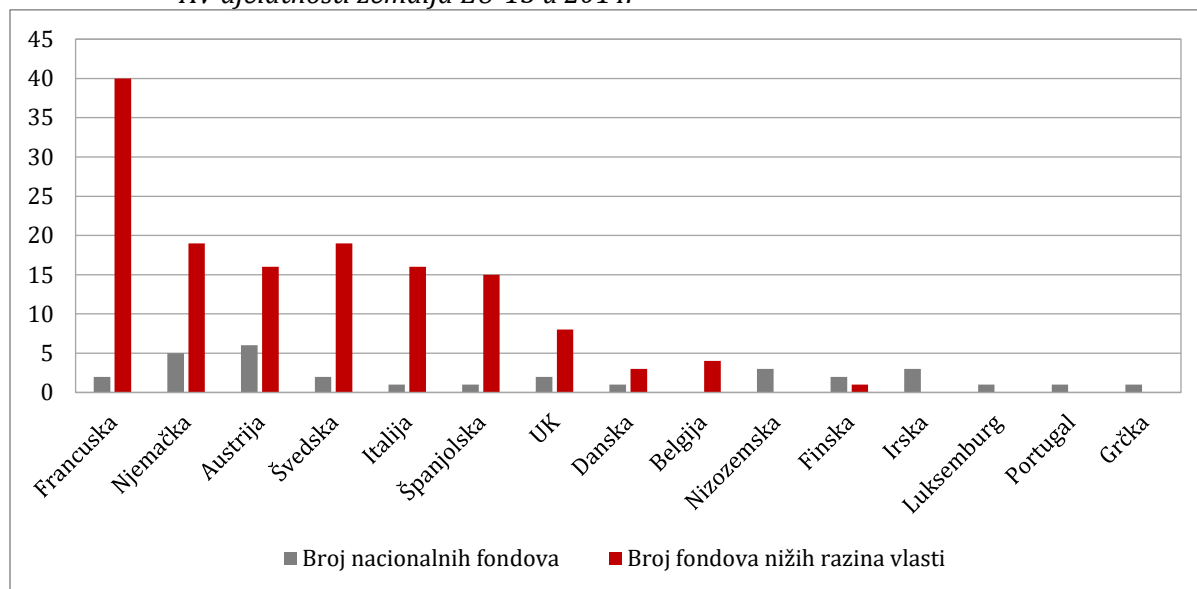
približno 9,77 mil. eura, od čega je 77% dodijeljeno produkcijskoj podršci igranog filma (NFTVF, 2018: 61). Nordijski producenti, distributeri i organizatori kulturnih inicijativa mogu se prijaviti za dopunsko financiranje u visini od najviše 10% proračuna. Da bi se ispunili uvjeti za selektivnu shemu potpore produkciji, moraju se potvrditi nacionalna osnovna sredstva i značajno financiranje barem jednog od partnera fonda. Uz to, projekt mora biti distribuiran u najmanje dvije nordijske zemlje. Potpora se pruža u obliku zajma, temeljem kojeg fond ima pravo na udio u primanjima projekta diljem svijeta (NFTVF, 2017: 7). Povrat sredstava počinje kada su primanja projekta diljem svijeta postigla unaprijed definiran iznos (Poort i sur., 2019).

Ibermedia pruža potporu razvoju, koprodukciji i distribuciji Iberoameričkih (uključujući Italiju) projekata. S proračunom od oko 6,5 mil. eura, *Ibermedia* daje potporu za dugometražni igrani film, dokumentarni film i animaciju, kao i za TV serije i pojedinačne TV proizvode. Da bi projekt dugometražnog filma postao prihvatljiv za podršku, mora se položiti kulturni test i financiranje dijela projekta već mora biti potvrđeno. Nadalje, primjenjuje se teritorijalna obveza potrošnje. Potpora se pruža u obliku zajma (Poort i sur., 2019).

3.4. Izvori financiranja i poticaji AV sektoru

Filmski sektor u Europi obilježava prilično sveobuhvatan skup mjera (potpora) usmjerenih na povećanje konkurentnosti na svjetskom tržištu. S vremenom se u Europi razvio složen sustav potpora koji obuhvaća različite fondove, ali i porezne poticaje. Važnost državnih potpora za film u EU vidljiva je iz činjenice da države članice značajno podupiru filmsko stvaralaštvo kroz razne oblike potpora čiji se iznos za 2014. kretao na razini od oko 2,2 mlrd. eura. EU je jedan od najvećih proizvođača filmova na svijetu. Međutim, *potpore AV djelatnosti u Europi raspodjeljuju se uglavnom putem nacionalnih fondova i sustava potpore.*

Grafikon 3.1. Broj nacionalnih fondova i fondova nižih razina vlasti za potporu AV djelatnosti zemalja EU-15 u 2014.

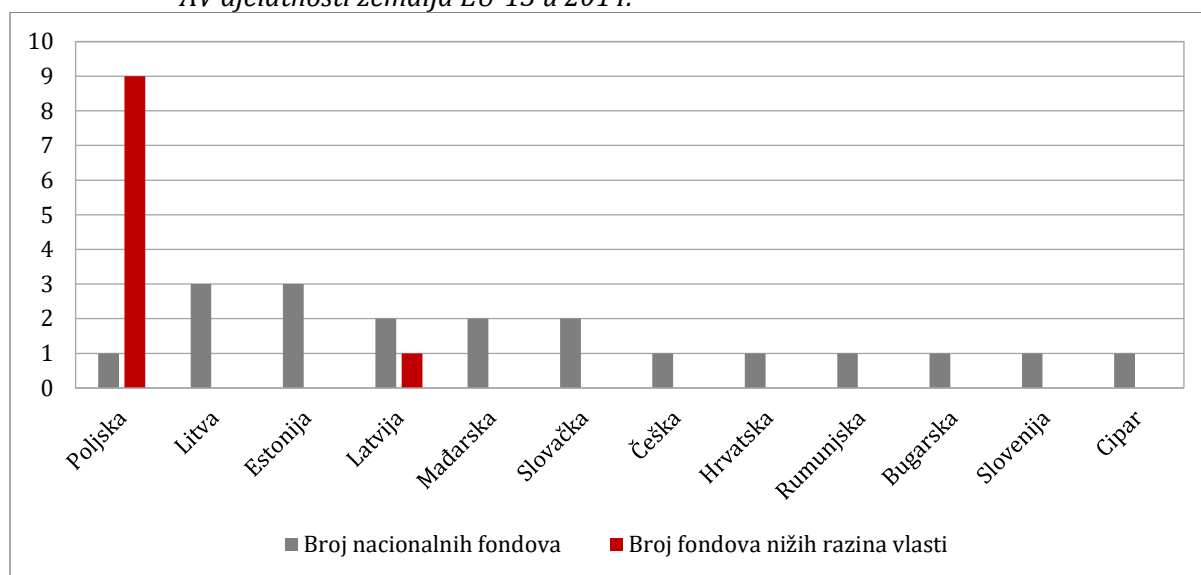
Izvor: Poort i sur. (2019)

U državama članicama EU-a postoji oko dvjesto različitih fondova za financiranje potpore AV djelatnosti. Do 2014., sveobuhvatne informacije o tim tijelima (fondovima) – njihovim prihodima, troškovima i aktivnostima bile su dostupne u bazi podataka KORDA Europskog audiovizualnog opservatorija. Međutim, ta baza podataka više nije dostupna pa sveobuhvatni podaci o nacionalnim i regionalnim programima potpore u zemljama članicama EU-a nakon 2014. nisu dostupni (Poort i sur., 2019). Iako je dio informacija sada objavljen u bazi podataka OLFFI, ta baza je prilično štura, a podaci objavljeni na mrežnim stranicama odgovarajućih tijela za pružanje financijske potpore AV

djelatnosti u zemljama članicama su neusporedivi. Zbog toga je analiza u nastavku utemeljena na posljednje dostupnim podacima objavljenima za 2014.

U zemljama članicama EU-a (bez Malte) u 2014. postojalo je 50 nacionalnih fondova i 151 fondova nižih razina vlasti – ukupno 201. Broj nacionalnih fondova i fondova nižih razina vlasti za potporu AV djelatnosti u zemljama EU-15 (grafikon 3.1.) kretao se u rasponu od jednog (Grčka, Portugal i Luksemburg) do 42 fonda (u Francuskoj).

Grafikon 3.2. Broj nacionalnih fondova i fondova nižih razina vlasti za potporu AV djelatnosti zemalja EU-13 u 2014.

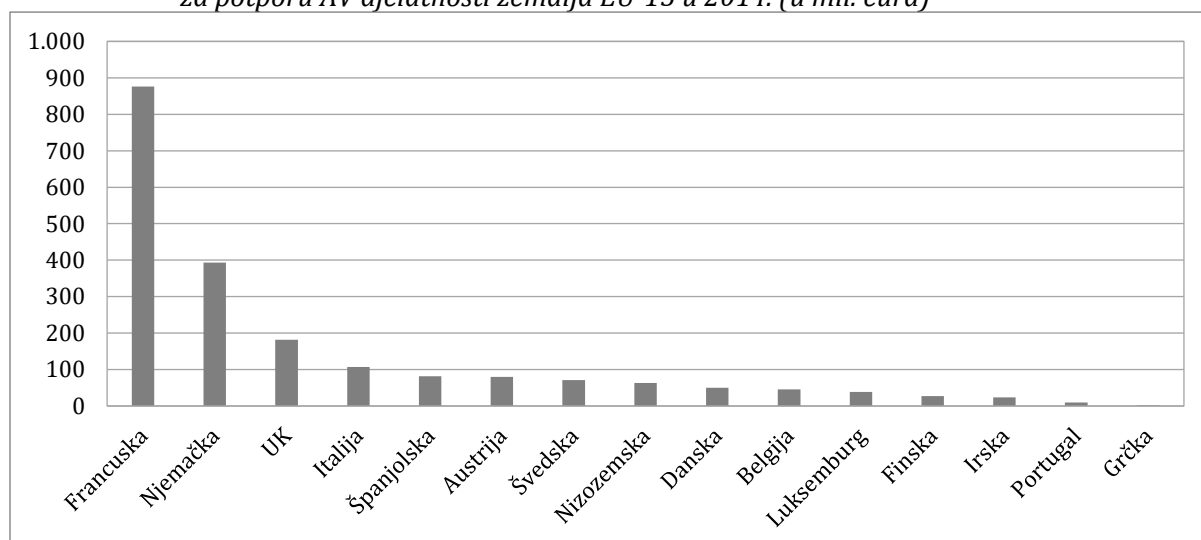

Napomena: podaci za Maltu nisu dostupni.

Izvor: Poort i sur. (2019)

U zemljama EU-13 ukupan broj nacionalnih fondova i fondova nižih razina vlasti za potporu AV djelatnosti (grafikon 3.2.) je manji i kreće se u rasponu od 1 (Cipar, Slovenija, Bugarska, Rumunjska, Hrvatska i Češka) do 10 (Poljska).

Grafikon 3.3. Ukupna sredstva nacionalnih fondova i fondova nižih razina vlasti za potporu AV djelatnosti zemalja EU-15 u 2014. (u mil. eura)

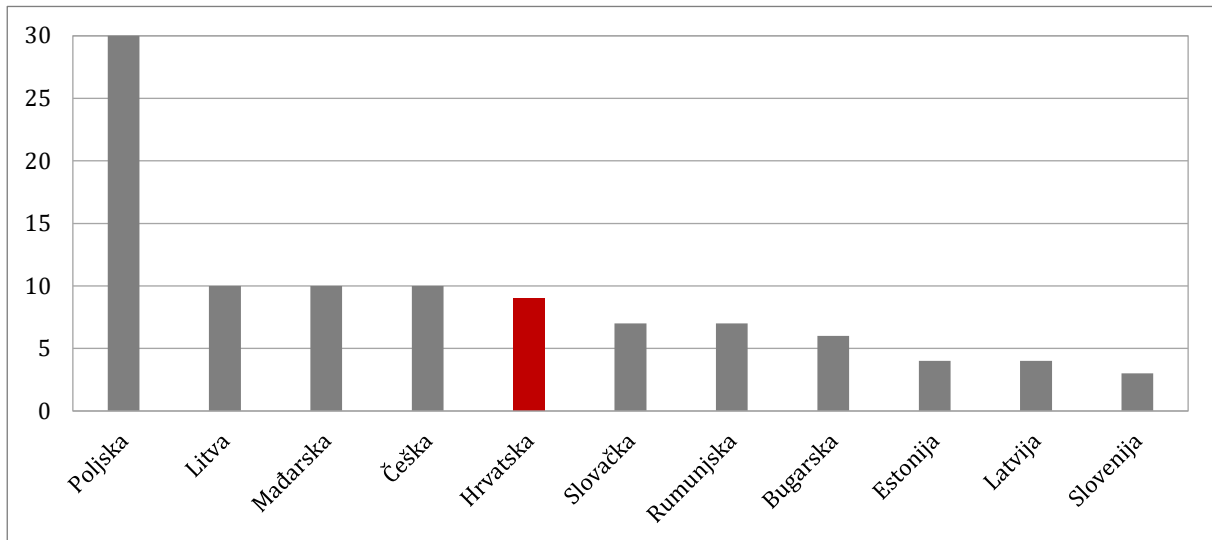

Izvor: Poort i sur. (2019)

Ukupna sredstva nacionalnih fondova i fondova nižih razina vlasti za potporu AV djelatnosti zemalja EU-15 u 2014. kreću se od oko 2 mil. eura u Grčkoj do najviših oko 876 mil. eura u Francuskoj (grafikon 3.3.). Sredstva potpore AV industriji u većini promatranih zemalja manja su od 100 mil. eura (osim u Francuskoj, Italiji, Njemačkoj i UK).

U skupini zemalja koje obuhvaćaju EU-13 iznos ukupnih sredstava nacionalnih fondova i fondova nižih razina vlasti za potporu AV djelatnosti znatno je niži (grafikon 3.4.).

Grafikon 3.4. Ukupna sredstva nacionalnih fondova i fondova nižih razina vlasti za potporu AV djelatnosti zemalja EU-13 u 2014. (u mil. eura)

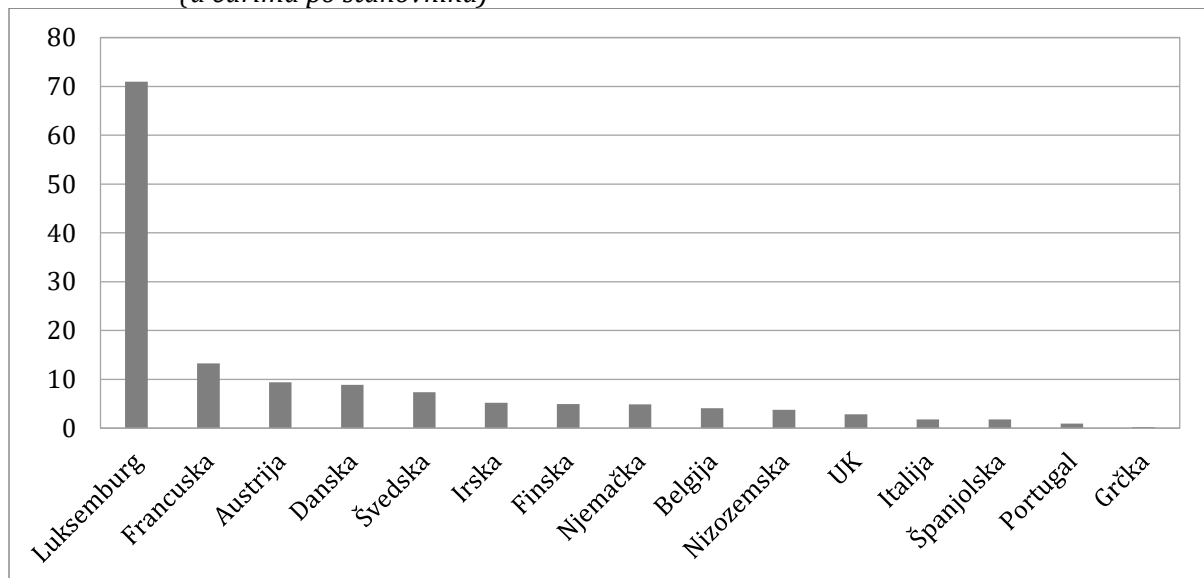

Napomena: podaci za Maltu i Cipar nisu dostupni.

Izvor: Poort i sur. (2019)

Najmanje sredstava za potporu AV djelatnosti u 2014. osigurala je Slovenija (oko 3 mil. eura), a najviše Poljska (oko 30 mil. eura). U većini zemalja sredstva nacionalnih fondova i fondova nižih razina vlasti za AV sektor prelaze 5 mil. eura (osim u Estoniji, Latviji i Sloveniji).

Grafikon 3.5. Ukupna sredstva nacionalnih fondova i fondova nižih razina vlasti za potporu AV djelatnosti po stanovniku zemalja EU-15 u 2014. (u eurima po stanovniku)

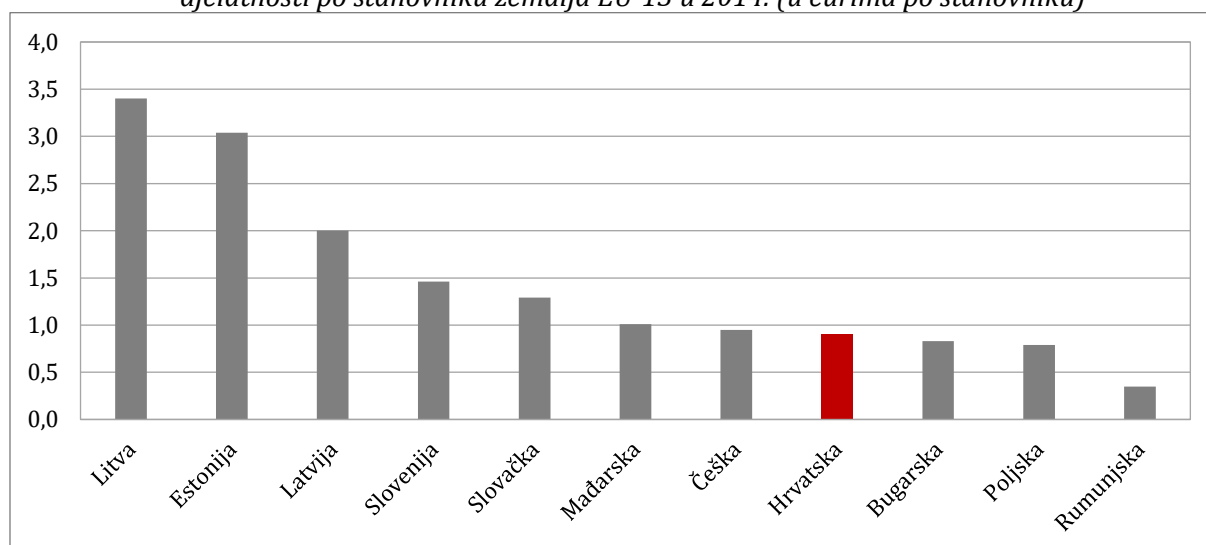

Izvor: Poort i sur. (2019)

Hrvatska je u 2014. za AV djelatnost izdvojila oko 9 mil. eura. Usporedba vrijednosti sredstava potpore AV sektoru pojedinih zemalja u apsolutnim iznosima korisna je za dobivanje uvida u raspoloživi financijski potencijal zemalja. Međutim, zemlje različitih veličina ne mogu osigurati sredstva u jednakim apsolutnim iznosima zbog razlika u financijskim kapacitetima. Zbog toga je za ocjenu veličine sredstava potpore AV sektoru korisnije proučiti relativne pokazatelje poput visine sredstava potpore po stanovniku ili udio sredstava u BDP-u.

Ukupna sredstva nacionalnih fondova i fondova nižih razina vlasti za potporu AV djelatnosti po stanovniku zemalja EU-15 u 2014. (grafikon 3.6.) kretala su se od 0,18 (Grčka) do 70,95 eura po stanovniku (Luksemburg). Sredstva potpore AV sektoru u promatranim zemljama uglavnom ne prelaze 10 eura po stanovniku (osim u Francuskoj i Luksemburgu). To saznanje korisno je jer je Luksemburg, primjerice, jedna od zemalja članica EU-15 s manjim iznosom sredstava potpora za AV sektor u apsolutnom iznosu (oko 39 mil. eura u 2014.).

Grafikon 3.6. Ukupna sredstva nacionalnih fondova i fondova nižih razina vlasti za potporu AV djelatnosti po stanovniku zemalja EU-13 u 2014. (u eurima po stanovniku)

Napomena: podaci za Maltu i Cipar nisu dostupni.

Izvor: Poort i sur. (2019)

U zemljama EU-13 iznos sredstava potpore AV sektoru po stanovniku je niži (grafikon 3.6.). Najmanje sredstava po stanovniku u 2014. osigurala je Rumunjska (0,35 eura po stanovniku), a najviše Litva (3,40 eura po stanovniku). Hrvatska je u 2014. za potporu AV sektoru izdvojila 0,91 eura po stanovniku, što ju svrstava među EU-13 zemlje s najmanjim izdvajanjem za potpore AV sektoru po stanovniku.

3.5. Politike potpore AV djelatnosti zemalja članica Europske unije

Diljem svijeta, pa i u EU, postoji niz poticaja AV stvaralaštvu koji se dodjeljuju u raznim oblicima potpora, na nacionalnoj, regionalnoj i lokalnoj razini. Često shema poticaja može igrati odlučujuću ulogu u odabiru mjesta smještaja produkcije. Prema Olsberg SPI (2018), države poticajima privlače međunarodne projekte i jačaju lokalni produkcijski sektor, uz pozitivne učinke na gospodarstvo, zaposlenost, razvoj vještina, turizam i nacionalno brendiranje. Navodi se da se poticaji mogu općenito svrstati u tri skupine: **povrat** (engl. *rebate*) kojim se vraća postotak opravdanih troškova, **porezno utočište** (engl. *tax shelter*) u kojemu se financiranju omogućava porezno oslobođenje na investicije te **porezni odbitak** (engl. *tax credit*) koji je sličan povratu i sastoji se u smanjenju poreza na dobit ili povratu ukoliko je porezni dug manji od iznosa poticaja.

Izvor Olsberg SPI je korišten zbog najopsežnijeg usporednog prikaza sustava u državama članicama EU-a, kao i usporedivosti podataka. Usporedni pregled programa po državama nudi i Entertainment Partners (2019), no pregledom je obuhvaćeno manje država. Iz pregleda zaključujemo da većina država koristi vrstu povrata (engl. *rebate, cash rebate*). Belgija i Litva koriste porezno utočište, a Irska i Italija porezni odbitak. Znatne su razlike u postotku od vrijednosti ukupne investicije i kreću se od 20% do najviših 42% u Belgiji.

3.6. Zaključak

Na području Europe postoji nekoliko različitih izvora financiranja potpore AV djelatnosti. Krajem 1980-ih ustrojen je paneuropski sustav za financijsku potporu AV djelatnosti, dominantno oslonjen na EU s jedne strane i Vijeće Europe s druge.

Izravna potpora za financiranje filmova na razini EU-a posljednjih se desetljeća pružala kroz programe financijske potpore AV sadržajima *MEDIA*. Iako je izvorni program *MEDIA* osnovan 1991. doživio nekoliko inačica, program *MEDIA* trenutno funkcionira kao potprogram šireg programa Kreativna Europa. Ukupni proračun Kreativne Europe za razdoblje 2014. – 2020., predviđen višegodišnjim financijskim okvirom EU-a, iznosi 1,46 mlrd. eura, od čega je najmanje 56% ili 820 mil. eura namijenjeno potprogramu *MEDIA*. Raspodjela proračuna za svaku godinu po potprogramu utvrđena je u godišnjim radnim programima, s proračunom za *MEDIA* u 2018. od 112 mil. eura.

Gotovo istodobno s pojavom politike potpora filmu na razini EU-a, slični mehanizmi podrške zaživjeli su i u okviru Vijeća Europe. Tako je Eurimages fond za kulturnu potporu Vijeća s ciljem promicanja europske kinematografije osnovan 1989. kao djelomični sporazum u okviru Vijeća Europe. Eurimages ima pet programa podrške, i to: filmsku koprodukciju, distribuciju, prikazivanje, promociju i jednakost spolova. Ukupni godišnji proračun *Eurimagesa* je 26 mil. eura, a financira se doprinosima država članica, kao i iz povrata odobrenih zajmova.

Uz podršku Europske unije i Vijeća Europe, uvedena su i neka nadnacionalna tijela za financiranje. Ta tijela mogu uključiti i nekoliko europskih zemalja (paneuropska) ili pak biti usmjerena prema neeuropskim zemljama. Međunarodni fondovi koprodukcije mogu se prijaviti za financiranje putem *MEDIA* potprograma *Creative Europe*.

Politika potpore AV djelatnosti vodi se i na nacionalnim razinama. U državama članicama EU-a postoji oko dvjesto različitih fondova za financiranje potpore AV djelatnosti. Najviše fondova za potporu AV djelatnosti ima Francuska, a brojne zemlje članice EU-a imaju tek po jedan fond (mahom nove zemlje članice EU-a). **Francuska je ujedno i zemlja članica s najvećim iznosom sredstava za potporu AV djelatnosti (876 mil. eura u 2014.).**

Hrvatska je u 2014. za AV djelatnost izdvojila oko 9 mil. eura ili 0,91 euro po stanovniku, što ju svrstava među nove zemlje članice EU-a s najmanjim izdvajanjem za potporu AV sektoru po stanovniku.

Tablica 3.1. Pregled programa potpora AV djelatnostima u članicama EU u 2018.

Država	Naziv programa	Vrsta	Vrijednost (USD)	Godišnji proračun (USD)	Vrsta djela
Austrija	Film Industry Support Austria (FISA)	povrat	25% za usluge produkcije i koprodukcije; 20% za austrijske produkcije	8,7 mil.	filmovi, dokumentarni filmovi
Belgija	Belgian Tax Shelter	porezno utočište	ovisno o kvalifikacijskim troškovima, do 42% troškova ostvarenih u Belgiji	n.p.	filmovi, TV serije, dokumentarni filmovi
Bugarska	n.p.	n.p.	n.p.	n.p.	n.p.
Cipar	Cyprus Filming Scheme	povrat	25-35% prihvatljivih troškova	1,7 mil.	film, TV serije, dokumentarni filmovi
Češka	Czech Film Fund	povrat	20%	107,6 mil. (2017.-2019.)	film, TV serija, dokumentarni film
Danska	n.p.	n.p.	n.p.	n.p.	n.p.
Estonija	Film Estonia Support Scheme	povrat	20-30% troškova u Estoniji	2,3 mil.	film, Tv serije, dokumentarni film, ostalo
Finska	Production Incentive for Audiovisual Industry	povrat	25%	34,7 mil.	film, TV serije, dokumentarni film, ostalo
Francuska	Tax Rebate for International Production (TRIP)	povrat	30%	n.p.	film, TV serije, ostalo
Grčka	Greek Cash Rebate	povrat	35%	86,6 mil. (2018.-2022.)	film, TV serije, dokumentarni filmovi, ostalo
Hrvatska	Rebate for Film and TV Production	povrat	25%	4,7 mil.	film, TV serije, dokumentarni filmovi, ostalo
Irska	Section 481	porezni odbitak	32%	n.p.	film, TV serija, dokumentarni film, ostalo
Italija	Tax Credit for the Attraction of Film and Audiovisual Investments to Italy	porezni odbitak	30%	minimalno 28,5 mil. (moguće povećanje u slučaju većeg broja prijava)	film, TV serija, dokumentarni film, ostalo
Latvija	Latvian Co-Financing Fund	povrat	20%	924.000	film, TV serija, dokumentarni film, ostalo
Litva	Lithuanian Film Tax Incentive	porezno utočište	20%	22 mil. (2013.-2018.)	film, dokumentarni film, TV
Luksemburg	n.p.	n.p.	n.p.	n.p.	n.p.

Država	Naziv programa	Vrsta	Vrijednost (USD)	Godišnji proračun (USD)	Vrsta djela
Mađarska	Hungarian Tax Rebate for Film Productions	povrat	30%	n.p.	film, TV serije, dokumentarni film, ostalo
Malta	Malta Cash Rebate	povrat	25%	n.p.	film, TV serije, dokumentarni film, ostalo
Nizozemska	Netherlands Film Production Incentive	povrat	do 35% za film i 30% za TV serije	22,2 mil.	film, TV serije, dokumentarni film, ostalo
Njemačka	German Federal Film Fund (DFFF); German Motion Picture Fund (GMPF)	povrat	20-25%	144 mil. (DFFF), 11,5 mil. (GMPF)	film, dokumentarni film (DFFF) film, TV serije (GMPF)
Poljska	n.p.	n.p.	n.p.	n.p.	n.p.
Portugal	Incentive for Film and Audiovisual Production	povrat	25%	11,5 mil. (2018.), 13,9 mil. od 2019.	film, dokumentarni film, TV serije
Rumunjska	The Romanian State Aid Scheme to Support the Film Industry	povrat	35%	57,5 mil.	film, TV serije, dokumentarni film, ostalo
Slovačka	Cash Rebate	povrat	20%	5,2 mil.	film, TV serije, dokumentarni film, ostalo
Slovenija	Promoting Investments in Audiovisual Production	povrat	25%	1,2 mil.	film, TV serije, dokumentarni film, ostalo
Španjolska	Deduction for Investment in Cinematographic Production	povrat	20% povrata za strane produkcije, 25% porezno utočište za španjolske produkcije	n.p.	film, TV serija, dokumentarni film
Švedska	n.p.	n.p.	n.p.	n.p.	n.p.
Ujedinjeno Kraljevstvo	Creative Sector Tax Reliefs	povrat	25%	n.p.	film, TV serije, dokumentarni film, ostalo

Izvor: Olsberg SPI, 2018.

4. GOSPODARSKI UČINCI AV DJELATNOSTI

Tržište AV djelatnosti (naročito filmske industrije) pod stalnim je utjecajem tehnoloških promjena i inovacija, razvoja tržišta i novih proizvoda, digitalizacije, ali i javnih politika. Svi ti čimbenici na različit način utječu na razvoj i ulogu filmske industrije u gospodarstvu i društvu. Simon (2012) navodi bitna ekonomska obilježja filmske industrije:

- prototipska industrija s visokim troškovima proizvodnje i relativno niskim troškovima reprodukcije;
- cijena često ne odražava kvalitetu i troškove;
- industrija s nesigurnom potražnjom (engl. *hit-driven industry*);
- filmovi su nečista javna dobra jer su nekonkurentni u potrošnji (gledanje filmova ne narušava njihovu kvalitetu), ali su najčešće isključivi (prikazivanje filmova se naplaćuje ili kroz prodaju ulaznica za kino-prikazivanje ili kroz cijenu medija za kućnu reprodukciju).

U nastavku se na temelju primarnih i sekundarnih publikacija pruža pregled glavnih pokazatelja poslovanja filmske industrije u Europi (s posebnim naglaskom na zemlje EU-a) radi utvrđivanja pozicije hrvatske filmske industrije u europskom AV prostoru.

U analizama su korišteni podaci Eurostat-a o AV djelatnosti prema NACE Rev. 2 statističkoj klasifikaciji ekonomskih aktivnosti u EU (fran. *Nomenclature statistique des Activités économiques dans la Communauté Européenne*). Točnije, podaci se odnose na djelatnost 591 – djelatnosti vezane uz filmove, video filmove i televizijski program (engl. *motion picture, video and television programme activities*).

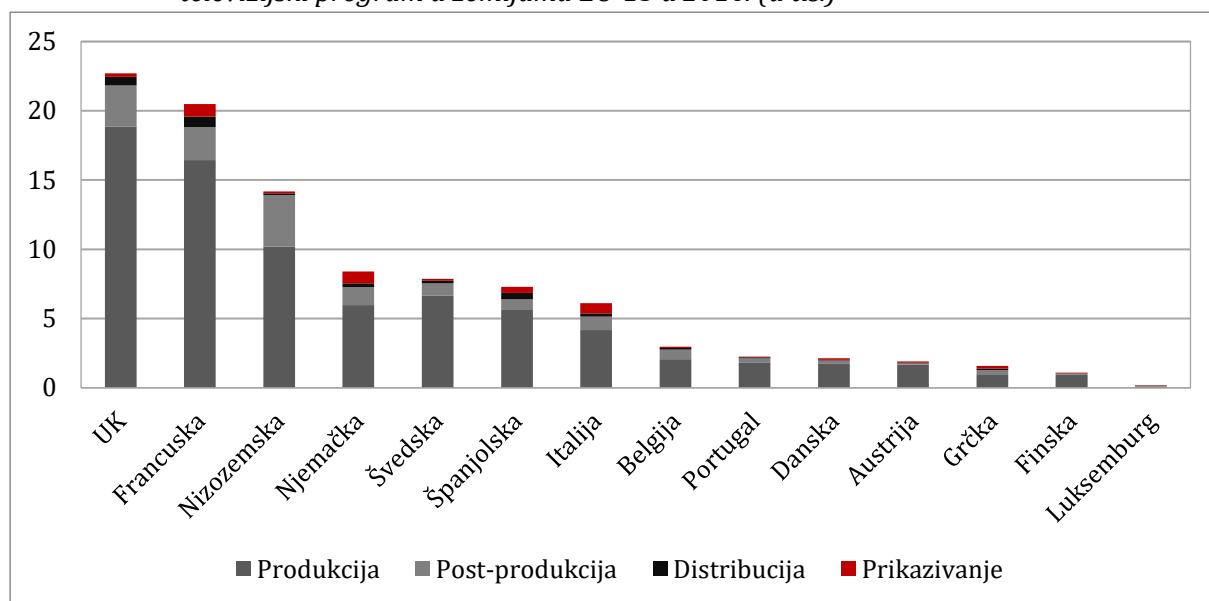
Radi preglednosti zasebno su analizirane dvije skupine zemalja. U prvoj skupini se nalaze EU-15 zemlje, tj. stare zemlje članice EU-a, a u drugoj EU-13 zemlje, tj. nove zemlje članice EU-a. Na temelju rezultata obavljenih analiza moguće je steći uvid u veličinu AV sektora u zemljama članicama EU-a, produktivnosti poduzeća koja posluju u tom sektoru i profitabilnosti njihovog poslovanja.

4.1. Ključni gospodarski i fiskalni pokazatelji

Veličina pojedinog sektora često se mjeri brojem poduzeća, a to znači broj registriranih pravnih i fizičkih osoba koje su bile aktivne u pojedinom izvještajnom razdoblju ili u dijelu tog razdoblja (DZS, 2018).

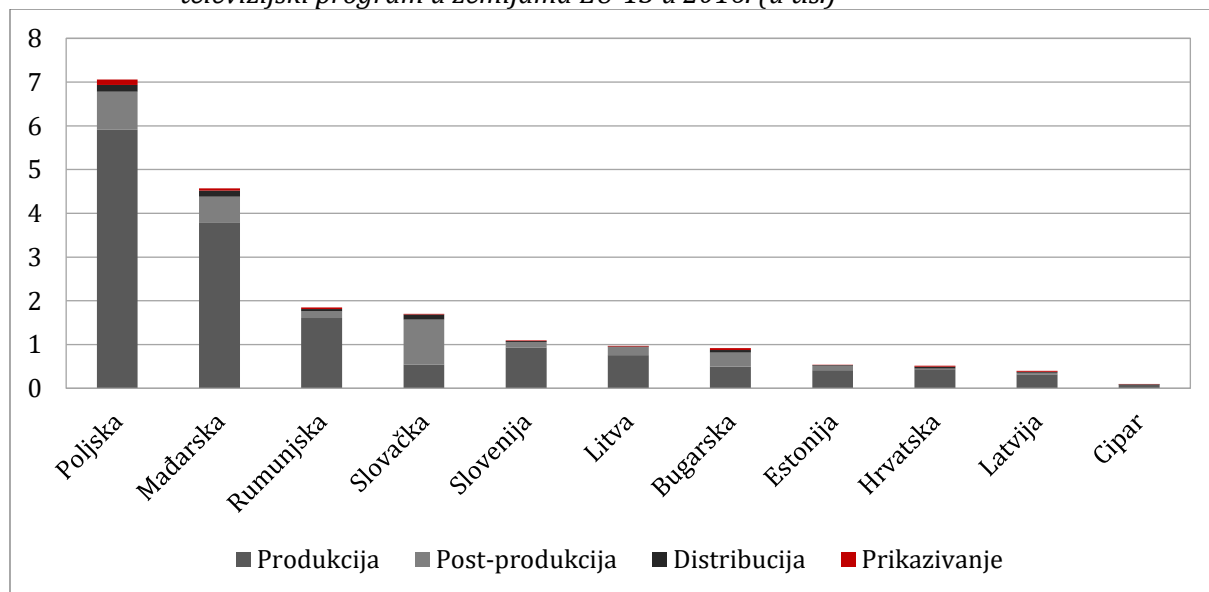
U zemljama EU-15 ukupan broj poduzeća koja obavljaju djelatnosti vezane uz filmove, video filmove i TV u 2014. bio je tek nešto manji od 100.000 (grafikon 4.1). Najveći broj poduzeća u tom sektoru imaju UK (22.700) i Francuska (20.500), a prilično velik broj poduzeća u AV industriji imaju i Španjolska, Italija, Njemačka, Švedska i Nizozemska.

Na razini zemalja EU-13 taj broj je znatno niži. Tako je u 2016. na prostoru zemalja EU-13 bilo ukupno manje od 20.000 registriranih poduzeća (grafikon 4.2.). Najviše poduzeća u AV industriji zemalja EU-13 ima Poljska (preko 7.000), a slijede Mađarska (gotovo 4.000) i Rumunjska (gotovo 2.000).

Grafikon 4.1. Broj poduzeća koja obavljaju djelatnosti vezane uz filmove, video filmove i televizijski program u zemljama EU-15 u 2016. (u tis.)

Napomena: Podaci za Irsku nisu dostupni.

Izvor: Eurostat

Grafikon 4.2. Broj poduzeća koja obavljaju djelatnosti vezane uz filmove, video filmove i televizijski program u zemljama EU-13 u 2016. (u tis.)

Napomena: Podaci za Maltu i Češku nisu dostupni.

Izvor: Eurostat

U Hrvatskoj posluje 514 poduzeća registriranih za obavljanje AV djelatnosti. Od toga se 433 poduzeća bavi produkcijom, 14 post-produkcijom, 45 distribucijom i 22 prikazivanjem. Broj poduzeća u hrvatskom AV sektoru veći je nego u Latviji i Cipru, dok ostale zemlje članice EU-13 za koje su podaci dostupni imaju veći broj poduzeća registriranih za obavljanje AV djelatnosti od Hrvatske.

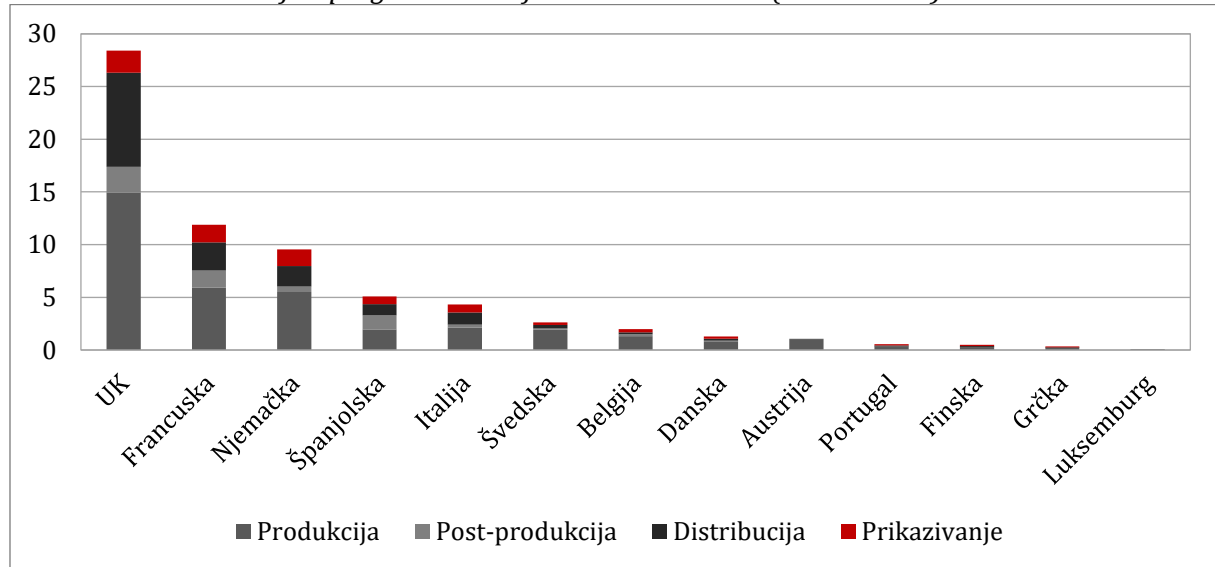
Pored broja poduzeća, kao pokazatelj veličine i gospodarskog značaja AV sektora korisno je analizirati i ukupan ostvareni godišnji promet poduzeća. Pod prometima se definiraju obračunati prihodi od prodaje proizvoda, roba i usluga trećim stranama, bez odbitka PDV-a, od kojeg su isključeni financijski, ostali i izvanredni prihodi (DZS, 2018). **Male vrijednosti ostvarenog**

prometa i velik broj poduzeća koja posluju u AV sektoru mogu ukazati na velik broj relativno malih poduzeća u sektoru.

Analize se temelje na podacima o poduzećima koja posluju u AV sektoru (591 prema NACE Rev. 2 klasifikaciji), a bave se produkcijom, post-produkcijom, distribucijom i prikazivanjem.

Ukupan promet poduzeća u AV sektoru zemalja EU-15 u 2016. iznosio je 68 mlrd. eura (grafikon 4.3.).

Grafikon 4.3. Ukupan promet poduzeća koja obavljaju djelatnosti vezane uz filmove, video filmove i televizijski program u zemljama EU-13 u 2015. (u mlrd. eura)

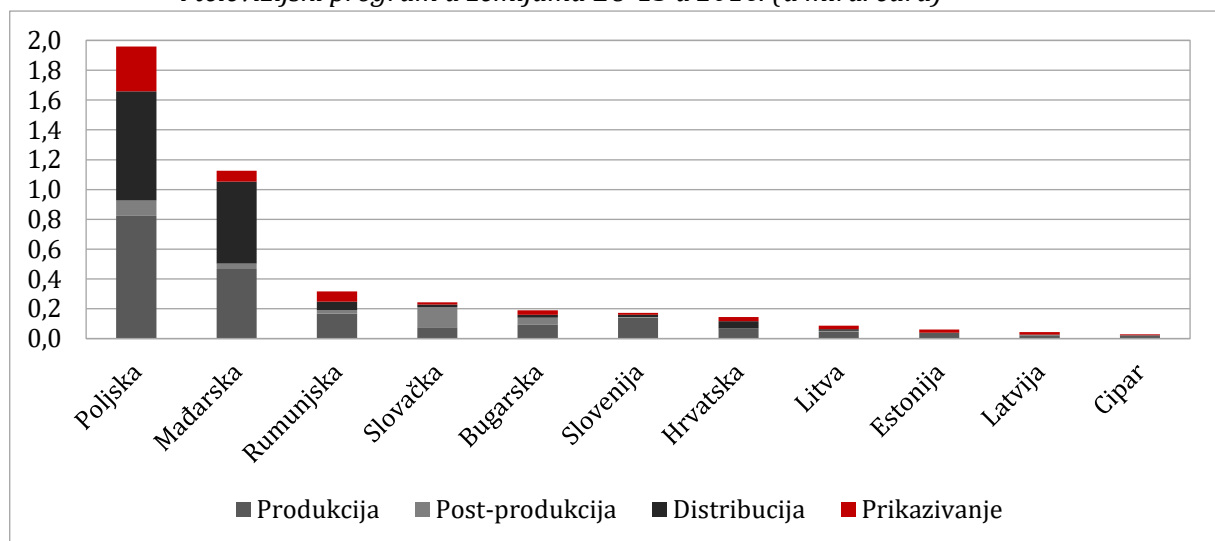

Napomena: Nisu dostupni podaci za Irsku, za Luksemburg u djelatnosti prikazivanja, Austriju u djelatnosti distribucije i prikazivanja te za Nizozemsku.

Izvor: Eurostat

Najveći promet u 2016. ostvaren je u UK i Francuskoj, a značajan promet ostvaren je i u Njemačkoj, Španjolskoj i Italiji. To je u skladu s veličinom AV sektora pojedinih zemalja procijenjenog na temelju broja poduzeća. Najmanji promet bilježi Luksemburg.

Grafikon 4.4. Ukupan promet poduzeća koja obavljaju djelatnosti vezane uz filmove, video filmove i televizijski program u zemljama EU-13 u 2016. (u mlrd. eura)

Napomena: Nisu dostupni podaci za Maltu, za Estoniju u djelatnosti post-produkcije i distribucije te za Češku.

Izvor: Eurostat

AV djelatnost u zemljama EU-13 znatno je nerazvijenija nego u EU-15. Ukupan ostvareni promet poduzeća u 2016. iznosi oko 4,5 mlrd. eura (grafikon 4.4.). Najveći promet ostvaren je u Poljskoj (oko 2 mlrd. eura) i Mađarskoj (1,1 mlrd. eura). Ostale zemlje ostvarile su znatno niže volumene prometa. Vrijednost prometa u Hrvatskoj relativno je niska u odnosu na većinu EU-13 zemalja. Nešto niži promet od Hrvatske ostvaruju samo Cipar, Estonija, Latvija i Litva.

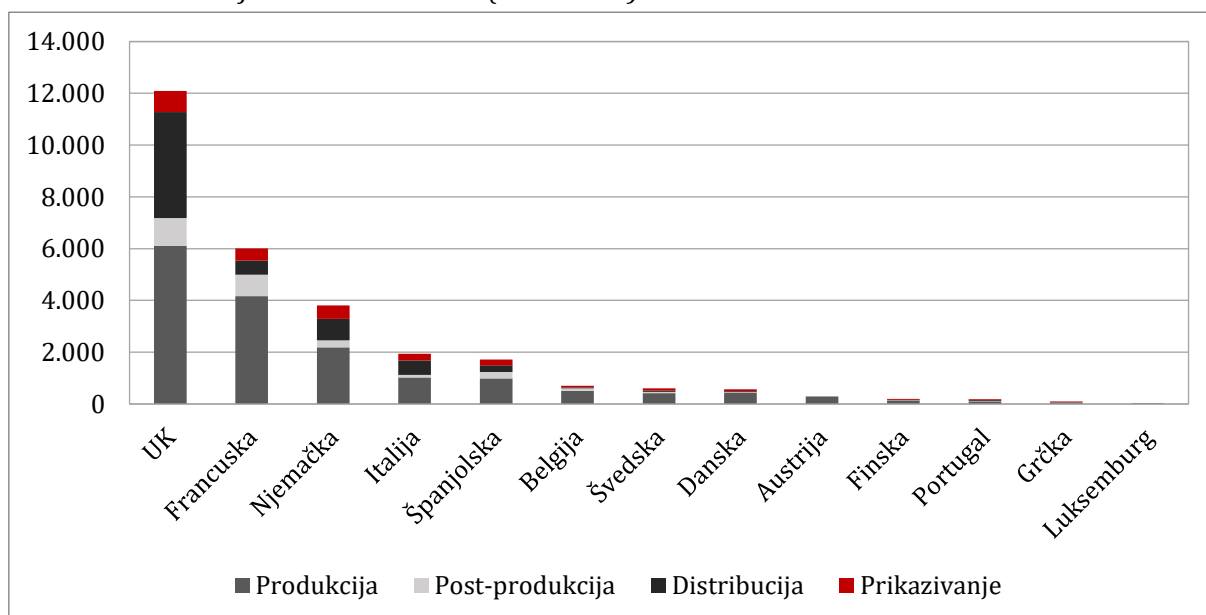
Nakon procjene veličine AV sektora u zemljama članicama EU-a, procijenit će se i produktivnost poduzeća na temelju ostvarene dodane vrijednosti (vrijednost koju poduzeće dodaje iz vlastitih kapaciteta). Dodana vrijednost računa se oduzimanjem troškova kupljenih dobara i usluga od vrijednosti prodaje.

Dodana vrijednost prema troškovima proizvodnih čimbenika je bruto zarada od poslovnih aktivnosti poduzeća prilagođena za operativne subvencije i indirektnu poreze. U odnosu na novostvorenu vrijednost koja ne uključuje amortizaciju (od bruto zarade oduzima se i trošak amortizacije), dodana vrijednost tretira amortizaciju kao vrijednost dodanu iz vlastitih kapaciteta te se računa u bruto izrazu (bez oduzimanja amortizacije). Financijski prihodi i rashodi isključeni su iz obračuna dodane vrijednosti.

Ukupna dodana vrijednost ostvarena u poduzećima registriranim za obavljanje AV djelatnosti zemalja EU-15 (uz ograničenja navedena u napomeni - grafikon 4.5.) u 2016. iznosi 28,4 mlrd. eura. Najveću dodanu vrijednost ostvaruje UK koja godišnje ostvari gotovo polovicu ukupne dodane vrijednosti svih zemalja članica EU-15. Daleko iza nje je Francuska, a potom i Njemačka, Italija i Španjolska koje jedine ulaze u skupinu zemalja s ostvarenom ukupnom dodanom vrijednosti većom od 1 mlrd. eura.

Ostale stare države članice ostvaruju nižu dodanu vrijednost (manje od 1 mlrd. eura). Treba istaknuti kako je dodana vrijednost u biti apsolutni pokazatelj (iako se izračunava sučeljavanjem određenih stavki, njegova vrijednost je apsolutna). Međutim, ponekad usporedba dodanih vrijednosti može biti vrlo relevantna i korisna.

Grafikon 4.5. Dodana vrijednost prema troškovima proizvodnih čimbenika poduzeća koja obavljaju djelatnosti vezane uz filmove, video filmove i televizijski program u zemljama EU-15 u 2016. (u mil. eura)

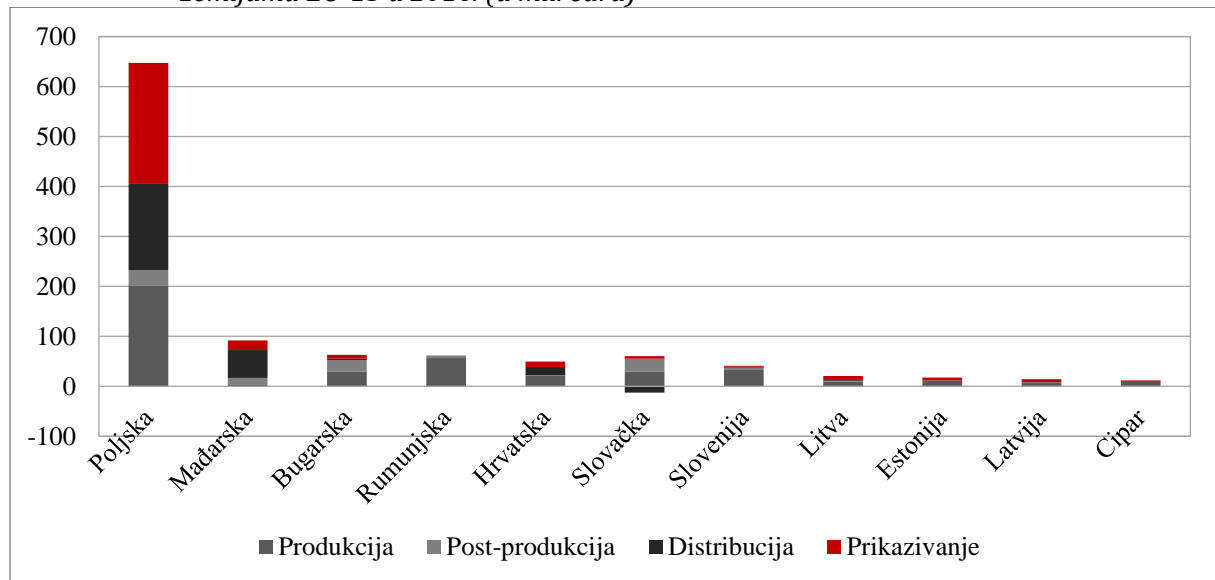

Napomena: Nisu dostupni podaci za Irsku, za Austriju u djelatnosti distribucije i prikazivanja, u Luksemburgu za djelatnost prikazivanja te za Nizozemsku.

Izvor: Eurostat

Na razini EU-13 zemalja ukupna (kumulativna) dodana vrijednost (uz uvažavanje ograničenja navedenih ispod grafikona 4.6.) u 2016. iznosila je tek nešto više od 1 mlrd. eura. Najveću dodanu vrijednost ostvaruje Poljska (oko 65% ukupne dodane vrijednosti), a slijede Mađarska, Bugarska i Rumunjska koje ostvaruju između 50 i 100 mil. eura. Ostale zemlje imaju znatno niže razine dodane vrijednosti.

Grafikon 4.6. Dodana vrijednost prema troškovima proizvodnih čimbenika poduzeća koja obavljaju djelatnosti vezane uz filmove, video filmove i televizijski program u zemljama EU-13 u 2016. (u mil. eura)

Napomena: Nedostaju podaci za Maltu, za Rumunjsku u djelatnosti distribucije i prikazivanja, za Estoniju u djelatnosti post-produkcije i distribucije te za Češku.

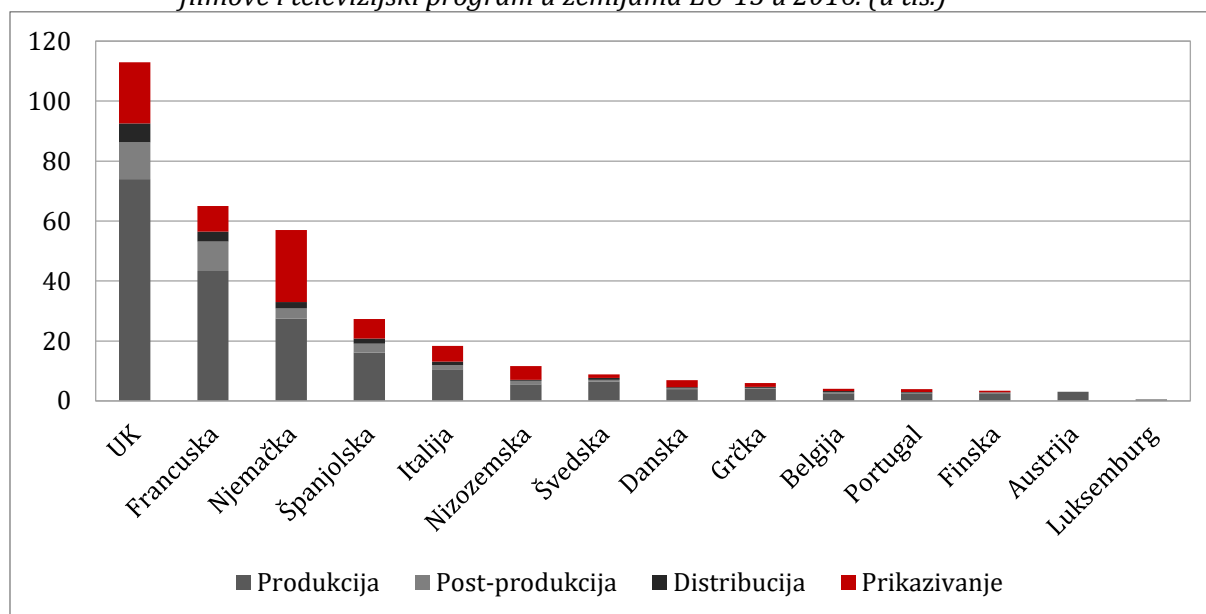
Izvor: Eurostat

Hrvatska se po visini dodane vrijednosti nalazi na relativno dobrom 5. mjestu s ostvarenih 49 mil. eura dodane vrijednosti. Iza Hrvatske su, iz skupine EU-13 zemalja, Slovačka, Slovenija, Litva, Estonija, Latvija i Cipar.

Za dobivanje potpunijeg uvida u veličinu AV sektora pojedinih zemalja korisno je analizirati i broj zaposlenih. Broj zaposlenih osoba je ukupan broj osoba koje rade u poduzeću (uključujući vlasnike koji rade, ortakne koji redovito rade u jedinici, neplaćene obiteljske radnike i volontere) te osobe koje rade izvan poduzeća kojem pripadaju, a koje ih plaća (DZS, 2018).

Ukupan broj zaposlenih u poduzećima koja obavljaju djelatnosti u AV sektoru u zemljama EU-15 u 2016. bio je na razini od oko 330.000. Najveći broj zaposlenih (oko 113.000 ljudi) ima UK, a slijede Francuska i Njemačka s više od 50.000 zaposlenika. Ostale EU-15 zemlje imaju daleko manji broj zaposlenika.

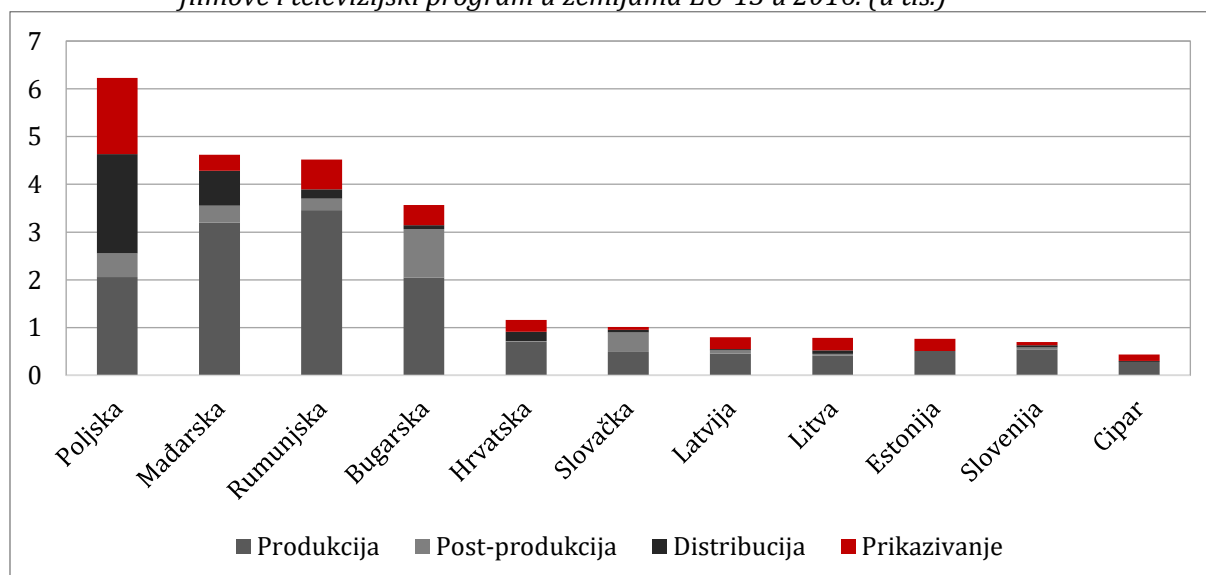
Usporedbom broja zaposlenih (grafikon 4.7.) i broja poduzeća (grafikon 4.1.) koja obavljaju djelatnosti povezane s AV industrijom pojedinih zemalja može se dobiti dojam o veličini tih poduzeća.

Grafikon 4.7. Broj zaposlenih u poduzećima koja obavljaju djelatnosti vezane uz filmove, video filmove i televizijski program u zemljama EU-15 u 2016. (u tis.)

Napomena: Nedostaju podaci za Irsku, za Luksemburg u djelatnosti prikazivanja te za Austriju u djelatnosti distribucije i prikazivanja.

Izvor: Eurostat

U zemljama EU-13 broj zaposlenih u AV sektoru je znatno niži. Ukupan broj zaposlenika u 2016. (uz ograničenja navedena ispod grafikona 4.8.) iznosio je oko 25.000. Najveći broj zaposlenika ima Poljska (preko 6.000), a slijede Mađarska, Rumunjska, Bugarska, Hrvatska i Slovačka (s preko 1.000 zaposlenih). U ostalim zemljama ukupan broj zaposlenih u poduzećima koja posluju u sektoru AV djelatnosti manji je od 1.000. **Hrvatska u AV sektoru zapošljava nešto više od 1.000 ljudi.**

Grafikon 4.8. Broj zaposlenih u poduzećima koja obavljaju djelatnosti vezane uz filmove, video filmove i televizijski program u zemljama EU-13 u 2016. (u tis.)

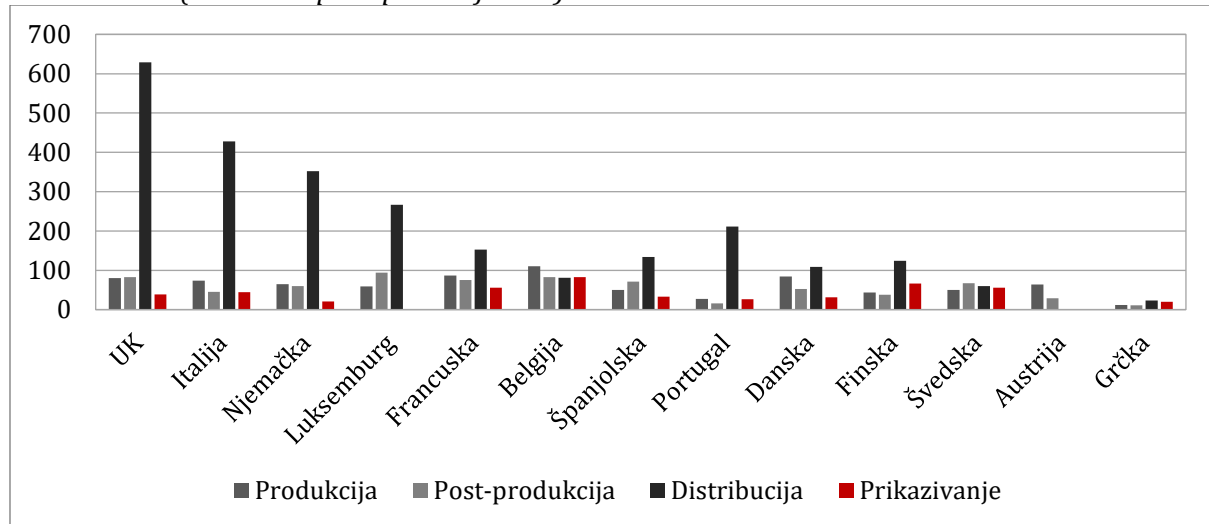
Napomena: Nedostaju podaci za Maltu, za Estoniju u djelatnosti post-produkcije i distribucije te za Češku.

Izvor: Eurostat

Kao jednom od mjera za praćenje gospodarske učinkovitosti, strukturne poslovne statistike koriste se tzv. *prividnom proizvodnosti rada*, uzimajući u obzir da proizvodnost u cjelini ovisi i o ostalim čimbenicima proizvodnje, kao i o načinu njihove interakcije. *Prividna proizvodnost rada* je *dodana vrijednost generirana po zaposlenoj osobi* (DZS, 2018).

Prosječna vrijednost prividne proizvodnosti rada u AV sektoru zemalja EU-15 u 2016. iznosi oko 88.000 eura (grafikon 4.9.). Najveću prividnu proizvodnost rada po zaposlenom ima UK (prosječno preko 200.000 eura), a najnižu Grčka (ispod 20.000 eura).

Grafikon 4.9. *Prividna proizvodnost rada u poduzećima koja obavljaju djelatnosti vezane uz filmove, video filmove i televizijski program u zemljama EU-15 u 2016. (u tis. eura po zaposlenoj osobi)*

Napomena: Nedostaju podaci za Irsku, Luksemburg u djelatnosti prikazivanja, Austriju u djelatnosti distribucije i prikazivanja te Nizozemsku.

Izvor: Eurostat

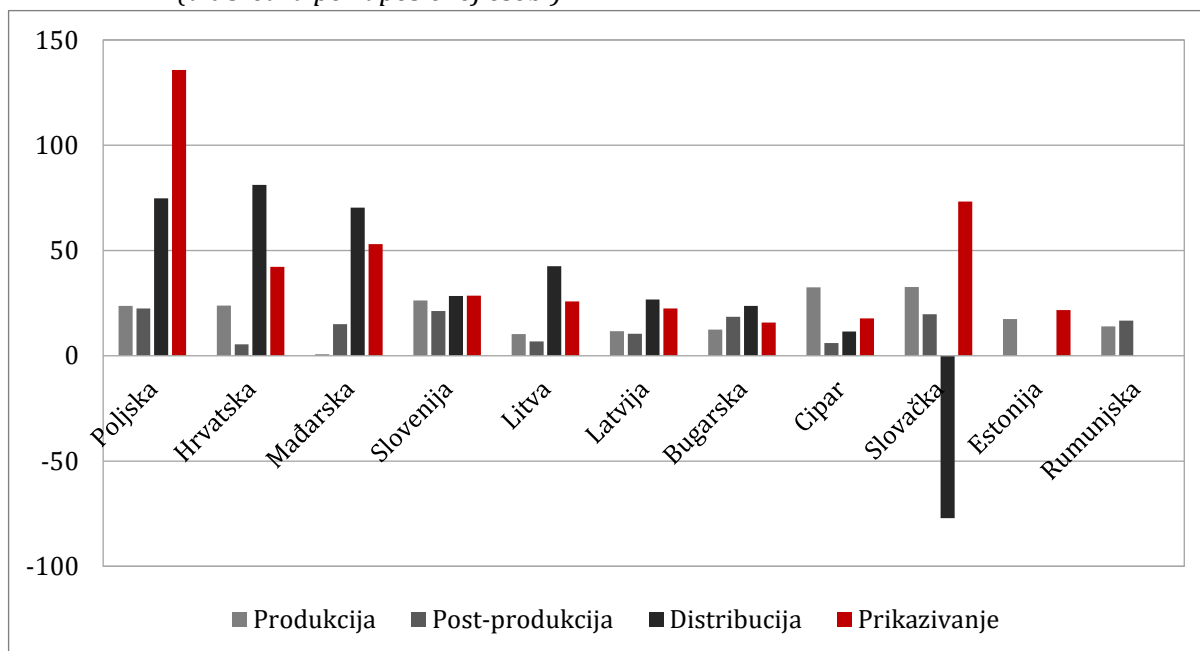
Taj je pokazatelj veći kod kapitalno intenzivnih djelatnosti (primjerice rudarstva i opskrbe energijom), a najmanji kod određenih uslužnih djelatnosti poput ugostiteljstva (DZS, 2018).

Prividna proizvodnost rada u EU-13 znatno je niža nego u EU-15 zemljama (u prosjeku iznosi oko 28.000 eura po zaposlenom u 2016.). Uvjerljivo najvišu prividnu proizvodnost rada ima Poljska – u prosjeku oko 65.000 eura po stanovniku (grafikon 4.10.). Prilično visokim vrijednostima prividne proizvodnosti rada ističu se i Hrvatska i Mađarska, dok ostale zemlje imaju znatno nižu prividnu proizvodnost rada. **Hrvatska je po ovom pokazatelju drugoplasirana među EU-13 zemljama (odmah nakon Poljske) s prosječnom vrijednošću (za sve djelatnosti) od 38.000 eura po zaposlenom.**

Na razini nefinancijskoga poslovnog gospodarstva u Hrvatskoj u 2016. ostvarena je prosječna proizvodnost rada od 166.300 kn po zaposlenoj osobi (DZS, 2018). Usporedbom te vrijednosti s prividnom proizvodnosti rada u AV industriji, **nameće se zaključak kako je proizvodnost rada u AV industriji u Hrvatskoj natprosječna i bliža kapitalno nego radno intenzivnim djelatnostima.**

Uspješnost i konkurentnost gospodarstva (ili pojedinih gospodarskih sektora) često se mjeri i operativnom bruto profitnom stopom. *Operativna bruto profitna stopa se izračunava kao udio bruto poslovnog viška (dodane vrijednosti umanjene za troškove osoblja) u ostvarenom prometu* (DZS, 2018).

Grafikon 4.10. Prividna proizvodnost rada u poduzećima koja obavljaju djelatnosti vezane uz filmove, video filmove i televizijski program u zemljama EU-13 u 2016. (u tis. eura po zaposlenoj osobi)

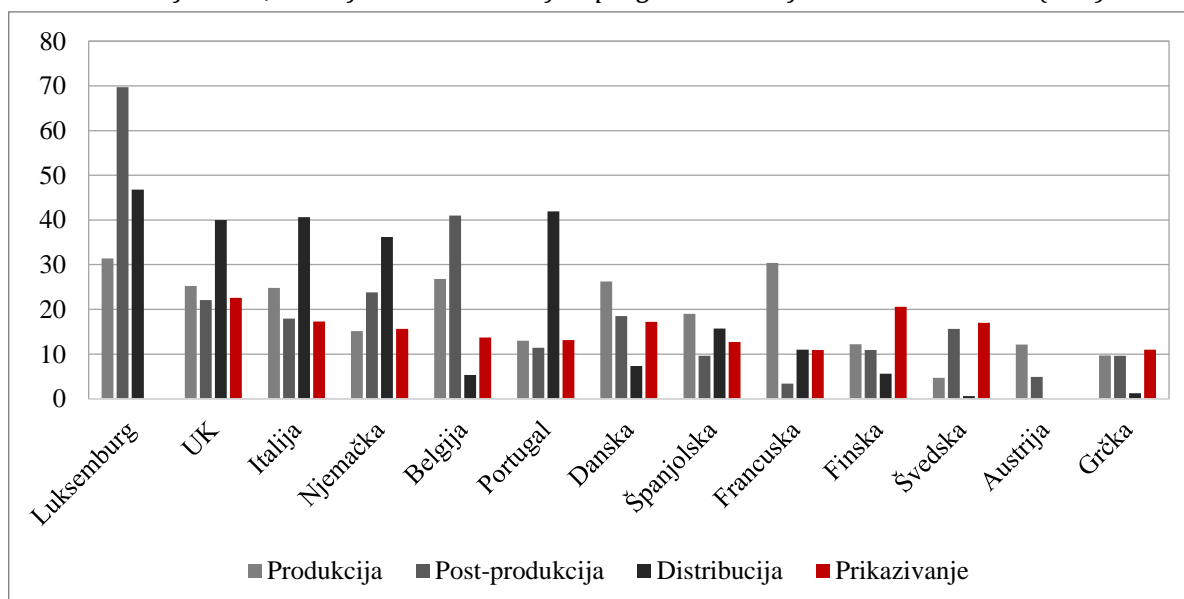

Napomena: Nedostaju podaci za Maltu, za Estoniju u djelatnosti post-produkcije i distribucije, za Rumunjsku u djelatnosti distribucije i prikazivanja te za Češku

Izvor: Eurostat

Prosječna (prosjeak svih djelatnosti: produkcije, post-produkcije, distribucije i prikazivanja) operativna bruto profitna stopa u zemljama EU-15 u 2016. kreće se u rasponu od 8% u Grčkoj do 49% u Luksemburgu (grafikon 4.11.). Nakon Luksemburga, najviše prosječne vrijednosti (između 20% i 30%) ostvarile su UK, Italija, Njemačka, Belgija i Portugal.

Grafikon 4.11. Operativna bruto profitna stopa u poduzećima koja obavljaju djelatnosti vezane uz filmove, video filmove i televizijski program u zemljama EU-15 u 2016. (u %)

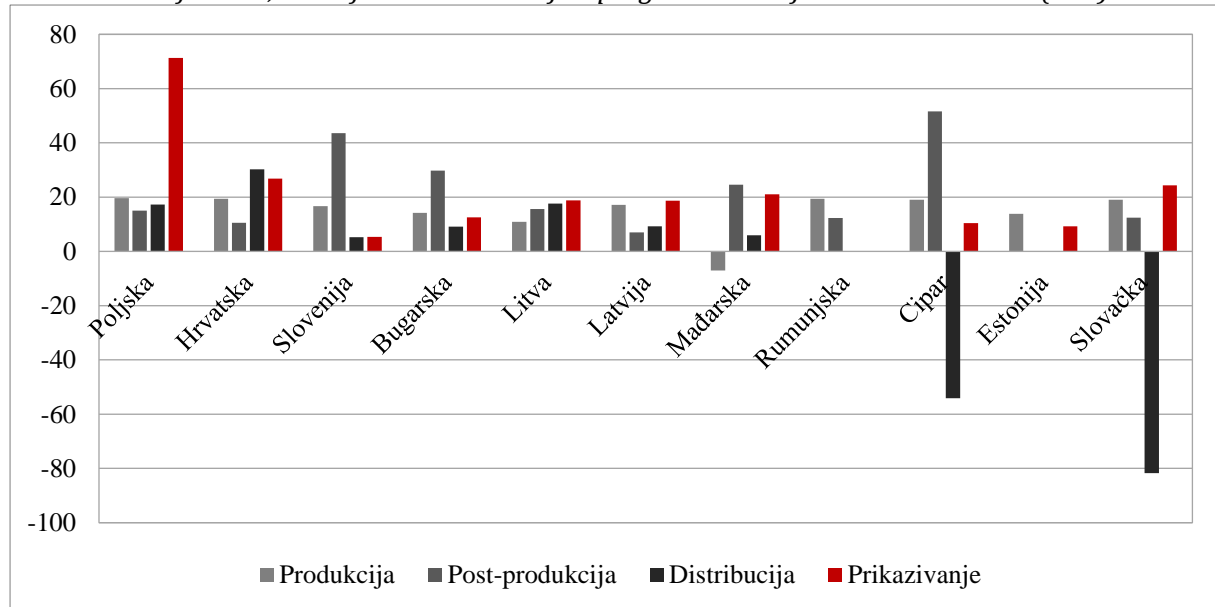

Napomena: Nedostaju podaci za Irsku, za Luksemburg u djelatnosti distribucije, za Austriju u djelatnosti distribucije i prikazivanja te za Nizozemsku.

Izvor: Eurostat

Prosječna operativna bruto profitna stopa u EU-13 zemljama u 2016. manja je nego u zemljama EU-15 (grafikon 4.12.), a kreće se u rasponu od 7% (Cipar) do 31% (Poljska). **U 2016. je prilično visoka operativna bruto profitna stopa ostvarena i u RH (u prosjeku 22%).**

Grafikon 4.12. Operativna bruto profitna stopa u poduzećima koja obavljaju djelatnosti vezane uz filmove, video filmove i televizijski program u zemljama EU-13 u 2016. (u %)

Napomena: Nedostaju podaci za Maltu, za Rumunjsku u djelatnosti distribucije i prikazivanja, za Estoniju u djelatnosti post-produkcije i distribucije te za Češku.

Izvor: Eurostat

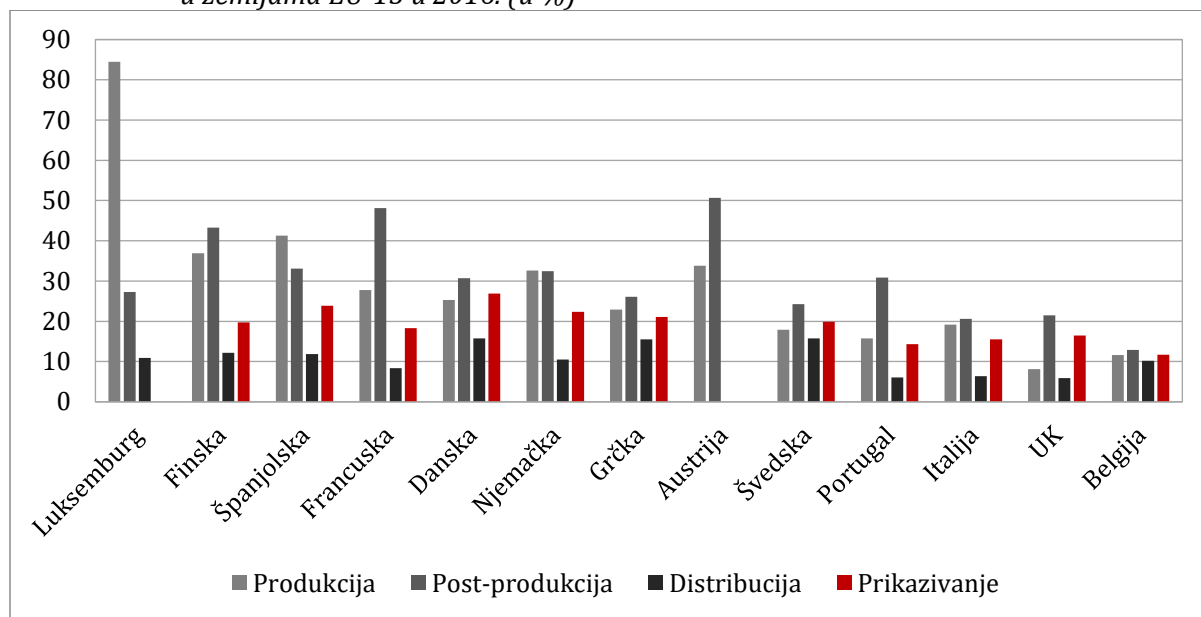
Hrvatska je i tim pokazateljem dokazala uspješnost i konkurentnost AV industrije u odnosu na većinu novih zemalja članica EU. Prosječna operativna bruto profitna stopa nefinancijskoga poslovnog gospodarstva u Hrvatskoj u 2016. iznosila je 12% (DZS, 2018.). Prema podacima DZS-a, najviša je bila u djelatnostima poslovanja nekretninama (39,6%) i informacijama i komunikacijama (24,1%), a najmanja u djelatnosti trgovine (6%). **To ukazuje na konkurentnost hrvatske AV djelatnosti, i to ne samo u usporedbi s AV djelatnostima ostalih zemalja, nego i u odnosu na ostale gospodarske djelatnosti u Hrvatskoj.**

Posljednja dva analizirana pokazatelja mogu biti znatno korisnija promatraju li se u smislu strukture troškova poduzeća u AV sektoru. U svrhu analize, promatraju se dvije kategorije troškova: *troškovi nabave roba i usluga* te *troškovi osoblja*.

Ukupne nabave roba i usluga uključuju vrijednost svih roba i usluga nabavljenih u obračunskom razdoblju, osim kapitalnih dobara čija se uporaba registrira kao uporaba fiksnoga kapitala. Rashodi klasificirani kao financijski su isključeni. Troškovi osoblja su naknade koju obračunava poslodavac i plaća zaposlenicima u zamjenu za obavljen rad, a čine ih nadnice i plaće te troškovi socijalnog osiguranja (DZS, 2018).

Struktura troškova poslovanja poduzeća zemalja EU-15 koja obavljaju AV djelatnosti u 2016. otkriva kako se udio troška zaposlenih u ukupnom trošku proizvodnje kreće u prosjeku od 12% u Belgiji do 41% u Luksemburgu (grafikon 4.13.).

Grafikon 4.13. Udio troška zaposlenih u trošku proizvodnje poduzeća koja obavljaju djelatnosti vezane uz filmove, video filmove i televizijski program u zemljama EU-15 u 2016. (u %)

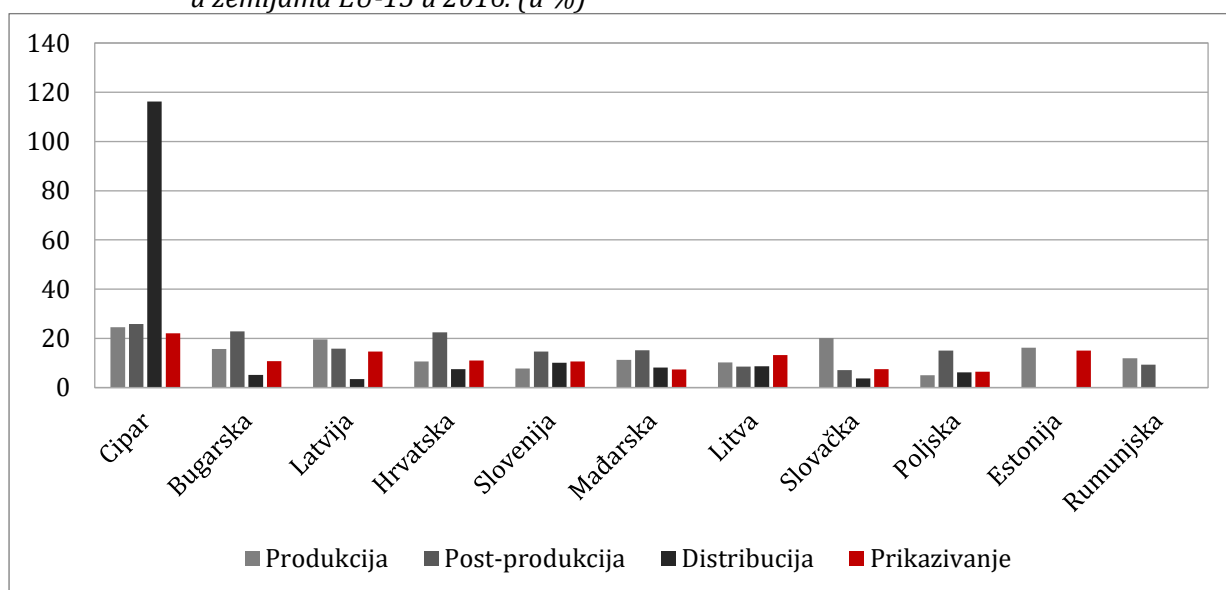

Napomena: Nedostaju podaci za Irsku, za Luksemburg u djelatnosti prikazivanja, za Austriju u djelatnosti distribucije i prikazivanja te za Nizozemsku.

Izvor: Eurostat

Struktura troškova poslovanja poduzeća iz AV sektora u zemljama EU-13 slična je strukturi troškova u EU-15 zemljama (iako je udio troška zaposlenih u ukupnom trošku proizvodnje nešto niži u EU-13 – vjerojatno zbog nižih troškova rada, tj. nižih plaća u tim zemljama). Prosječan udio troška zaposlenih u ukupnom trošku proizvodnje kreće se u rasponu od 8% u Poljskoj do 47% na Cipru (grafikon 4.14.). **To može ukazati na iznimno niske troškove rada u poslovanju zbog čega se učinci poslovanja poduzeća u AV sektoru u velikoj mjeri prelijevaju na brojne druge gospodarske sektore.**

Grafikon 4.14. Udio troška zaposlenih u trošku proizvodnje poduzeća koja obavljaju djelatnosti vezane uz filmove, video filmove i televizijski program u zemljama EU-15 u 2016. (u %)

Napomena: Nedostaju podaci za Maltu, za Estoniju u djelatnosti post-produkcije i distribucije, za Rumunjsku u djelatnosti distribucije i prikazivanja te za Češku

Izvor: Eurostat

AV sektor u Europi znatno zaostaje za AV sektorom globalnih velesila (npr. SAD-a). Razlozi za to su brojni, a u pogledu financiranja, osnovni je problem u nedostatku privatnih ulagača (Simon, 2012) što utječe na sadržaj filmova i njihov uspjeh na tržištu, ali i na strukturu industrije. Dominacija privatnih ulagača u financiranju potiče okrupnjavanje i specijalizaciju poduzeća, dok oslanjanje na potpore u velikoj mjeri osigurava preživljavanje malih i neučinkovitih poduzeća.

4.2. Zaključak

Tržište AV djelatnosti (naročito filmske industrije) pod stalnim je utjecajem tehnoloških promjena i inovacija, razvoja tržišta i novih proizvoda, digitalizacije, ali i javnih politika. Svi ti čimbenici na različit način utječu na razvoj i ulogu filmske industrije u gospodarstvu i društvu.

U zemljama EU-15 ukupan broj poduzeća koja obavljaju djelatnosti vezane uz filmove, video filmove i TV u 2014. bio je tek nešto manji od 100.000. Najveći broj poduzeća u tom sektoru imaju UK (22.700) i Francuska (20.500), dok je na razini novih zemalja članica (EU 13) taj broj znatno niži. Tako je u 2016. na prostoru zemalja EU-13 bilo ukupno manje od 20.000 registriranih poduzeća. U Hrvatskoj posluje 514 poduzeća registriranih za obavljanje AV djelatnosti. Od toga se 433 poduzeća bavi produkcijom, 14 post-produkcijom, 45 distribucijom i 22 prikazivanjem.

Ukupan promet poduzeća u AV sektoru zemalja EU-15 u 2016. iznosio je 68 mlrd. eura. Najveći promet u 2016. ostvaren je u UK i Francuskoj, a značajan promet ostvaren je i u Njemačkoj, Španjolskoj i Italiji. To je u skladu s veličinom AV sektora pojedinih zemalja procijenjenog na temelju broja poduzeća. AV djelatnost u zemljama EU-13 znatno je nerazvijenija nego u EU-15. Ukupan ostvareni promet poduzeća u 2016. iznosi oko 4,5 mlrd. eura.

Kada je riječ o produktivnosti, najveću dodanu vrijednost ostvaruje UK koja godišnje ostvari gotovo polovicu ukupne dodane vrijednosti svih zemalja članica EU-15. Daleko iza nje je Francuska, a potom i Njemačka, Italija i Španjolska koje jedine ulaze u skupinu zemalja s ostvarenom ukupnom dodanom vrijednosti većom od jedne milijarde eura. Na razini EU-13 zemalja ukupna (kumulativna) dodana vrijednost iznosila je 2016. tek nešto više od 1 mlrd. eura. Najveću dodanu vrijednost ostvaruje Poljska (oko 65% ukupne dodane vrijednosti), a slijede Mađarska, Bugarska i Rumunjska koje ostvaruju između 50 i 100 mil. eura. Ostale zemlje imaju znatno niže razine dodane vrijednosti. Hrvatska se po visini dodane vrijednosti nalazi na relativno dobrom 5. mjestu s ostvarenih 49 mil. eura dodane vrijednosti.

Ukupan broj zaposlenih u poduzećima koja obavljaju djelatnosti u AV sektoru u zemljama EU-15 u 2016. bio je na razini od oko 330.000. Najveći broj zaposlenih (oko 113.000 ljudi) ima UK, a slijede Francuska i Njemačka s više od 50.000 zaposlenika. Ostale EU-15 zemlje imaju daleko manji broj zaposlenika. U zemljama EU-13 broj zaposlenih u AV sektoru je znatno niži. Ukupan broj zaposlenika u 2016. iznosio je oko 25.000. Najveći broj zaposlenika ima Poljska (preko 6.000), a slijede Mađarska, Rumunjska, Bugarska, Hrvatska i Slovačka (s preko 1.000 zaposlenih). Hrvatska u AV sektoru zapošljava nešto više od 1.000 ljudi.

Kao jednom od mjera za praćenje gospodarske učinkovitosti, strukturne poslovne statistike koriste se tzv. *prividnom proizvodnosti rada* – dodane vrijednosti generirane po zaposlenoj osobi. Prosječna vrijednost prividne proizvodnosti rada u AV sektoru zemalja EU-15 u 2016. iznosi oko 88.000 eura po zaposlenom. Najveću prividnu proizvodnost rada po zaposlenom ima UK (prosječno preko 200.000 eura), a najnižu Grčka (ispod 20.000 eura). Prividna proizvodnost rada u EU-13 znatno je niža nego u EU-15 zemljama (u prosjeku iznosi oko 28.000 eura po zaposlenom u 2016.). Uvjerljivo najvišu prividnu proizvodnost rada ima Poljska – u prosjeku oko 65.000 eura po stanovniku. Prilično visokim vrijednostima prividne proizvodnosti rada ističu se i Hrvatska i Mađarska, dok ostale zemlje imaju znatno nižu prividnu proizvodnost rada. *Hrvatska je po ovom pokazatelju drugoplasirana među EU-13 zemljama (odmah nakon Poljske) s prosječnom vrijednošću (za sve djelatnosti) od 38.000 eura po zaposlenom.*

Na razini nefinancijskoga poslovnog gospodarstva u Hrvatskoj u 2016. je ostvarena prosječna proizvodnost rada od 166.300 kn po zaposlenoj osobi (DZS, 2018). Usporedbom te vrijednosti s prividnom proizvodnosti rada u AV industriji, nameće se zaključak kako je proizvodnost rada u AV industriji u Hrvatskoj natprosječna i bliža kapitalno nego radno intenzivnim djelatnostima.

Uspješnost i konkurentnost gospodarstva (ili pojedinih gospodarskih sektora) često se mjeri i operativnom bruto profitnom stopom. Operativna bruto profitna stopa izračunava se kao udio bruto poslovnog viška (dodane vrijednosti umanjene za troškove osoblja) u ostvarenom prometu. Prosječna operativna bruto profitna stopa u zemljama EU-15 u 2016. kreće se u rasponu od 8% u Grčkoj do 49% u Luksemburgu. Prosječna operativna bruto profitna stopa u EU-13 zemljama u 2016. manja je nego u zemljama EU-15, a kreće se u rasponu od 7% (Cipar) do 31% (Poljska). ***U 2016. je prilično visoka operativna bruto profitna stopa ostvarena i u Hrvatskoj (u prosjeku 22%).***

Hrvatska je i tim pokazateljem dokazala uspješnost i konkurentnost AV industrije u odnosu na većinu novih zemalja članica EU-a. Prosječna operativna bruto profitna stopa nefinancijskoga poslovnog gospodarstva u Hrvatskoj u 2016. iznosila je 12%. Prema podacima DZS-a, najviša je bila u djelatnostima poslovanja nekretninama (39,6%) i informacijama i komunikacijama (24,1%), a najmanja u djelatnosti trgovine (6%). To ukazuje na konkurentnost hrvatske AV djelatnosti ne samo u usporedbi s AV djelatnostima ostalih zemalja, nego i u odnosu na ostale gospodarske djelatnosti u Hrvatskoj.

5. FINANCIRANJE I POTPORA AV DJELATNOSTI U REPUBLICI HRVATSKOJ

Godine 2018. stupio je na snagu novi Zakon o audiovizualnoj djelatnosti kojim je povećan iznos poticaja za HAVC na 25%, odnosno 30% (vidjeti dalje u tekstu), a nadležno tijelo za državne potpore u međuvremenu je postalo Ministarstvo financija. Mjere poticaja su jedinstvene jer su namijenjene kulturnom proizvodu, a u procesu nastanka tog proizvoda izravno se potiče razvoj i profitabilnost AV industrije, kao i drugih povezanih grana industrije. Osim toga, mjere poticaja odnose se na međunarodne produkcije i koprodukcije čime se privlači inozemni kapital. Od 2012. do 2018. financirano je 58 projekata koji su ostvarili lokalnu potrošnju od 686 mil. kn te primili 130 mil. kn poticaja (HAVC, 2019: 216). Dodatno, treba istaknuti prednosti medijske zastupljenosti Hrvatske kao atraktivne lokacije za snimanje filmova (npr. Igra prijestolja, Ratovi zvijezda: povratak Jedija, Mamma Mia i dr.) te pojavu tzv. filmskog turizma, odnosno pojačani interes turista za posjet lokacijama na kojima su snimani njihovi omiljeni filmovi, koji dodatno doprinosi pozitivnim gospodarskim pokazateljima. Mjere predviđene Zakonom usmjerene su na privlačenje inozemnih visokobudžetnih projekata i privlače inozemni kapital pa je stoga, osim kulturnog elementa, bitno naglasiti i gospodarski jer dolazi do značajnog priljeva inozemnog kapitala. Važno je istaknuti ulogu jedinica lokalne i područne (regionalne) samouprave koje su s ciljem pružanja podrške filmskim produkcijama osnovala regionalne filmske urede gdje pružaju savjete i informacije (European Audiovisual Observatory, 2019: 342).

Analizirajući zakonske odredbe bitno je naglasiti razliku između dviju vrsta potpora odnosno dva sustava financiranja audiovizualnog sektora, od kojih je jedan usmjeren provedbi kulturne politike, a drugi gospodarske politike. Potpora ulaganjima u audiovizualnu djelatnost koja je glavni predmet istraživanja ubraja se u gospodarske poticaje i predstavlja **automatsku potporu** koja se provodi primjenom načela prednosti prijave (engl. *First come, first serve*), dok potpora koju temeljem Zakona dodjeljuje Hrvatsko audiovizualno vijeće pripada mjerama kulturne politike i predstavlja selektivnu potporu. Zakon sadrži odredbe o promicanju audiovizualne djelatnosti, sukladno Nacionalnom programom promicanja audiovizualnog stvaralaštva te na njemu utemeljenome Godišnjem planu provedbe Nacionalnog programa. Provedbom Nacionalnog programa, kroz javne pozive i odlučivanjem Hrvatskog audiovizualnog vijeća ostvaruje se financiranje audiovizualne djelatnosti **selektivnom potporom** u kontekstu promicanja hrvatske kulture. No, taj oblik financiranja nije predmet ovoga istraživanja i navodi se samo informativno, radi smještaja u okvir financiranja audiovizualne djelatnosti. S financijskog aspekta bitno je spomenuti i posebne programe u području audiovizualnih djelatnosti koji se ostvaruju na temelju sporazuma i/ili ugovora o suradnji i/ili sufinanciranju koje Centar može sklapati, na nacionalnoj i međunarodnoj razini, s tijelima državne i javne uprave, jedinicama lokalne i područne (regionalne) samouprave, visokoškolskim obrazovnim institucijama te drugim pravnim osobama, kojima se pridonosi ostvarenju ciljeva i provedbi Nacionalnog programa.

Hrvatski se sustav automatskih poticaja zasniva na **cash rebate**, odnosno povratu dijela utrošenih sredstava uloženi u proizvodnju AV djela. Sustavu mogu pristupiti fizičke i pravne osobe koje ispunjavaju propisane uvjete, primjenom načela prednosti prijave. Prikazom odredbi Pravilnika detaljno se opisuje sam postupak i uvjeti prijave za poticaje, ugovaranja i izvještavanja. Razvoj financijskih poticaja za AV industriju u skladu je s međunarodnim razvojem instrumenata poticanja ulaganja u AV djelatnost.

5.1. Zakonodavstvo o državnim potporama u EU i Hrvatskoj

Sukladno čl. 3. stavku 1. Ugovora o funkcioniranju Europske unije (UFEU) državne su potpore područje isključive mjerodavnosti EU-a. EU je, između ostaloga, nadležna za utvrđivanje pravila o tržišnom natjecanju potrebnih za reguliranje funkcioniranje unutarnjeg tržišta, čiji su dio i državne potpore. Isključiva nadležnost EU-a znači da država članica nema nadležnost u tom području i o njemu ne može samostalno odlučivati. Propise EU-a o državnim potporama donose

države članice u nadležnim institucijama EU-a, a po stupanju na snagu država članica je ograničena u daljnjem uređenju - obvezna je postupati po njima i ovlaštena je urediti samo elemente za koje joj ti propisi ostavljaju takvu mogućnost (za više detalja vidjeti mrežne stranice Ministarstva financija, 2019). RH je svojim propisima uredila samo dijelove sustava državnih potpora na državnoj razini, u skladu s nacionalnom nadležnosti.

Pojam državnih potpora kao i pravila za njihovu dodjelu uređena su pravnom stečevinom EU-a¹, navodi Ministarstvo financija (2019). Prvi stavak čl. 107. Ugovora o funkcioniranju EU-a određuje elemente državne potpore navodeći da „svaka potpora koju dodijeli država članica ili koja se dodjeljuje putem državnih sredstava u bilo kojem obliku koja narušava ili prijeteći da će narušiti tržišno natjecanje stavljanjem određenih poduzetnika ili proizvodnje određene robe u povoljniji položaj, nespojiva je s unutarnjim tržištem u mjeri u kojoj utječe na trgovinu među državama članicama.“ Iz određenja pojma državne potpore moguće je utvrditi predstavlja li neka mjera državnu potporu ili ne. Prvo, mora se raditi o mjeri koja uključuje sredstva dodijeljena iz državnog proračuna, proračuna županije, grada i općine, fondova i pravnih osoba u vlasništvu države. Državnom potporom smatra se i smanjen, odnosno neostvareni prihod države zbog neplaćenog poreza, doprinosa ili drugog nepodmirenog dugovanja odnosno neizvršene financijske obveze prema državi, prodaja zemljišta odnosno nekretnina ispod tržišne cijene i bez provedenog natjecanja i sl. Drugo, prednost na tržištu ostvaruje se činjenicom da je korisnik potpore primio sredstva koja ne bi mogao ostvariti u svom redovnom poslovanju. Pored državnih potpora (kao što su subvencije, oslobođanje od plaćanja poreza, državna jamstva itd.) postoje i ostale državne potpore koje su manje očite, a također osiguravaju ekonomsku prednost, a to su npr. kupnja/iznajmljivanje zemljišta u državnom vlasništvu poduzetniku po povoljnijoj cijeni od tržišne, prodaja zemljišta poduzetnika državi po cijeni većoj od tržišne, omogućavanje pristupa javnoj infrastrukturi bez plaćanja doprinosa za istu te dokapitalizacija poduzetnika od strane države putem tzv. rizičnog kapitala pod povoljnijim uvjetima nego što bi to učinio privatni investitor. Treće, potrebno je utvrditi je li određeni poduzetnik, sektor ili regija dobio određena sredstva iz proračuna države, jedinice lokalne ili područne samouprave ili druge pravne osobe davatelja potpore pa je time doveden u povoljniji tržišni položaj u odnosu na konkurenciju - potpora mora biti selektivna. O selektivnoj potpori radi se i kada postoji određeno diskrecijsko pravo odlučivanja prilikom dodjele potpore od strane davatelja potpore. Četvrto, UFEU propisuje zabranu dodjele državnih potpora koje utječu (ili bi mogle utjecati) na trgovinu među državama članicama EU-a. Stoga je potrebno provjeriti ima li djelatnost koju obavlja korisnik potpore stvarno ili potencijalno učinak na trgovinu između RH i država članica EU-a, odnosno dolazi li do narušavanja tržišnog natjecanja (Ministarstvo financija, 2019).

Postoje potpore koje su spojive s unutarnjim tržištem i temeljem UFEU mogu se dodjeljivati bez ikakvih posebnih postupaka za njihovu ocjenu i odobrenje. To su potpore socijalnog karaktera koje se dodjeljuju pojedinim potrošačima ako se to čini bez diskriminacije u odnosu na podrijetlo predmetnih proizvoda te potpore za otklanjanje štete nastale zbog prirodnih nepogoda ili izvanrednih događaja. Potpore koje se mogu smatrati spojivima s unutarnjim tržištem, nakon odgovarajućeg postupka provjere nadležnih tijela EU-a (Europska komisija) i nakon njihove pozitivne ocjene su: (1) potpore za promicanje gospodarskog razvoja područja na kojima je životni standard neuobičajeno nizak ili na kojima postoji velika podzaposlenost; (2) potpore za promicanje provedbe važnog projekta od zajedničkog europskog interesa ili za otklanjanje ozbiljnih poremećaja u gospodarstvu neke države članice; (3) potpore za olakšavanje razvoja određenih gospodarskih djelatnosti ili određenih gospodarskih područja ako takve potpore ne utječu negativno na trgovinske uvjete u mjeri u kojoj bi to bilo suprotno zajedničkom interesu; (4) potpore za promicanje kulture i očuvanje baštine ako takve potpore ne utječu na trgovinske uvjete i tržišno natjecanje u Uniji u mjeri u kojoj bi to bilo suprotno zajedničkom interesu te druge vrste potpora koje Vijeće odredi svojom odlukom na prijedlog Komisije. I unutar potpora koje se mogu smatrati spojivima s unutarnjim tržištem postoje dvije podvrste, i to: (1) državne potpore koje se

¹ Za opis europskih pravila vidjeti i European Audiovisual Observatory (2019:20).

ne smiju dodijeliti prije prijave i odobrenja Europske komisije, i (2) državne potpore sadržane u režimu općeg izuzeća od prijave (engl. *general block exemption*). S navedenime je usklađeno i hrvatsko zakonodavstvo.

Za razliku od europskih filmskih projekata, prihodi drugih međunarodnih filmova i projekata, primjerice u Hollywoodu i na vodećim komercijalnim televizijama, uglavnom su veći od troškova izrade takvih projekata. No, u većini europskih slučajeva troškovi izrade projekata nadmašuju prihode projekta. Filmovi, dokumentarni filmovi, animacije, kratki filmovi i programi za javno prikazivanje podupiru se iz javnih izvora, reklamiranjem, investicijama ili besplatnim angažmanom filmskih radnika. Takav model prevladava u Europi i državama južnoga Sredozemlja. Izrada filmskog ili AV projekta obuhvaća troškove istraživanja i razvoja, trošak produkcije (predprodukcije,² produkcije³ i postprodukcije)⁴, marketinga i distribucije te naznačene predviđene prihode (od prikazivanja u kinima, prodaje i iznajmljivanja DVD-a, plaćenih TV programa) (Beath, 2012: 4–5). Broche i sur. (2007: 44) smatraju kako bi nepostojanje javne potpore filmskoj produkciji u većini država članica EU-a dovelo do nestanka europske produkcije.

Godine 2001. Europska komisija usvojila je tzv. *Cinema Communication*, komunikaciju o određenim pravnim aspektima kinematografskih i drugih AV djela, kojime je odredila kriterije prema kojima se pomoć filmskim produkcijama za kino i TV prikazivanje može odobriti kao kulturna pomoć temeljem izuzeća predviđenog UFEU. Orsich (2012: 49) pojašnjava da je važenje navedenih pravila produženo 2004., 2007. i 2009., a 2011. pokrenute su konzultacije s ciljem revidiranja tada važećih kriterija⁵, osobito u smislu prilagodbe postojećih pravila o državnim potporama novim tehnologijama i promijenjenom ponašanju potrošača. Nova su pravila usvojena Komunikacijom Komisije o državnim potporama za film i ostala AV djela koja je stupila na snagu 16. studenoga 2013.

Komisija je provela istraživanje ekonomskih i kulturoloških učinaka programa potpora za poticanje filmske industrije, uz preporuku daljnjeg razmatranja prije predlaganja izmjena postojećeg kriterija za dodjelu državnih potpora, sadržanog u Komunikaciji o kinematografiji iz 2001. Ona uvjetuje dodjelu potpore obvezom trošenja na teritorijalnoj osnovi, u skladu s osnovnim načelima Ugovora. Postojeći kriteriji za ocjenu državnih potpora mogu se nastaviti primjenjivati s ciljem poticanja kulturnog stvaralaštva te je potrebno osigurati da potpore koje se dodjeljuju kinematografskoj i ostalim AV djelatnostima ne utječu na tržišno natjecanje i trgovinu u mjeri u kojoj bi to bilo u suprotnosti sa zajedničkim interesom.

Dokument konstatira da su kinematografija i televizijski programi sadržaji dvaju najuniverzalnijih medija zabavne industrije, sa snažnim učinkom na veliki broj ljudi širom svijeta. Zbog trenutačne razine razvoja i posebnih obilježja AV proizvodnje unutar EZ-a, proizvođačima je teško postići dostatnu razinu tržišne potpore kojom bi sklopili financijsku konstrukciju za nastavak proizvodnih projekata. U takvim je okolnostima ključan poticaj država članica AV proizvodnji, kojim se osigurava mogućnost izražavanja njihove izvorne kulture i kreativne sposobnosti, istodobno odražavajući raznolikost i bogatstvo europske kulture. U Maastrichtskom ugovoru Zajednica je priznala iznimnu važnost promicanja kulture za EU i države članice, uvrstivši kulturu među politike Zajednice posebno predviđene u Ugovoru o EZ-u. Istodobno predviđa se nova posebna mogućnost izuzeća od općeg načela neusklađenosti za potpore koje države članice odobravaju za promicanje kulture.

² Predprodukcija obuhvaća djelatnosti redatelja, glumačke ekipe, scenografa, producenta i njihovih pomoćnika prije početka snimanja.

³ Produkcija obuhvaća djelatnosti tijekom snimanja filma, uključujući rad tehničke ekipe i sporednih glumaca. Troškovi produkcije odnose se na trošak tehničke opreme i usluga.

⁴ Postprodukcija se odnosi na djelatnosti uređivanja, glazbe, zvuka i efekata, koji se dovršavaju nakon završetka snimanja filma.

⁵ Vidjeti detaljnije u Cabrera Blázquez (2012: 7).

Države članice primjenjuju širok raspon mjera podrške AV proizvodnji filmova i televizijskih programskih sadržaja, s naglaskom na stvaralačke i proizvodne faze snimanja filmova, koje odobravaju u obliku subvencija ili povratnih predujmova. Razlozi opravdanosti tih mjera su kulturni i industrijski.

Primarni je kulturni cilj osigurati izražavanje nacionalnih i regionalnih kultura i stvaralačkih potencijala uz pomoć AV medija. S druge strane, njihov cilj je i stvaranje kritične mase djelatnosti potrebne za stvaranje dinamike razvoja i učvršćivanja industrije poticanjem poduzetnika koji dobro posluju i razvojem stalne pričuve ljudskih resursa i iskustva.

Prema osnovnim pravilima o državnim potporama iz Ugovora o EZ-u, države članice moraju obavijestiti Komisiju o svim planovima za odobrenje ili izmjenu potpora prije nego što stupe na snagu. Zabranjene su potpore koje je odobrila država ili potpore iz državnih resursa koje narušavaju ili prijete narušavanjem tržišnog natjecanja i trgovine među državama članicama. Međutim, Komisija može izuzeti određene državne potpore od ove zabrane. Jedna od takvih iznimki je odredba koja se odnosi na potporu promicanja kulture, ako takva potpora ne utječe na tržišno natjecanje i uvjete trgovanja u mjeri koja je u suprotnosti sa zajedničkim interesima.

Prigodom ocjenjivanja programa potpora kinematografskoj i TV proizvodnji Komisija mora potvrditi:

- poštuje li program potpore načelo "opće zakonitosti", tj. Komisija mora potvrditi da program ne sadrži klauzule koje bi bile u suprotnosti s odredbama Ugovora o EZ-u u područjima koja nisu državne potpore (uključujući porezne odredbe);
- ispunjava li program posebne kriterije usklađenosti za potpore.

Komisija mora, prvo, potvrditi da uvjeti za mogućnost dobivanja programa državne potpore ne sadrže klauzule suprotne odredbama Ugovora o EZ-u koje zabranjuju diskriminaciju temeljem nacionalnosti, slobode poslovnog nastana, slobodnog kretanja roba i slobode pružanja usluga. Sukladno navedenim načelima, programi potpora ne smiju: npr. rezervirati potporu isključivo za državljane određene zemlje; zahtijevati od korisnika da imaju status nacionalnog poduzetnika s poslovnim nastanom sukladnim nacionalnom trgovačkom pravu (poduzetnici koji imaju poslovni nastan u jednoj državi članici, a koji djeluju u drugoj državi članici preko stalne podružnice ili predstavništva moraju imati mogućnost dobivanja potpore) kao niti zahtijevati da se na radnike stranih tvrtki koje pružaju kinematografske usluge primjenjuju nacionalni standardi o radnoj snazi. Određeni programi potpora kinematografskoj i TV proizvodnji financiraju se parafiskalnim pristojbama. Sukladno politici Komisije prigodom donošenja odluka i sudske prakse EZ-a, kada korist od takvih programa imaju isključivo nacionalni proizvođači ili imaju veću korist od konkurenata u drugim državama članicama, u svrhe usklađivanja s Ugovorom, uvozni se proizvodi ne smiju oporezivati, a nacionalna proizvodnja ne smije se oporezivati po nižoj stopi poreza kada se izvozi.

U smislu drugog uvjeta, posebni kriteriji na temelju kojih Komisija trenutačno ocjenjuje programe potpora kinematografskoj i TV proizvodnji u skladu s izuzećem koje se odnosi na područje kulture su sljedeći:

- Potpora je namijenjena kulturnom proizvodu. Svaka država članica mora osigurati da je sadržaj poticane proizvodnje kulturni sukladno potvrđenim nacionalnim kriterijima (sukladno primjeni načela supsidijarnosti).
- Proizvođaču se mora omogućiti da potroši najmanje 20% filmskog proračuna u drugim državama članicama, a da se zbog toga ne smanji iznos potpore osigurane iz programa. Drugim riječima, Komisija je prihvatila kao kriterij za mogućnost dobivanja potpore teritorijalizaciju u iznosu od najviše 80% proračuna proizvodnje filma ili TV djela koje je primilo potporu.

- Intenzitet potpore, u načelu, mora se ograničiti na 50% proračuna proizvodnje, s ciljem poticanja normalnih tržišnih inicijativa svojstvenih tržišnom gospodarstvu te izbjegavanja nadmetanja među državama članicama. Ovo se ograničenje ne odnosi na zahtjevne filmove i filmove s niskim proračunom.
- Dodatne potpore za posebne kinematografske djelatnosti (npr. postprodukcija) nisu dozvoljene kako bi potpora bila neutralna te da se izbjegne zaštita posebnih djelatnosti u državi članici koja odobrava potporu.

Tijekom 2011., godinu i pol prije isteka važenja postojećih kriterija za ocjenu državnih potpora, Europska komisija organizirala je javne konzultacije o javnoj potpori filmskome sektoru (Cabrera Blázquez, 2012). Održana su tri kruga konzultacija koji su rezultirali novim dokumentom iz 2013. kojim je Europska komisija revidirala kriterije za ocjenu pravila o državnim potporama za film i druga AV djela. U obzir je uzet napredak u tehnologiji izrade filmova, posebice nove digitalne tehnologije koje utječu na produkciju, distribuciju i predstavljanje djela, kao i njihovo očuvanje. Osim toga, promijenjeno je ponašanje potrošača i očekivanja publike te je povećano prekogranično kruženje filmova. Novom Komunikacijom proširen je opseg djelatnosti za koje je moguće odobriti državne potpore, naglašeno je pravo država članica na definiranje koje kulturne djelatnosti zavrjeđuju potpore, uvodi se mogućnost potpora prekograničnim produkcijama i promoviranju filmskog naslijeđa.

Za razliku od Komunikacije iz 2001. koja se odnosila samo na filmsku produkciju, novom se Komunikacijom predviđaju državne potpore za sve faze stvaranja AV djela, što se opravdava opasnošću da izrađeno djelo ne bude prikladno distribuirano i promovirano. Pravila o državnim potporama temelje se na iznimci UFEU u pogledu promoviranja kulture, no definicija kulturnih djelatnosti ostaje u nadležnosti država članica, a na Komisiji je da provjeri je li država članica uspostavila učinkovit mehanizam kontrole. Stoga država članica može za dodjelu potpore postaviti uvjet o jeziku koji se koristi u filmu ako je taj zahtjev nužan za ostvarenje kulturnih ciljeva AV sektora (Cabrera Blázquez i Lépinard, 2014).

Intenzitet potpore ostao je na ranije predviđenih 50%, no sada se potpora odnosi i na distribuciju i promociju. Međutim, koprodukcije koje financiraju više od jedne države članice mogu primiti potporu u iznosu do 60% proračuna, dok nisu propisana ograničenja za potporu pisanju scenarija ili razvoja filmskog projekta kao ni za zahtjevna AV djela. Novom se Komunikacijom naglašava vrijednost filmskog naslijeđa, prikupljanja, očuvanja i dostupnosti europskih filmova, dok su određeni novi oblici AV djela (npr. videoigre) izostavljeni. Predviđeno je da tijekom dvije godine države članice usklade svoje propise s novim pravilima.

Komunikacija nema ograničeno trajanje, što zakonodavstvo čini stabilnijim, a od 1. srpnja 2014. dopunjena je pravilima o državnim potporama u AV sektoru koja se temelji na Općoj uredbi o skupnom izuzeću, čime se pojednostavnjuje administracija i ubrzava postupanje, jer sheme državnih potpora s godišnjim proračunom manjim od 50 mil. eura više ne trebaju biti prijavljene Komisiji. Prema Cabrera Blázquezu i Lépinard (2014: 21–22), novom je Komunikacijom postignut kompromis i uspješno su objedinjeni stavovi i prijedlozi filmske i AV industrije i država članica.

Komunikacijom iz 2013. korigirane su procjene i ocijenjeno je da države članice ulažu oko 3 mlrd. eura godišnje za potporu filmu, od čega 2 mlrd. kroz darovnice i povoljne zajmove te 1 mlrd. kroz porezne poticaje, od čega se oko 80% troši na filmsku produkciju.

5.2. Financiranje AV djelatnosti u Hrvatskoj – zakonodavni okvir

Hrvatski je sabor na sjednici 29. lipnja 2018. usvojio novi Zakon o audiovizualnim djelatnostima (NN 61/18.), čime je prestao važiti Zakon o audiovizualnim djelatnostima (NN 76/07. i 90/11). U

Konačnom prijedlogu Zakona⁶ navodi se da su u primjeni važećeg Zakona o audiovizualnim djelatnostima uočeni nedostaci u definiciji AV djelatnosti i AV djela kojim je bio onemogućen razvoj videoigara. Također su uočene poteškoće kod primjene odredaba čl. 7. do 15. kojima se uređuje način izbora i imenovanja tijela Hrvatskog audiovizualnog centra (HAVC), kao i njihove ovlasti, a uočen je i nedostatak propisanih rokova vezanih uz pokretanje postupka usvajanja novoga Nacionalnog programa promicanja AV stvaralaštva. Analiza i revizija rada utvrdila je potrebu za jasnijim definiranjem obuhvata sredstava za rad HAVC-a te sredstava za provođenje Nacionalnog programa promicanja AV stvaralaštva. Stoga se pristupilo izradi novog teksta Zakona koji je na snazi od 19. srpnja 2018.

Osim povećanja iznosa financijskog poticaja s 20% na 25% te na 30% kada se radi o proizvodnji AV djela u jedinicama lokalne samouprave koje se nalaze u ispodprosječno rangiranim jedinicama sukladno Zakonu o regionalnom razvoju RH (NN 147/14., 123/17. i 118/18.), uvedena je i mogućnost financiranja mjera poticanja ulaganja u proizvodnju AV djela iz drugih izvora.

Povećan je iznos obveze uplate sredstava za provedbu Nacionalnog programa iz dijela ukupnog godišnjeg bruto prihoda ostvarenoga obavljanjem djelatnosti za kinoprikazivače. Definirana su sredstva za rad HAVC-a i sredstva za provedbu Nacionalnog programa promicanja AV stvaralaštva kako bi se izbjegle nedoumice oko raspolaganja sredstvima te je osiguran učinkovitiji rad HAVC-a. U nastavku teksta slijedi temeljita analiza odredbi novog Zakona s naglaskom na aspekte financiranja AV djelatnosti.

Zakonom o AV djelatnostima uređuje se obavljanje, organiziranje i financiranje AV djelatnosti kao temeljnih sastavnica suvremene kulture, poticanje hrvatskog AV stvaralaštva i distribucije, promicanje kinoprikazivaštva te komplementarnih djelatnosti, a osobito zaštita i proučavanje AV baštine, kao i prikazivanje hrvatskih AV djela u zemlji i inozemstvu. AV djelatnosti od interesa su za RH. Svrha Zakona je poticanje razvoja AV djelatnosti i promicanje AV stvaralaštva na nacionalnoj i međunarodnoj razini, očuvanje vrijednosti nacionalne kinematografije te potpora razvoju AV djelatnosti, zaštita prava i interesa konzumenata, kao i stvaranje uvjeta za koprodukciju. Odredbe Zakona trebaju se sukladno zakonskoj uputi provoditi u skladu s načelima zaštite prava autora na slobodno izražavanje, kao i zaštite prava intelektualnog vlasništva u području AV djelatnosti. Posebna se skrb treba posvetiti očuvanju hrvatskog jezika i hrvatskoga kulturnog identiteta u europskom i svjetskom kontekstu, sukladno načelima kulturne raznolikosti, te zaštiti prava i interesa djece i mladih, ravnopravnosti spolova, rasa i nacionalnih manjina.

AV djelatnostima se smatraju razvoj, proizvodnja, promocija, distribucija i prikazivanje AV djela. U svrhu provedbe odredbe Zakona o sredstvima za provedbu Nacionalnog programa, smatra se da AV djelatnosti obuhvaćaju i proizvodnju jednog ili više AV, multimedijских i transmedijskih programa, proizvodnju televizijskih serija i filmova, proizvodnju videoigara, pružanje AV medijskih usluga, AV medijskih usluga na zahtjev, AV medijskih usluga putem satelita, interneta, kabela i drugih oblika prijenosa i usluga elektroničkih publikacija te prijenos i/ili retransmisiju AV programa i njihovih dijelova.

Zakon **AV djelima** definira igrane i dokumentarne filmove, animirane filmove, eksperimentalne filmove, multimedijske i transmedijske projekte, televizijske serije i filmove, videoigre te sva druga AV djela koja su umjetnički i/ili autorski izraz bez obzira na tehnologiju kojom su nastala, podlogu na kojoj su fiksirana te način na koji se prikazuju. Sukladno Zakonu, **kulturni proizvod** je AV djelo za koje je moguće dodijeliti državnu potporu sukladno uspostavljenom nacionalnom sustavu odabira utemeljenomu na mjerljivim kulturnim kriterijima. **Zahtjevno AV djelo** je djelo

⁶ Konačni prijedlog **Zakona o audiovizualnim djelatnostima**, dokument Hrvatskoga sabora od 7. lipnja 2018, klasa: 022-03/18-01/47, urbroj: 65-18-07.

posebne umjetničke i/ili kulturne vrijednosti za nacionalnu ili europsku filmsku umjetnost koje pridonosi kulturnoj raznolikosti i pluralizmu umjetničkoga izraza, kao i:

- djelo visoke kvalitete ili kreativnoga rizika koje zbog bilo kojega razloga nije komercijalno isplativo odnosno kojemu je otežan pristup financiranju;
- djelo zahtjevne tematike važne za kulturni cilj koje nije komercijalno održivo;
- prvi ili drugi film nekoga redatelja;
- te AV djelo niskog proračuna.

Komplementarne djelatnosti su zaštita AV baštine, uključujući kinotečnu djelatnost, filmske festivale i druge AV manifestacije te djelatnosti razvijanja AV kulture, programi promocije i prodaje hrvatskih AV djela, međunarodna suradnja, proučavanje i kritičko vrednovanje AV djelatnosti, izdavaštvo u području AV djelatnosti, programi stručnoga usavršavanja i/ili edukacije i programi AV udruga i organizacija.

Hrvatski film je film čiji je redatelj i/ili producent državljanin RH ili je producent pravna osoba sa sjedištem u RH i film u kojemu je sudjelovanje hrvatskih autora, glumaca i drugih hrvatskih umjetnika i djelatnika i/ili hrvatskoga kapitala od većeg značenja; te film koji je proizveo jedan ili više hrvatskih producenata s najmanje jednim hrvatskim autorom i s pretežnim dijelom hrvatskih filmskih djelatnika, kao i film proizveden u suradnji s inozemnim producentom sukladno međunarodnim ugovorima kojima se uređuje filmska odnosno kinematografska koprodukcija, kojih je RH stranka. **Producent AV djela** je fizička osoba obrtnik, osoba koja obavlja samostalnu djelatnost ili pravna osoba koja pokreće proces produkcije AV djela i sveobuhvatno nadzire njegovu proizvodnju, u svoje ime prikuplja financijska sredstva, organizira proizvodnju i preuzima odgovornost za ukupno financijsko poslovanje i kvalitetu djela te zajedno s redateljem i autorskom ekipom sudjeluje u stvaranju AV djela i njegovoj promidžbi, plasiranju na filmske festivale i eksploataciji.

5.3. Poticanje ulaganja u proizvodnju AV djela

Ulaganje u proizvodnju AV djela kao kulturnih proizvoda⁷ potiče se mjerama propisanim Zakonom radi doprinosa razvoju projekata iz područja AV djelatnosti, stvaranja povoljnih uvjeta razvoja hrvatskoga i europskoga kulturnog proizvoda, razvoja međunarodne filmske suradnje i koprodukcija, kao i radi poticanja razvoja struke i rasta zapošljavanja te postizanja dugoročnih pozitivnih učinaka za RH kao produkcijsku lokaciju, radi doprinosa napretku AV stvaralaštva i očuvanju hrvatske kulturne baštine u zemlji i inozemstvu. Poticanjem ulaganja u proizvodnju AV djela navedenim mjerama ostvaruje se i međunarodna promidžba RH, jačanje međunarodne kulturne razmjene, povećanje kvalitete AV djela, razvoj i jačanje AV tehničke infrastrukture, stručno usavršavanje kreativnoga i tehničkoga osoblja u AV i pratećim djelatnostima.

Poticanje ulaganja u proizvodnju AV djela odnosi se na pravo pravnih osoba registriranih u RH za proizvodnju AV djela koje ispunjavaju određene kriterije za ostvarivanje **financijskoga poticaja** u obliku povrata određenoga dijela novčanih sredstava utrošenih u RH za proizvodnju AV djela kao kulturnih proizvoda. Financijski poticaj iznosi **25% od ukupnog iznosa troškova** koji su učinjeni za proizvodnju AV djela u RH, uz ograničenje iznosa sredstava za pojedino AV djelo predviđeno Zakonom i Pravilnikom o poticanju ulaganja u proizvodnju AV djela. Financijski poticaj iznosi **30% od ukupnog iznosa troškova** koji su učinjeni za proizvodnju AV djela u RH u jedinicama lokalne samouprave koje se nalaze u ispodprosječno rangiranim jedinicama sukladno Zakonu o regionalnom razvoju RH, uz ograničenje iznosa sredstava za pojedino AV djelo predviđeno Zakonom i pravilnikom. Osnovica za izračun financijskoga poticaja je ukupan iznos troškova koji su učinjeni za proizvodnju AV djela u RH bez PDV-a. Pravo na financijski poticaj imaju i pravne osobe koje su za

⁷ Vidjeti pregled hrvatskog nacionalnog zakonodavstva u European Audiovisual Observatory (2019: 341-349).

produkciju istog AV djela primile sredstva iz javnih izvora RH i drugih izvora zemalja članica EU-a, uz uvjet da zbroj tako dobivenih ukupnih sredstava, uključujući iznos financijskoga poticaja, ne premašuje intenzitet potpore u skladu s pravilima o državnim potporama. Dodjeljivanje financijskoga poticaja nema značenje povrata poreza u smislu poreznih propisa.

Pravo na financijski poticaj imaju pravne osobe koje su registrirane u RH za proizvodnju AV djela koje ispunjavaju kriterije o vrsti AV djela, ostvarenom broju bodova u kvalifikacijskom testu u dijelu kulturnog sadržaja, doprinosu ljudskih potencijala RH, korištenju produkcijskih potencijala u RH, iznosu ukupnih troškova učinjenih u RH u okviru proizvodnje AV djela, kao i druge uvjete propisane pravilnikom kojim se uređuje poticanje ulaganja u proizvodnju AV djela. Pravo na financijski poticaj ostvaruje se za igrane, animirane i dokumentarne filmove, televizijske filmove i televizijske serije, koji se proizvode u cijelosti ili djelomično u RH, a namijenjeni su javnom prikazivanju te ispunjavaju kriterije određene zakonom i pravilnikom kojim se uređuje poticanje ulaganja u proizvodnju AV djela, bez obzira na to financiraju li se iz domaćih ili međunarodnih izvora.

Prije početka proizvodnje djela u RH, pravna osoba treba podnijeti HAVC-u zahtjev za ostvarivanje prava na financijski poticaj. O zahtjevu HAVC odlučuje rješenjem na prijedlog Povjerenstva za poticanje ulaganja u proizvodnju AV djela, koje se imenuje i razrješuje u skladu s pravilnikom kojim se uređuje poticanje ulaganja u proizvodnju AV djela. Rješenjem se jamči podnositelju zahtjeva ostvarivanje prava na financijski poticaj u određenoj iznosu po završetku proizvodnje AV djela u RH u okviru osiguranih sredstava namijenjenih za mjere poticaja. Protiv rješenja HAVC-a može se podnijeti žalba Ministarstvu kulture. Po završetku proizvodnje AV djela u RH pravna osoba kojoj je odobren zahtjev dužna je HAVC-u dostaviti, u rješenjem utvrđenome roku, svu potrebnu dokumentaciju kojom dokazuje da su ispunjeni svi propisani uvjeti i rokovi za ostvarivanje financijskoga poticaja zajamčenoga navedenim rješenjem.

Sredstva za financijski poticaj osiguravaju se u državnom proračunu RH na razdjelu Ministarstva kulture u okviru aktivnosti i pozicija namijenjenih za mjere poticaja i iz drugih izvora. Praćenje zakonitog i namjenskoga korištenja sredstava državne potpore dodijeljene korisnicima sredstava za poticanje AV djelatnosti i stvaralaštva te komplementarnih djelatnosti obavlja HAVC.

Sredstva za provedbu Nacionalnog programa i poticanje ulaganja u proizvodnju AV djela osiguravaju se iz sredstava državnog proračuna te iz drugih izvora sukladno Zakonu i drugim propisima. Zakon određuje da se sredstva za provedbu Nacionalnog programa osiguravaju u državnom proračunu te iz dijela ukupnoga godišnjeg bruto prihoda ostvarenoga obavljanjem AV djelatnosti.

Tablica 5.1. Sredstva za provedbu nacionalnog programa u postotku bruto prihoda ostvarenog prethodne godine obavljanjem AV djelatnosti

Dio bruto prihoda:		%
1.	Hrvatske radiotelevizije	2,0
2.	Nakladnika televizije na nacionalnoj razini	0,8
3.	Nakladnika televizije na regionalnoj ili lokalnoj razini čije područje pokrivanja obuhvaća više od 750.000 stanovnika	0,5
4.	Pružatelja AV medijskih usluga na zahtjev	2,0
5.	Pružatelja medijskih usluga koji imaju dopuštenje za satelitski, internetski, kabelski prijenos i druge dopuštene oblike prijenosa AV programa	0,5
6.	Kino prikazivača	0,5
7.	Operatori javnih komunikacijskih mreža, uključujući operatore usluga pristupa internetu, osim operatora kojima je osnovna djelatnost obavljanje usluga prijenosa i odašiljanja AV i/ili radijskih programa za provedbu Nacionalnog programa	0,8

Operatori javnih komunikacijskih mreža, uključujući operatore usluga pristupa internetu, osim operatora kojima je osnovna djelatnost obavljanje usluga prijenosa i odašiljanja AV i/ili radijskih programa za provedbu Nacionalnog programa plaćaju 0,8% ukupnoga godišnjeg bruto prihoda ostvarenoga u prethodnoj kalendarskoj godini obavljanjem djelatnosti prijenosa i/ili retransmisije AV programa i njihovih dijelova u javnim komunikacijskim mrežama, a što obuhvaća internetsku i kabelsku distribuciju.

Sredstva za provedbu Nacionalnog programa mogu se osiguravati i iz proračuna jedinica lokalne i područne (regionalne) samouprave, međunarodnih fondova, donacija, kao i iz dijela prikupljenih naknada za privatno i drugo vlastito korištenje AV djela.

5.4. Postupak za ostvarivanje poticanja ulaganja u proizvodnju AV djela

Pravilnikom o poticanju ulaganja u proizvodnju AV djela (NN 70/19.) propisani su način, uvjeti, rokovi, kriteriji i drugi uvjeti za ostvarivanje državne potpore za poticanje ulaganja u proizvodnju AV djela, čiji je davatelj HAVC. Stupanjem na snagu Pravilnika prestao je važiti Pravilnik o poticanju ulaganja u proizvodnju AV djela (NN 86/12., 104/12., 105/13., 83/14. i 3/15.). Program potpora sukladno propisima o državnim potporama te odredbama Pravilnika donosi HAVC uz prethodno mišljenje Ministarstva financija. Mjere financijskog poticaja predstavljaju državnu potporu sukladno propisima o državnim potporama RH. Dodjeljuju se sukladno odredbama Uredbe Komisije (EU) br. 651/2014 od 17. lipnja 2014. o ocjenjivanju određenih kategorija potpora spojivima s unutarnjim tržištima u primjeni čl. 107. i 108. Ugovora (SL L 187, 26. 6. 2014.) i Uredbi Komisije (EU) od 14. lipnja 2017. br. 2017/1084 o izmjeni uredbe (EU) br. 651/2014 u vezi s potporama za kulturu i očuvanje baštine i za potpore za sportsku i višenamjensku rekreativnu infrastrukturu te regionalnih i operativnih programa potpore za najudaljenije regije i o izmjeni Uredbe (EU) br. 702/2014 u vezi s izračunavanjem prihvatljivih troškova (SL L 156, 20. 6. 2017.) kao i na temelju kriterija i uvjeta propisanih Pravilnikom. Sredstva za financijski poticaj osiguravaju se u državnom proračunu RH na razdjelu Ministarstva kulture u okviru aktivnosti i pozicija namijenjenih za mjere poticaja te iz drugih izvora.

5.4.1. Kriteriji i uvjeti za dobivanje financijskog poticaja

Državna potpora kao financijski poticaj je povrat 25% od ukupnog iznosa opravdanih troškova učinjenih u RH za **proizvodnju igranih, animiranih i dokumentarnih filmova, televizijskih filmova i televizijskih serija**, koji se proizvode u cijelosti ili djelomično u RH, a koji su namijenjeni javnom prikazivanju te ispunjavaju kriterije određene Zakonom i Pravilnikom, bez obzira na to financiraju li se iz domaćih ili međunarodnih izvora.

Financijski poticaj iznosi 30% od ukupnog iznosa opravdanih troškova koji su učinjeni za proizvodnju AV djela **u jedinicama koje se nalaze u ispodprosječno rangiranim jedinicama** sukladno Zakonu o regionalnom razvoju RH. U slučaju da se proizvodnja AV djela samo djelomično odvija u ispodprosječno rangiranim jedinicama, financijski poticaj u visini od 30% obračunava se na udio ukupnih troškova.

Ukupni iznos troškova učinjenih u RH na osnovi kojih se izračunava povrat sredstava ne smije prelaziti 80% cjelokupnog proračuna AV djela. Financijski poticaj za pojedino AV djelo ne može iznositi više od 5 mil. kn, osim ako nije drukčije određeno.

Zbroj sredstava iz državnih potpora RH i drugih zemalja članica Europskog gospodarskog prostora (EGP), uključujući i iznos financijskog poticaja iz Pravilnika i potpora malih vrijednosti kao i drugih izvora financiranja koji se smatraju državnim potporom neovisno o razini davatelja, ne može iznositi više od 50% cjelokupnog proračuna predmetnog AV djela.

Intenzitet potpore za prekogranične koprodukcije koje financiraju najmanje dvije države članice, a u njima sudjeluju producenti iz najmanje dvije države članice mogu iznositi do 60% proračuna za filmsku produkciju. Ograničenje od 50% iz prethodnog stavka ovoga članka ne odnosi se na **zahtjevna AV djela**, uključujući djela kojima su dodijeljene potpore malih vrijednosti, gdje je moguće sufinanciranje državnim potporom do 80% cjelokupnog proračuna AV djela.

Podnositelj koji dokaže da će proizvodnjom djela u RH **premašiti iznos od 20 mil. kn ukupnih troškova učinjenih u RH** u okviru proizvodnje djela, ima pravo HAVC-u uputiti zahtjev za ostvarivanje prava na financijski poticaj (u daljnjem tekstu: Zahtjev) za predmetno AV djelo u iznosu većem od 5 mil. kn. Iznos financijskog poticaja kao i dodatne obveze podnositelja utvrdit će HAVC razmjerno raspoloživim sredstvima.

5.4.2. Ovlaštenici za podnošenje zahtjeva za financijski poticaj

Za dobivanje financijskog poticaja potrebno je ostvariti minimalan broj bodova u Kvalifikacijskom testu (vidjeti dodatak) te udovoljiti ostalim kriterijima. **Podnositelj Zahtjeva** mora biti pravna osoba registrirana u RH za proizvodnju AV djela koja:

- 1) u svojstvu producenta, koproducenta i/ili izvršitelja usluge proizvodnje inozemnog djela (servisna produkcija), proizvodi igrani, animirani i dokumentarni film, televizijski film ili televizijsku seriju, u cijelosti ili djelomično u RH;
- 2) je stekla autorska prava na scenarij u svrhu proizvodnje AV djela ili je izvršitelj usluge proizvodnje inozemnog djela temeljem ugovorene suradnje s inozemnim subjektom koji je stekao autorska prava na scenarij u svrhu proizvodnje inozemnog djela;
- 3) je u posljednje tri godine prije dana podnošenja Zahtjeva u svojstvu producenta, koproducenta i/ili izvršitelja usluge proizvodnje inozemnog djela (servisna produkcija) proizvela najmanje jedno AV djelo (igrani film, dokumentarni film, animirani film, televizijski film ili televizijsku seriju) koje je javno prikazano na barem jedan od sljedećih načina: komercijalno distribuirano u kinima i/ili na televiziji i/ili na najmanje jednom međunarodnom filmskom ili televizijskom festivalu;
- 4) raspolaže ukupnim podacima o cjelokupnom proračunu AV djela za koje se traži financijski poticaj (u slučaju prekogranične ili međunarodne koprodukcije u kojoj je hrvatska pravna osoba koproducent) ili raspolaže podacima o visini iznosa cjelokupnog proračuna AV djela za koje se traži financijski poticaj (u slučaju inozemnog djela).

Pod pravnom osobom registriranom u RH smatra se i inozemno trgovačko društvo koje je valjano osnovano po pravu zemlje u kojoj ono ima registrirano sjedište izvan RH, ako sukladno važećim propisima osnuje podružnicu u RH. Ako je osnivač podružnice inozemno trgovačko društvo čije sjedište nije u državi članici EU-a niti u državi koja je stranka ugovornica Ugovora o europskom gospodarskom prostoru, ono mora najmanje dvije godine biti upisano u registar u državi u kojoj ima sjedište te o tome dostaviti dokaz HAVC-u.

Izvršitelj usluge proizvodnje inozemnog djela (servisna produkcija) pravna je osoba registrirana u RH za proizvodnju AV djela, koja temeljem ugovorene suradnje s inozemnim subjektom pruža usluge proizvodnje inozemnog djela u RH te podnosi Zahtjev sukladno Pravilniku. Iznimno, podnositelj Zahtjeva može biti i pravna osoba koja u posljednje tri godine prije dana podnošenja Zahtjeva nije proizvela najmanje jedno AV djelo, ako je osnivač ili direktor/član uprave bio producent, koproducent, izvršni producent ili operativni producent najmanje jednog AV djela u kategoriji za koju traži financijski poticaj koje zadovoljava uvjete javnog prikazivanja AV djela u posljednje tri godine prije dana podnošenja Zahtjeva, što dokazuje svojim imenom i prezimenom naznačenim na proizvedenom AV djelu i/ili da angažira osobu zaduženu za produkciju na poziciji izvršnog ili operativnog producenta s operativnim iskustvom u proizvodnji istovrsnog AV djela.

Podnositelj Zahtjeva i/ili korisnik sredstava **ne može biti osoba:**

- koja je poduzetnik u teškoćama;
- koja je u predstečajnom ili stečajnom postupku ili likvidaciji;
- kojoj je naložen povrat državne potpore i/ili se nalazi u postupku povrata potpore;
- koja ima neplaćene, dospjele obveze po osnovi javnih davanja i/ili prema HAVC-u;
- ako je podnositelju i osobi ovlaštenoj po zakonu za zastupanje izrečena pravomoćna osuđujuća presuda za jedno ili više kaznenih djela propisanih Kaznenim zakonom (NN 125/11., 144/12., 56/15., 61/15., 101/17. i 118/18.)⁸.

U slučaju međunarodne ili prekogranične koprodukcije, u kojoj je jedan od koproducenta pravna osoba registrirana u RH za proizvodnju AV djela, s većinskim ili manjinskim financijskim udjelom, hrvatski koproducent sudjeluje u postupcima vezanim uz dodjelu financijskog poticaja predviđenim Pravilnikom u svojstvu podnositelja Zahtjeva. U slučaju inozemne produkcije, neovisno o broju producenata i država njihovog podrijetla, u kojoj niti jedan od producenata nije pravna osoba registrirana u RH za proizvodnju AV djela, producent-nositelj projekta dužan je angažirati izvršitelja usluge proizvodnje inozemnog djela (servisna produkcija) koji u svojstvu podnositelja Zahtjeva sudjeluje u postupcima vezanim uz dodjelu financijskog poticaja na način predviđen Pravilnikom.

5.4.3. Djelo za koje se može tražiti poticaj

AV djelo za koje podnositelj Zahtjeva može tražiti financijski poticaj su igrani film, dokumentarni film, animirani film, televizijski film ili televizijska serija koji se proizvode u cijelosti ili djelomično u RH, namijenjeno je javnom prikazivanju te ostvaruje minimalan broj bodova u Kvalifikacijskom testu.

Financijski poticaj može se tražiti za:

- inozemno djelo, za čiji scenarij je autorska prava stekla inozemna pravna osoba registrirana za proizvodnju AV djela izvan RH ili država članica EGP-a te
- međunarodne ili prekogranične koprodukcije, u kojoj je jedan od koproducenta pravna osoba registrirana u RH za proizvodnju AV djela, s većinskim ili manjinskim financijskim udjelom.

Financijski poticaj može se zbrajati s drugom državnom potporom, pod uvjetom da se odnose na različite prihvatljive troškove. Ako se Zahtjev za financijski poticaj odnosi na AV djelo koje se financira iz javnih izvora RH te iz sredstava državnih potpora, iznos financijskog poticaja obračunava se samo na iznos troškova učinjenih za proizvodnju AV djela u RH koji premašuje visinu dodijeljenih sredstava iz javnih izvora i sredstava državne potpore. Ako je podnositelj Zahtjeva korisnik potpore HAVC-a i po drugoj pravnoj osnovi, i/ili koristi financiranje iz javnih izvora te iz sredstava državne potpore za isto AV djelo dužan je po završetku snimanja AV djela u RH dostaviti HAVC-u objedinjeno revizijsko izvješće, s točnom naznakom koje prihvatljive troškove koristi po kojoj osnovi.

Kvalifikacijski test je test koji ispunjava podnositelj Zahtjeva čija je svrha kroz sustav bodova vrednovati kulturni sadržaj AV djela za koje se traži financijski poticaj, doprinos ljudskih potencijala i korištenje produkcijskih potencijala RH i drugih zemalja članica EGP-a (vidjeti

⁸ Prijevara (čl. 236.), prijevara u gospodarskom poslovanju (čl. 247.), primanje mita u gospodarskom poslovanju (čl. 252.), davanje mita u gospodarskom poslovanju (čl. 253.), zlorporaba u postupku javne nabave (čl. 254.), utaja poreza ili carine (čl. 256.), subvencijska prijevara (čl. 258.), pranje novca (čl. 265.), zlorporaba položaja i ovlasti (čl. 291.), nezakonito pogodovanje (čl. 292.), primanje mita (čl. 293.), davanje mita (čl. 294.), trgovanje utjecajem (čl. 295.), davanje mita za trgovanje utjecajem (čl. 296.), zločinačko udruženje (čl. 328.) i počinjenje kaznenog djela u sastavu zločinačkog udruženja (čl. 329.) iz zakona kojim se uređuju kaznena djela i kaznenopravne sankcije.

odatak). Podnositelj Zahtjeva čije djelo u Kvalifikacijskom testu ostvari veći broj bodova od djela nekog drugog podnositelja, ne ostvaruje nikakve pogodnosti prilikom redosljeda obrade Zahtjeva niti rezervacije sredstava.

Osim navedenih uvjeta, za dobivanje financijskog poticaja AV djelo mora, zadovoljiti i sljedeće **uvjete**:

- 1) najmanji iznos ukupnih troškova učinjenih u RH u okviru proizvodnje djela mora, bez uračunatog PDV-a, iznositi 2 mil. kn za igrani film, 300.000 kn za dokumentarni film, 500.000 kn za animirani film, 1 mil. kn za televizijski film i najmanje 750.000 kn po epizodi televizijske serije, odnosno 450.000 kn po epizodi dokumentarne televizijske serije te 500.000 kn za animiranu televizijsku seriju minimalnog ukupnog trajanja 24 minute, s tim da navedeni najmanji iznos ne smije biti veći od 50% cjelokupnog proračuna proizvodnje AV djela;
- 2) najmanje 50% članova ekipe angažirane u RH za proizvodnju djela moraju biti hrvatski državljani ili državljani članica EGP-a, u slučaju kada se djelo u cijelosti proizvodi u RH, a u slučaju koprodukcije hrvatski državljani ili porezni rezidenti RH ili
- 3) najmanje 30% članova ekipe angažirane u RH za proizvodnju djela moraju biti hrvatski državljani ili državljani članica EGP-a, u slučaju kada se djelo djelomično proizvodi u RH, a djelomično u drugoj/drugim državama, a u slučaju koprodukcije hrvatski državljani ili porezni rezidenti RH te
- 4) u slučaju dodjele financijskog poticaja u iznosu većem od 5 mil. kn osim udovoljenja prethodno navedenim uvjetima podnositelj Zahtjeva mora zaposliti i najmanje jednog praktikanta hrvatskog državljanstva ili poreznog rezidenta u RH, u svakom od glavnih sektora produkcije zastupljenih u proizvodnji predmetnog AV djela (scenografija, produkcija, kamera, kostimografija, režija, maska, kaskaderi, VFX/SFX).

Propisano je da podnositelj Zahtjeva **ne može steći pravo na financijski poticaj** za:

- promidžbeno AV djelo i/ili audiovizualnu komercijalnu komunikaciju
- djelo koje promiče nasilje, rasizam, govor mržnje i/ili ima pornografski sadržaj i sl.
- djelo koje promiče ponašanja u suprotnosti s interesima javnog zdravlja, zaštite ljudskih prava, javne sigurnosti i sl.
- dnevnu dramu („sapunicu“)
- situacijsku komediju („sitcom“).

Podnositelj Zahtjeva stječe pravo na financijski poticaj za djelo pod uvjetom da je na dan predaje Zahtjeva, uz ostale uvjete osigurao i 70% sredstava predviđenih za pokrivanje troškova proizvodnje AV djela u RH.

Za dobivanje financijskog poticaja **priznaju se troškovi** (popis naveden u Dodatku 2. Pravilnika, vidjeti dodatak) za robe i usluge učinjeni i plaćeni u RH u okviru proizvodnje AV djela. Financijski poticaj u iznosu od 30% obračunava se na troškove za robe i usluge učinjene i plaćene u jedinicama lokalne samouprave koje se nalaze u ispodprosječno rangiranim jedinicama sukladno zakonu kojim se uređuje regionalni razvoj RH. Ukoliko se proizvodnja AV djela djelomično odvija u ispodprosječno rangiranim jedinicama, te podnositelj Zahtjeva kumulira Zahtjev za financijski, financijski poticaj u iznosu od 30% obračunava se na udio u ukupnim troškovima, umanjenim za troškove učinjene i plaćene u jedinicama lokalne samouprave koje se nalaze u ispodprosječno rangiranim jedinicama, koji je razmjeran udjelu snimajućih dana u ispodprosječno rangiranim jedinicama u ukupnom broju snimajućih dana u RH.

5.5. Zaključak

Državni propisi o državnim financijskim poticajima za proizvodnju AV djela u RH usklađeni su s europskima. Zakonom o AV djelatnostima regulirano je davanje financijskih poticaja za proizvodnju AV djela. Radi se o instrumentu kojim se potiče AV stvaralaštvo u RH, točnije proizvodnja igranih filmova, dokumentarnih filmova, animiranih filmova, televizijskih filmova ili televizijskih serija koji se proizvode u cijelosti ili djelomično u RH. Mjera je imala velik odjek u javnosti jer je zahvaljujući njoj u Hrvatskoj sniman niz popularnih serija i filmova. Radi se o međunarodnim produkcijama i koprodukcijama, koje, zahvaljujući pravu na povrat određenog postotka utrošenih sredstava, ostvaruju značajan financijski poticaj da za lokaciju odaberu upravo Hrvatsku. Takav dolazak stranih produkcija višestruko je značajan za hrvatsko gospodarstvo jer se uslijed dolaska stranih filmskih ekipa mobilizira znatan dio hrvatskih filmskih djelatnika, čime se potiče lokalno gospodarstvo, ali i stječe važno iskustvo. U svijetu se smatra iznimno važnim isticanje filmskih lokacija radi utjecaj na turizam – mnogi obožavatelji žele posjetiti upravo mjesta gdje je nastala njihova omiljena serija ili film.

Zakon o AV djelatnostima postavio je osnovna pravila za davatelja potpore. Pravila su nadalje puno detaljnije razrađena odredbama Pravilnika o poticanju ulaganja u proizvodnju AV djela, a pravni akt kojim je državna potpora implementirana u hrvatski sustav je Program državne potpore za dodjelu sredstava za promicanje AV stvaralaštva, AV kulture i očuvanja AV kulturne baštine. Postupak dodjela potpore dobro je strukturiran s čvrsto postavljenim uvjetima koje AV djelo za koje se traži potpora te uvjeta koje podnositelji zahtjeva moraju ispunjavati.

Hrvatska se priklonila većinskom modelu povrata dijela troškova (*cash rebate*), a za taj program izdvaja znatna sredstva koja se godišnje povećavaju (primjerice, u 2019. predviđena sredstva za mjeru iznose 110 mil. kn).

6. PREGLED AV DJELATNOSTI U REPUBLICI HRVATSKOJ

U nastavku rada se na temelju odabranih pokazatelja detaljnije obrazlaže poslovanje poduzeća iz AV djelatnosti. Glavni izvor informacija su publikacije i baze podataka DZS-i Hrvatske gospodarske komore (HGK).

6.1. Obuhvat

Prema nacionalnoj klasifikaciji djelatnosti (NKD 2007), AV djelatnost u užem smislu u Hrvatskoj obuhvaća šifru djelatnosti J59 - *Proizvodnja filmova, videofilmova i televizijskog programa, djelatnosti snimanja zvučnih zapisa i izdavanja glazbenih zapisa*. Ta skupina uključuje snimanje igranih i dokumentarnih filmova na filmskoj vrpici, videovrpici, DVD-u ili nekome drugome mediju, uključujući digitalnu distribuciju, za izravno prikazivanje u kinima ili na televiziji; pomoćne djelatnosti kao što su montaža filmova, izrezivanje, sinkronizacija itd.; distribuciju filmova ili drugih filmskih proizvoda (videovrpici, DVD-a itd.) ostalim industrijama; prikazivanje filmova. Također uključuje kupnju i prodaju prava na distribuciju filmova ili drugih filmskih proizvoda (DZS, 2007).

Zbog detaljnijeg uvida u pojedine pokazatelje, *NKD skupinu J59.1 – Proizvodnja i distribucija filmova, videofilmova i televizijskog programa* potrebno je gledati na detaljnijim razinama, tzv. razredima. Unutar skupine J59.1 postoje ukupno četiri NKD razreda:

- 59.11 – Proizvodnja filmova, videofilmova i televizijskog programa
- 59.12 – Djelatnosti koje slijede nakon proizvodnje filmova, videofilmova i televizijskog programa
- 59.13 – Distribucija filmova, videofilmova i televizijskog programa
- 59.14 – Djelatnosti prikazivanja filmova.

Razred 59.11 uključuje proizvodnju igranih filmova, videofilmova, televizijskih emisija (serija, dokumentarnih filmova itd.) ili televizijskih promidžbenih poruka. Taj NKD razred isključuje umnožavanje filmova (osim umnožavanja igranih filmova za kino distribuciju), kao i umnožavanje audio i videovrpici, CD-a ili DVD-a s master-kopija (NKD razred 18.20); trgovinu na veliko snimljenim videovrpticama, CD-ima i DVD-ima (NKD razred 46.43); trgovinu na veliko praznim videovrpticama i CD-ima (NKD razred 46.52); trgovinu na malo videovrpticama, CD-ima i DVD-ima (NKD razred 47.63); djelatnosti koje slijede nakon proizvodnje filmova, videofilmova i televizijskog programa (NKD razred 59.12); snimanje zvučnih zapisa i snimanje knjiga na vrpicama (NKD razred 59.20); emitiranje televizijskog programa (NKD razred 60.2); izradu cjelokupnog televizijskog programa (NKD razred 60.2); obradu filma, osim za filmsku industriju (NKD razred 74.20); djelatnosti osobnih kazališnih ili umjetničkih agenata ili agencija (NKD razred 74.90); iznajmljivanje videovrpici i DVD-a građanstvu (NKD razred 77.22); izravno (tj. simultano) titlovanje televizijskih prijenosa uživo, sastanaka, konferencija itd. (NKD razred 82.99); djelatnosti slobodnih glumaca, animatora, redatelja, scenografa, tehničkih stručnjaka (NKD razred 90.0).

Razred 59.12 uključuje djelatnosti koje slijede nakon proizvodnje filmova, videofilmova i televizijskog programa kao što su montaža, prebacivanje filmova/vrpici, dodavanje naslova i podnaslova, izrada objavnih špica, računalna grafika, animacija i specijalni efekti, razvijanje i obrada filmskih vrpici, kao i djelatnosti filmskih laboratorija i specijalnih laboratorija za animirane filmove. Ovaj razred također uključuje i djelatnosti filmskih arhiva itd. NKD razred 59.12 isključuje umnožavanje filmova (osim umnožavanja igranih filmova za kino distribuciju), kao i umnožavanje audio i videovrpici, CD-a ili DVD-a s master-kopija (NKD razred 18.20); trgovinu na veliko snimljenim videovrpticama, CD-ima i DVD-ima (NKD razred 46.43); trgovinu na veliko praznim

videovrncama i CD-ima (NKD razred 46.52); trgovinu na malo videovrncama, CD-ima i DVD-ima (NKD razred 47.63); obradu filma, osim za filmsku industriju (NKD razred 74.20); iznajmljivanje video vrpce i DVD-a građanstvu (NKD razred 77.22); djelatnosti slobodnih glumaca, animatora, redatelja, scenografa, tehničkih stručnjaka (NKD razred 90.0).

Razred 59.13 uključuje distribuciju filmova, videovrpce, DVD-a i sličnih proizvoda kinima, televizijskim mrežama i postajama i ostalim prikazivačima te stjecanje prava na distribuciju filmova, videovrpce i DVD-a. S druge strane, u ovom NKD razredu nije uključeno umnožavanje filmova, kao i umnožavanje audio i videovrpce, CD-a ili DVD-a s masterkopijama (NKD razred 18.20); trgovina na veliko snimljenim videovrncama i DVD-ima (NKD razred 46.43); trgovina na malo snimljenim videovrncama i DVD-ima (NKD razred 47.63).

Razred 59.14 uključuje djelatnosti prikazivanja igranih ili videofilmova u kinima, na otvorenom ili u drugim objektima za prikazivanje filmova, kao i djelatnosti kino klubova.

U širem smislu djelatnosti, AV djelatnost može obuhvaćati i poduzeća koja se bave proizvodnjom filmova, videofilmova i televizijskog programa, snimanjem zvučnih zapisa i/ili izdavanjem glazbenih zapisa, iako im to nije primarna djelatnost te su registrirani unutar nekog drugog NKD razreda koji predstavlja glavninu njihovih poslovnih aktivnosti. Takva bi se poduzeća tipično mogla naći unutar NKD razreda J60.10 – *Emitiranje radijskog programa*, J60.20 – *Emitiranje televizijskog programa* ili J63.99 – *Ostale informacijske uslužne djelatnosti*. Međutim, ovdje se radi o specifičnim i pojedinačnim slučajevima za koje nije moguće odrediti njihov stvarni doprinos i angažman u AV djelatnosti te ih izdvojiti prema objektivnim kriterijima. Stoga se ta poduzeća neće razmatrati u nastavku rada u kojem se analizira AV djelatnost prema NKD razredima, osim u specifičnim slučajevima u kojima nije moguće razdvojiti te NKD-ove, poput primjerice kod input-output tablica.

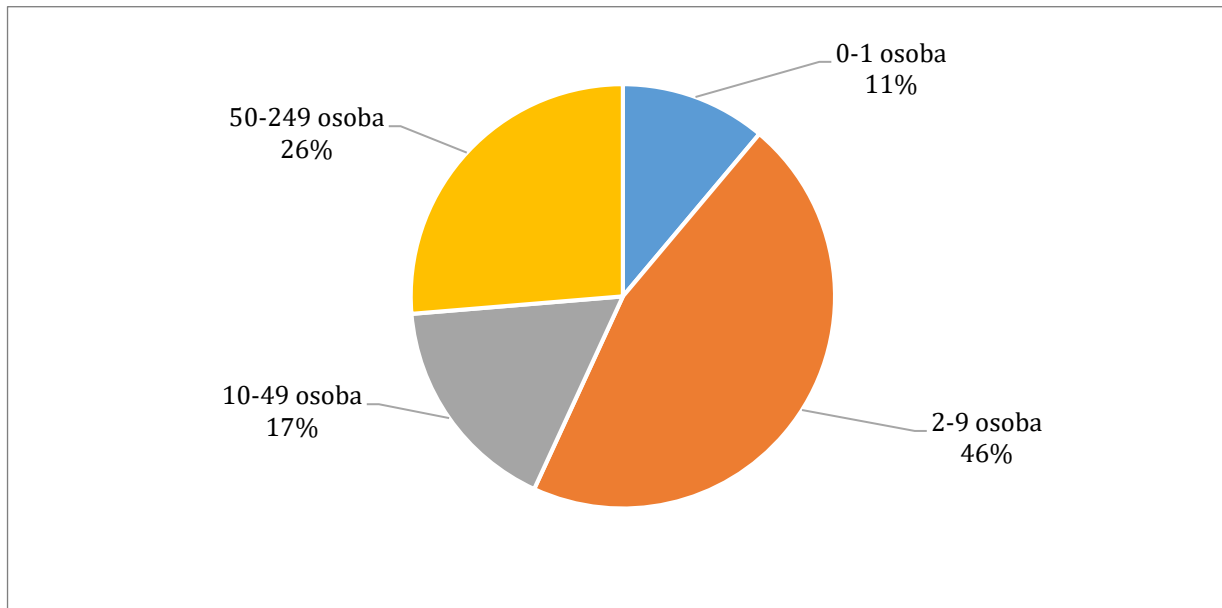
6.2. Struktura i trendovi

Upitom u registar poslovnih subjekata pokazuje se da je **u Hrvatskoj u 2017. bilo aktivno 521 poduzeće unutar djelatnosti proizvodnje i distribucije filmova, videofilmova i televizijskog programa** koje je zapošljavalo ukupno 1.493 djelatnika (DZS, 2019).

Sudeći po strukturi prometa, gotovo polovica ukupnog prometa AV djelatnosti ostvarena je u poduzećima koja zapošljavaju između 2 i 9 djelatnika. Prema broju poduzeća, najveći udio je onih koja zapošljavaju jednog ili nijednog djelatnika što čini čak 65% svih aktivnih poduzeća AV djelatnosti i ta su poduzeća doprinijela u ukupnom prometu AV djelatnosti s 11%.

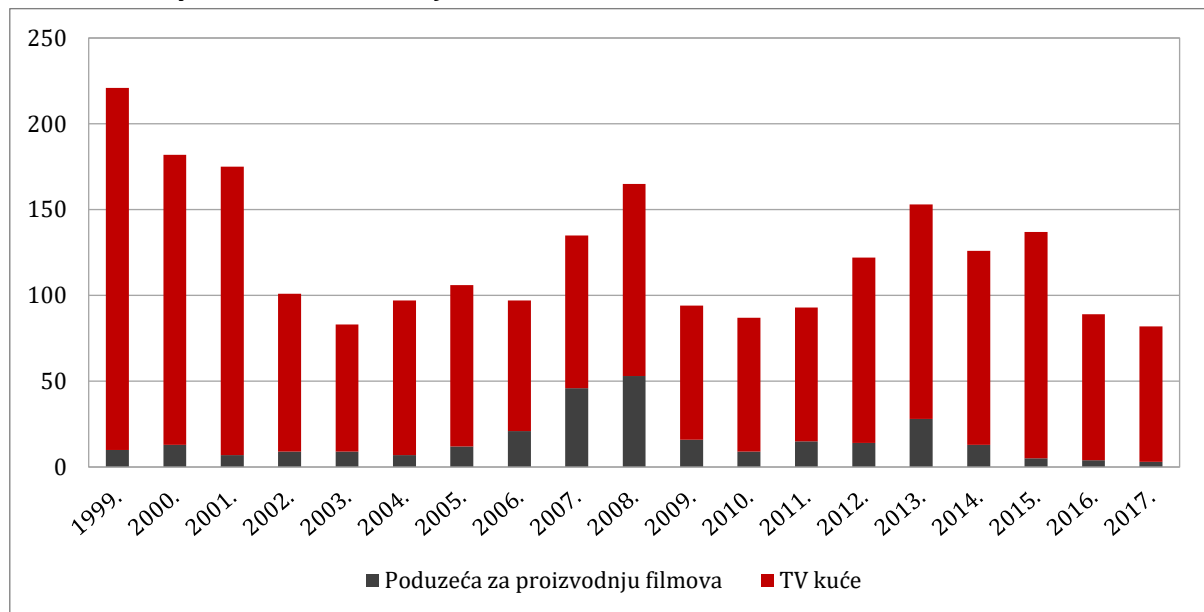
Interesantna je informacija o broju i strukturi proizvedenih filmova u Hrvatskoj od 1999. do 2017. koja pokazuje da najveći udio u proizvedenim filmovima ostvaruju televizijske kuće – 87% prosječno u cijelom promatranom razdoblju te je vidljivo da je broj proizvedenih filmova od strane poduzeća za proizvodnju filmova u posljednjih nekoliko godina iznimno mali (npr. u 2017. svega 3 od ukupno 82 proizvedena filma).

Grafikon 6.1. *Struktura ostvarenog prometa poduzeća iz AV djelatnosti prema broju zaposlenih, 2017.*

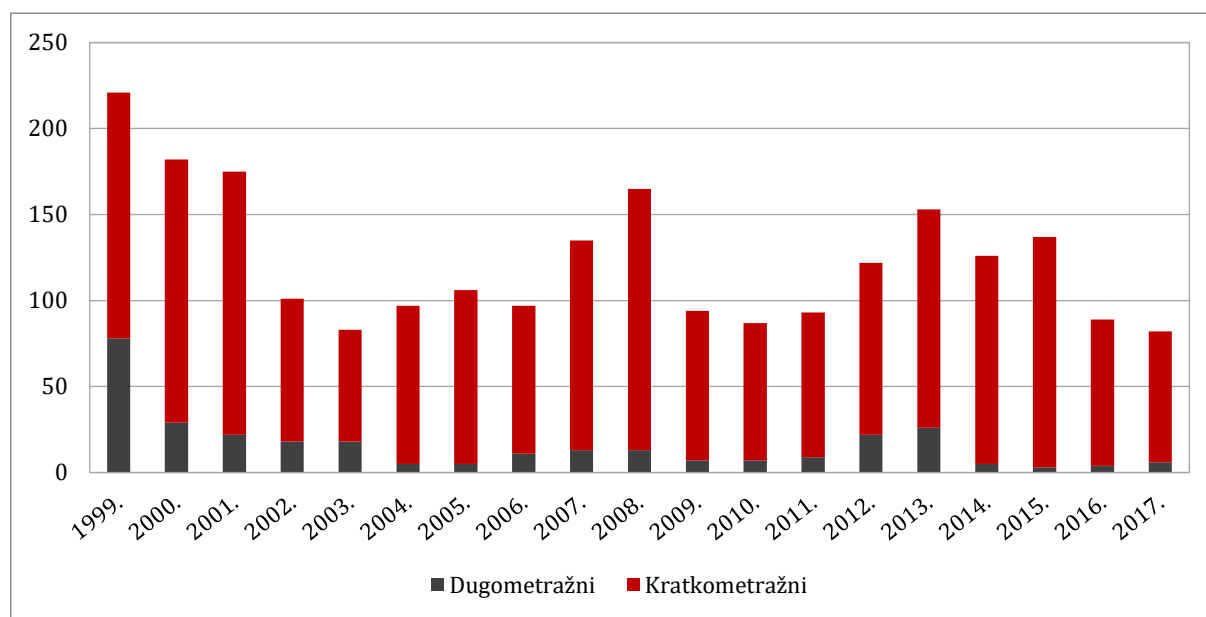
Izvor: DZS (2019)

Grafikon 6.2. *Ukupan broj proizvedenih filmova u Hrvatskoj od 1999. do 2017. prema izvoru snimanja*

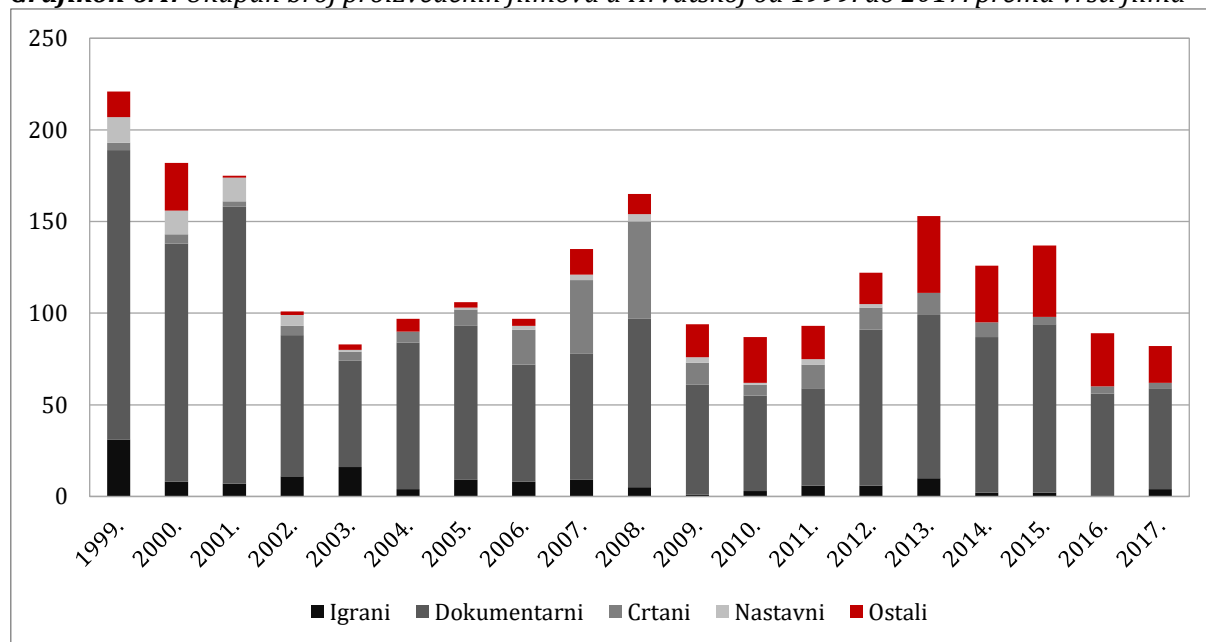
Izvor: DZS – Statistički ljetopisi, razne godine

Televizijske kuće su u promatranom razdoblju prosječno proizvele 108 filmova godišnje, ali je u posljednje dvije godine broj proizvedenih filmova bitno niži (89 u 2016. i 82 u 2017.). U cijelom promatranom razdoblju u Hrvatskoj je poslovalo ne više od 3 poduzeća za proizvodnju filmova, a od 2016. u Hrvatskoj samo jedno poduzeće koje se bavi proizvodnjom filmova i to poduzeće godišnje snimi 3 do 4 filma.

Grafikon 6.3. Ukupan broj proizvedenih filmova u Hrvatskoj od 1999. do 2017. prema trajanju filma

Izvor: DZS – Statistički ljetopisi, razne godine

Od 1999. do 2017. snimljen je 301 dugometražni i 2.044 kratkometražni film. Dakle, najveći udio u ukupno proizvedenim filmovima imaju kratkometražni filmovi (87%). Taj postotak ne odstupa značajno ni kod poduzeća za proizvodnju filmova (91%) kao ni kod televizijskih kuća (87%), iako su poduzeća za proizvodnju filmova od 2011. do 2017. snimila svega jedan dugometražni film. Najveći broj dugometražnih filmova snimljen je u 1999. kad je proizveden 78 dugometražni film što predstavlja više od četvrtine ukupno snimljenih dugometražnih filmova u razdoblju 1999. do 2017. Od tih 78 filmova samo su 6 snimila poduzeća za proizvodnju filmova.

Grafikon 6.4. Ukupan broj proizvedenih filmova u Hrvatskoj od 1999. do 2017. prema vrsti filma

Izvor: DZS – Statistički ljetopisi, razne godine

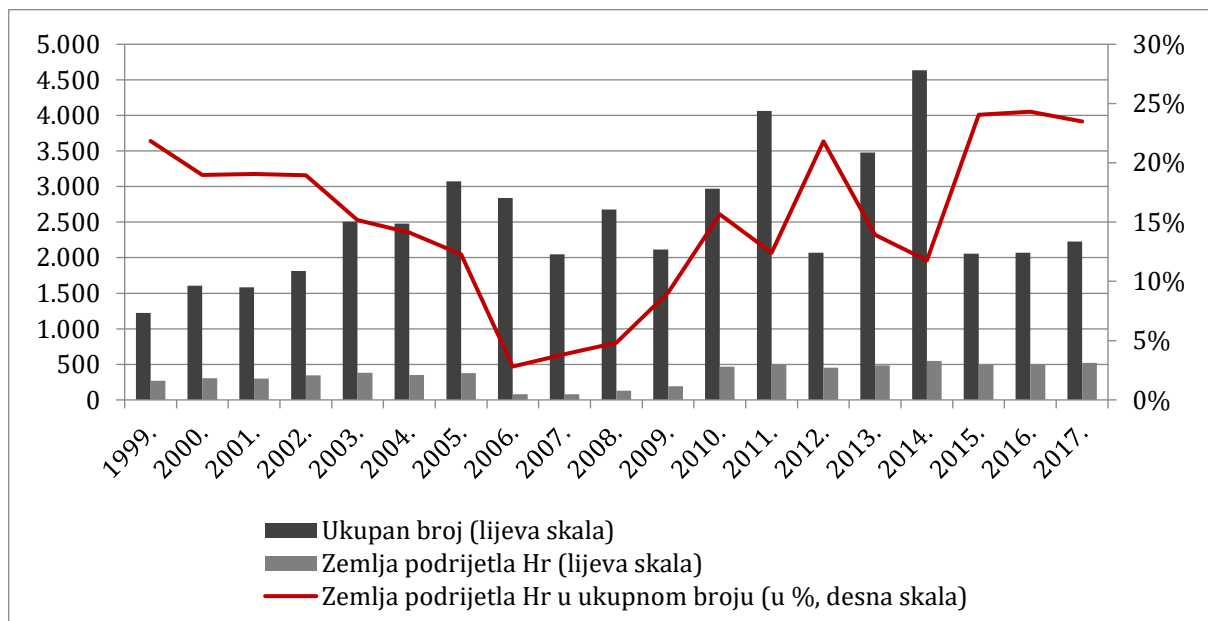
Gledano prema vrsti snimljenih filmova, najveći udio u ukupnom broju snimljenih filmova imaju dokumentarni (67,8%), a slijede crtani (9,5%), igrani (6,1%), nastavni (2,8%) i ostale vrste filmova (13,8%)⁹.

Detaljnijim uvidom u strukturu proizvedenih filmova prema izvoru može se zaključiti da su 99% dokumentarnih filmova proizvele televizijske kuće (čak 77% ukupno proizvedenih filmova televizijskih kuća čine dokumentarni filmovi). S druge strane, kod poduzeća za proizvodnju filmova najveći udio u strukturi proizvedenih filmova u promatranom razdoblju čine crtani filmovi (76%), a tek manje od 5% dokumentarni filmovi. Zanimljivo, od 1999. do 2017. snimljeno je 66 nastavnih filmova, od čega čak 40 (61%) u razdoblju od 1999. do 2001.

U sklopu poslovnih aktivnosti nastaju raznovrsni ekonomski učinci koji se iskazuju u osnovnoj djelatnosti iz koje je pojedina poslovna aktivnost potekla, ali i izvan te djelatnosti kroz prelijevanje pozitivnih (negativnih) učinaka na ostale sektore. Stoga je zanimljivo istražiti i pokazatelje u djelatnostima povezanim s proizvodnjom filmova. U tom je smislu najzanimljivije pratiti distribuciju filmova i kinematografiju, odnosno prikazivanje filmova. Upravo te djelatnosti imaju ključnu ulogu u proizvodnom lancu AV djelatnosti, budući da pomažu plasmanu proizvedenog AV djela na domaće i inozemno tržište.

Ukupan broj AV djela u prometu odnosi se na sva djela koja su bila u prometu bez obzira kada su otkupljena prava na komercijalnu eksploataciju.

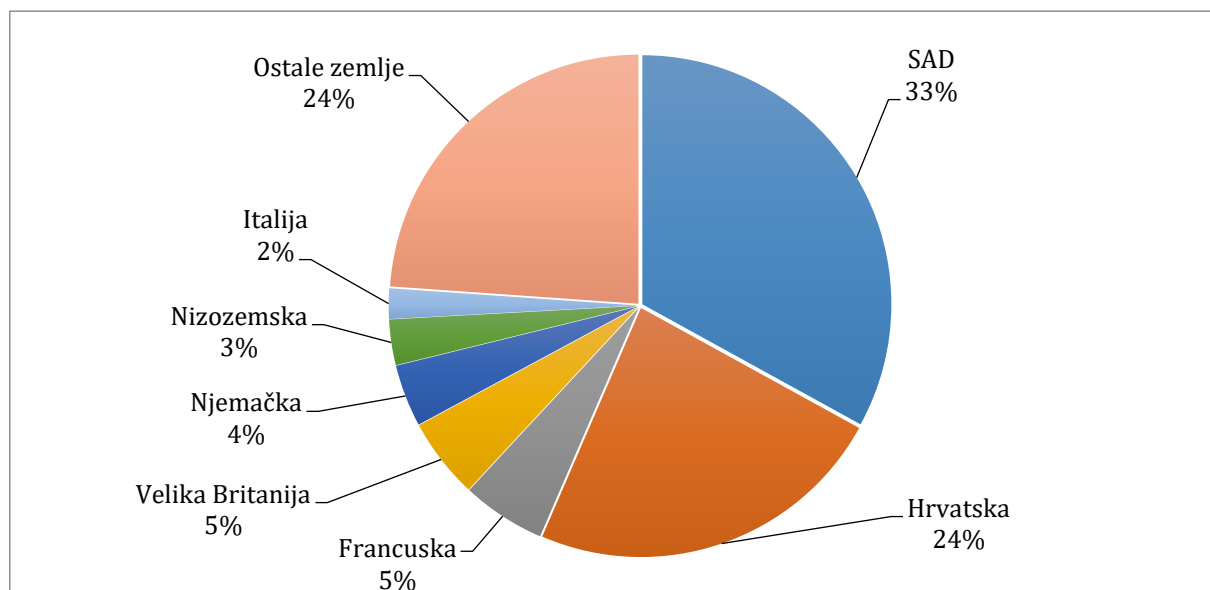
Grafikon 6.5. Ukupan broj AV djela u prometu i udio broja hrvatskih AV djela u razdoblju od 1999. do 2017.

Izvor: DZS – Statistički ljetopisi, razne godine

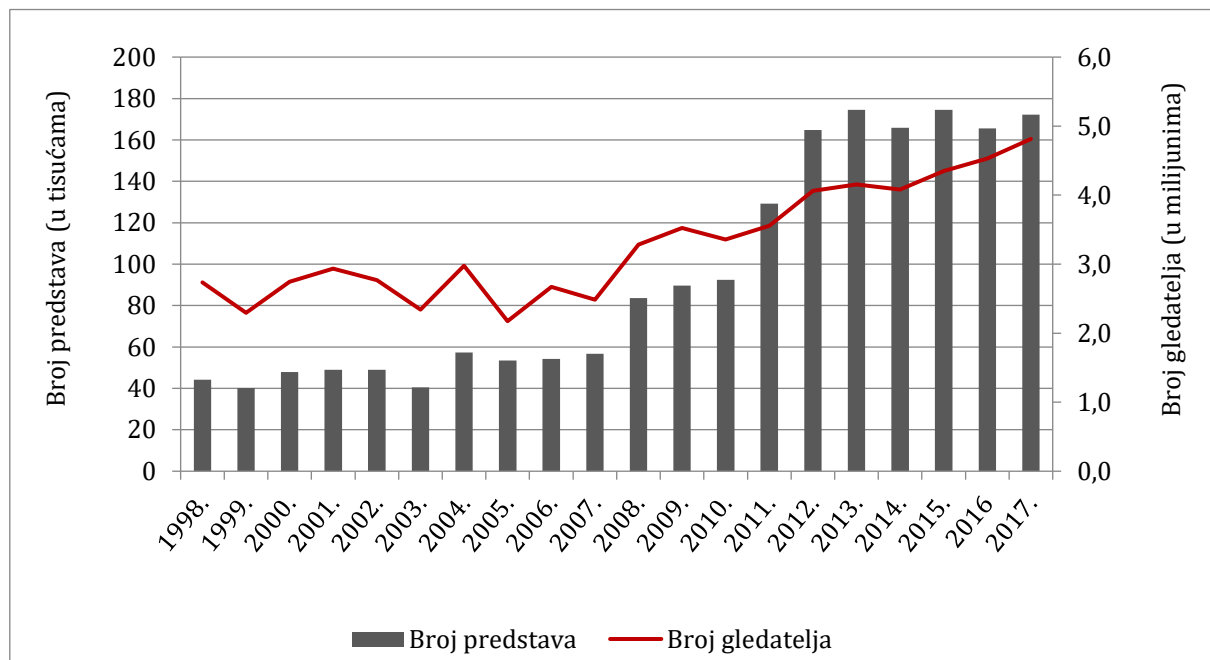
Broj AV djela u prometu raste s 1.222 u 1999. na čak 4.635 u 2014., a zatim je u razdoblju 2015. – 2017. primjetan bitno niži broj AV djela u prometu (između 2.054 u 2015. i 2.227 u 2017.). Pad broja AV djela u prometu se uglavnom odnosi na AV djela iz SAD-a, dok je broj AV djela u prometu podrijetlom iz Hrvatske u razdoblju nakon 2010. u pravilu oko 500 godišnje (u 2017. je iznosio 523).

⁹ Ostale vrste filmova obuhvaćaju propagandno-komercijalne, znanstveno-popularne, lutkarske i ostale kategorije.

Grafikon 6.6. Struktura AV djela u prometu u 2017. prema zemlji podrijetla

Izvor: DZS – Statistički ljetopisi, razne godine

Prema zemlji podrijetla, u 2017. najveći prosječan udio u strukturi broja AV djela odnosi se na djela iz SAD-a, otprilike njih jedna trećina. Slijedi Hrvatska s udjelom od 24% te ostale veće europske zemlje s prosječnim udjelima između 2 i 5%. Od 2006. je vidljiv značajan rast udjela AV djela u prometu podrijetlom iz Hrvatske koji u zadnje 3 godine čine gotovo četvrtinu svih AV djela u prometu.

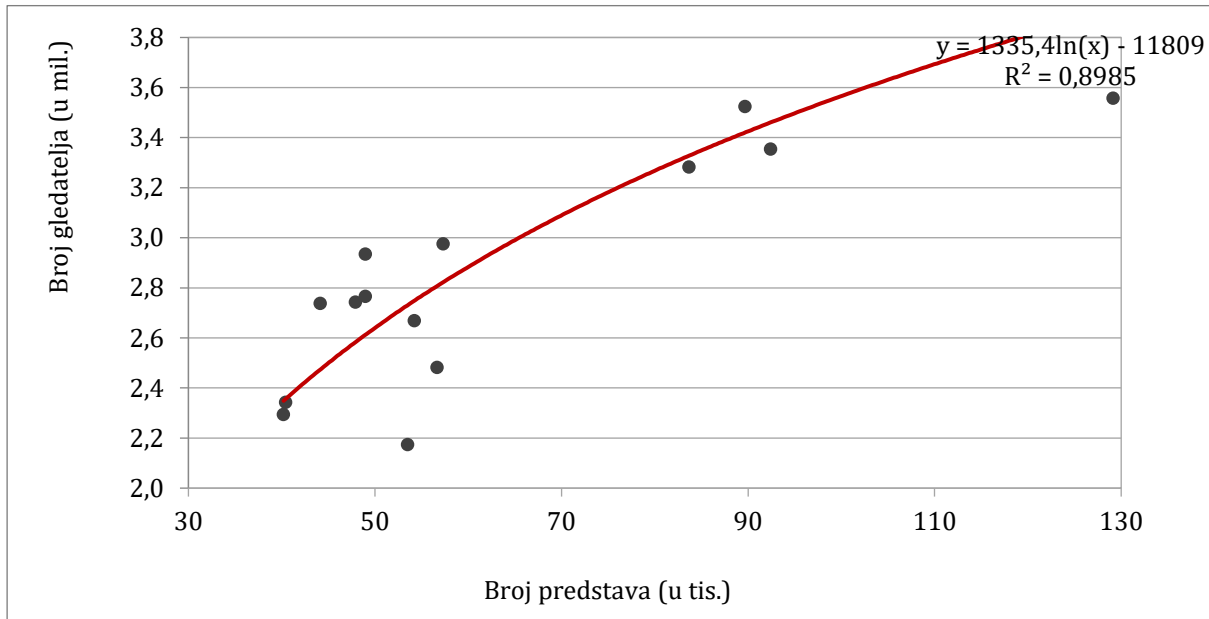
Grafikon 6.7. Ukupan broj predstava i gledatelja u razdoblju od 1999. do 2017.

Izvor: DZS – Statistički ljetopisi, razne godine

Ukupan broj predstava bilježi značajan rast s 40-ak tisuća godišnje u 1999. na čak 172.000 u 2017. Veći rast zabilježen u 2008., 2011. i 2012. izravna je posljedica povećanja broja stalnih kinematografa s više dvorana kojih je još u 2006. bilo samo 2 s ukupno 18 dvorana, dok je u 2017. bilo njih 71 s čak 166 dvorana. Značajan rast broja predstava zbog povećanja broja multiplexa

doveo je i do rasta broja posjetitelja. Ta uzročno-posljedična veza pokazuje se i regresijskim modelom, što je prikazano na grafikonu 6.8.

Grafikon 6.8. Regresija ukupnog broja predstava (u tis.) i ukupnog broja gledatelja (u mil.), razdoblje promatranja 1998.-2017.

Izvor: DZS – Statistički ljetopisi, razne godine; prilagodba autora

Iako je nova i kvalitetnija kinematografska usluga potaknula rast broja posjetitelja, taj je rast slabijeg intenziteta od rasta broja predstava. Drugim riječima, u promatranom se razdoblju smanjio prosječan broj posjetitelja po predstavi sa 62 u 1998. na 28 u 2017. Pritom se može uočiti i razlika u ovisnosti o podrijetlu prikazivanja, tj. filmovi domaće produkcije imali su u promatranom razdoblju prosječno 36 gledatelja, a filmovi inozemne produkcije prosječno 42 gledatelja po predstavi.

6.3. Pokazatelji poslovanja

U nastavku rada analiziraju se financijski položaj i rezultati poduzeća djelatnosti proizvodnje i distribucije filmova, videofilmova i televizijskog programa (NKD skupina J59.1). Analiza financijskog poslovanja temelji se na javno dostupnim izvorima podataka sa stranica DZS-a (Strukturne poslovne statistike) gdje su raspoloživi podaci zaključno s 2017. godinom i HGK-a (Digitalna komora) gdje su raspoloživi podaci zaključno s 2018.

Poslovanje poduzeća iz uzorka prikazuje se za razdoblje od 2011. do 2017., odnosno za kraće razdoblje ako postoje ograničenja u dostupnosti podataka. Kao što je već ranije istaknuto, podaci za 2018. iz svih izvora nisu bili dostupni u vrijeme pisanja studije pa su u ovoj analizi izuzeti iz razmatranja, međutim promatrane vremenske serije sasvim su dovoljne za razumijevanje veličine djelatnosti i trendova. U analizi nisu obuhvaćena poduzeća koja nisu predala financijsko izvješće, a poslovno su aktivna. Pretpostavka je da su to mala poduzeća s relativnom malom dodanom vrijednosti zbog čega je greška njihova neuključivanja zanemariva.

Broj poduzeća iz djelatnosti proizvodnje i distribucije filmova, videofilmova i televizijskog programa u promatranom razdoblju rastao je s 454 u 2011. na 521 u 2017., što je rast od 15%.

Tablica 6.1. Broj poduzeća iz djelatnosti proizvodnje i distribucije filmova u razdoblju od 2011. do 2017.

	2011.	2012.	2013.	2014.	2015.	2016.	2017.
J5911 Proizvodnja filmova, videofilmova i televizijskog programa	368	364	371	393	413	433	444
J5912 Djelatnosti koje slijede nakon proizvodnje filmova, videofilmova i televizijskog programa	10	12	13	14	14	14	14
J5913 Distribucija filmova, videofilmova i televizijskog programa	47	47	45	46	44	45	41
J5914 Djelatnosti prikazivanja filmova	29	18	16	20	20	22	22
J591 Proizvodnja i distribucija filmova, videofilmova i televizijskog programa	454	441	445	473	491	514	521

Izvor: DZS (2019); izračun i prilagodba autora

Najveći dio poduzeća unutar djelatnosti proizvodnje i distribucije filmova bavi se proizvodnjom (prosječno 83% od 2011. do 2017.). Međutim, ta su poduzeća u promatranom razdoblju zapošljavala 63% djelatnika unutar te djelatnosti i ostvarivala 47% prometa ukupne AV djelatnosti.

Tablica 6.2. Ostvareni promet poduzeća iz djelatnosti proizvodnje i distribucije filmova u razdoblju od 2011. do 2017., u mil. kn

	2011.	2012.	2013.	2014.	2015.	2016.	2017.
J5911 Proizvodnja filmova, videofilmova i televizijskog programa	351	326	343	367	491	529	659
J5912 Djelatnosti koje slijede nakon proizvodnje filmova, videofilmova i televizijskog programa	5	3	4	3	3	2	3
J5913 Distribucija filmova, videofilmova i televizijskog programa	182	261	251	332	321	344	393
J5914 Djelatnosti prikazivanja filmova	199	188	200	181	185	210	225
J591 Proizvodnja i distribucija filmova, videofilmova i televizijskog programa	737	779	797	882	1.001	1.085	1.280

Izvor: DZS (2019); izračun i prilagodba autora

Poduzeća koja posluju u AV djelatnosti ostvarila su 1,3 mlrd. kn prometa u 2017., a pozitivan trend rasta prometa vidljiv je u svim godinama od 2011. U promatranome razdoblju ostvareni promet u AV djelatnosti porastao je za ukupno 74%, što je prosječan godišnji rast od gotovo 10%.

Tablica 6.3. Ostvarena dodana vrijednost poduzeća iz djelatnosti proizvodnje i distribucije filmova od 2011. do 2017., u mil. kn

	2011.	2012.	2013.	2014.	2015.	2016.	2017.
J5911 Proizvodnja filmova, videofilmova i televizijskog programa	114	107	116	92	154	163	186
J5912 Djelatnosti koje slijede nakon proizvodnje filmova, videofilmova i televizijskog programa	4	2	2	2	2	1	1
J5913 Distribucija filmova, videofilmova i televizijskog programa	66	83	82	101	107	130	158
J5914 Djelatnosti prikazivanja filmova	74	52	66	54	56	79	76
J591 Proizvodnja i distribucija filmova, videofilmova i televizijskog programa	258	244	267	249	320	373	421

Izvor: DZS (2019); izračun i prilagodba autora

Uz rast ostvarenog prometa, iz gornje tablice vidljivo je da su **poduzeća iz AV djelatnosti ostvarila i rast dodane vrijednosti koja je u 2017. dosegla razinu od 421 mil. kn, odnosno AV djelatnost čini otprilike 0,1% ukupnog hrvatskog BDP-a.**

Tablica 6.4. Ostvarena dobit prije oporezivanja poduzeća iz djelatnosti proizvodnje i distribucije filmova od 2014. do 2017., u mil. kn

	2014.	2015.	2016.	2017.
J5911 Proizvodnja filmova, videofilmova i televizijskog programa	7	32	38	41
J5912 Djelatnosti koje slijede nakon proizvodnje filmova, videofilmova i televizijskog programa	0	0	0	1
J5913 Distribucija filmova, videofilmova i televizijskog programa	61	72	111	127
J5914 Djelatnosti prikazivanja filmova	14	20	62	29
J591 Proizvodnja i distribucija filmova, videofilmova i televizijskog programa	82	123	211	197

Izvor: HGK (2019); izračun i prilagodba autora

Prema dostupnim podacima HGK-a koja obuhvaćaju razdoblje od 2014. do 2017., AV je djelatnost generirala ukupno 614 mil. kn dobiti prije oporezivanja, od čega se 60% odnosi na ostvarenu dobit od distribucije filmova. Samo **u 2017. ostvarena dobit poduzeća iz AV djelatnosti na razini je 197 mil. kn.** Trendovi za 2018. pokazuju dodatan rast profitabilnosti pa je **u 2018. ostvarena dobit poduzeća iz AV djelatnosti na razini 236 mil. kn, što je čak 19,6% više u odnosu na godinu ranije.**

6.4. Potpora AV djelatnosti

Kultura i kreativnost sama su bit europskog projekta. Kultura oblikuje identitet, težnje te odnos prema drugima i svijetu, mjesta i krajolike u kojima ljudi stanuju te način na koji žive. Brz razvoj tehnologije prilika je, ali i izazov za europske kulturne i kreativne sektore. Nove digitalne tehnologije imaju velik utjecaj na tradicionalne metode distribucije – goleme biblioteke prešle su s polica na tvrde diskove, no teško je izgraditi održive poslovne modele. Malim i srednjim poduzećima (MSP) u kulturnim i AV sektorima potrebna su financijska sredstva kako bi ojačala svoje aktivnosti i poslovanja, no većina njih ima poteškoće pri dobivanju bankovnih zajmova.

Europski kulturni i kreativni sektori pridonose gospodarskom rastu, zapošljavanju, inovaciji i socijalnoj koheziji. Otporniji su na gospodarske poteškoće od drugih sektora te pridonose inovacijama, razvoju vještina i urbanoj regeneraciji, pozitivno utječući na ostale sektore, kao što su turizam te informacijska i komunikacijska tehnologija (Europska komisija, 2014).

Svaka država članica EU-a na svoj način uređuje pitanja koja se odnose na kulturu i AV politiku, dok EU to dopunjuje i daje novu dimenziju. U filmskoj produkciji postoje pravila koja države članice EU-a moraju poštovati kako bi se osiguralo pošteno tržišno natjecanje za sve filmove proizvedene u EU-u. Na primjer, državna potpora u načelu ne bi trebala premašivati 50% troškova proizvodnje (Europska komisija, 2014).

U nastavku rada analizira se cjelokupni sustav potpore AV djelatnosti te se daje sumarni pregled svih isplaćenih potpora. Ovdje svakako valja naglasiti da sustav potpore značajno nadilazi okvire RH, jer se dio potpore zapravo odnosi na koprodukcije s drugim zemljama, inozemne produkcije koje snimaju u Hrvatskoj i sl. Kod te je potpore važno naglasiti da se financijski efekti (djelomično ili uopće) ne vide kroz financijska izvješća i poslovne statistike AV djelatnosti hrvatskih poduzeća, već se njihov pozitivan učinak manifestira u ostalim djelatnostima – turizam, maloprodaja, informacijske i komunikacijske tehnologije itd. Osim toga, dio sufinanciranih i potpomognutih projekata AV djela u suštini je komercijalno neodrživ kao što je to slučaj i kod značajnog broja ostalih kulturno-umjetničkih djela i bez potpora ne bi bio moguć njihov razvoj, međutim potpora ovom segmentu kulture doprinosi stvaranju i očuvanju kulturne baštine koja je financijski nemjerljiva.

U nastavku slijedi kratak opis raspoloživih potpora AV djelatnosti u Hrvatskoj ili na neki način povezana s Hrvatskom (koprodukcije, snimanje na lokacijama u Hrvatskoj i sl.).

Eurimages

Hrvatska je od 2003. godine članica *Eurimagesa*, fonda Vijeća Europe namijenjenog poticanju koprodukcije, distribucije i promocije europskog filmskog stvaralaštva. *Eurimages* je osnovan 1989. i danas ima 37 zemalja članica. Cilj fonda je razvijanje europske filmske industrije putem potpora filmskim koprodukcijama, kinodistribuciji i kinoprikazivaštvu te kroz uspostavljanje suradnje između filmskih profesionalaca. Hrvatskoj je na raspolaganju program pomoći za koprodukciju u kojemu *Eurimages* sufinancira dugometražne igrane, animirane i dokumentarne filmove, najmanjeg trajanja 70 minuta, pod uvjetom da u njima sudjeluju najmanje dva koproducenta iz zemalja članica *Eurimagesa* i da je namijenjen prikazivanju u kinima. Prijavljeni projekti vrednuju se na osnovu kombinacije komercijalnih i umjetničkih kriterija: kriterija umjetničke vrijednosti projekata i europskog distribucijskog potencijala projekta (preuzeto sa stranice HAVC-a¹⁰).

Program Kreativna Europa - potprogram MEDIA (2014.-2020.)

Program *Kreativna Europa* uspostavljen je za financijsko razdoblje od 2014. do 2020., a u zajednički program otvoren svim kulturnim i kreativnim industrijama povezuje ranije razdvojene mehanizme potpore – program *MEDIA* 2007 (2007. – 2013.), *Kultura* (2007. – 2013.) i *MEDIA* Mundus (2011. – 2013.). Program *Kreativna Europa* podupire europsku kinematografiju te kulturni i kreativni sektor s ciljem njihovog doprinosa održivom rastu i zapošljavanju, daje potporu za očuvanje i promicanje europske kulturne i jezične raznolikosti, te potpore jačanju konkurentnosti sektora, čime pridonosi ostvarivanju ciljeva EU 2020 strategije. *MEDIA* potprogram usmjeren je na AV sektor kroz sljedeće komponente¹¹:

- podrška razvoju sveobuhvatne ponude novih vještina, razmjene znanja i drugih inicijativa;

¹⁰ <https://www.havc.hr/o-nama/havc/clanstvo-u-medjunarodnim-organizacijama/eurimages>

¹¹ <http://europski-fondovi.eu/program/kreativna-europa>

- podrška AV operaterima za razvoj europskih AV odjela s ciljem poboljšanja potencijala za prekograničnu cirkulaciju;
- olakšavanje pristupa profesionalnim trgovačkim AV događajima te korištenje online poslovnog alata unutar i izvan Europe;
- olakšavanje cirkulacije europskih filmova diljem svijeta te međunarodnih filmova u Europi na svim platformama;
- podrška inicijativama predstavljanja i promicanja raznolikosti europskih AV djela.

Program mjera poticaja – Snimanje u Hrvatskoj

Program poticaja filmske i televizijske proizvodnje pod nazivom *Snimanje u Hrvatskoj (Filming in Croatia)* postoji od 2012. Cilj Programa poticaja je privlačenje inozemnih ulaganja u hrvatski filmski sektor kroz korištenje ovdašnjih lokacija i tehničkih i kreativnih usluga domaće filmske industrije kako bi se pozicioniralo Hrvatsku kao zemlju za snimanje te stimuliralo i domaću filmsku proizvodnju. Privlačenjem stranih produkcija dodatno se omogućuju rast i razvoj kadrovske i tehničke potencijala Hrvatske koji su preduvjet za bilo kakav daljnji napredak domaće filmske industrije (HAVC, 2016).

Prema trenutnom Zakonu o audiovizualnim djelatnostima (NN 61/18.), financijska potpora za filmske i TV produkcije koje žele snimati u Hrvatskoj iznosi 25% od ukupnog iznosa prihvatljivih troškova koji su učinjeni za proizvodnju AV djela u RH. Prihvatljivi troškovi podrazumijevaju troškove dobara i usluga kupljenih na području RH neto od PDV-a, te plaća i naknada plaćenih hrvatskim poreznim rezidentima za usluge snimanja (glumci, statisti, režiseri, producenti itd.). Dodatnih 5% potpore (ukupno 30% prihvatljivih troškova) odobrava se ukoliko su troškovi nastali na području jedinica lokalne samouprave koje su po stupnju razvijenosti ispod prosjeka RH sukladno zakonu kojim se uređuje regionalni razvoj RH (HAVC, 2018). Iznos potpore je aktualnom verzijom Zakona koji je na snazi od 17. srpnja 2018. povećan s prijašnjih 20% na 25 – 30%.

Potpore po javnim pozivima

HAVC raspisuje dva javna poziva: *Javni poziv za poticanje AV djelatnosti i stvaralaštva* i *Javni poziv za poticanje komplementarnih djelatnosti*. HAVC tako sufinancira proizvodnju AV djela, realizaciju manjinskih koprodukcija, razvoj filmskih i televizijskih scenarija i djela, kao i komplementarne djelatnosti. Komplementarne djelatnosti uključuju različite festivale, radionice, edukacijske programe, promotivne mjere te različite programe međunarodne suradnje.

Javni poziv za poticanje AV djelatnosti i stvaralaštva otvoren je tijekom cijele godine te se raspisuje u četiri natječajne kategorije:

1. poticanje proizvodnje AV djela;
2. poticanje filmskih koprodukcija s manjinskim hrvatskim udjelom;
3. poticanje razvoja scenarija i razvoja projekata dugometražnih igranih, dugometražnih dokumentarnih i animiranih filmova;
4. poticanje razvoja scenarija i razvoja projekata televizijskih djela.

Javni poziv za komplementarne djelatnosti raspisuje se jednom godišnje u drugoj polovici kalendarske godine za narednu godinu. U okviru Javnog poziva za komplementarne djelatnosti, izuzetak čine programi međunarodne suradnje za koje je poziv otvoren tijekom cijele godine, a odluke se donose najmanje četiri puta godišnje.

Tablica 6.5. Potpore AV djelatnosti u Hrvatskoj u razdoblju od 2011. do 2016., u mil. kn

Programi potpora		2011.	2012.	2013.	2014.	2015.	2016.
EU programi	Potpore Eurimagesa	7,0	6,5	4,1	11,4	7,5	2,6
	Program Media (2007.-2013.)	4,8	5,3	4,9	-	-	-
	Program Kreativna Europa - potprogram Media (2014.-2020.)	-	-	-	5,3	6,1	3,8
Program mjera poticaja	<i>Snimanje u Hrvatskoj</i>	-	4,6	11,0	15,9	29,2	12,7
Potpore po javnim pozivima	Proizvodnja AV djela	45,8	27,3	36,8	48,6	55,9	35,9
	od čega: proizvodnja	41,2	22,1	32,5	41,9	50,5	31,4
	od čega: manjinske koprodukcije	4,6	5,2	4,2	6,7	5,4	4,4
	Razvoj AV i TV djela	2,4	3,1	5,8	5,8	5,3	2,6
	od čega: AV djela	2,4	3,1	4,0	5,3	3,8	2,6
	od čega: TV djela	-	-	1,8	0,5	1,5	-
	Komplementarne djelatnosti	12,5	13,2	14,0	12,1	12,7	12,5
	Posebni sporazumi	0,3	0,2	1,2	1,3	0,7	0,7
	od čega: Rijeka i Split	0,3	0,2	0,3	0,3	0,1	0,2
od čega: ADU	-	-	0,9	1,0	0,6	0,5	
UKUPNO POTPORE		72,7	60,2	77,7	100,3	117,4	70,8

Izvor: HAVC (2017); izračun i prilagodba autora

Ukupan iznos po svim programima potpora AV djelatnosti u Hrvatskoj u razdoblju od 2011. do 2016. iznosi 499 mil. kn, odnosno 83,2 mil. kn prosječno godišnje, a po godinama značajno varira i kreće se između 60 i 117 mil. kn godišnje. U strukturi potpora najznačajnije su one po javnim pozivima koje u prosjeku čine 71,4% svih potpora AV djelatnosti u Hrvatskoj, a dominantno se odnose na proizvodnju AV djela. **Potpore za Snimanje u Hrvatskoj dostupna je tek od 2012. i u razdoblju od 2012. do 2016. čini 14,7% ukupnih potpora**, a programi EU i Vijeća Europe zajedno čine otprilike 14% svih potpora AV djelatnosti u Hrvatskoj.

6.5. Zaključak

U Hrvatskoj je u 2017. bilo aktivno 521 poduzeće unutar djelatnosti proizvodnje i distribucije filmova, videofilmova i televizijskog programa koja su zapošljavala ukupno 1.493 djelatnika (DZS, 2019).

Broj poduzeća iz djelatnosti proizvodnje i distribucije filmova, videofilmova i televizijskog programa je u promatranom razdoblju rastao s 454 u 2011. na 521 u 2017., što je rast od 15%.

Najveći dio poduzeća unutar djelatnosti proizvodnje i distribucije filmova bavi se proizvodnjom (prosječno 83% od 2011. do 2017.). Međutim, ta poduzeća su u promatranom razdoblju zapošljavala 63% djelatnika unutar te djelatnosti i ostvarivala 47% prometa ukupne AV djelatnosti.

Gotovo polovica ukupnog prometa AV djelatnosti ostvareno je u poduzećima koja zapošljavaju između 2 i 9 djelatnika.

Najveći udio u proizvedenim filmovima ostvaruju televizijske kuće – 87% prosječno u cijelom promatranom razdoblju te je vidljivo da je broj proizvedenih filmova od strane poduzeća za proizvodnju filmova u posljednjih nekoliko godina iznimno mali (npr. u 2017. svega 3 od ukupno 82 proizvedena filma).

U promatranom razdoblju u Hrvatskoj je poslovalo ne više od 3 poduzeća za proizvodnju filmova, a od 2016. u Hrvatskoj je samo jedno poduzeće koje se bavi proizvodnjom filmova i to poduzeće godišnje snimi 3 do 4 filma.

Od 1999. do 2017. snimljen je 301 dugometražni i 2.044 kratkometražni film.

Smanjio se prosječan broj posjetitelja po predstavi sa 62 u 1998. na 28 u 2017. Pritom se može uočiti i razlika u ovisnosti o podrijetlu prikazivanja, tj. filmovi domaće produkcije imali su u promatranom razdoblju prosječno 36 gledatelja, a filmovi inozemne produkcije prosječno 42 gledatelja po predstavi.

Poduzeća koja posluju u AV djelatnosti ostvarila su 1,3 mlrd. kn prometa u 2017., a pozitivan trend rasta prometa vidljiv je u svim godinama od 2011. U promatranome razdoblju ostvareni promet u AV djelatnosti porastao je za ukupno 74%, što je prosječan godišnji rast od gotovo 10%.

Poduzeća iz AV djelatnosti ostvarila su rast dodane vrijednosti koja je u 2017. dosegla razinu od 421 mil. kn – AV djelatnost čini oko 0,1% ukupnog hrvatskog BDP-a.

Prema podacima HGK-a koja obuhvaćaju razdoblje od 2014. do 2017. *AV djelatnost je generirala ukupno 614 mil. kn dobiti prije oporezivanja, od čega se 60% odnosi na ostvarenu dobit od distribucije filmova. Samo u 2017. ostvarena dobit poduzeća iz AV djelatnosti na razini je 197 mil. kn.* Trendovi za 2018. pokazuju dodatan rast profitabilnosti pa je u 2018. ostvarena dobit poduzeća iz AV djelatnosti na razini 236 mil. kn, što je čak 19,6% više u odnosu na godinu ranije.

Ukupan iznos potpora po svim programima potpora AV djelatnosti u Hrvatskoj od 2011. do 2016. iznosi 499 mil. kn, odnosno 83,2 mil. kn prosječno godišnje. Po godinama značajno varira – između 60 i 117 mil. kn godišnje.

U strukturi potpora najznačajnije su one po javnim pozivima (čine 71,4% svih potpora AV djelatnosti u Hrvatskoj), a dominantno se odnose na proizvodnju AV djela.

7. OCJENA EKONOMSKIH I FISKALNIH UČINAKA AV DJELATNOSTI U REPUBLICI HRVATSKOJ

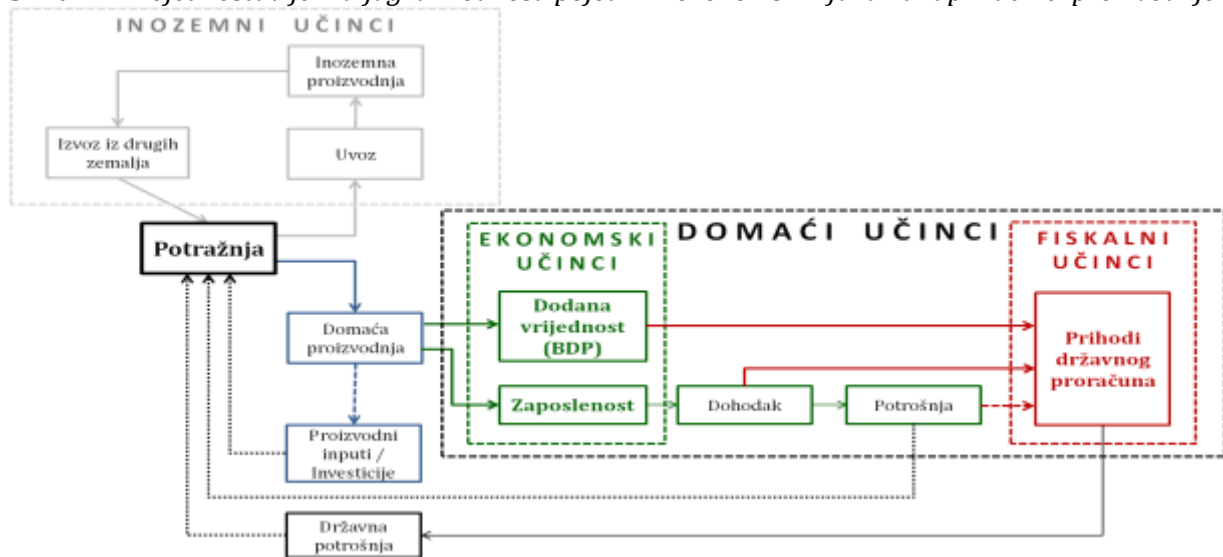
U sedmom dijelu rada ocjenjuju se gospodarski i fiskalni učinci AV djelatnosti u RH temeljem analize javno dostupnih podataka o poslovanju poduzeća i ocjenom multiplikatora koje AV djelatnost generira, a temeljem metodološkog okvira koji će detaljnije biti pojašnjen u ovome poglavlju.

7.1. Gospodarski i fiskalni učinci – opći okvir za razumijevanje

U sklopu svake poslovne aktivnosti, pa tako i proizvodnje AV djela, nastaju raznovrsni ekonomski učinci koji se iskazuju u osnovnoj djelatnosti, ali i izvan te djelatnosti kroz učinke prelijevanja na ostale sektore. Slika 7.1 prikazuje spiralu međusobnih učinaka koje generira određena proizvodna djelatnost. Razumijevanje tih procesa izuzetno je važno jer se sličnom metodom procjenjuje i ukupan učinak gospodarskih i fiskalnih učinaka AV djelatnosti u RH u nastavku teksta.

U suštini postojanja svake proizvodnje kao ponude je postojanje potražnje za određenim dobrima. Potražnja se može zadovoljiti domaćom proizvodnjom ili uvozom roba. Ukoliko se potražnja zadovoljava iz inozemnih izvora, tada se potiče inozemna proizvodnja te se proizvedena inozemna dobra uvoze u zemlju u kojoj postoji potražnja za tim dobrima. To su pojednostavljeno inozemni učinci koji nisu bitni za analizu. Međutim, važno je naglasiti da i inozemna proizvodnja može potaknuti domaću potražnju ukoliko se neka intermedijarna dobra u inozemnoj proizvodnji proizvode na domaćem tržištu. Taj specifičan slučaj zbog jednostavnosti nije obuhvaćen u slici.

Slika 7.1. Pojednostavljeni dijagram odnosa pojedinih ekonomskih faza i ukupni učinci proizvodnje

Izvor: Autori studije

Ukoliko se potražnja zadovoljava iz domaćih izvora, odnosno domaće proizvodnje, tada dolazi do nekoliko različitih ekonomskih učinaka. Ovdje razmatramo isključivo njihovu domaću komponentu, iako bi se u otvorenom gospodarstvu sve komponente barem djelomično mogle zadovoljavati i iz inozemnih izvora. Glavni ekonomski učinci domaće proizvodnje su:

- Generiranje dodane vrijednosti u gospodarstvu što ima pozitivan ekonomski učinak na rast bruto domaćeg proizvoda.
- Domaća proizvodnja iziskuje proizvodne faktore, tj. kapital i rad. U slučaju rada kao proizvodnog faktora dolazi do zapošljavanja što također ima ekonomski utjecaj u vidu rasta zaposlenosti.

- Domaća proizvodnja potiče investicije i rast potražnje za proizvodnim inputima čime domaća proizvodnja u jednoj djelatnosti indirektno potiče potražnju u ostalim povezanim djelatnostima koje se nalaze u lancu proizvodnje s promatranom djelatnosti.

Pored ekonomskih učinaka, navedeni proces generira i fiskalne učinke:

- Domaća proizvodnja koja realizira dodanu vrijednost ostvaruje i određene prihode. Na stvorenu dodanu vrijednost se prilikom kupnje ili potrošnje finalnih dobara ili usluga plaća PDV – opća stopa od 25%, odnosno snižene stope od 5% i 13%.
- Ukoliko su ukupni prihodi poduzeća veći od ukupnih troškova tada poduzeće posluje s dobiti i obvezno je u državni proračun uplaćivati porez na dobit po stopi od 12% ukoliko su u poreznom razdoblju ostvareni prihodi do 3 mil. kn ili 18% ukoliko su u poreznom razdoblju ostvareni prihodi veći od 3 mil. kn.
- Zaposlenost generira dohodak, a poduzeće koje zapošljava djelatnike dužno je u državni i lokalne proračune isplatiti određeni iznos u vidu poreza na dohodak, prireza porezu na dohodak te doprinosa iz i doprinosa na plaću.
- Po isplaćenom neto dohotku zaposlenici raspoložuju novcem i troše ga na dobra i usluge na koja plaćaju razne vrste poreza na potrošnju (PDV, trošarine) itd. Tim se induciranim učinkom značajan iznos prihoda usmjerava u državni proračun.

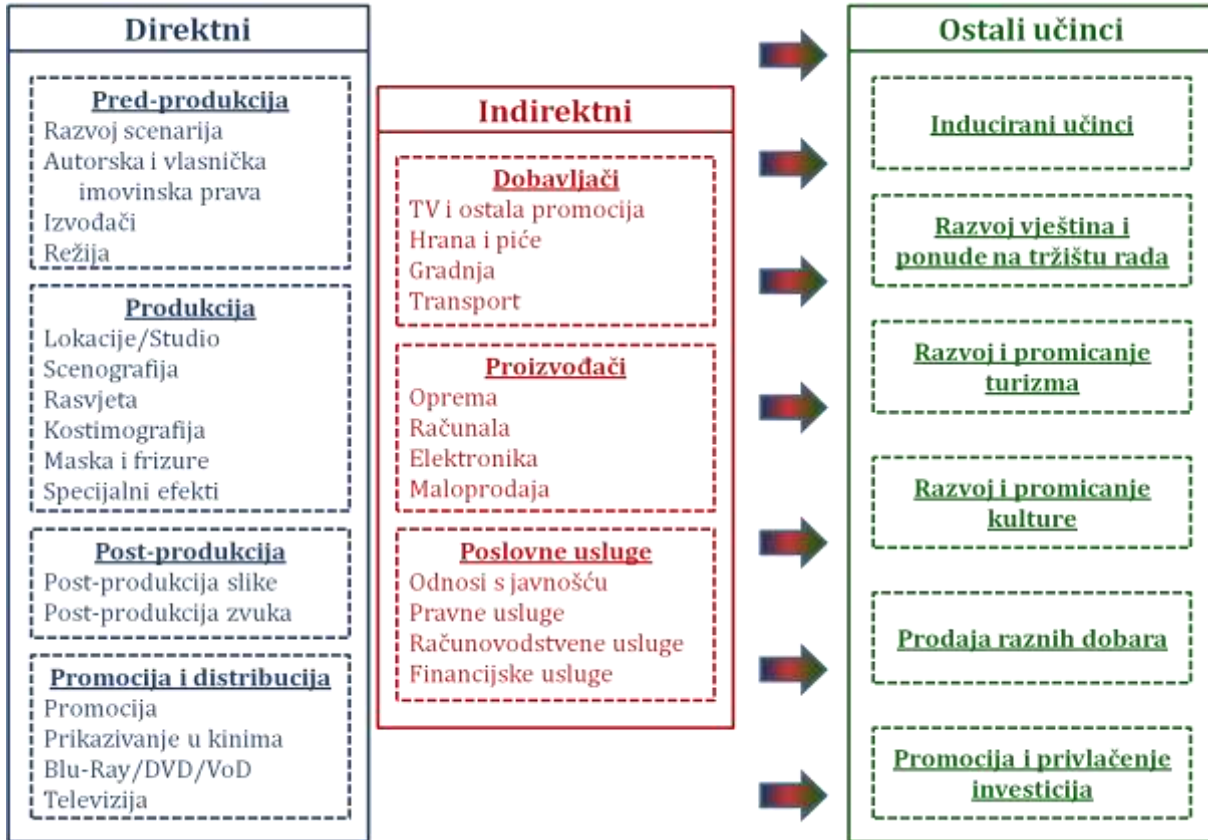
Generiranjem fiskalnih učinaka, odnosno uplaćivanjem novaca u državni proračun omogućava se državna potrošnja. Državna potrošnja, potrošnja kućanstava, rast investicija i potreba za proizvodnim inputima opet dovode do početnog stanja, odnosno rasta potražnje za određenim robama i uslugama. Time se cijeli ciklus vraća u početnu točku i na sličan način (kao što je objašnjeno) spiralno se pokreće cijeli proces ispočetka. Navedeni i pojednostavljeni model funkcioniranja ekonomije u proizvodnom smislu može se primijeniti i na proizvodnju AV djela.

Literatura koja se bavi gospodarskim i fiskalnim učincima AV djela puna je različitih modela. U literaturi se najčešće navode tri različita učinka koje generira proizvodnja u AV djelatnosti (vidjeti primjerice: ESI Corporation, 2010; New Zealand Ministry of Economic Development, 2012; Oxford Economics, 2012). To su:

- *Direktan učinak* – rast zaposlenosti, bruto društvenog proizvoda, proračunskih prihoda od poreza i sl. Ti učinci podrazumijevaju sve etape proizvodnje, odnosno predprodukciju, produkciju i postprodukciju koja se fizički obavlja u promatranj zemlji, ali i distribuciju i prikazivanje filmova u zemlji podrijetla.
- *Indirektni učinak* – rast zaposlenosti, bruto društvenog proizvoda, proračunskih prihoda od poreza i sl. zbog utjecaja na poslovne subjekte u lancima dobavljača poput proizvodnje ili prodaje proizvoda za produkcijske tvrtke, proizvodnja dobara koji se prodaju u kinima, potrošnja filmske ekipe u hotelima, restoranima i slično tijekom snimanja na različitim lokacijama itd.
- *Inducirani učinak* – rast zaposlenosti, bruto društvenog proizvoda, proračunskih prihoda od poreza i sl. zbog potrošnje dijela dohotka zaposlenih u AV djelatnosti. To uključuje potrošnju na dobra i usluge u širem kontekstu te time pomaže poslovanju raznih djelatnosti koje podržavaju proizvodnju tih dobara (maloprodaja, prijevoz, ugostiteljstvo itd.).

Pored navedenih učinaka, postoje i brojni učinci prelijevanja na ostale sektore poput povećanja prodaje turističkih usluga na mjestima snimanja, razvoj kulture, prodaja audio i video sadržaja i sl. Faze proizvodnje i distribucije filmova i svi povezani ekonomski učinci prikazani su na slici 7.2.

Slika 7.2. Faze proizvodnje i distribucije filmova i svi povezani ekonomski učinci

Izvor: Prilagodba autora temeljem studije Oxford Economics (2012)

Zanimljiv je i pogled na input-output tablice koje prikazuju odakle dolaze inputi za pojedinu djelatnost i na koji se način proizvodi te djelatnosti dalje koriste. Iz raspoloživih podataka DZS-a (2015) dostupne su samo statistike o ponudi i uporabi roba i usluga na agregiranoj razini za djelatnosti J59 i J60 zajedno, što osim uže AV djelatnosti (J59.1) podrazumijeva i djelatnosti snimanja zvučnih zapisa i izdavanja glazbenih zapisa (J59.2), emitiranje radijskog i televizijskog programa (J60.1 i J60.2).

Tablica 7.1. pokazuje input stranu, tj. ukupnu ponudu proizvoda iz djelatnosti proizvodnje filmova, videofilmova i televizijskog programa; snimanja zvučnih i izdavanja glazbenih zapisa za 2010., što su ujedno i zadnji raspoloživi javno objavljeni podaci. Može se uočiti da se otprilike polovica inputa odnosi na intermedijarnu domaću potrošnju (50,3% u baznim cijenama). Od toga je uvjerljivo najznačajniji doprinos intermedijarnih dobara i usluga iz te iste djelatnosti (22,2% ukupnih inputa), dok sve ostale djelatnosti ne prelaze pojedinačno preko 2,5% ukupnih inputa. 9,2% ukupnih inputa se odnosi na uvoznu robu i usluge, a ostatak (39,9%) je dodana vrijednost djelatnosti koja je ponajprije generirana upotrebom ljudskog (30,8% ukupnog inputa) i fiksnog kapitala (7,7% ukupnog inputa).

Tablica 7.1. Tablica ponude proizvoda djelatnosti proizvodnje filmova, videofilmova i televizijskog programa; snimanja zvučnih i izdavanja glazbenih zapisa, 2010., u mil. kn i %

Šifra transakcije	Proizvodi (CPA 2008)	Mil. kn	%
CPA_J59_J60	Proizvodnja filmova, videofilmova i televizijskog programa, djelatnosti snimanja zvučnih zapisa i izdavanja glazbenih zapisa	892	22,2
CPA_M69_M70	Pravne i računovodstvene djelatnosti; Upravljačke djelatnosti; savjetovanje u vezi s upravljanjem	96	2,4
CPA_C33	Popravak i instaliranje strojeva i opreme	82	2,0
CPA_D35	Opskrba električnom energijom, plinom, parom i klimatizacija	81	2,0
CPA_G46	Trgovina na veliko, osim trgovine motornim vozilima i motociklima	66	1,6
CPA_C28	Proizvodnja strojeva i uređaja, d. n.	65	1,6
CPA_C17	Proizvodnja papira i proizvoda od papira	64	1,6
CPA_N80-N82	Zaštitne i istražne djelatnosti; Usluge u vezi s upravljanjem i održavanjem zgrada te djelatnosti uređenja i održavanja krajolika; Uredske administrativne i pomoćne djelatnosti te ostale poslovne pomoćne djelatnosti	56	1,4
CPA_M71	Arhitektonske djelatnosti i inženjerstvo; tehničko ispitivanje i analiza	55	1,4
	Ostali ukupno	565	14,1
CPA_TOTAL	Ukupna intermedijarna potrošnja u baznim cijenama	2.022	50,3
D21_M_D31	Porezi umanjeni za subvencije na proizvode	25	0,6
TOT_CA	Ukupna intermedijarna potrošnja u kupovnim cijenama	2.047	50,9
D1	Naknade zaposlenicima	1.239	30,8
D29_M_D39	Ostali neto porezi na proizvodnju	82	2,0
K1	Potrošnja fiksnog kapitala	310	7,7
B2N_B3N	Poslovni višak, neto	-27	-0,7
B1G	Dodana vrijednost u baznim cijenama	1.603	39,9
P7	Ukupno uvoz CIF	368	9,2
SUPBP	Ponuda proizvoda u baznim cijenama	4.018	100,0

Izvor: DZS (2015); prilagodba autora

Tablica 7.2. pokazuje output stranu, odnosno ukupnu uporabu proizvoda iz djelatnosti proizvodnje filmova, videofilmova i televizijskog programa; snimanja zvučnih i izdavanja glazbenih zapisa za 2010. Identično kao i na strani inputa, 22,2% ukupnih outputa se plasira na domaće tržište u istu djelatnost kao intermedijarna dobra/usluge. Ostatak proizvoda koje završi kao intermedijarna dobra ili usluge su plasirani u trgovinu na veliko (13,7% svih outputa), javnu upravu (5,1%) i telekomunikacije (3,8%). 44,6% svih proizvedenih dobara i usluga završi u konačnoj potrošnji i to dominantno u sektoru kućanstava, a tek relativno mali udio outputa se izvozi (2,8%).

Tablica 7.2. Tablica uporabe proizvoda djelatnosti proizvodnje filmova, videofilmova i televizijskog programa; snimanja zvučnih i izdavanja glazbenih zapisa, 2010., u mil. kn i %

Šifra transakcije	Proizvodi (CPA 2008)	Mil. kn	%
J59_J60	Proizvodnja filmova, videofilmova i televizijskog programa, djelatnosti snimanja zvučnih zapisa i izdavanja glazbenih zapisa	892	22,2
G46	Trgovina na veliko, osim trgovine motornim vozilima i motociklima	552	13,7
O84	Javna uprava i obrana; obvezno socijalno osiguranje	206	5,1
J61	Telekomunikacije	153	3,8
J62_J63	Računalno programiranje, savjetovanje i djelatnosti povezane s njima	65	1,6
G45	Trgovina na veliko i na malo motornim vozilima i motociklima; popravak motornih vozila i motocikala	49	1,2
C10-C12	Proizvodnja prehrambenih proizvoda; Proizvodnja pića; Proizvodnja duhanskih proizvoda	31	0,8
G47	Trgovina na malo, osim trgovine motornim vozilima i motociklima	29	0,7
I	Djelatnosti pripreme i usluživanja hrane i pića	24	0,6
	Ostali ukupno	114	2,8
TOTAL	Ukupna intermedijarna potrošnja	2.115	52,6
P3_S14	Izdaci za konačnu potrošnju kućanstava	1.778	44,2
P3_S15	Izdaci za konačnu potrošnju NPUSK-a	14	0,3
P3_S13	Izdaci za konačnu potrošnju države	0	0,0
P3	Ukupna konačna potrošnja	1.792	44,6
P5	Bruto investicije	0	0,0
P6	Ukupno izvoz	111	2,8
TU	Ukupna upotreba u baznim cijenama	4.018	100,0

Izvor: DZS (2015); prilagodba autora

Temeljem godišnjih financijskih pokazatelja tvrtki iz djelatnosti proizvodnje i distribucije filmova, videofilmova i televizijskog programa moguće je procijeniti direktne ekonomske i fiskalne koristi koje ta djelatnost generira i koje se mogu staviti u omjer postojećih državnih potpora AV djelatnosti. Drugim riječima, konkretnim se izračunima može odrediti isplativost ulaganja i subvencioniranja pojedine djelatnosti. Direktne ekonomske i fiskalne koristi mogu se mjeriti različitim pokazateljima, poput ukupne zaposlenosti, doprinosa i utjecaju na bruto domaći proizvod, ukupno uplaćenim porezima u državni proračun i proračune lokalnih jedinica vlasti i sl.

Pored direktnih učinaka potrebno je naglasiti značaj indirektnih i induciranih učinaka, kao i mogućih učinaka prelijevanja. Procjena tih učinaka uobičajeno se obavlja primjenom složenih analitičkih modela i softverima kojima se procjenjuju tzv. multiplikatori. U pozadini svih tih modela je modeliranje nacionalnih ili regionalnih input-output relacija. Najpoznatiji modeli koji se bave tim procjenama su:

- MDM (*Cambridge Econometrics' Multisectoral Dynamic Model*) – regionalizirani input-output model pomoću kojeg se za svaku djelatnost opisuje regionalni output identificiranjem izvora domaće i inozemne potražnje i mjere do koje je ta potražnja zadovoljena uvozom. Tim se modelom na regionalnoj razini zasebno razlučuje utjecaj svih komponenti konačne potražnje, tj. potrošnje kućanstava, investicija, državne potrošnje, promjene zaliha i izvoza.
- IMPLAN softver također je iznimno poznat i prihvaćen input-output model koji koristi nacionalne i regionalne podatke za procjenu valova ekonomske aktivnosti odnosno multiplikatornih učinaka. Njime se procjenjuje kako se novčana jedinica iz određene djelatnosti troši u ostalim sektorima u gospodarstvu. U pozadini modela su razne input-

output tablice koje mjere sve tokove novčanih jedinica između različitih sektora unutar jedne ekonomije.

- REMI (*Regional Economic Models, Inc.*) softver je dinamički model koji se sastoji od pet različitih blokova i koristi stotine različitih jednadžbi i tisuće različitih varijabli za procjenu utjecaja promjena ekonomskih politika na gospodarstvo. Blokovi REMI modela su (1) output, (2) potražnja proizvodnih faktora (kapitala i rada), (3) demografija, (4) plaće, cijene i troškovi proizvodnje i (5) tržišni udjeli. Promjena samo jedne od varijabli modela utječe ne samo na ostale varijable unutar istog bloka, već i na ostale varijable u drugim blokovima.
- RIMS II (*Regional Input-Output Modeling System*) sustav temelji se na računovodstvenom okviru kojim se tablično prikazuju distribucije kupljenih inputa i prodanih outputa. Efektivno korištenje multiplikatora za analizu učinaka pretpostavlja detaljne geografske i industrijske informacije o inicijalnim promjenama outputa, zarade ili zaposlenosti, a zatim se procjenjuje utjecaj šokova lokalne potražnje na ukupan bruto output, dodanu vrijednost, zaradu i zaposlenost u regiji.

Tablica 7.3. Procijenjeni multiplikatori za filmsku i AV djelatnost

Istraživanje	Zemlja	Primijenjena metoda	Multiplikator	Napomene
Olsberg SPI (2012)	Više zemalja diljem svijeta	Izračunati prosjek multiplikatora iz dostupnih istraživanja (vrijednosti se uglavnom kreću između 2 i 3)	2,34	Posebno navode Australiju - 2,67, Novi Zeland - 2,55, Južnu Afriku - 2,5, Veliku Britaniju - 2,0
Cambridge Econometrics (2005)	Velika Britanija	Cambridge Econometrics' Multisectoral Dynamic Model (MDM)	1,6-2,5	Učinak na ukupnu dodanu vrijednost Velike Britanije pri rastu potražnje za 1 mil. £ u filmskoj djelatnosti u određenoj regiji.
Oxford Economics (2012)	Velika Britanija	Annual Business Survey (ABS) za indirektnu učinke i Oxford Economics ekonometrijski model za inducirane učinke	2	2,60-2,88 sa svim uključenim učincima (indirektni, inducirani i učinci prelijevanja).
Oxford Economics (2013)	Nizozemska	Procjena multiplikatora iz službenih input-output tablica	2,1	2,08 za dodanu vrijednost, 2,12 za porezne prihode i 2,03 za zaposlenost
Oxford Economics (2017)	Kina	Procjena "tip II" multiplikatora iz službenih input-output tablica	2,3	2,1 za BDP, 2 za porezne prihode i 2,8 za zaposlenost
PricewaterhouseCoopers (2012)	Novi Zeland	Nema detaljnih informacija o primijenjenoj metodologiji	1,90-2,24	2,17 za dodanu vrijednost, 1,90 za dohodak od rada i 2,24 za zaposlenost
ESI Corporation (2010)	Arizona, SAD	IMPLAN ekonometrijski model	2,07-3,16	3,13 za dodanu vrijednost, 3,16 za dohodak od rada i 2,07 za zaposlenost
Klowden, Chatterjee i Flor Hynek (2010)	Kalifornija, SAD	RIMS II multiplikatori Zavoda za ekonomske analize	2,66/3,40	2,66 za realni output i 3,40 za zaposlenost

Izvor: prilagodba autora

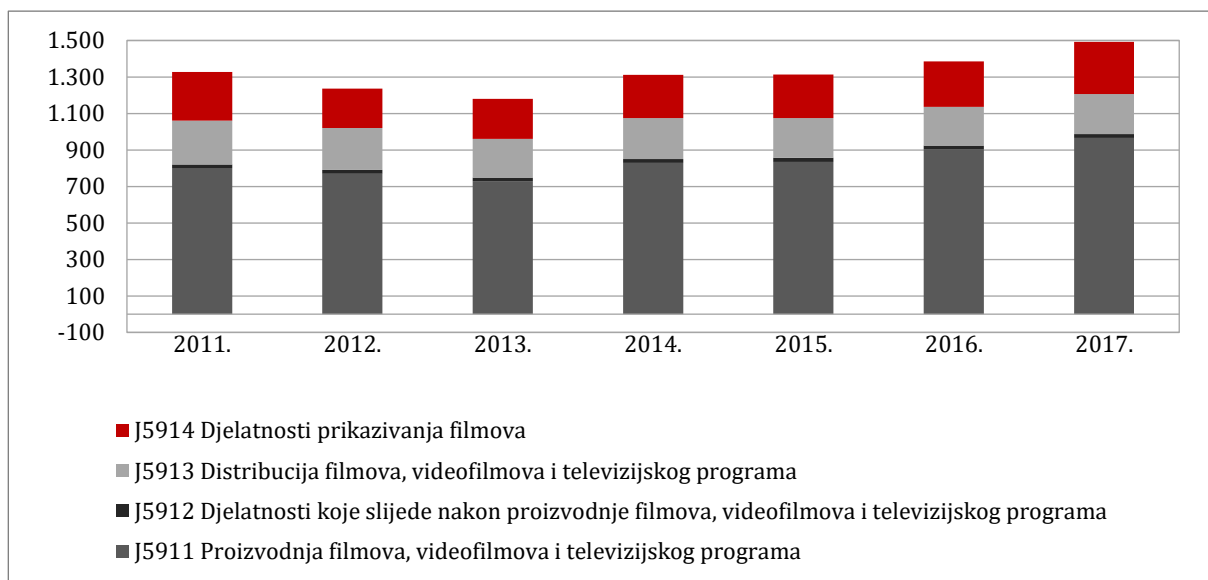
Izračun multiplikatora temeljem input-output modela iznimno je složen posao koji iziskuje velik broj podataka i velik broj složenih procjena kojima se modeliraju međusobne relacije unutar nacionalne ili regionalne ekonomije. To značajno nadilazi primarne potrebe ove analize. Međutim, za okvirnu procjenu ukupnih učinaka korisne su procjene multiplikatora dostupne iz literature. U Tablici 7.3. prikazani su rezultati različitih studija u kojima se raznim modelima obavila procjena multiplikatora u svrhu kvantifikacije ukupnih gospodarskih i fiskalnih učinaka filmske djelatnosti.

Primjeri iz literature sugeriraju da se **uobičajene vrijednosti multiplikatora za AV djelatnost kreću između 2 i 2,3**, dok su nešto više vrijednosti zabilježene samo kod saveznih država SAD, Arizone i Kalifornije. Multiplikatori između 2 i 2,3 znače da na svakih 100 ljudi zaposlenih u AV djelatnosti, dolazi još otprilike 100-130 drugih zaposlenih u djelatnostima koje se nalaze u cjelokupnom lancu opskrbe ili pak zbog povećane potrošnje nastale zaposlenošću u AV djelatnosti. U smislu mjerenja ukupnih ekonomskih koristi to znači da **na svakih 100 novčanih jedinica ukupnog outputa/dodane vrijednosti u AV djelatnosti postoji još 100 – 130 novčanih jedinica outputa/dodane vrijednosti u drugim djelatnostima zbog direktne ili inducirane povezanosti s AV djelatnosti.**

7.2. Direktni utjecaj na zaposlenost i bruto domaći proizvod

Prema podacima DZS-a (2019), AV djelatnost u Hrvatskoj zapošljava između 1.200 i 1.500 djelatnika s evidentnim trendom rasta u posljednjim promatranim godinama. Statistika DZS-a o broju zaposlenih osoba prikazuje ukupan broj osoba koje rade u poduzeću (uključujući vlasnike koji rade, ortake koji redovito rade u jedinici, neplaćene obiteljske radnike i volontere), kao i osoba koje rade izvan poduzeća kojem pripadaju, a koje ih plaća. Najveći udio zaposlenih bilježi se u djelatnosti proizvodnje filmova, videofilmova i televizijskog programa (63% prosječno u promatranom razdoblju), postprodukcija zapošljava tek 1,5% djelatnika AV djelatnosti, a distribucija i prikazivanje filmova čine 17%, odnosno 18,5% ukupne zaposlenosti promatranog razdoblja.

Grafikon 7.1. Broj zaposlenih u djelatnosti proizvodnje i distribucije filmova od 2011. do 2017.

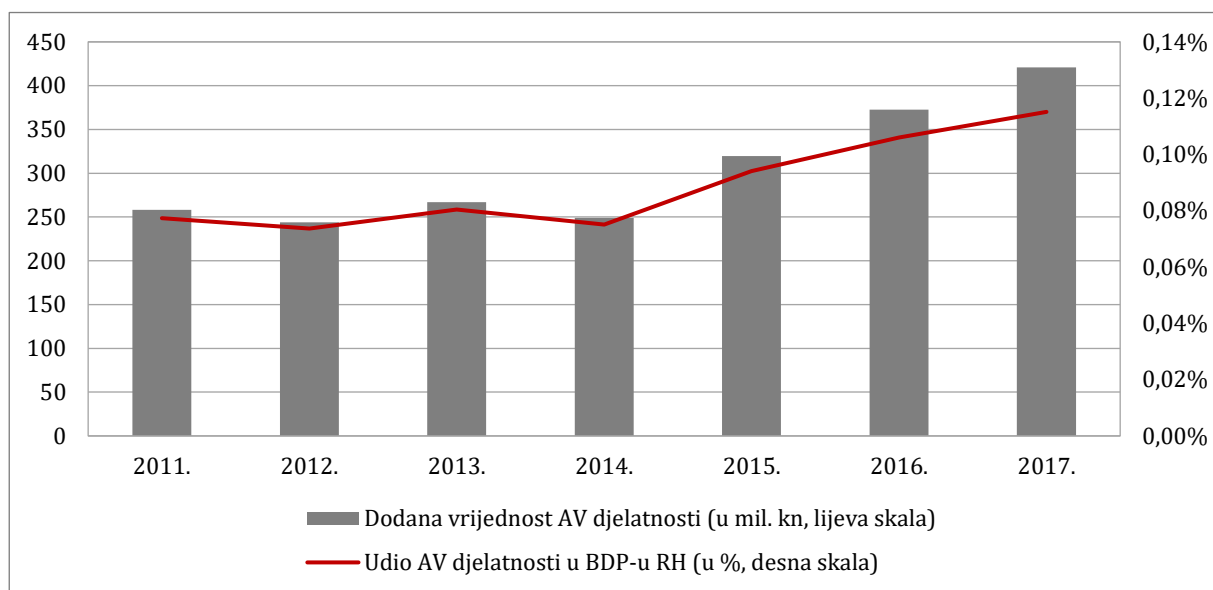
Izvor: DZS (2019); izračun i prilagodba autora

Prema podacima DZS-a (2019), broj zaposlenika u jedinicama ekvivalentnim punom radnom vremenu koji je definiran kao omjer broja stvarno odrađenih i broja mogućih sati rada plaćenih zaposlenika nešto je niži od broja zaposlenih osoba – u prosjeku 74% ukupnog broja zaposlenih osoba, pri čemu i taj podatak pokazuje rastući trend u posljednjih nekoliko godina pa u 2017. iznosi 83%.

Pored broja zaposlenih u kreativnim djelatnostima postoji značajan udio osoba koje su vezane uz tu djelatnost raznim povremenim ugovorima, primjerice autorskim ugovorom (za članove umjetničkih udruga i za one koji nisu članovi umjetničkih udruga), ugovorom o djelu ili studentskim ugovorom. Drugim riječima, prilikom razmatranja direktnog utjecaja na zaposlenost isključivo temeljem godišnjih izvješća poduzeća svjesno se podcjenjuje taj utjecaj zbog neuključivanja svih zaposlenih na privremenoj ili honorarnoj osnovi. Bez obzira na oblik i trajanje njihovog zaposlenja, oni svejedno barem kratkoročno rješavaju svoj status zaposlenih i time unaprjeđuju svoju financijsku poziciju¹². Međutim, s obzirom na nedostupnost tih podataka te učinke nije bilo moguće obuhvatiti analizom.

Direktan utjecaj na bruto domaći proizvod uobičajeno se izražava mjerom dodane vrijednosti koju neka djelatnost generira. Javno dostupni podaci DZS-a (2019) o dodanoj vrijednosti prema troškovima proizvodnih čimbenika podrazumijevaju bruto zaradu od poslovnih aktivnosti poduzeća prilagođenu za operativne subvencije i indirektno poreze, izračunatu u bruto izrazu (bez oduzimanja amortizacije). Prihod i rashod klasificiran kao financijski isključen je iz dodane vrijednosti. Procjena direktnog utjecaja djelatnosti proizvodnje i distribucije filmova na bruto domaći proizvod Hrvatske prikazana je na grafikonu 7.2. Iako je procijenjena direktna dodana vrijednost djelatnosti proizvodnje i distribucije filmova relativno mala u odnosu na ukupan BDP Hrvatske (oko 0,1%), svejedno se može iščitati povoljni trend rasta te djelatnosti.

Grafikon 7.2. *Direktan utjecaj djelatnosti proizvodnje i distribucije filmova na BDP i ukupan BDP Hrvatske od 2011. do 2017.*

Izvor: DZS (2019); izračun i prilagodba autora

Stavljajući direktne učinke (prosječno više od 300 mil. kn godišnje) u odnos s godišnjim iznosom svih potpora AV djelatnosti koje iznose prosječno 87 mil. kn, može se zaključiti da su *državne i EU subvencije relativno male u odnosu na koristi koje potencijalno generira postojanje te djelatnosti*. Valja naglasiti da aktivnosti AV djelatnosti imaju i brojne indirektno i inducirane učinke koji svakako nisu zanemarivi. O tim dodatnim učincima raspravlja se u nastavku rada.

¹² Za ovu je analizu zapravo sasvim nebitno radi li se o stalno zaposlenim pa im honoraran ili privremeni posao nosi dodatni prihod ili o nezaposlenim osobama koje na taj način privremeno rješavaju svoje egzistencijalne potrebe.

7.3. Direktni fiskalni učinci

Direktni fiskalni učinci obuhvaćaju iznose uplaćenih doprinosa, poreza i prireza u državni proračun i proračune lokalnih jedinica vlasti koje proizlaze iz obveza poduzeća koja posluju u promatranj djelatnosti.

Za potrebe istraživanja izdvojit ćemo nekoliko ključnih izdvajanja za državni proračun. To su: *porez na dobit, porez na dohodak, doprinosi iz plaće i na plaću te PDV.*

Porez na dobit

Iz podataka HGK (2019) dostupni su podaci o ostvarenoj dobiti poduzeća prije oporezivanja za razdoblje od 2014. do 2017. Porezna stopa po kojoj se oporezuje dobit u RH od 1. siječnja 2017. godine iznosi 18% za tvrtke s prihodom većim od 3 mil. kn, odnosno 12% za tvrtke čiji je prihod manji od 3 mil. kn. Podaci iz tablice 7.4. pokazuju da je većina ostvarene dobiti realizirana u malim i srednjim poduzećima koja prema definiciji Europske komisije (2015) imaju između 10 i 250 zaposlenih i ostvaruju godišnji promet između 2 i 50 mil. eura ili im je ukupna aktiva između 2 i 43 mil. eura. Uz konzervativnu pretpostavku da su sva mikro poduzeća obveznici niže stope poreza na dobit (12%) te da su mala i srednja poduzeća obveznici poreza na dobit po redovnoj stopi od 18% kao i uz pretpostavku da je ukupan zbroj umanjenja i uvećanja porezne osnovice nula, ukupno procijenjeni iznos uplaćenog poreza na dobit poduzeća iz AV djelatnosti iznosi oko 35 mil. kn godišnje u 2016. i 2017.

Tablica 7.4. Ostvarena dobit prije oporezivanja i procjena uplaćenog poreza na dobit poduzeća iz djelatnosti proizvodnje i distribucije filmova od 2014. do 2017., u mil. kn

	2014.	2015.	2016.	2017.
Mikro	0,0	11,0	39,8	19,0
Malo	10,5	13,1	24,0	28,4
Srednje	71,9	98,8	147,1	150,1
Veliko	0,0	0,0	0,0	0,0
Ukupno dobit prije oporezivanja	82,4	122,9	210,8	197,5
Porez na dobit	14,8	21,5	35,6	34,4

Izvor: HGK (2019); izračun i prilagodba autora

Porez na dohodak

Za procjenu uplaćenih doprinosa iz plaće i na plaću, poreza na dohodak i prireza porezu na dohodak zaposlenih u djelatnosti proizvodnje i distribucije filmova koristit će se raspoloživi podaci iz strukturnih poslovnih statistika (DZS, 2019).

Podaci o isplaćenim doprinosima na plaću su direktno iskazani kroz strukturne poslovne statistike u stavci troškovi socijalnog osiguranja (EU šifra 13330), a koja prema definiciji odgovara vrijednosti svih obračunatih socijalnih doprinosa na plaće od strane poslodavca, za sve zaposlenike, bez obzira na to jesu li propisani zakonom, kolektivnim ugovorom, ugovorom o radu ili su pak dobrovoljni. U najvećoj mjeri ova stavka obuhvaća doprinose za obvezno zdravstveno osiguranje koji se obračunavaju prema trenutnom Zakonu o doprinosima (NN 84/08., 152/08., 94/09., 18/11., 22/12., 144/12., 148/13., 41/14., 143/14., 115/16. i 106/18) po stopi od 16,5% iznosa bruto plaće.

Iznos doprinosa iz plaće podrazumijeva doprinose za mirovinsko osiguranje koji se prema Zakonu o doprinosima obračunavaju kao 20% bruto plaće, od čega se 15% bruto plaće odnosi na doprinose za obvezno mirovinsko osiguranje na temelju generacijske solidarnosti (tzv. I stup), a 5% bruto plaće na doprinose za obvezno mirovinsko osiguranje na temelju individualizirane

kapitalne štednje (tzv. II stup)¹³. Budući da doprinosi za obvezno mirovinsko osiguranje na temelju individualizirane kapitalne štednje podrazumijevaju vlastita sredstva osiguranika i ne uplaćuju se u državni proračun, ova se stavka neće uzimati u obzir. Iznos doprinosa iz plaće prema gornjem pravilu će se procijeniti iz stavke nadnice i plaće (EU šifra 13320) raspoložive unutar strukturnih poslovnih statistika koja prema definiciji podrazumijeva ukupne nadoknade, u gotovini ili naravi, plative zaposlenicima u zamjenu za rad obavljen u obračunskom razdoblju, uključujući troškove poreza i doprinosa iz plaća koje poslodavac zadržava i izravno plaća nadležnim institucijama u ime zaposlenika.

Stavka nadnice i plaće umanjena za iznos doprinosa iz plaće (ili ekvivalentno 80% stavke nadnice i plaće) predstavlja ukupan iznos dohotka zaposlenih u djelatnosti proizvodnje i distribucije filmova. Da bi se procijenio iznos uplaćenog poreza na dohodak u državni proračun potrebno je prvo procijeniti iznos porezne osnovice poreza na dohodak. Oporezivanje dohotka je regulirano Zakonom o porezu na dohodak (NN 115/16. i 106/18.) te je izrazito kompleksno jer je porez na dohodak progresivan (različita stopa koja u pravilu raste s rastom dohotka) i sadrži značajan broj specifičnosti kod obračuna (npr. obračun osnovnih osobnih odbitaka). Uvažavajući ograničenja nedostupnosti analitike plaća zaposlenih u djelatnosti proizvodnje i distribucije filmova, u ovoj će se procjeni zbog jednostavnosti i maksimalne transparentnosti pretpostaviti sljedeće:

- kod svih zaposlenih se primjenjuje samo osnovni osobni odbitak bez uvećanja za djecu ili uzdržavane članove obitelji – relativno blaga pretpostavka, međutim konzervativnost će se osigurati kroz ostale pretpostavke niže;
- svi zaposleni u djelatnosti proizvodnje i distribucije filmova imaju bruto primanja iznad 4.750 kn (3.800 kn neto), odnosno apsolutno svaki zaposleni plaća neki iznos poreza na dohodak – konzervativna pretpostavka;
- nitko od zaposlenih u djelatnosti proizvodnje i distribucije filmova nema bruto primanja iznad 42.250 kn (25.880 kn neto uz pretpostavku prireza od 10%), odnosno primjenjuje se samo stopa poreza na dohodak od 24%;
- prosječna stopa prireza porezu na dohodak iznosi 10%.

Procijenjeni prihodi od poreza na dohodak i prireza te doprinosa zaposlenih u djelatnosti proizvodnje i distribucije filmova u razdoblju od 2014. do 2017. bazirani na gornjim pretpostavkama prikazani su u tablici 7.5.

Tablica 7.5. Procijenjeni prihodi od poreza na dohodak i prireza te doprinosa zaposlenih u djelatnosti proizvodnje i distribucije filmova od 2014. do 2017., u mil. kn

	2014.	2015.	2016.	2017.
Ukupno troškovi osoblja (bruto II)	92,7	99,6	108,5	125,1
od čega: doprinosi na plaću	12,8	13,6	15,1	17,1
Ukupno trošak za nadnice i plaće (bruto I)	79,9	86,0	93,4	108,0
od čega: doprinosi iz plaće (I. stup)	12,0	12,9	14,0	16,2
od čega: doprinosi iz plaće (II. stup)	4,0	4,3	4,7	5,4
Dohodak	63,9	68,8	74,7	86,4
Osobni odbitak	50,4	50,3	52,9	59,2
Porezna osnovica	13,5	18,4	21,9	27,1
od čega: porez na dohodak	3,2	4,4	5,3	6,5
od čega: prirez porezu na dohodak	0,3	0,4	0,5	0,7
Ukupno doprinosi u proračun (bez II. stupa)	24,7	26,5	29,1	33,3
Ukupno porez i prirez na dohodak	3,6	4,9	5,8	7,2

Izvor: DZS (2019); izračun i prilagodba autora

¹³ Pretpostavka je da se radi o osiguraniku koji je osiguran u oba stupa mirovinskog osiguranja.

Porez na dodanu vrijednost

Procjena proračunskih prihoda od PDV-a dobara i usluga proizvedenih u djelatnosti proizvodnje i distribucije filmova bazirat će se na raspoloživim podacima iz strukturnih poslovnih statistika (DZS, 2019) gdje je dostupna stavka dodana vrijednost prema troškovima proizvodnih čimbenika (EU šifra 12150) koja podrazumijeva bruto zaradu od poslovnih aktivnosti poduzeća prilagođenu za operativne subvencije i indirektno poreze, izračunata u bruto izrazu (bez oduzimanja amortizacije). Prihod i rashod klasificiran kao financijski isključen je iz dodane vrijednosti. Dodana vrijednost u razdoblju od 2011. do 2017. čini otprilike trećinu ukupne vrijednosti proizvodnje poduzeća iz djelatnosti proizvodnje i distribucije filmova, što se čini razumno i u skladu s informacijama iz input-output tablica za 2010. (DZS, 2015).

Za procjenu PDV-a pretpostavit će se stopa od 5% na prikazivanje filmova (robe i usluge iz NKD razreda J59.14) koja se odnosi na sniženu stopu PDV-a za kino ulaznice i 25% stopa na sve ostale isporuke (robe i usluge iz NKD razreda J59.11, J59.12 i J59.13).

Oporezivanje dodane vrijednosti obavlja se prema *načelu odredišta*. To znači da se PDV plaća isključivo tamo gdje se dobro troši. Tako je izvoz dobara oslobođen PDV-a, ali se dobra oporezuju u zemlji u kojoj se troše. Na taj način uvezena i domaća dobra ravnopravno konkuriraju na domaćem tržištu (Kuliš, 2007). Prema podacima iz input-output tablica za 2010. (DZS, 2015) djelatnosti proizvodnje filmova, videofilmova i televizijskog programa, djelatnosti snimanja zvučnih zapisa i izdavanja glazbenih zapisa (J59 i J60 zajedno) ostvarile su izvoz u vrijednosti 2,8% ukupnog outputa, odnosno 6,9% ukupne stvorene dodane vrijednosti na koji neće biti plaćen PDV u Hrvatskoj. U procjeni proračunskih prihoda od PDV-a koje plaćaju poduzeća iz AV djelatnosti će se koristiti konzervativna pretpostavka da se 10% stvorene dodane vrijednosti prodaje u inozemstvu te da nije podložno plaćanju PDV-a u Hrvatskoj.

Prema Zakonu o PDV-u (NN 73/13., 99/13., 148/13., 153/13., 143/14., 115/16. i 106/18.) mali porezni obveznici čija vrijednost isporuka dobara i usluga u prethodnoj ili tekućoj godini ne prelazi 300.000 kn oslobođeni su plaćanja PDV-a, ali nemaju niti pravo iskazivati PDV na izdanim računima niti pravo na odbitak pretporeza. Budući da nema javno dostupnih podataka o broju poduzeća koja su izvan sustava PDV-a, pretpostavit će se da udio poduzeća koja posluju u djelatnosti proizvodnje i distribucije filmova, a izvan su sustava PDV-a doprinosi s 10% ukupne dodane vrijednosti AV djelatnosti. Ova se pretpostavka može podržati činjenicom da je prema podacima HGK (2019), od ukupnog prometa poduzeća iz djelatnosti proizvodnje i distribucije filmova u 2017., 26% prometa ostvareno u mikro poduzećima. S obzirom da su prema definiciji Europske komisije (2015) mikro poduzeća ona koja imaju manje od 10 zaposlenih i ostvaruju godišnji promet manji od 2 mil. eura ili im je ukupna aktiva manja od 2 mil. eura, pretpostavka od 10% izuzeća iz sustava PDV-a čini se razumnom.

Tablica 7.6. Procijenjeni prihodi od PDV-a u djelatnosti proizvodnje i distribucije filmova od 2014. do 2017., u mil. kn

	2014.	2015.	2016.	2017.
Ukupno dodana vrijednost	248,8	319,5	372,7	420,9
od čega: izvoz (%)	10	10	10	10
od čega: ne podliježe oporezivanju (%)	10	10	10	10
od čega: podliježe oporezivanju po redovnoj stopi	157,7	213,1	237,6	279,6
od čega: podliježe oporezivanju po sniženoj stopi (5%)	43,8	45,7	64,2	61,3
PDV po redovnoj stopi (25%)	39,4	53,3	59,4	69,9
PDV po sniženoj stopi (5%)	2,2	2,1	2,9	2,8
Ukupno PDV	41,6	55,3	62,3	72,7

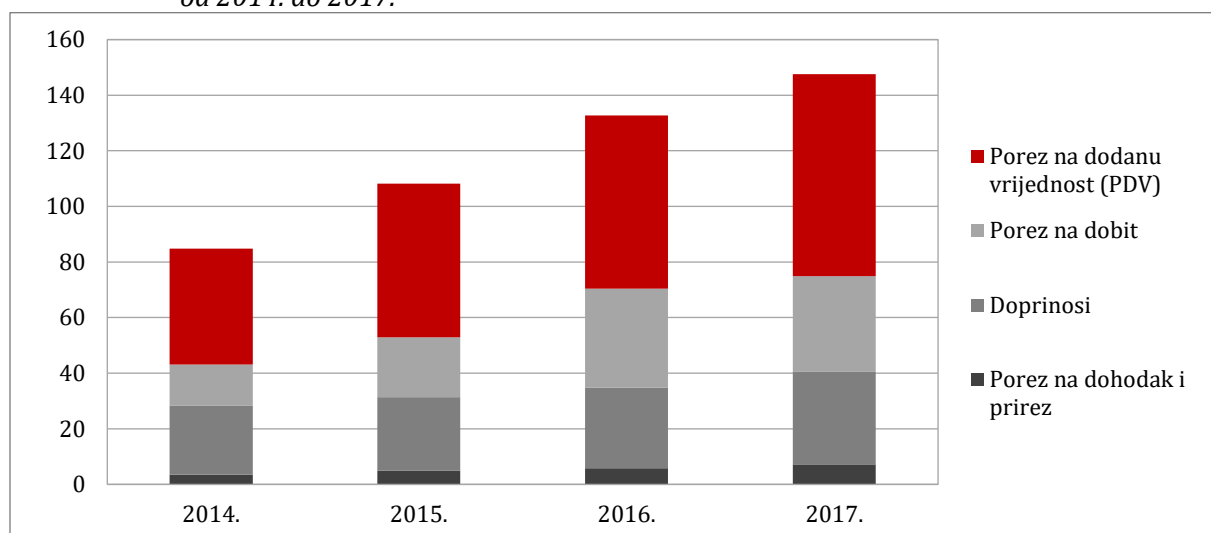
Izvor: DZS (2019); izračun i prilagodba autora

Ukupni direktni fiskalni učinci

Pored poreza na dobit, poreza na dohodak i PDV-a, postoje još i velik broj drugih davanja poput primjerice komunalne naknade, spomeničke rente, doprinosa za šume, članarine i doprinosa HGK, RTV pristojba itd. Svi ti dodatni izdaci direktno ili indirektno idu u državni ili lokalne proračune¹⁴. Za ta davanja ne postoje javno dostupni podaci po promatranim poduzećima pa ona nisu niti mogla biti uključena. Međutim u odnosu na gornje tri ključne kategorije poreza ta su davanja relativno mala, te stoga ne čine niti veliku razliku u izračunu ukupnih direktnih fiskalnih učinaka.

Procjenom direktnih fiskalnih učinaka djelatnosti proizvodnje i distribucije filmova, videofilmova i televizijskog programa pokazuje se da se iz te djelatnosti u državni proračun uplati prosječno godišnje oko 118 mil. kn, od čega je polovica (58 mil. kn) PDV. Ukupni su direktni učinci vjerojatno i veći ukoliko se uključe sva fiskalna i neporezna davanja koja zbog neraspoloživosti podataka nije moguće adekvatno procijeniti u ovome radu.

Grafikon 7.3. Direktni fiskalni učinci djelatnosti proizvodnje i distribucije filmova od 2014. do 2017.

Izvor: Izračun i prilagodba autora

Iz grafikona 7.3. jasno se može vidjeti rastući trend proračunskih prihoda koji se generiraju kroz AV djelatnost pa je u 2017. u državni proračun uplaćeno 148 mil. kn, od čega 73 mil. kn PDV-a. Zanimljivo je i te direktne fiskalne učinke (prosječno 118 mil. kn godišnje, odnosno 148 mil. kn u 2017.) staviti u odnos s godišnjim iznosom potpora AV djelatnosti koje prosječno iznose 87 mil. kn. Slično kao i kod dodane vrijednosti (utjecaja na BDP), možemo zaključiti da je *maksimalan godišnji iznos državnih i EU subvencija AV djelatnosti manji u odnosu na fiskalne koristi koje generira postojanje te djelatnosti u obliku uplata PDV-a, poreza na dobit i poreza na dohodak u državni i proračune lokalnih jedinica vlasti te da je na taj način podupiranje AV djelatnosti stvorena pozitivna neto bilanca fiskalnog učinka.*

7.4. Procjena ukupnih učinaka

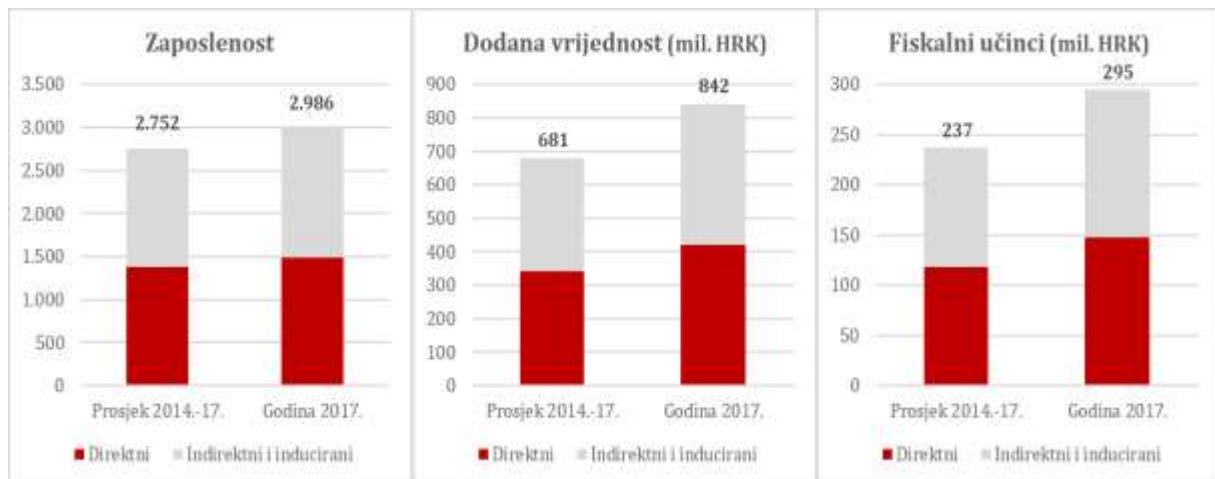
Ukupni učinci djelatnosti proizvodnje i distribucije filmova predstavljaju zbroj direktnih, indirektnih i induciranih učinaka. Direktni gospodarski i fiskalni učinci već su ranije procijenjeni i detaljno opisani, a za procjenu ostalih učinaka poslužit ćemo se vrijednostima multiplikatora iz literature (tablica 7.3.). Pretpostavit ćemo da vrijednosti ukupnih učinaka dupliciraju vrijednosti

¹⁴ Pod indirektnim transferom u proračun smatra se uplaćivanje u proračune javnih državnih tijela ili poduzeća u (potpuno ili pretežno) državnom vlasništvu.

direktnih učinaka, odnosno da se kroz indirektni i inducirane učinke generira dodana vrijednost, zaposlenost i fiskalni učinci od 100% direktnih učinaka.

Ukupni procijenjeni godišnji učinci djelatnosti proizvodnje i distribucije filmova, videofilmova i televizijskog programa prikazani na grafikonu 7.4. pokazuju pravu važnost ove djelatnosti. U njoj su **direktno zaposlene prosječno 1.376 osobe u razdoblju od 2014. do 2017., odnosno 1.493 osoba u 2017., a na to se potpomaže zapošljavanje dodatnih 1.376 – 1.493 osoba** u lancima proizvodnje ili zbog povećane potrošnje iz ostvarenih dohodaka u AV djelatnosti. Nadalje, **direktna prosječna godišnja dodana vrijednost (doprinos bruto domaćem proizvodu) djelatnosti proizvodnje i distribucije filmova, videofilmova i televizijskog programa se kreće između 340 i 421 mil. kn, a ukupna dodana vrijednost kreće se između 681 i 842 mil. kn. Direktni fiskalni prosječni godišnji učinci iznose između 118 i 148 mil. kn, a ukupni između 237 i 295 mil. kn.**

Grafikon 7.4. Procijenjeni godišnji direktni i ukupni učinci djelatnosti proizvodnje i distribucije filmova uz primjenu različitih multiplikatora ($M=2$), prosjek razdoblja 2014. – 2017. i za godinu 2017.

Izvor: Izračun autora

Usporedbom ukupnih procijenjenih ekonomskih i fiskalnih učinaka i maksimalnog godišnjeg iznosa državne potpore namijenjenog AV djelatnosti može se zaključiti da je ukupan godišnji iznos državne potpore AV djelatnosti bitno niži u odnosu na ukupnu ekonomsku i fiskalnu korist koju ostvaruje ta djelatnost u Hrvatskoj.

7.5. Učinci prelijevanja – AV djelatnost kao pokretač destinacijskog turizma

Film ima snažnu ulogu u promociji turističke destinacije budući da je u njega satkan AV sadržaj. Upravo zbog toga s lakoćom može prikazati destinaciju na najpoželjniji način. Filmski turizam identificira optimalne marketinške faktore kojima se potiču filmski turisti da posjete odredišta koja se pojavljuju u filmovima. Filmovi i ostali popularni mediji prenose bitne informacije o mjestu u kratkom vremenskom razdoblju, stoga publika smatra informacije distribuirane kroz takve kanale kao relevantne, objektivne i nepristrane u usporedbi s konvencionalnim oglašavanjem. Budući da velik broj destinacija nema dovoljno novca za ulaganje u dugoročne marketinške kampanje – filmski inducirani turizam javlja se kao najpoželjnije i najučinkovitije sredstvo promocije. Jedna od najjačih prednosti filma kao promotivne aktivnosti ogleđa se u tom da film nema rok trajanja te na taj način uvijek iznova može privlačiti turiste (Bagarić, Jelić i Meštrovic, 2018).

Tablica 7.7. Učinci snimanja AV djela na razvoj destinacijskog turizma, primjeri iz literature

AV djelo	Lokacija snimanja	Učinci
Hrabro srce	Wallace Monument, Škotska	300% rast u prvoj godini nakon prikazivanja
Gospodar prstenova	Novi Zeland	10% rast posjetitelja iz Velike Britanije svake godine od 1998. do 2003.
Posljednji Mohikanac	Chimney Rock Park, Sj. Carolina	25% rast u prvoj godini nakon prikazivanja
Bjeginac	Dillsboro, Sj. Carolina	11% rast u prvoj godini nakon prikazivanja
Harry Potter	Razne lokacije u Vel. Britaniji	Sve lokacije su zabilježile rast od 50% ili više
Žal	Tajland	22% rast posjetitelja mlađe dobi u 2000.
Ja u ljubav vjerujem	Kenwood House, Engleska	Mjesečni rast od 10%
Spašavanje vojnika Ryana	Normandija, Francuska	40% rast broja turista iz SAD-a
Ponos i predrasude	Lyme Park u Cheshire, Engleska	150% porast broja turista
Poroci Miamia	Miami	150% rast posjetitelja iz Njemačke u razdoblju od 1985. do 1988.
Forrest Gump	Savannah, Georgia	7% rast turizma
Mandolina kapetana Corellija	Kefalonija, Grčka	50% rast u razdoblju kroz 3 godine
Troja	Canakkale, Turska	73% rast turizma
Bliski susreti treće vrste	Devils Tower, Wyoming	75% rast u 1975., 20% trenutnih posjeta lokaciji zbog filma
Robin Hood	Nottingham Castle, Sherwood Forest, Engleska	5,5% više posjetitelja u 2010., 7% više međunarodnih posjetitelja
Alisa u zemlji čudesa	Antony House, Engleska	Broj posjetitelja povećan s 20.000. u 2008. na gotovo 83,000 u 2011.
Sumrak saga	Forks, Washington	700% u prvoj godini nakon prikazivanja

Izvor: Prilagodba autora temeljem Horrigan (2009), Strielkowski (2017), Hudson i Ritchie (2006)

Tablica 7.7. pokazuje učinke destinacijskog turizma potaknute snimanjem AV djela na tim lokacijama na primjerima nekoliko svjetski poznatih AV djela. Hudson i Ritchie (2006) zaključuju da je pozicioniranje destinacija kroz filmove i TV showove atraktivan marketinški alat koji povećava svijest, poboljšava imidž destinacije i rezultira značajnim inkrementalnim prihodima, turističkim dolascima i ekonomskim razvojem. Međutim, uspješnost destinacijskog turizma uvelike ovisi o uspješnosti i gledanosti AV djela, kao i o socio-demografskom profilu ciljane publike.

Bagarić, Jelić i Meštović (2018) su provele kvantitativno empirijsko istraživanje koje je pokazalo da je gledanje filmova povezano s odlukom o odabiru turističke destinacije kod mlađe populacije. Provedeno istraživanje obuhvatilo je relativno mali uzorak ispitanika pa je samim time statistička značajnost rezultata upitna, međutim autorice zaključuju da ljepote krajolika viđene u filmu i općenito prirodne ljepote predstavljaju najveći poticaj odluci o odabiru turističke destinacije, uz specifičnost lokacije i raznovrsnost kulturno-povijesnih znamenitosti koji se također mogu smatrati izuzetno značajnim poticajima. Nešto slabijim poticajima mogu se smatrati scenografija i način života prikazan u filmu, dok filmska priča, marketinška kampanja i glumačka postava spadaju u poticaje s manjim doprinosom odluci o odabiru turističke destinacije. Učestalost gledanja filmova povezana je s odlukom o odabiru turističke destinacije, pa ispitanici koji češće gledaju filmove imaju izraženiju želju i stvarnu namjeru posjetiti destinacije viđene u filmovima.

Možda najzanimljivije za ovaj rad je istraživanje autora Tkalec, Zilic i Recher (2015) koje je pokazalo da je snimanje serijala Igra prijestolja u Dubrovniku imalo značajne pozitivne učinke na turističke rezultate. Konkretno, autori istraživanja su procijenili da je Dubrovačko-neretvansku županiju u razdoblju od 2012. do 2015. zbog serijala Igra prijestolja posjetilo u prosjeku svake godine 60.000 turista više (ukupno 244.415). Ti su turisti ostvarili 1.441.395 noćenja i pritom potrošili ukupno

125,9 mil. eura. Imajući u vidu da je gledanost i popularnost serije od tada rasla te da je Igra prijestolja snimana u Dubrovniku i u narednim godinama sve do 2019., a u međuvremenu su lokacijama snimanja pridruženi i Split, Klis i Šibenik, može se utvrditi da su ukupni pozitivni učinci za hrvatski turizam zasigurno barem dva do tri puta veći.

Značaj AV djelatnosti za turizam RH, a posebice komercijalnih uspješnica potpomognutih kroz program mjera poticaja *Snimanje u Hrvatskoj*, doista je impresivan. Kao prilog tome, a dodatno na procijenjene učinke koje generira Igra prijestolja, može se nadodati i sljedećih nekoliko činjenica:

- U 2017. Filming Europe – European Film Commissions Network (EUFNC) pokrenuo je natječaj za titulu najbolje filmske lokacije desetljeća (Best European Film Location of the Decade), gdje su uvršteni odabrani gradovi, tvrđave, otoci, povijesni i arheološki lokaliteti, spektakularni planinski vidici i pejzaži na kojima su snimani popularni filmovi i serije u posljednjih 10 godina. Na taj su natječaj od ukupno 11 najboljih europskih lokacija uvrštene i dvije hrvatske lokacije - Dubrovnik i Kaštel Gomilica (Kaštilac) (HAVC, 2017a).
- U 2018. EUFNC je po drugi put organizirao izbor za najbolju europsku filmsku lokaciju na koju je bilo uvršteno 12 predivnih lokacija, koje su sve redom odigrale važne uloge u filmovima i TV serijama snimanim tijekom 2017. Među kandidatima za ovu nagradu je bila uvršteno i jedna hrvatska lokacija – otok Vis, na kojem se snimao hit-film *Mamma Mia! Here We Go Again* (HAVC, 2018a).
- Seriju Božić na suncu prate milijuni gledatelja, a po prvi puta se tijekom 2014. snimala izvan Švedske i to većinom na otoku Braču. Zahvaljujući scenama koje su snimane na jednom od naših najljepših otoka interes za posjetom narastao je još i više, a svoje izuzetno pozitivne dojmove o putovanju na Brač u švedskim novinama Expressen s mnogobrojnim čitateljima podijelila je i novinarka Av Ida Thunberg. Članak opisuje cijeli otok Brač u najboljem svjetlu, a završava rečenicom: „Naravno da nikad nismo pronašli Aquilino blago koje su tražili u seriji, ali pitamo se nismo li našli nešto mnogo bolje, savršenu destinaciju koju ćemo sigurno opet posjetiti“ (HAVC, 2015a).
- Putevima Winnetoua: čuvena njemačka TV kuća RTL krajem 2016. organizirala je nagradnu igru u kojoj je glavni zgoditak bio posjet lokacijama na kojima je dvije godine ranije sniman novi serijal filmova o čuvenom literarnom junaku Karla Maya, poglavici Winnetou (Krmpotić, 2017). Koliko je važan utjecaj AV djela za promociju turističkih destinacija pokazuje i činjenica da se i dan danas, pedeset godina nakon snimanja popularnog kulturnog filma o poglavici Winnetou, tradicionalni susreti ljubitelja Karla Maya. Winnetou fanovi pri tome često pitaju za točne lokacije na kojima su boravili njihovi junaci za vrijeme snimanja (Šibenik news, 2016).

Zaključno, na primjerima nekih od svjetski poznatih uspješnica AV djelatnost profilira se kao itekako ozbiljan generator destinacijskog turizma. Tako je i **serijal Igra prijestolja u razdoblju od 2012. svake godine u Hrvatsku doveo najmanje 60-ak tisuća posjetitelja koji su u prosjeku boravili 6 dana i dnevno trošili između 80 i 90 eura**. U najkonzervativnijoj varijanti **ukupni pozitivni učinci isključivo Igre prijestolja na hrvatski turizam u cijelom razdoblju od 2012. do 2019. mogu se ugrubo procijeniti na minimalno 2 do 3 mlrd. kn**. Ukoliko se tome dodaju pozitivni učinci ostalih međunarodnih filmova i TV serija snimanih u Hrvatskoj (Ratovi zvijezda: Posljednji Jedi, Mamma Mia 2, Robin Hood, Winnetou trilogija, Borgia 3. sezona, Sumrak templara, McMafia, Iskopina itd.), **ukupni učinci prelijevanja AV djelatnosti bitno nadilaze kumulativne iznose svih postojećih i isplaćenih potpora ovoj djelatnosti**. Pozitivni utjecaj koji filmski turizam ima na gospodarstvo RH mnogo je širi od gore navedenih procjena. Osim procjene inkrementalnih učinaka u broju dolazaka i noćenja, filmski turizam obogaćuje turističku ponudu kroz pokretanje tematskih aktivnosti povezanih s AV djelima te omogućava produljenje turističke sezone s 2 ljetna mjeseca na praktično cijelu godinu.

7.6. Zaključak

Hrvatska AV djelatnost važna je okosnica cjelokupne kulturno-umjetničke scene, ali i nezanemariv element u gospodarskoj slici. Provedena analiza pokazala je da je u AV djelatnosti direktno zaposleno prosječno 1.376 osoba u razdoblju od 2014. do 2017., odnosno 1.493 osoba u 2017., a na to se potpomaže zapošljavanje dodatnih 1.376 – 1.493 osoba u popratnim i povezanim djelatnostima.

Direktna prosječna godišnja dodana vrijednost (doprinos bruto domaćem proizvodu) djelatnosti proizvodnje i distribucije filmova, videofilmova i televizijskog programa se kreće između 340 i 421 mil. kn, a ukupna dodana vrijednost kreće se između 681 i 842 mil. kn. Direktni fiskalni prosječni godišnji učinci iznose između 118 i 148 mil. kn, a ukupni između 237 i 295 mil. kn.

Uz direktne učinke, metodom multiplikatora procijenjeni su indirektni i inducirani učinci, a pomoću nalaza iz literature dodatno su procijenjeni i učinci prelijevanja koje je AV djelatnost stvorila u hrvatskom turizmu.

8. OCJENA ISPLATIVOSTI SUSTAVA DRŽAVNE POTPORE AV DJELATNOSTI U REPUBLICI HRVATSKOJ

U prethodnom poglavlju bilo je riječi o cjelokupnom sustavu potpora AV djelatnosti koje postoje u Hrvatskoj te su iznosi tih potpora stavljeni u kontekst ukupnih ekonomskih i fiskalnih koristi koje hrvatska AV djelatnost generira. Ograničenja te analize su da se kroz financijske izvještaje poduzeća iz AV djelatnosti može uhvatiti tek dio ukupnih ekonomskih i fiskalnih koristi jer inozemne produkcije koje dolaze snimati u Hrvatsku u samo jednom dijelu svojih operacija koriste lokalna poduzeća, dok se ostatak aktivnosti i potrošnje realizira drugim kanalima.

U ovome poglavlju naglasak će biti isključivo na programu mjera poticaja *Snimanje u Hrvatskoj* čiji je cilj privlačenje inozemnih ulaganja u hrvatski filmski sektor kroz korištenje ovdašnjih lokacija i tehničkih i kreativnih usluga domaće filmske industrije kako bi se Hrvatsku pozicioniralo kao zemlju za snimanje te stimuliralo i domaću filmsku proizvodnju. Cijeli koncept potpore reguliran je Zakonom o audiovizualnim djelatnostima (NN 61/18.), a postoji od 2012., iako je u međuvremenu (od 2018.) ponešto izmijenjen.

Prema evidenciji HAVC-a, **od 2012. do 2018. kroz sustav automatske državne potpore potpomognuto je ukupno 58 AV djela, čija je ukupna vrijednost lokalnih proračuna, odnosno ostvarena lokalna potrošnja iznosila oko 680 mil. kn, a ukupan iznos do sada isplaćenih poticaja po tim projektima je 129 mil. kn.**

Prvi dio ovoga poglavlja posvećen je pregledu svih AV djela koji su bili uključeni u program mjera poticaja *Snimanje u Hrvatskoj*. Većina informacija koje se navode u ovome poglavlju direktno su preuzete sa stranica HAVC-a ili ostalih javnih izvora (vidi prilog). U drugome dijelu ovoga poglavlja cilj je pružiti pregled troškova AV djela koji su bili uključeni u program mjera poticaja *Snimanje u Hrvatskoj*.

8.1. Analiza troškova AV djela iz programa mjere poticaja

Autori ovog istraživanja proveli su detaljnu analizu svih 58 troškovnika temeljem podataka HAVC-a isključivo za potrebe ovoga projekta. Osnovne statistike o broju projekata, ostvarenoj lokalnoj potrošnji i deklariranim fiskalnim troškovima AV djela obuhvaćenih programom mjera poticaja u razdoblju od 2012. do 2018. prikazani su u tablici 8.1.

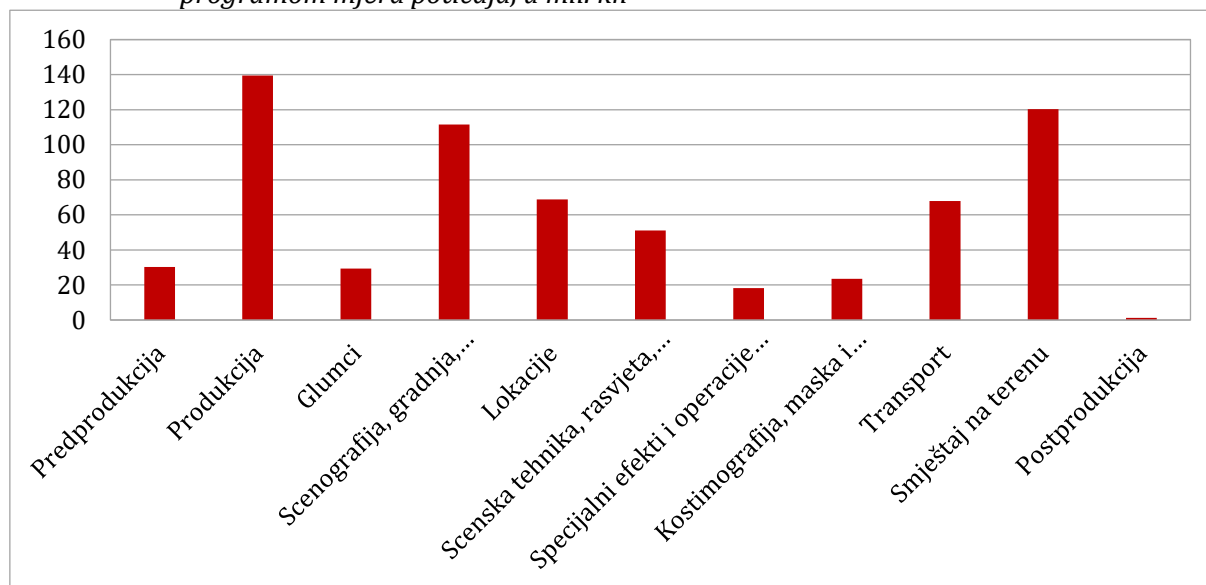
Tablica 8.1. Statistika o broju projekata, ostvarenoj lokalnoj potrošnji i deklariranim fiskalnim troškovima AV djela obuhvaćenih programom mjera poticaja od 2012. do 2018., u mil. kn

Godina	Broj AV djela	Ukupno ostvarena lokalna potrošnja	Iznos poticaja	Deklarirani fiskalni troškovi				Omjer fiskalnih prihoda i poticaja
				PDV	Trošarine i posebni porezi	Porez i prirez	Doprinosi	
2012.	5	24,6	4,6	3,6	0,1	0,9	0,0	102,1%
2013.	4	56,6	11,0	8,0	0,2	1,7	0,0	90,1%
2014.	8	82,1	15,9	11,7	0,0	2,6	0,0	90,0%
2015.	10	155,4	29,0	19,0	0,0	6,5	0,0	87,7%
2016.	7	67,9	12,3	8,8	0,0	2,3	0,2	91,9%
2017.	10	181,0	32,9	22,0	0,0	4,5	3,4	90,6%
2018.	14	112,4	23,3	18,0	0,0	2,1	1,4	92,4%
UKUPNO	58	680,0	129,0	91,1	0,4	20,5	5,0	90,7%

Izvor: Izračun i prilagodba autora temeljem HAVC (2019)

Svih 58 projekata uključenih u program mjera poticaja *Snimanje u Hrvatskoj* u sedmogodišnjem razdoblju ukupno je na području RH potrošilo 680 mil. kn. Uz pretpostavku da je trećina ukupno ostvarene lokalne potrošnje dodana vrijednost, može se zaključiti da direktan ekonomski učinak ovih 58 sufinanciranih AV djela iznosi 226,7 mil. kn, što je bitno više od iznosa poticaja. Nakon provedene revizije prijavljenih lokalnih troškova i sukladnosti s važećim Zakonom o audiovizualnim djelatnostima (NN 76/07. i 90/11.), Zakonom o AV djelatnosti (61/18.), Pravilnikom o poticanju ulaganja u proizvodnju AV djela (NN 03/15.) i Pravilnikom o poticanju ulaganja u proizvodnju AV djela (70/19.) priznato je 628,2 mil. kn ostvarenih lokalnih troškova što predstavlja osnovicu za obračun poticaja. Ukupno isplaćeni poticaji iznose 129 mil. kn.

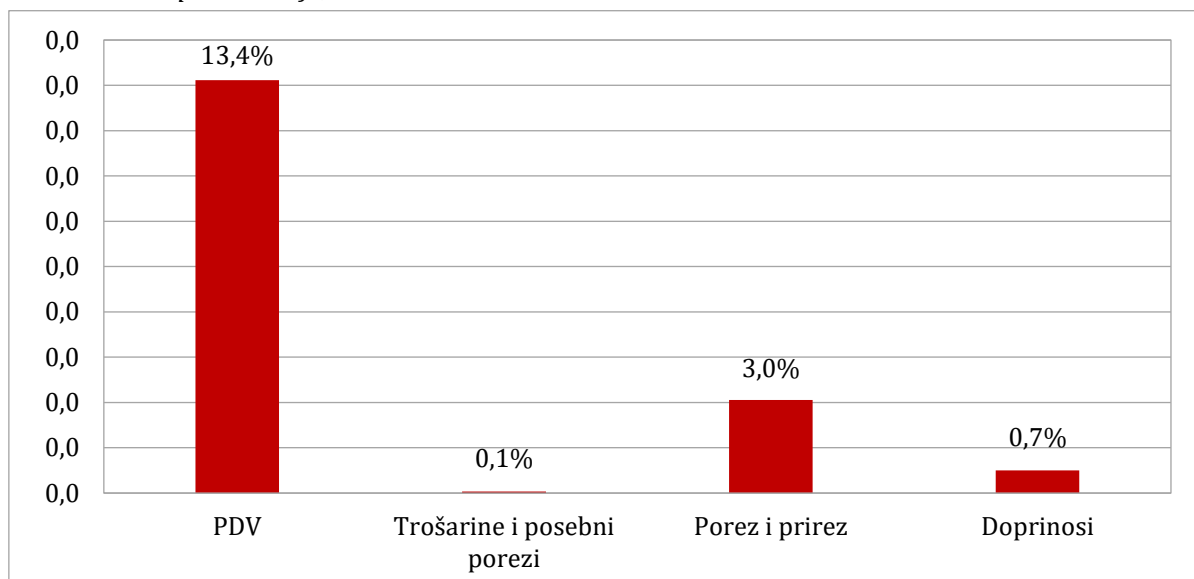
Grafikon 8.1. Agregatna distribucija troškova po ključnim stavkama svih projekata financiranih programom mjera poticaja, u mil. kn

Izvor: Izračun i prilagodba autora temeljem HAVC (2019)

Troškovi čitave produkcije čine najznačajniji element ukupno deklariranih troškova projekata sufinanciranih programom mjera poticaja u razdoblju od 2012. do 2018., a od toga se najznačajniji trošak odnosi na općenite i zavisne troškove produkcije (21%), a slijede ga smještaj na terenu (18%), scenografija, gradnja, rekvizita, studio (17%), lokacije i transport (svaki po 10%). Troškovi predprodukcije čine tek manje od 5% ukupnih troškova, a postprodukcija svega 0,2%.

Gotovo svi troškovnici imaju razradu direktno uplaćenih poreza i doprinosa u državni proračun temeljem ostvarenih troškova prilikom proizvodnje AV djela u RH, ali detaljnijom se analizom troškovnika može uočiti ponešto različit pristup u specificiranju troškova. Primjerice, neki troškovnici sadrže dodatno još i razradu uplaćenih posebnih poreza i trošarina (iako nisu svi posebni porezi i trošarine uključeni), kod nekih su troškovnika ostali troškovi detaljno razrađeni po tipu ugovora (autorski honorar, ugovor o djelu, studentski, ugovor o najmu itd.) i slično.

Grafikon 8.2. Iznos troškova po uplaćenim porezima i doprinosima i udio u ukupnim troškovima proizvodnje, u mil. kn i %

Izvor: Izračun i prilagodba autora

Najviši udio uplaćenog poreza odnosi se na plaćeni PDV, što je 13% ukupnog deklariranog iznosa troškova po troškovnicima ili 91,1 mil. kn. Najveći dio uplaćenog PDV-a u iznosu od oko 17,5 mil. kn (19,3% uplaćenog PDV-a) nalazi se na stavci scenografija, gradnja, rekviziti, studio, a slijede troškovi produkcije (15,5 mil. kn ili 17%) i transporta (14,4 mil. kn ili 15,8%). Trošarine i posebni porezi čine nematerijalnih 0,1% i iskazani su u ukupnom iznosu od 354 tis. kn, a u najvećoj mjeri su iskazani na troškovima lokacija (172 tis. kn ili 48,7%) i smještaja na terenu (149 tis. kn ili 42,1%). Troškovi poreza i prireza iznose 20,5 mil. kn (3%), dok troškovi za doprinose iznose 5 mil. kn, odnosno 0,7% ukupno deklariranog iznosa troškova po troškovnicima, a uglavnom se odnose na isplaćene honorare. Porez na dohodak, prirez porezu na dohodak i doprinosi u najvećoj su mjeri realizirani na stavkama produkcija (8 mil. kn ili 31,5%), scenografija, gradnja, rekvizita, studio (5,1 mil. kn ili 20,1%) te glumci (2,9 mil. kn ili 11,4%).

Kao što je već i ranije istaknuto, prema troškovnicima ukupan iznos deklariranih uplaćenih poreza i doprinosa iznosi 117 mil. kn, što je 90,7% ukupno isplaćenih potpora. Međutim, valja istaknuti da je realni iznos uplaćenih poreza i doprinosa viši od iskazanih zbog različitih pristupa evidentiranja analitičkih troškova što je uočeno kroz međusobnu usporedbu troškovnika. Detaljnom analizom prijavljenih projekata i troškovnika utvrđena su i određena odstupanja u stavovima poreznih uprava u pogledu poreznog tretmana cateringa i hotelskog smještaja angažiranih djelatnika na projektima, za koji se predlaže da se zatraži mišljenje Središnjeg ureda Porezne uprave u pogledu buduće kategorizacije navedenog troška. Također, opravdano bi bilo i inicirati izmjene Pravilnika o porezu na dohodak kojima bi se izjednačio porezni tretman filmskih radnika sa sezonskim radnicima.

U nastavku su popisane sve uočene materijalne razlike u troškovnicima te je za svaku od njih navedena okvirna procjena nedeklariranog iznosa fiskalnih troškova koji objektivno umanjuju realnu sliku isplativosti sustava potpora zbog čega autori studije smatraju da ih je važno kvantificirati i nužno uključiti u analizu:

- jedan projekt nije zasebno iskazao trošak poreza na dohodak i prireza, iako je iz specifikacije pojedinačnih troškova evidentno da se dio troškova odnosi na autorske honorare. Troškovi iz analitičkog troškovnika koji se odnose na autorske honorare

ukupno iznose 8,3 mil. kn. Uz pretpostavku prosječne stope oporezivanja dohotka od 13,75%,¹⁵ ukupan iznos poreza na dohodak i prireza iznosi 1,1 mil. kn.

- Dva projekta iz 2018. nisu iskazala trošak po osnovi plaćenih doprinosa na autorske honorare. Za procjenu iznosa plaćenih doprinosa na autorske honorare korišten je omjer plaćenih doprinosa i poreza na dohodak i prireza po svim ostalim projektima iz 2017. i 2018. koji iznosi 72%, što za ova dva konkretna slučaja ukupno daje 906.000 kn procijenjenog iznosa plaćenih doprinosa po autorskim honorarima.
- 54 od 58 projekata kroz troškovnik nije prijavilo iznos posebnog poreza i trošarina, međutim samo je jedan projekt iz 2012. detaljno iskazao plaćene posebne poreze i trošarine po svim stavkama, iako bez jasnog navođenja o kojim se vrstama radi. Kod tog je projekta udio posebnih poreza i trošarina iznosio 1,83% ukupnog neto troška (prije PDV-a), odnosno 7,2% prijavljenog PDV-a. Prema podacima Ministarstva financija (2019), posebni porezi i trošarine u razdoblju od 2012. do 2018. iznose prosječno 34% prihoda od PDV-a. Budući da se posebni porezi i trošarine ne plaćaju na sva dobra i usluge na koje se plaća PDV, zbog zadržavanja razumne konzervativnosti u procjeni će se pretpostaviti da je udio trošarina u PDV-u po svim projektima jednak 10% pa prema toj računici ukupan iznos neiskazanih plaćenih posebnih poreza i trošarina iznosi 8,8 mil. kn¹⁶.
- Samo 5 projekata je zasebno iskazalo plaćeni porez po ugovorima o najmu. Iz analize troškovnika vidljivo je da troškovi najma (lokacija, vozila, opreme i slično) čine u pravilu značajan dio ukupnih troškova, iako je iz analitičkih troškovnika nemoguće identificirati na koje se od tih troškova plaća obračunava porez na dohodak od najma, a koji se od tih troškova kroz fakture poduzećima tretiraju kao prihodi od poslovne aktivnosti ili su izuzeta od plaćanja poreza po nekoj drugoj osnovi. Prosjek iskazanih plaćenih poreza sukladno ugovorima o najmu na 5 projekata čini 0,43% ukupnih troškova (bez PDV-a), što će se koristiti kao prosječan ponder za procjenu poreza na svim projektima. Ovom je računicom procijenjen iznos od 2,6 mil. kn¹⁷.
- U troškovnicima se nigdje ne iskazuje zasebno trošak plaćenih boravišnih pristojbi kao jedan od parafiskalnih nameta koji su temeljem Zakona o boravišnoj pristojbi (NN 152/08., 59/09., 97/13., 158/13. i 30/14.) dužni plaćati osobe koje u jedinici lokalne samouprave u kojoj nemaju prebivalište koriste uslugu smještaja. Visina boravišne pristojbe uređuje se za svaku godinu zasebno i ovisi o razdoblju i razredu turističkom mjestu za potrebe ove analize koristit će se procjena iznosa plaćene boravišne pristojbe od 5 kn po osobi po danu. Prema podacima HAVC-a u razdoblju od 2012. do 2018. odrađeno je ukupno 1.394 dana snimanja u Hrvatskoj, a na setovima je ukupno bilo 6.923 djelatnika (glumci, asistenti, ostali suradnici, itd.) i 22.633 statista. Uz pretpostavku da se po danu snimanja za stotinjak ljudi plaća boravišna pristojba (glumci, asistenti, ostali suradnici, statisti itd.) iznos fiskalnog prihoda po ovoj osnovi iznosi 697 tis. kn. Budući da ekipe na terenu rade i borave prije i poslije samog snimanja (priprema i rasprega), ukupan period boravka u Hrvatskoj traje i dulje od samog trajanja snimanja, pretpostavit će se da je ukupan iznos plaćenih boravišnih pristojbi još 30% viši, tj. ukupno 906 tis. kuna.

Valja napomenuti da u slučaju svih gore navedenih stavaka ne znači da kroz troškovnike neki iznosi troškova nisu adekvatno prikazani, nego nisu zasebno iskazani, ponekad zbog vrlo

¹⁵ Prosječna stopa 13,75% dobivena je uz pretpostavku 50% udjela autorskih honorara umjetnika i preostalih 50% standardnih autorskih honorara. Budući da se radi o projektu iz 2018., na njega se primjenjuje sustav oporezivanja dohotka važeći od 1. siječnja 2017. (NN 106/18) gdje se na autorski honorar umjetnika plaća porez na dohodak od 9,72%, dok se na ostale honorare plaća porez na dohodak od 15,12% – u prosjeku 12,42% ili zaokruženo 12,5%. Uz to je pretpostavljena stopa prireza porezu na dohodak od 10% što daje 13,75%.

¹⁶ Dobiveno kao: 10% plaćenog PDV-a (10% od 91,1 mil. kn) umanjeno za iznos deklariranih plaćenih posebnih poreza i trošarina (0,4 mil. kn).

¹⁷ Dobiveno kao: 0,43% puta ukupan iznos prijavljenih lokalnih troškova (0,43% od 680 mil. kn) umanjeno za iznos deklariranih plaćenih poreza temeljem ugovora o najmu (282.000 kn).

objektivnih razloga, pa ih prilikom analize troškova nije bilo moguće jednostavno i jednoznačno kvantificirati.

Tablica 8.2. Ukupno procijenjeni fiskalni prihodi od AV djela obuhvaćenih programom mjera poticaja od 2012. do 2018., u mil. kn

Stavka	PDV	Trošarine i posebni porezi	Porez i prirez	Doprinosi	Ostalo	UKUPNO
Iskazani fiskalni prihodi kroz troškovnike	91,1	0,4	20,5	5,0		117,0
Neiskazani plaćeni porez na dohodak i prirez po autorskim honorarima			1,1			1,1
Neiskazani trošak doprinosa po autorskim honorarima				0,9		0,9
Neiskazani plaćeni posebni porezi i trošarine		8,8				8,8
Neiskazani plaćeni porezi po ugovorima o najmu			2,6			2,6
Boravišne pristojbe					0,9	0,9
UKUPNO	91,1	9,1	24,3	5,9	0,9	131,4

Izvor: Izračun autora

58 projekata uključenih u program mjera poticaja Snimanje u Hrvatskoj u sedmogodišnjem je razdoblju ukupno direktnim kanalom uplatilo u javni proračun 131,4 mil. kn, što je 19,3% ukupno ostvarene lokalne potrošnje tih projekata. Nadalje, kad se ti troškovi uplaćenih poreza, doprinosa i pristojbi stave u razmjer s iznosima primljenih poticaja za proizvodnju AV djela koje u cijelom promatranom razdoblju iznose 129 mil. kn može se zaključiti da se **čitav iznos isplaćenih poticaja za proizvodnju AV djela direktno vrati u proračun kroz kanale uplaćenih poreza i doprinosa.**

8.2. Ukupna ocjena isplativosti programa mjere poticaja Snimanje u Hrvatskoj

U prethodnom je poglavlju iskazana direktna ekonomska i fiskalna korist projekata uključenih u program mjera poticaja Snimanje u Hrvatskoj. Zaključeno je da **direktan ekonomski učinak 58 sufinanciranih AV djela u razdoblju od 2012. do 2018., ne uključujući efekt zapošljavanja, iznosi 226,7 mil. kn, što je 76% više od iznosa primljenih poticaja.** Ujedno se čitav iznos isplaćenih poticaja za proizvodnju AV djela direktno vrati u proračun kroz kanale uplaćenih poreza i doprinosa.

Za procjenu ukupnih učinaka potrebno je u analizu uključiti i indirektno, inducirane i učinke prelijevanja koje AV djelatnost generira, kao što je pojašnjeno u poglavlju 6. Nastavno na nalaze iz poglavlja 7.2. i 7.3. možemo zaključiti da na svaku jednu kunu direktnih ekonomskih i fiskalnih učinaka dolazi još 1-1,3 kn indirektnih i induciranih ekonomskih i fiskalnih učinaka. Uz to, prema analizi iz poglavlja 7.5. pokazalo se da su učinci prelijevanja AV djelatnosti itekako značajni, prvenstveno zbog iznimno dobre prihvaćenosti i gledanosti nekih od AV djela koje bile uključene u program mjera poticaja Snimanje u Hrvatskoj. Tako su ukupni pozitivni učinci samo od Igra prijestolja na hrvatski turizam u cijelom razdoblju od 2012. do 2019. ugrubo procijenjene na najmanje 2 do 3 mlrd. kn. Ukoliko se tome dodaju pozitivni učinci ostalih međunarodnih filmova i TV serija snimanih u Hrvatskoj (Ratovi zvijezda: Posljednji Jedi, Mamma Mia 2, Robin Hood, Winnetou trilogija, Borgia 3. sezona, Sumrak templara, McMafia, Iskopina itd.), ukupni učinci prelijevanja AV djelatnosti vjerojatno se kreću i do 10 mlrd. kn. Nažalost, za ove učinke ne postoje egzaktne brojke, niti ih je moguće zbog iznimne kompleksnosti u sklopu ove analize sveobuhvatno procijeniti. Međutim, ukoliko pretpostavimo konzervativan scenarij u kojemu su učinci prelijevanja svih 58 AV djela uključenih u program mjera poticaja procijenjeni na 3 mlrd. kn, te uz pretpostavku da se trećina toga odnosi na stvarnu dodanu vrijednost (utjecaj na BDP), možemo zaključiti da je

ekonomska korist AV djela obuhvaćenih programom mjera poticaja kroz učinke prelijevanja reda veličine milijardu kn. Uz to, uz pretpostavku jednakog omjera fiskalnih prihoda u ukupnoj potrošnji od 19,3%, procijenjeni fiskalni prihodi kroz kanala prelijevanja iznose 579,6 mil. kn.

Tablica 8.3. Ukupno procijenjeni ekonomski i fiskalni učinci od AV djela obuhvaćenih programom mjera poticaja od 2012. do 2018., u mil. kn

Stavka	Gospodarski učinci	Fiskalni učinci
Direktni učinci iz troškovnika	226,7	131,4
Indirektni i inducirani	260,7	151,1
Učinci prelijevanja	1.000,0	579,6
Ukupni učinci	1.487,3	862,0
Iznos potpore za <i>Snimanje u Hrvatskoj</i>	129,0	129,0
Omjer ostvarenih učinaka i isplaćene potpore za <i>Snimanje u Hrvatskoj</i>	11,5	6,7
Iznos svih potpora audiovizualnoj djelatnosti	627,0	627,0
Omjer ostvarenih učinaka i isplaćenih svih potpora audiovizualnoj djelatnosti	2,4	1,4

Izvor: Izračun autora

Prema izračunima autora analize i uz korištenje razumnih i dovoljno konzervativnih pretpostavki, ukupno procijenjeni ekonomski i fiskalni učinci od AV djela obuhvaćenih programom mjera poticaja *Snimanje u Hrvatskoj* u razdoblju od 2012. do 2018. bitno nadilaze kumulativne iznose isplaćene potpore za taj program. **Za svaku kunu isplaćenih poticaja kroz programa mjera poticaja stvara se 11,5 kn gospodarskih učinaka na području RH, a u državni i lokalne proračune uplati se 6,7 kn poreza i doprinosa.** Pozitivna bilanca realizirana je čak i ukoliko se u obzir uzmu svi postojeći poticaji AV djelatnosti, od kojih neki služe za poticanje nekomercijalnih kulturno-umjetničkih djela te stoga imaju važan doprinos razvoju kulture što spada u nemjerljive pozitivne učinke. U tom slučaju **svaka kuna isplaćenih poticaja AV djelatnosti u najširem mogućem smislu (uključuje isplaćene potpore iz EU programa, programa mjera poticaja ili po javnim pozivima) stvara 2,4 kn gospodarskih učinaka na području RH, a u državni i lokalne proračune uplati se 1,4 kn poreza i doprinosa.**

8.3. Zaključak

Poseban je fokus ovoga dijela rada bio na ocjeni gospodarskih i fiskalnih učinaka programa mjera poticaja *Snimanje u Hrvatskoj* koji je u Hrvatsku doveo neke od najvećih filmskih i televizijskih zvijezda današnjice, a prekrasne lokacije diljem Hrvatske služile su kao scene za neke od najuspješnijih filmova i TV serija – Igra prijestolja, Ratovi zvijezda, Robin Hood, Mamma mia 2, Diana, McMafia, Borgia, Iskopina i mnoge druge.

Od 2012. do 2018. kroz sustav automatske državne potpore potpomognuto je ukupno 58 AV djela, čija je ukupna vrijednost lokalnih proračuna, odnosno ostvarena lokalna potrošnja iznosila oko 680 mil. kn, a ukupan iznos do sada isplaćenih poticaja po tim projektima je 129 mil. kn.

Direktan ekonomski učinak svih 58 sufinanciranih AV djela u razdoblju od 2012. do 2018., ne uključujući efekt zapošljavanja, iznosi 226,7 mil. kn, što je 76% više od iznosa primljenih poticaja.

*Kroz lokalnu potrošnju projekata uključenih u program mjera poticaja *Snimanje u Hrvatskoj* u sedmogodišnjem je razdoblju ukupno direktnim kanalom uplaćeno u državni i lokalne proračune 131,4 mil. kn, što je 19,3% ukupno ostvarene lokalne potrošnje tih projekata. Kad se troškovi uplaćenih poreza, doprinosa i pristojbi stave u odnos s iznosima primljenih poticaja može se zaključiti da se čitav iznos isplaćenih poticaja za proizvodnju AV djela direktno vratio u proračun kroz kanale uplaćenih poreza i doprinosa.*

9. ZAKLJUČAK

Hrvatska AV djelatnost važna je okosnica cjelokupne kulturno-umjetničke scene, ali i nezanemariv element u gospodarskoj slici. Analiza provedena u sklopu ovoga rada pokazala je da je u AV djelatnosti direktno zaposleno prosječno 1.376 osoba u razdoblju od 2014. do 2017., odnosno 1.493 osoba u 2017., a na to se potpomaže zapošljavanje dodatnih 1.376 – 1.493 osoba u popratnim i povezanim djelatnostima. Direktna prosječna godišnja dodana vrijednost (doprinos bruto domaćem proizvodu) djelatnosti proizvodnje i distribucije filmova, videofilmova i televizijskog programa kreće se između 340 i 421 mil. kn, a ukupna dodana vrijednost kreće se između 681 i 842 mil. kn. Direktni fiskalni prosječni godišnji učinci iznose između 118 i 148 mil. kn, a ukupni između 237 i 295 mil. kn.

Poseban je fokus ovoga rada bio na ocjeni gospodarskih i fiskalnih učinaka programa mjera poticaja *Snimanje u Hrvatskoj* koji je u Hrvatsku doveo neke od najvećih filmskih i televizijskih zvijezda današnjice, a prekrasne lokacije diljem Hrvatske služile su kao scene za neke od najuspješnijih filmova i TV serija – Igra prijestolja, Ratovi zvijezda, Robin Hood, Mamma mia 2, Diana, McMafia, Borgia, Iskopina i mnoge druge. Od 2012. do 2018. kroz sustav automatske državne potpore potpomognuto je ukupno 58 AV djela, čija je ukupna vrijednost lokalnih proračuna, odnosno ostvarena lokalna potrošnja iznosila oko 680 mil. kn, a ukupan iznos do sada isplaćenih poticaja po tim projektima je 129 mil. kn.

Direktan ekonomski učinak svih 58 sufinanciranih AV djela u razdoblju od 2012. do 2018., ne uključujući efekt zapošljavanja, iznosi 226,7 mil. kn, što je 76% više od iznosa primljenih poticaja. Kroz lokalnu potrošnju projekata uključenih u program mjera poticaja *Snimanje u Hrvatskoj* u sedmogodišnjem je razdoblju ukupno direktnim kanalom uplaćeno u državni i lokalne proračune 131,4 mil. kn, što je 19,3% ukupno ostvarene lokalne potrošnje tih projekata. Kad se troškovi uplaćenih poreza, doprinosa i pristojbi stave u odnos s iznosima primljenih poticaja, može se zaključiti da se čitav iznos isplaćenih poticaja za proizvodnju AV djela direktno vratio u proračun kroz kanale uplaćenih poreza i doprinosa.

Uz direktne učinke, metodom multiplikatora procijenjeni su indirektni i inducirani učinci, a pomoću nalaza iz literature dodatno su procijenjeni i učinci prelijevanja koje je AV djelatnost stvorila u hrvatskom turizmu. Zaključak ove analize je da je svaka kuna isplaćenih poticaja kroz program mjera poticaja *Snimanje u Hrvatskoj* u razdoblju od 2012. do 2018. stvorila najmanje 11,5 kn gospodarskih učinaka na području RH, a u državni i lokalne proračune uplaćeno je najmanje 6,7 kn poreza i doprinosa.

Iz rezultata analize jasno je da je postojeći sustav potpore filmskoj industriji i posebice *Snimanja u Hrvatskoj* solidan, učinkovit, perspektivan i ekonomski opravdan. Nove mjere diferencijacije potpore za manje razvijene općine i gradove također su ekonomski i strateški važne i, iz perspektive autora ove analize, izrazito pozitivne. Takvim se metodama direktno može potaknuti ekonomski razvoj i smanjivanje razlika između najrazvijenijih i najmanje razvijenih područja, stvoriti dodana vrijednost, potaknuti zapošljavanje i smanjiti negativna demografska bilanca (posebice zbog iseljavanja) u područjima koja ekonomski zaostaju za ostatkom Hrvatske.

Daljnji prostor za razvoj programa mogao bi se ostvariti kroz ciljano privlačenje mega projekata koji imaju velik utjecaj na globalnoj razini i koji bi potencijalno mogli stvarati značajnu dodanu vrijednosti za promociju Hrvatske. Radi se o projektima koji primjerice zbog ograničenog budžeta osiguranog za program u Hrvatskoj snimaju u drugim zemljama koje sredstvima mogu podržati njihov projekt, međutim takav razvoj programa u RH zahtijeva veći i stabilniji budžet. Usporedbom programa potpora AV djelatnostima u članicama EU prema Olsberg SPI može se primijetiti da raspoloživi budžeti po zemljama značajno odstupaju i da je budžet za program mjera poticaja u Hrvatskoj bitno niži u usporedbi s nekim EU zemljama (npr. Češkom, Grčkom, Italijom,

Portugalom i Rumunjskom), pa je svakako potrebno razmotriti daljnje povećanje budžeta u budućem razdoblju. Zbog dokazanog učinka na promociju zemlje i turizam, valja razmisliti o sustavnoj međuresornoj suradnji kulture i turizma. Pritom se također može osigurati financiranje iz više izvora, kako je i predviđeno Zakonom o audiovizualnim djelatnostima, primjerice da se određeni postotak prihoda od boravišne pristojbe uključi u financiranje programa. Međutim, takve odluke ne treba donositi nepromišljeno, već trebaju biti pomno analizirane i strateški utemeljene s ciljem optimiziranja potencijalnog povrata po jedinici isplaćene potpore.

Ono što je svakako uočeno kroz analizu kao mogući prostor za daljnji istraživački rad je i egzaktna ocjena učinaka prelijevanja u kratkome i dugome roku po pojedinačnim najznačajnijim projektima. U ovome radu ti su učinci paušalno procijenjeni iz jedinog znanstveno-istraživačkog rada koji se bavio tek jednim od 58 AV djela snimljenih u Hrvatskoj potpomognutim kroz sustav automatske državne potpore pa je samim time i procjena učinaka prelijevanja vjerojatno značajno podcijenjena. Sveobuhvatna analiza učinaka prelijevanja doista može biti poticaj za etabliranje ovog sustava potpore kao promidžbenog mehanizma za potrebe razvoja i unaprjeđenja hrvatskog turizma. Kroz hrvatske se medije vrlo često provlačilo kritiziranje turističkih zajednica i lokalnih jedinica koje nisu u punoj mjeri iskoristile potencijale destinacijskog turizma od svjetski poznatih uspješnica snimanih na lokacijama diljem Hrvatske. Evidentno je da prostora za daljnju eksploataciju destinacijskog turizma koji proizlazi iz snimanja AV djela u Hrvatskoj itekako ima, a svakako bi bilo poželjno adekvatno prepoznati tu nišu i direktno je profilirati kroz Strategiju razvoja hrvatskog turizma za naredno razdoblje. Sinergija kulturnog sektora kroz daljnje poticanje snimanja svjetskih uspješnica na lokacijama diljem Hrvatske i bitno jači naglasak na destinacijski turizam u promidžbi naše turističke ponude upravo bi mogli odigrati ključnu ulogu u zauzimanju strateškog položaja na top listi svjetskih turističkih destinacija, na taj način promičući održiv koncept turizma koji može jednako dobro funkcionirati izvan i neovisno od ljetne sezone koja je u pravilu sama po sebi solidna.

SAŽETAK GLAVNIH NALAZA

Financiranje i potpore AV djelatnosti u Europi

AV sektor jedan je od važnijih sektora u području kulture jer istovremeno stvara ekonomsku i kulturnu vrijednost. Zbog toga postoji širok spektar politika kojima se pruža potpora ovoj djelatnosti – kako na razini država članica EU-a, tako i u Europi u cjelini.

U 2014., posljednjoj godini za koju su dostupni sveobuhvatni podaci, izravna potpora AV djelatnosti u državama članicama EU-a iznosila je 2,15 mlrd. eura ili oko 4,2 eura po stanovniku

Najveći dio sredstava fondova za potporu AV industriji dolazi iz državnih proračuna, kao i proračuna regionalnih i lokalnih vlasti (gotovo polovica ukupnih sredstava). Oko 40% sredstava prikuplja se porezima, a vlastiti prihodi i ostali izvori prihoda čine tek manji dio ukupnih sredstava.

Slika se značajno mijenja kada se iz obuhvata isključi Francuska. U prosječnoj strukturi izvora sredstava fondova za potporu AV djelatnosti u EU bez Francuske u prosjeku, čak oko $\frac{3}{4}$ ukupno prikupljenih sredstava je iz državnog proračuna. Nešto manje od 20% odnosi se na ostale namete, a ukupno 7% na prihode od autorskih prava te vlastite prihode i prihode iz ostalih izvora. Ti podaci potvrđuju snažnu ovisnost sektora AV djelatnosti u zemljama članicama EU-a o javnom financiranju i potporama iz državnog proračuna.

Unatoč povećanju raznolikosti različitih linija potpore AV sektoru, produkcija je i dalje ostala ključna aktivnost (djelatnost) koja koristi navedene poticaje, dok se za ostale namjene izdvaja tek manji dio potpora (u prosjeku oko 37% za sve ostale namjene).

Potpore i gospodarski učinci AV djelatnosti u Europi

Politika potpore AV djelatnosti vodi se i na nacionalnim razinama. U državama članicama EU-a postoji oko dvjesto različitih fondova za financiranje potpore AV djelatnosti. Najviše ih ima Francuska, a brojne zemlje članice EU-a imaju tek po jedan fond (nove zemlje članice). Francuska je ujedno i zemlja članica s najvećim iznosom sredstava za potporu AV djelatnosti (876 mil. eura u 2014.).

Hrvatska je u 2014. za AV djelatnost izdvojila oko 9 mil. eura ili 0,91 euro po stanovniku, što ju svrstava među nove zemlje članice EU-a s najmanjim izdvajanjem za potpore AV sektoru po stanovniku.

U Hrvatskoj posluje 514 poduzeća registriranih za obavljanje AV djelatnosti. Od toga se 433 poduzeća bavi produkcijom, 14 post-produkcijom, 45 distribucijom i 22 prikazivanjem.

Na razini EU-13 zemalja ukupna (kumulativna) dodana vrijednost iznosila je 2016. tek nešto više od 1 mlrd. eura. Najveću dodanu vrijednost ostvaruje Poljska (oko 65% ukupne dodane vrijednosti), a slijede Mađarska, Bugarska i Rumunjska koje ostvaruju između 50 i 100 mil. eura. Ostale zemlje imaju znatno niže razine dodane vrijednosti. Hrvatska se po visini dodane vrijednosti nalazi na relativno dobrom 5. mjestu s ostvarenih 49 mil. eura dodane vrijednosti.

U zemljama EU-13 broj zaposlenih u AV sektoru je znatno niži. Ukupan broj zaposlenika u 2016. iznosio je oko 25.000. Najveći broj zaposlenika ima Poljska (preko 6.000), a slijede Mađarska,

Rumunjska, Bugarska, Hrvatska i Slovačka (s preko 1.000 zaposlenih). Hrvatska u AV sektoru zapošljava nešto više od 1.000 ljudi.

Prividna proizvodnost rada je dodana vrijednost generirana po zaposlenoj osobi. Prosječna vrijednost prividne proizvodnosti rada u AV sektoru zemalja EU-15 u 2016. iznosi oko 88.000 eura po zaposlenom. Najveću prividnu proizvodnost rada po zaposlenom ima UK (prosječno preko 200.000 eura), a najnižu Grčka (ispod 20.000 eura). Prividna proizvodnost rada u EU-13 znatno je niža nego u EU-15 zemljama (u prosjeku iznosi oko 28.000 eura po zaposlenom u 2016.). Uvjerljivo najvišu prividnu proizvodnost rada ima Poljska – u prosjeku oko 65.000 eura po stanovniku. Prilično visokim vrijednostima prividne proizvodnosti rada ističu se i Hrvatska i Mađarska, dok ostale zemlje imaju znatno nižu prividnu proizvodnost rada. Hrvatska je po ovom pokazatelju drugoplasirana među EU-13 zemljama (odmah nakon Poljske) s prosječnom vrijednošću (za sve djelatnosti) od 38.000 eura po zaposlenom.

Na razini nefinancijskoga poslovnog gospodarstva u Hrvatskoj u 2016. je ostvarena prosječna proizvodnost rada od 166.300 kn po zaposlenoj osobi (DZS, 2018). Usporedbom te vrijednosti s prividnom proizvodnosti rada u AV industriji, nameće se zaključak kako je proizvodnost rada u AV industriji u Hrvatskoj natprosječna i bliža kapitalno nego radno intenzivnim djelatnostima.

Operativna bruto profitna stopa se izračunava kao udio bruto poslovnog viška (dodane vrijednosti umanjene za troškove osoblja) u ostvarenom prometu. Prosječna operativna bruto profitna stopa u zemljama EU-15 u 2016. kreće se u rasponu od 8% u Grčkoj do 49% u Luksemburgu. Prosječna operativna bruto profitna stopa u EU-13 zemljama u 2016. manja je nego u zemljama EU-15, a kreće se u rasponu od 7% (Cipar) do 31% (Poljska). U 2016. je prilično visoka operativna bruto profitna stopa ostvarena i u RH (u prosjeku 22%).

Prosječna operativna bruto profitna stopa nefinancijskoga poslovnog gospodarstva u Hrvatskoj u 2016. iznosila je 12%. Prema podacima DZS-a, najviša je bila u djelatnostima poslovanja nekretninama (39,6%) i informacijama i komunikacijama (24,1%), a najmanja u djelatnosti trgovine (6%). To ukazuje na konkurentnost hrvatske AV djelatnosti ne samo u usporedbi s AV djelatnostima ostalih zemalja, nego i u odnosu na ostale gospodarske djelatnosti u Hrvatskoj.

Financiranje i državne potpore AV djelatnosti u RH

Državni propisi o državnim financijskim poticajima za proizvodnju AV djela u RH usklađeni su s europskima.

Zakon o audiovizualnim djelatnostima predviđa: 1. Program državne potpore za dodjelu sredstava za promicanje audiovizualnog stvaralaštva, audiovizualne kulture i očuvanja audiovizualne kulturne baštine (nacionalna proizvodnja) 2. Poticaje za ulaganja u proizvodnju audiovizualnih djela (*cash rebate*). Zakon je postavio osnovna pravila za davatelja potpora.

Postupak dodjela potpore dobro je strukturiran s čvrsto postavljenim uvjetima koje AV djelo za koje se traži potpora te uvjeta koje podnositelji zahtjeva moraju ispunjavati.

Hrvatska se priklonila većinskom modelu povrata dijela troškova (*cash rebate*), a za taj program izdvaja znatna sredstva koja se godišnje povećavaju (primjerice, u 2019. predviđena sredstva za mjeru iznose 75 mil. kn).

Ocjena poslovanja poduzeća iz AV djelatnosti u RH

U Hrvatskoj je u 2017. bilo aktivno 521 poduzeće unutar djelatnosti proizvodnje i distribucije filmova, videofilmova i televizijskog programa, s ukupno 1.493 zaposlenih (DZS, 2019).

Broj poduzeća iz djelatnosti proizvodnje i distribucije filmova, videofilmova i televizijskog programa je rastao s 454 u 2011. na 521 u 2017., što je rast od 15%.

Najveći dio poduzeća unutar djelatnosti proizvodnje i distribucije filmova bavi se proizvodnjom (prosječno 83% od 2011. do 2017.). Međutim, ta poduzeća su u promatranom razdoblju zapošljavala 63% djelatnika unutar te djelatnosti i ostvarivala 47% prometa ukupne AV djelatnosti.

Gotovo polovica ukupnog prometa AV djelatnosti ostvareno je u poduzećima koja zapošljavaju između 2 i 9 djelatnika.

Od 1999. do 2017. snimljeno je 301 dugometražnih i 2.044 kratkometražnih filmova.

Iako je vidljiv rast ukupnog broja gledatelja, smanjio se prosječan broj posjetitelja po predstavi sa 62 u 1998. na 28 u 2017. Pritom se može uočiti i razlika u ovisnosti o podrijetlu prikazivanja, tj. filmovi domaće produkcije imali su u promatranom razdoblju prosječno 36 gledatelja, a filmovi inozemne produkcije prosječno 42 gledatelja po predstavi.

Poduzeća koja posluju u AV djelatnosti ostvarila su 1,3 mlrd. kn prometa u 2017., a pozitivan trend rasta prometa vidljiv je u svim godinama od 2011. U promatranome razdoblju ostvareni promet u AV djelatnosti porastao je za ukupno 74%, što je prosječan godišnji rast od gotovo 10%.

Poduzeća iz AV djelatnosti ostvarila su i rast dodane vrijednosti koja je u 2017. dosegla razinu od 421 mil. kn - AV djelatnost čini oko 0,1% ukupnog hrvatskog BDP-a.

Od 2014. do 2017. AV djelatnost generirala je ukupno 614 mil. kn dobiti prije oporezivanja, od čega se 60% odnosi na ostvarenu dobit od distribucije filmova. Samo u 2017. ostvarena dobit poduzeća iz AV djelatnosti na razini je 197 mil. kn. Trendovi za 2018. pokazuju dodatan rast profitabilnosti pa je u 2018. ostvarena dobit poduzeća iz AV djelatnosti na razini od 236 mil. kn, što je čak 19,6% više u odnosu na godinu ranije.

Ukupan iznos potpora po svim programima potpora AV djelatnosti u Hrvatskoj od 2011. do 2016. iznosi 499 mil. kn, odnosno 83,2 mil. kn prosječno godišnje. Po godinama značajno varira - između 60 i 117 mil. kn godišnje.

U strukturi potpora najznačajnije su one po javnim pozivima (čine 71,4% svih potpora AV djelatnosti u Hrvatskoj), a dominantno se odnose na proizvodnju AV djela.

Ocjena ekonomskih i fiskalnih učinaka AV djelatnosti u RH

Provedena analiza pokazala je da je u AV djelatnosti direktno zaposleno prosječno 1.376 osoba u razdoblju od 2014. do 2017., odnosno 1.493 osoba u 2017., a na to se potpomaže zapošljavanje dodatnih 1.376 – 1.493 osoba u popratnim i povezanim djelatnostima.

Direktna prosječna godišnja dodana vrijednost (doprinos bruto domaćem proizvodu) djelatnosti proizvodnje i distribucije filmova, videofilmova i televizijskog programa kreće se između 340 i 421 mil. kn, a ukupna dodana vrijednost između 681 i 842 mil. kn. Direktni fiskalni prosječni godišnji učinci iznose između 118 i 148 mil. kn, a ukupni između 237 i 295 mil. kn.

Uz direktne učinke, metodom multiplikatora procijenjeni su indirektni i inducirani učinci, a pomoću nalaza iz literature dodatno su procijenjeni i učinci prelijevanja koje je AV djelatnost stvorila u hrvatskom turizmu.

Svaka kuna isplaćenih poticaja kroz program mjera poticaja *Snimanje u Hrvatskoj* u razdoblju od 2012. do 2018. stvorila je najmanje 11,6 kn gospodarskih učinaka na području RH, a u državni i lokalne proračune uplaćeno je najmanje 6,6 kn poreza i doprinosa.

Ocjena isplativosti sustava državnih poticaja AV djelatnosti u RH

Od 2012. do 2018. kroz sustav automatske državne potpore potpomognuto je ukupno 58 AV djela, čija je ukupna vrijednost lokalnih proračuna, odnosno ostvarena lokalna potrošnja iznosila oko 680 mil. kn, a ukupan iznos do sada isplaćenih poticaja po tim projektima je 129 mil. kn.

Direktan ekonomski učinak svih 58 sufinanciranih AV djela u razdoblju od 2012. do 2018., ne uključujući efekt zapošljavanja, iznosi 226,7 mil. kn, što je 76% više od iznosa primljenih poticaja.

Kroz lokalnu potrošnju projekata uključenih u program mjera poticaja *Snimanje u Hrvatskoj* u sedmogodišnjem je razdoblju ukupno direktnim kanalom u državni i lokalne proračune uplaćeno 131,4 mil. kn, što je 19,3% ukupno ostvarene lokalne potrošnje tih projekata.

Kad se troškovi uplaćenih poreza, doprinosa i pristojbi stave u odnos s iznosima primljenih poticaja može se zaključiti da se čitav iznos isplaćenih poticaja za proizvodnju AV djela direktno vratio u proračun kroz kanale uplaćenih poreza i doprinosa.

Postojeći je sustav potpore filmskoj industriji i posebice *Snimanje u Hrvatskoj* solidan, učinkovit, perspektivan i ekonomski opravdan. Daljnji prostor za razvoj programa mogao bi se ostvariti kroz ciljano privlačenje mega projekata koji imaju velik utjecaj na globalnoj razini i koji bi potencijalno mogli stvarati značajnu dodanu vrijednost za promociju Hrvatske. Radi se o projektima koji se, primjerice zbog ograničenog budžeta osiguranog za program u Hrvatskoj, snimaju u drugim zemljama koje sredstvima mogu podržati njihov projekt, međutim takav razvoj programa u RH zahtijeva veći i stabilniji budžet. Usporedbom programa potpora AV djelatnostima u članicama EU prema Olsberg SPI može se primijetiti da raspoloživi budžeti po zemljama značajno odstupaju i da je budžet za program mjera poticaja u Hrvatskoj bitno niži u usporedbi s nekim EU zemljama (npr. Češkom, Grčkom, Italijom, Portugalom i Rumunjskom) pa je svakako potrebno razmotriti mogućnosti daljnjeg povećanja budžeta u budućem razdoblju. Zbog dokazanog učinka na promociju zemlje i turizam, valja razmisliti o sustavnoj međuresornoj suradnji kulture i turizma. Pritom se također može osigurati financiranje iz više izvora, kako je i predviđeno Zakonom o audiovizualnim djelatnostima, primjerice da se određeni postotak prihoda od boravišne pristojbe uključi u financiranje programa. Međutim, takve odluke ne treba donositi nepromišljeno, već trebaju biti pomno analizirane i strateški utemeljene s ciljem optimiziranja potencijalnog povrata po jedinici isplaćene potpore.

LITERATURA

- Bagarić, L., Jelić, A. i Meštrović, D., 2018. Filmska industrija kao promotor turističke destinacije za mlađu populaciju. *Zbornik Veleučilišta u Rijeci*, 6(1), 113-126.
- Beath, L., 2012. Identification of financing tools for film and audiovisual production and their practical use in the South Mediterranean region. Euromed Audiovisuel EU funded Programme.
- Broche, J. i sur., 2007. State aid for films – a policy in motion? *Competition Policy Newsletter*, No. 1.
- Cabrera Blázquez, F. J. i Lépinard, A., 2014. The New Cinema Communication: All's Well that Ends Well? *IRIS plus* 2014-1.
- Cabrera Blázquez, F.J., 2012. Towards a New Cinema Communication. *IRIS plus* 2012-3.
- Cambridge Econometrics, 2008. *Study on the Economic and Cultural Impact, notably on Co-productions of Territorialisation Clauses of state aid Schemes for Films and Audiovisual Productions*. A final report for the European Commission, DG Information Society and Media.
- Cambridge Econometrics, Covent Garden, Cambridge, 2010. A final report for the European Commission, DG Information Society and Media.
- Cambridge Econometrics, 2005. *The Economic Impacts of the UK Screen Industry*. Cambridge: Cambridge Econometrics.
- De Vinck, S., 2011. Revolutionary road: Looking back at the position of the European film sector and the results of European-level film support in view of their digital future. A critical assessment. Dissertation, Vrije Universiteit Brussels, BE.
- De Vinck, S., Lindmark, U. i Simon, J. P., 2012. *Statistical, Ecosystems and Competitiveness Analysis of the Media and Content Industries*. European Commission, Joint Research Centre, Institute for Prospective Technological Studies.
- Directive 2010/13/EU of the European Parliament and of the Council of 10 March 2010 on the coordination of certain provisions laid down by law, regulation or administrative action in Member States concerning the provision of audiovisual media services (Audiovisual Media Services Directive).
- DZS, 2003.-2017. *Statistički ljetopis*.
- DZS, 2007. *NKD 2007. s objašnjenjima*.
- DZS, 2015. Tablice ponude i uporabe i input-output tablica za 2010. *Priopćenje br. 12.1.4*.
- DZS, 2018. Strukturno-poslovni pokazatelji poduzeća u 2016. *Priopćenje br. 15.1.2*.
- DZS, 2019. *Strukturne poslovne statistike – baza podataka*.
- Entertainment Partners, 2019. *The Guide: An Essential Resource for Global Production Incentives*.
- ESI Corporation, 2010. *Economic and Fiscal Impact Analysis of Proposed Motion Picture Tax Credit (SB 1409)*.
- Eurimages, 2018. *Regulations concerning co-production support for feature-length fiction, animation and documentary films*, January 2018.
- European Audiovisual Observatory, 2011. *Public funding for film and audiovisual works in Europe. 2011 edition*. Strasbourg: European Audiovisual Observatory.
- European Audiovisual Observatory, 2019. *Mapping of film and audiovisual public funding criteria in the EU*, European Audiovisual Observatory (Council of Europe), Strasbourg, 2019.
- European Commission, 2018. Annual work programme for the implementation of the Creative Europe Programme, C(2017)6002, Bruxelles: European Commission.
- Europska komisija, 2014. *Kultura i AV djelatnost – Slavljenje europske kulturne raznolikosti. Politike Europske unije: Kultura i audiovizualna politika*. Luksemburg: Ured za publikacije EU-a.
- Europska komisija, 2015. *Vodič za korisnike o definiciji malih i srednjih poduzeća*.
- HAVC, 2014. *Izveštaj o radu za 2013. godinu*.

- HAVC, 2015. *Izveštaj o radu za 2014. godinu.*
- HAVC, 2015a. *Švedska hit-serija Božić na suncu dovodi turiste na Brač.*
- HAVC, 2015b. *Program državne potpore za dodjelu sredstava za promicanje audiovizualnog stvaralaštva, audiovizualne kulture i očuvanja audiovizualne kulturne baštine.* Zagreb: Hrvatski audiovizualni centar.
- HAVC, 2016. *Izveštaj o radu za 2015. godinu.* Zagreb: Hrvatski audiovizualni centar.
- HAVC, 2017. *Nacionalni program promicanja audiovizualnog stvaralaštva 2017.-2021.*
- HAVC, 2017a. *Dubrovnik i Kaštel Gomilica (Kaštilac) u izboru za najbolju filmsku lokaciju Europe.*
- HAVC, 2018. *Filming in Croatia 2018, 2nd edition – Production Guide.*
- HAVC, 2018a. *Vis u izboru za najbolju europsku filmsku lokaciju.*
- HAVC, 2019. *Finalni izvještaj o radu za 2018. godinu.*
- HAVC, 2019a. *Troškovnici projekata obuhvaćenih programom mjera poticaja Snimanje u Hrvatskoj – excel datoteke.*
- HGK, 2019. *Digitalna komora – baza podataka.*
- Horrigan, D., 2009. Branded Content: A new Model for driving Tourism via Film and Branding Strategies. *MPRA Paper, No. 25419.*
- Hudson, S. i Ritchie, J. R. B., 2006. Promoting Destinations via Film Tourism: An Empirical Identification of Supporting Marketing Initiatives. *Journal of Travel Research, 44, 387-396.*
- IJF, 2013. *Gospodarski i fiskalni učinci AV djelatnosti i državne potpore.* Zagreb: Institut za javne financije.
- Kanzler, M. i Talavera, J., 2018. Public funding for film and audio-visual works in Europe: key industry statistics 2010-2014. U: P.C. Murschetz, R. Teichmann i M. Karmasin (ur.). *Handbook of state aid for film. Finance, industries and regulation.* Cham, CH: Springer, str. 152-174.
- Kanzler, M., 2018. *Fiction Film Financing in Europe: A sample of analysis of films released in 2016.* Strasbourg: European Audiovisual Observatory.
- Kazneni zakon, NN 125/11, 144/12, 56/15, 61/15, 101/17, 118/18.
- Klemenčić, I., 2017. Poticanje ulaganja u proizvodnju AV djela. *Hrvatski filmski ljetopis, 89(23), 38-55.*
- Klowden, K., Chatterjee, A. i Flor Hynek, C., 2010. *Film Flight: Lost Production and Its Economic Impact on California.* Milken Institute: California Center.
- Komunikacija komisije o državnoj potpori za filmove i ostala audiovizualna djela (Tekst značajan za EGP) **2013/C 332/01.**
- Krmpotić, M., 2018. Putevima Winnetoua: Sve više Nijemaca na Kvarner i u Gorski kotar dolazi zbog Karla Maya. *Novi list, 10. 10. 2017.*
- Kuliš, D., 2007. Oporezivanje potrošnje, nasljedstva i darova u: K. Ott, ur. *Javne financije u RH.* Zagreb: Institut za javne financije, 25-34.
- Ministarstvo financija, 2019. *Vremenske serije podataka.*
- Ministarstvo financija, 2019a. *Državne potpore.*
- Morawetz, N., 2009. The rise of co-productions in the film industry. The impact of policy change and financial dynamics on industrial organization in a high risk environment. Dissertation, University of Hertfordshire, UK.
- New Zealand Ministry of Economic Development, 2012. *Growth and Dynamics of the New Zealand Screen Industry.*
- NFTVF /Nordisk Film og TV Fond, 2017. Guidelines [uk] 2017. Oslo, NO: NFTVF.
- NFTVF /Nordisk Film og TV Fond, 2018. Annual Report 2017. Oslo, NO: NFTVF
- Odluka Vlade RH o objavljivanju pravila o državnoj potpori kinematografskoj i ostaloj AV djelatnosti, NN 46/08, 144/11.
- Olsberg SPI, 2012. *Building sustainable film businesses: The challenges for industry and government - An independent research report from Olsberg SPI.* London: Olsberg SPI.

- Olsberg SPI, 2018. *Global Incentives Index 2018*. London: Olsberg SPI.
- Olsberg, J., Barnes, A., 2014. *Impact analysis of fiscal incentive schemes supporting film and audiovisual production in Europe*. Strasbourg: European Audiovisual Observatory.
- Orsich, I., 2012. State Aid for Films and Other Audiovisual Works – Current Affairs and New Developments. *European State Aid Law Quarterly*, 11(1), 49-55.
- Oxford economics, 2012. *The economic impact of UK film industry*.
- Oxford economics, 2013. *Economic contribution of the Dutch film and audio-visual industry – Final report*.
- Oxford economics, 2017. *The economic contribution of film and television in China in 2016*.
- Poort, J. i sur., 2019. *Research for CULT Committee – Film Financing and the Digital Single Market: its Future, the Role of Territoriality and New Models of Financing*. Brussels: European Parliament, Policy Department for Structural and Cohesion Policies.
- Pravilnik o poticanju ulaganja u proizvodnju AV djela, NN 3/15, 61/18 i 70/19.
- PWC, 2012. *Economic contribution of the New Zealand film and television industry*.
- Raats, T., Schooneknaep, I. i Pauwels, C., 2018. Supporting film distribution in Europe: Why is overcoming national barriers so difficult? In P. C. Murschetz, R. Teichmann i M. Karmasin (ur.), *Handbook of state aid for film. Finance, industries and regulation*. Cham, CH: Springer, str. 152-174.
- Serra, F., 2014. *Film production incentives in Europe: who is the most „ciak“ appealing?* Copenhagen: Copenhagen Business School.
- Simon, J. P. (ur.), 2012. *Statistical, Ecosystems and Competitiveness Analysis of the Media and Content Industries: The Film Sector*. European Commission, JRC Technical Reports.
- Strielkowski, W., 2017. Promoting Tourism Destination through Film-Induced Tourism: The Case of Japan. *Market-Tržište*, 29(2), 193-203.
- Study on the Economic and Cultural Impact, notably on Co-productions, of Territorialisation Clauses of state aid Schemes for Films and Audiovisual Productions: A final report for the European Commission, DG Information Society and Media, 2008, Cambridge: Econometrics, Germann Advocats, Rambøll Management i David Graham Associates.
- Šibenik news, 2016. *Winnetou fanovi često pitaju za točne lokacije snimanja filma u NP Krka*.
- Talavera Milla, J., Fontaine, G. i Kanzler, M., 2016. *Public financing for film and television content: The state of soft money in Europe*. European Audiovisual Observatory (Council of Europe), Strasbourg.
- Tannenwald, R., 2010. *State film subsidies, Not much bank for too many bucks*. Washington D.C.: CBPP.
- Tkalec, M., Zilic, I. i Recher, V., 2015. The effect of film industry on tourism: Game of Thrones and Dubrovnik. *International Journal of Tourism Research*, 19(6), 705-714.
- Zakon o audiovizualnim djelatnostima, NN 76/07, 90/11, 61/18.
- Zakon o boravišnoj pristojbi, NN 152/08, 59/09, 97/13, 158/13, 30/14.
- Zakon o doprinosima, NN 84/08, 152/08, 94/09, 18/11, 22/12, 144/12, 148/13, 41/14, 143/14, 115/16, 106/18.
- Zakon o državnim potporama, NN 47/14, 67/17.
- Zakon o porezu na dodanu vrijednost, NN 73/13, 99/13, 148/13, 153/13, 143/14, 115/16, 106/18.
- Zakon o porezu na dohodak, NN 115/16, 106/18.
- Zakon o regionalnom razvoju Republike Hrvatske, NN 147/14, 123/17, 118/18.

PRILOZI

Prilog 1. Povjerenstvo za poticanje ulaganja u proizvodnju AV djela

Povjerenstvo HAVC-a za poticanje ulaganja u proizvodnju AV djela (u daljnjem tekstu: Povjerenstvo) sastoji se od 5 članova, i to: jednog člana iz Ministarstva kulture, dva producenta iz Hrvatske udruge producenata, jednog člana iz Ministarstva financija i jednog člana iz HAVC-a. Članovima Povjerenstva mogu se imenovati zamjenici koji zamjenjuju pojedinog člana u slučaju spriječenosti da sudjeluje u radu Povjerenstva. Članove Povjerenstva i njihove zamjenike imenuje i razrješava ministar kulture, na prijedlog tijela iz kojeg dolaze, i to na razdoblje od dvije godine. Članovi Povjerenstva i njihovi zamjenici mogu biti ponovno imenovani. Član Povjerenstva ne smije za vrijeme trajanja svog mandata sudjelovati u razmatranju i odlučivanju o Zahtjevu za djelo čiji je producent, koproducent, izvršitelj usluge proizvodnje ili suradnik u proizvodnji te koji je podnijela pravna osoba u čijoj je vlasničkoj i/ili upravljačkoj strukturi, odnosno čiji je radnik. Član Povjerenstva koji je u sukobu interesa dužan je o tome odmah obavijestiti HAVC te se izuzeti od razmatranja i odlučivanja o Zahtjevu. U tom slučaju člana Povjerenstva u radu Povjerenstva zamjenjuje njegov zamjenik.

Na sjednicama koje se održavaju u Centru prema potrebi, a najmanje jednom svaka tri mjeseca, Povjerenstvo razmatra Zahtjeve i priloženu dokumentaciju, procjenjuje jesu li ispunjeni uvjeti za dobivanje financijskog poticaja iz ovoga Pravilnika i donosi prijedlog rješenja s obrazloženjem.

Podnošenje Zahtjeva za ostvarivanje prava na financijski poticaj

Najkasnije 8 dana prije početka snimanja AV djela u RH ili prve animacije učinjene u RH (u slučaju animiranog filma ili animirane serije), podnositelj Zahtjeva obavezan je Povjerenstvu dostaviti:

- 1) ispunjeni obrazac Zahtjeva koji se nalazi na mrežnim stranicama HAVC-a;
- 2) potvrdu nadležnog tijela o uredno izvršenim obvezama plaćanja po osnovi javnih davanja, ne stariju od 30 dana;
- 3) izvod iz kaznene evidencije da podnositelju zahtjeva (pravnoj osobi) i odgovornoj osobi koja potpisuje zahtjev nije izrečena pravomoćna osuđujuća presuda za kaznena djela određena Pravilnikom;
- 4) dokaz o javnom prikazivanju AV djela koje je proizveo tijekom prethodne tri godine
 - za dugometražni igrani film – potvrda distributera/kinoprikazivača o prikazivanju i isječak iz dnevnih novina kojim se dokazuje prikazivanje u redovnoj distribuciji ili potvrda nakladnika televizijskog programa na nacionalnoj razini o emitiranju navedenog djela
 - za animirani, igrani i dokumentarni film – dokaz o prikazivanju u okviru programa barem jednog međunarodnog filmskog festivala
- 5) scenarij i kratki sadržaj (sinopsis) AV djela za čiju proizvodnju traži financijski poticaj, a u slučaju proizvodnje televizijske serije *treatment* cjelokupnog AV djela, uz obvezu dostave scenarija za pojedine epizode televizijske serije najkasnije 8 dana prije početka snimanja svake epizode;
- 6) cjelokupni proračun (troškovnik) AV djela za koje se traži financijski poticaj, u slučaju međunarodne ili prekogranične koprodukcije u kojoj je hrvatska pravna osoba koproducent, ili podatak o visini iznosa cjelokupnog proračuna AV djela za koje se traži financijski poticaj, u slučaju izvršenja usluge proizvodnje inozemnog djela (servisne produkcije);

- 7) plan financiranja proizvodnje cjelokupnog AV djela u kojem su navedeni svi izvori financiranja (bez obzira jesu li domaći ili inozemni), uključujući točan iznos državnih potpora RH i zemalja članica EGP-a, kao i postotak sudjelovanja svakog pojedinog izvora u cjelokupnom proračunu AV djela;
- 8) financijski plan proizvodnje AV djela u RH;
- 9) popis svih autora i djelatnika angažiranih u proizvodnji AV djela u RH (popis ekipe), naznačujući njihovu nacionalnost te poreznu rezidentnost;
- 10) operativni plan proizvodnje AV djela u RH i plan snimanja;
- 11) operativni plan proizvodnje AV djela s konačnim datumom završetka cjelokupne proizvodnje AV djela;
- 12) plan priljeva i potrošnje sredstava za proizvodnju AV djela u RH;
- 13) dokaz o tome da je osigurano 70% sredstava predviđenih za pokrivanje troškova proizvodnje AV djela u RH (npr. ugovor, predugovor, pismo namjere s točnim iznosom, bankarska garancija);
- 14) dokaz o udovoljavanju uvjetima inozemnog trgovačkog društva;
- 15) ispunjeni obrazac Kvalifikacijskog testa te
- 16) potpisanu izjavu Producenta.

Potvrdu o uredno izvršenim obvezama plaćanja s osnova javnih davanja podnositelj Zahtjeva je dužan dostaviti HAVC-u i po završetku snimanja u RH, a prije isplate financijskog poticaja. U slučaju međunarodne ili prekogranične koprodukcije, domaći koproducent ili koproducent iz država EGP-a uz Zahtjev je dužan priložiti i ovjereni preslik predugovora ili ugovora o koprodukciji, zajedno s dokazom o potvrđenim izvorima financiranja. U slučaju inozemne produkcije, izvršitelj usluge proizvodnje inozemnog djela uz Zahtjev je dužan priložiti i ovjereni preslik predugovora ili ugovora o suradnji s inozemnim subjektom (tzv. servisni ugovor). Svi dokumenti predaju se na hrvatskom jeziku, a predugovor/ugovor u ovjerenom prijevodu na hrvatski jezik.

Ostvarivanje prava na financijski poticaj

HAVC na prijedlog Povjerenstva donosi **Rješenje o jamstvu** kojim jamči podnositelju Zahtjeva ostvarivanje prava na financijski poticaj u određenom novčanom iznosu temeljem planiranog proračuna proizvodnje djela i dokumentacije. Rješenja o jamstvu donose se **po sustavu prednosti prijave** (engl. *First come, first serve*). U slučaju udovoljavanja uvjetima za izdavanje Rješenja o jamstvu inozemnom trgovačkom društvu koje nije dostavilo dokaz o osnivanju podružnice sukladno važećim propisima u RH te sukladno odredbama Pravilnika HAVC će podnositelju zaključkom dati primjeren rok za ispunjenje navedenog uvjeta, koji rok ne smije biti kraći od 15 (petnaest) dana. Protekom danog roka, bez dostave dokaza o ispunjenju danog uvjeta zahtjev podnositelja bit će odbačen kao nepotpun.

Nakon završetka proizvodnje AV djela u RH, a temeljem izračuna stvarno učinjenih troškova proizvodnje djela u RH i dokumentacije, Centar na prijedlog Povjerenstva donosi **Rješenje o isplati** kojim se utvrđuje konačni iznos financijskog poticaja koji će biti isplaćen podnositelju Zahtjeva u okviru osiguranih sredstava namijenjenih za mjere poticaja. Tražbine iz Rješenja o jamstvu te Rješenja o isplati ne mogu se ustupiti trećoj osobi, a svaki takav ustup ne proizvodi pravne učinke.

Po završetku proizvodnje djela u RH, pravna osoba kojoj je izdano Rješenje o jamstvu dužna je u roku utvrđenom u Rješenju o jamstvu dostaviti HAVC-u:

- cjelokupni izračun stvarno učinjenih troškova proizvodnje AV djela u RH, potvrđen od ovlaštenog revizora registriranog u RH, čije usluge plaća podnositelj Zahtjeva, te objedinjeno revizijsko izvješće, s točnom naznakom koje prihvatljive troškove koristi po kojoj osnovi te
- preslike dokaza da su uredno izvršene sve obveze plaćanja vezane uz proizvodnju AV djela u RH, uključujući i obveze plaćanja po osnovi javnih davanja, potvrđene od ovlaštenog revizora registriranog u RH, čije usluge plaća podnositelj Zahtjeva.

Povjerenstvo će utvrditi usklađenost s popisom planiranih troškova proizvodnje djela u RH i ostalom dokumentacijom temeljem koje je podnositelj dobio Rješenje o jamstvu.

Pravna osoba kojoj je izdano Rješenje o jamstvu dužna je bez odgode izvijestiti HAVC u slučaju da je nakon donošenja rješenja došlo do:

- pomicanja datuma početka snimanja ili izrade prve animacije (u slučaju animiranog filma ili animirane serije) za više od 30 dana od predviđenog;
- promjene u podnesenom planu financiranja proizvodnje cjelokupnog djela u kojem su navedeni svi izvori financiranja za više ili manje od 10%;
- bitne izmjene pravnog i/ili činjeničnog stanja.

U tim okolnostima odluku o daljnjem postupanju donosi HAVC na prijedlog Povjerenstva.

Isplata financijskog poticaja

Sredstva za financijske poticaje planiraju se u godišnjem iznosu u državnom proračunu RH koja Ministarstvo kulture, kao namjenska sredstva, doznačuje na račun HAVC-a po izdavanju Rješenja o jamstvu. HAVC je ovlašten neiskorištena sredstva po izdanim Rješenjima o jamstvu iskoristiti za projekte prijavljene u prethodnoj godini za koje nije izdano Rješenje o jamstvu u tekućoj godini. HAVC je obvezan sva preostala neiskorištena sredstva iz prethodne godine uplatiti u državni proračun najkasnije do 30. lipnja tekuće godine. Osim tih sredstava, sredstva za financijske poticaje mogu se osigurati i iz drugih izvora.

HAVC-a obavlja isplatu iznosa financijskog poticaja utvrđenog **Rješenjem o isplati** na račun podnositelja Zahtjeva kod poslovne banke u RH, pod uvjetima da je podnositelj Zahtjeva ispunio obveze te da su doznačena proračunska sredstva za financijske poticaje te sredstva iz drugih izvora na račun HAVC-a. Neovisno o vrsti produkcije HAVC će obaviti isplatu iznosa financijskog poticaja utvrđenog Rješenjem o isplati na poseban račun podnositelja Zahtjeva kod poslovne banke u RH, otvoren namjenski u svrhu proizvodnje predmetnog djela, uključivo i namjenski depozitni račun. Konačni iznos financijskog poticaja utvrđen Rješenjem o isplati ne može biti veći od iznosa utvrđenog Rješenjem o jamstvu.

Davatelj državne potpore je dužan na svojim službenim mrežnim stranicama objaviti potpuni tekst odobrenog programa potpore i njegove provedene odredbe, ime korisnika potpore, naziv podnositelja zahtjeva i projekt za koji je dodijeljen financijski poticaj, iznos i intenzitet državne potpore izražen kao udjel u ukupnom proračunu projekta za koji je financijski poticaj dodijeljen.

Program državne potpore za dodjelu sredstava za promicanje AV stvaralaštva, AV kulture i očuvanja AV kulturne baštine

U skladu s ranije navedenim, u Hrvatskoj su državne potpore za promicanje AV stvaralaštva usvojene putem programa državne potpore, točnije Programa državne potpore za dodjelu sredstava za promicanje AV stvaralaštva, AV kulture i očuvanja AV kulturne baštine, koji je u siječnju 2015. donio HAVC (klasa: 111-002, urbroj: 977-2015), a državna je potpora objavljena na

mrežnim stranicama Ministarstva financija¹⁸. Navedena su i dva ranije važeća programa državne potpore iz 2013. na listi postojećih državnih potpora¹⁹ (o tome vidjeti detaljnije u IJF, 2013. i Klemenčić, 2016.), koja je odobrila tada nadležna Agencija za zaštitu tržišnog natjecanja i važile su do kraja 2014.

Sukladno Programu državne potpore (HAVC, 2015), dokumentu koji sadrži sve detalje o državnoj potpori za dodjelu sredstava za promicanje AV stvaralaštva, AV kulture i očuvanja AV kulturne baštine, davatelj potpore je HAVC, a kategorija državne potpore Programi potpora za AV djela te potpore za kulturu i očuvanje baštine. Program potpora sukladan je sa čl. 1. do 12., te čl. 53. i 54. Uredbe Komisije (EU) br. 651/2014 od 17. lipnja 2014. o ocjenjivanju određenih kategorija potpora spojivima s unutarnjim tržištem u primjeni čl. 107. i 108. Ugovora (SL L 187/1, 26. 6. 2014., str 1.; dalje u tekstu: Uredba o općem skupnom izuzeću). Potpore za AV kulturu i očuvanje AV kulturne baštine dodjeljuju se za kulturnu svrhu poticanja kulture i očuvanje baštine u skladu sa čl. 53. Uredbe o općem skupnom izuzeću te potpore za promicanje AV stvaralaštva dodjeljuju se za pisanje scenarija, razvoj, produkcija, distribucija i promicanje AV djela u skladu sa čl. 54. Uredbe o skupnom izuzeću. Pojedinačne potpore dodijeljene na temelju Programa za promicanje AV stvaralaštva, AV kulture i očuvanja AV kulturne baštine izuzimaju se od obveze prethodne prijave Europskoj komisiji iz čl. 108. st. 3. UFEU, pod uvjetom da dotične potpore ispunjavaju uvjete utvrđene u Programu odnosno odgovarajuće uvjete iz poglavlja I. i čl. 53. i 54. Uredbe o općem skupnom izuzeću. Trajanje programa je od 25. ožujka 2015. do 31. prosinca 2020. Sukladno čl. 46. novog Zakona (NN 61/18.), nastavljena je primjena Programa donesenoga temeljem ranije važećih propisa do donošenja novih odluka nadležnih tijela.

U dokumentu se navodi da je cilj odnosno namjena potpore sustavno podupiranje i poticanje proizvodnje AV djela – pisanje scenarija, razvoj, produkcija, distribucija i promicanje; kulturne i umjetničke izobrazbe u smislu AV kulture, poticanje razumijevanja važnosti AV kulture i očuvanja AV kulturne baštine, poticanje različitih kulturnih izričaja u smislu AV kulture, jačanja javne svijesti, uključujući upotrebu novih tehnologija, podrška programima AV udruga i organizacija, poticanje AV kulture i stvaralaštva kao integralnog dijela za razvoj hrvatske kulture, zaštita AV kulturne baštine, podrška umjetničkim ili kulturnim događanjima u AV zajednici (filmski festivali, revije filma, simpoziji, radionice, izložbe i ostale slične kulturne djelatnosti), poticanje pisanja, izdavanja, produkcije, distribucije, digitalizacije i objavljivanja književnih radova vezano za AV kulturu kao i druga pitanja važna za razvoj AV stvaralaštva, AV kulture i očuvanja AV kulturne baštine.

Pravna osnova davanja državne potpore je Zakon o audiovizualnim djelatnostima (NN 76/07, 90/11) i Pravilnik o postupku, kriterijima i rokovima za provedbu Nacionalnog programa promicanja audiovizualnog stvaralaštva (NN 144/14.). Za izračun intenziteta potpore i opravdanih troškova iz Programa uzimaju se iznosi prije odbitka poreza ili drugih naknada. Prihvatljivi troškovi trebaju biti popraćeni pisanim dokazima koji trebaju biti jasni, konkretni i ažurirani. Ako se potpore iz Programa isplaćuju u više obroka, treba ih diskontirati na njihovu vrijednost u trenutku dodjele, prihvatljivi troškovi će se diskontirati na njihovu vrijednost u trenutku dodjele, a kamatna stopa, koja će se primijeniti pri diskontiranju, je diskontirana kamatna stopa, koja se primjenjuje u trenutku dodjele potpore.

Potporama za AV djela se podupire kulturni proizvod. Zakon o audiovizualnim djelatnostima (NN 76/07. i 90/11) koji je bio na snazi u vrijeme usvajanja Programa i pravna je osnova za donošenje Programa, u čl. 3. navodi da je kulturni proizvod AV djelo za koje je moguće dodijeliti državnu potporu sukladno uspostavljenom nacionalnom sustavu odabira utemeljenom na mjerljivim kriterijima. Također je u čl. 16. Zakona propisano da se umjetnički savjetnik imenuje u

¹⁸ Vidjeti <http://www.mfin.hr/hr/hrvatski-audiovizualni-centar-havc>

¹⁹ <http://www.mfin.hr/hr/europska-komisija-lista-postojecih-potpore>

cilju razmatranja i vrednovanja programa i projekata prijavljenih na javni poziv, te on okviru svoga djelokruga ima sljedeće zadaće:

- čitanje scenarija i knjige snimanja, pisanje recenzija s ocjenjivanjem kvalitete;
- predlaganje Vijeću listu prioriteta scenarija odnosno knjiga snimanja pristiglih na javni poziv uz izdvajanje projekata posebno preporučljivih za realizaciju;
- kolaudiranje i recenziranje AV djela po završetku obrade AV djela te
- praćenje realizacije prihvaćenih projekata te dostavljanje izvješća o tijeku realizacije davatelju potpore.

Javni pozivi predstavljaju način dodjele potpore temeljem Programa. Također, umjetnički savjetnici čine Umjetničko vijeće koje usuglašava prijedlog liste prioriteta i raspodjele sredstava za područja obuhvaćena javnim pozivima. U svrhu vrednovanja natječajnih prijavi u svim navedenim kategorijama, AV Vijeće na prijedlog ravnatelja imenuje umjetničke savjetnike prvenstveno iz redova uglednih filmskih autora s potvrđenim stvaralačkim ili drugim relevantnim filmskim djelovanjem, a po potrebi i iz redova drugih kulturnih djelatnika s potvrđenim znanjem i iskustvom iz područja AV djelatnosti. Razmatranje i vrednovanje projekata prijavljenih na Javni poziv za poticanje AV stvaralaštva obavljaju umjetnički savjetnici za pojedine kategorije, i to:

- dva umjetnička savjetnika za dugometražni igrani film – za proizvodnju i razvoj;
- jedan umjetnički savjetnik za kratkometražni igrani film;
- jedan umjetnički savjetnik za dugometražni i kratkometražni dokumentarni film – za proizvodnju i razvoj;
- jedan umjetnički savjetnik za animirani film – za proizvodnju i razvoj;
- jedan umjetnički savjetnik za eksperimentalni film;
- jedan umjetnički savjetnik za manjinske koprodukcije;
- jedan umjetnički savjetnik za razvoj scenarija i razvoj projekata televizijskih djela.

Umjetnički savjetnici koji razmatraju i vrednuju projekte prijavljene u kategoriji poticanja proizvodnje AV djela, ujedno razmatraju i prijave u kategoriji poticanja razvoja scenarija i razvoja projekata dugometražnih igranih, dugometražnih dokumentarnih i animiranih filmova. Umjetnički savjetnici imaju sljedeće zadaće:

- čitaju prijavljeni natječajni materijal;
- pišu recenzije i daju ocjenu kvalitete;
- predlažu Vijeću listu prioriteta;
- procjenjuju projekte u dovršenom obliku;
- obavljaju kolaudaciju;
- prate realizaciju prihvaćenih projekata te
- dostavljaju izvješća o tijeku realizacije HAVC-u.

Pri razmatranju i vrednovanju projekta ocjenjuje se potencijal ideje, ostvarivost projekta i umjetnička relevantnost. Također, korisnik predmetne potpore mora ostvariti minimalan broj bodova u Kvalifikacijskom testu. Projekti koji su ostvarili minimalan broj bodova u Kvalifikacijskom testu (dodatak Pravilniku), vrednuju se prema sljedećim kriterijima, ovim redoslijedom važnosti:

- 1) kvalitetan i profesionalno napisan scenarij, kvaliteta dijaloga, uvjerljivi likovi i vještina pričanja priče, suvremenost i/ili relevantnost za hrvatsku AV umjetnost;
- 2) uspjesi redateljevog /redateljičinog posljednjeg filma, kao i cjelokupni opus redatelja/ice, uvjerljivost i originalnost njegove/njezine redateljske koncepcije te stručne procjene da će on/ona biti sposoban umjetnički i operativno uspješno realizirati prijavljeni projekt;
- 3) uspjesi producentovih/producentičinih recentnih projekata, cjelokupni opus producenta/ice, pridržavanje ugovornih obveza potpisanih s davateljem potpore, sudionicima u projektima te relevantnim međunarodnim institucijama i organizacijama; procjena da će on/ona i njihova producerska tvrtka biti sposobni realizirati predloženi projekt.

Intenzitet potpore je ograničen na 50% prihvatljivih troškova proizvodnje AV djela, s time da se ograničenje ne odnosi na teška ili zahtjevna AV djela te AV djela niskoga proračuna. Ukoliko je riječ o teškom ili zahtjevnom AV djelu²⁰ intenzitet potpore je ograničen na 80% prihvatljivih troškova proizvodnje. Intenzitet potpore je ograničen na 50% prihvatljivih troškova za prekogranične produkcije koje je financiralo više država članica i u koje su uključeni producenti iz više država članica. Državne potpore dodijeljene za poticanje filmskih koprodukcija s manjinskim hrvatskim udjelom temeljem ovog Programa moraju potrošiti najmanje 60% dodijeljene potpore na području RH, pri čemu ne više od 50% ukupnog proračuna za produkciju, odnosno maksimalni izdaci koji moraju biti potrošeni na području RH ni u kojem slučaju ne mogu premašiti 80% ukupnog proračuna za produkciju.

Prihvatljivi troškovi su potpore za:

- produkciju: ukupni troškovi produkcije AV djela uključujući troškove poboljšanja pristupa za osobe s invaliditetom;
- pretprodukciju: troškovi pisanja scenarija i razvoja AV djela;
- distribuciju: troškovi distribucije i promicanja AV djela; Intenzitet potpore za pretprodukciju ne može premašiti 100% prihvatljivih troškova.

Ako iz predmetnog scenarija ili projekta nastane AV djelo kao što je film ili televizijsko djelo, troškovi pretprodukcije ugrađuju se u ukupni proračun i uzimaju u obzir pri izračunu intenziteta potpore. Intenzitet potpore za distribuciju jednak je intenzitetu potpore za produkciju.

Potpore za AV kulturu i očuvanje AV kulturne baštine mogu biti za ulaganja i operativne potpore. Prihvatljivi troškovi za potpore za ulaganja su troškovi:

- izgradnje, nadogradnje, nabava, očuvanje ili poboljšanje infrastrukture, ako se najmanje 80% vremenskog ili prostornog kapaciteta godišnje upotrebljava za AV kulturne svrhe;
- nabave, uključujući najam, prijenos posjeda ili fizičko premještanje AV kulturne baštine;
- čuvanja, očuvanja, obnavljanja te oporavke AV kulturne baštine, uključujući dodatne troškove za pohranjivanje uz odgovarajuće uvjete, posebne alate, materijale te troškove za dokumentaciju, istraživanje, digitalizaciju i objavljivanje;
- za poboljšavanje približavanja AV kulturne baštine javnosti, uključujući troškove digitalizacije i ostalih novih tehnologija, troškovi za poboljšanje dostupnosti za osobe s

²⁰ Teško ili zahtjevno AV djelo ima posebnu umjetničku i/ili kulturnu vrijednost za nacionalnu ili europsku filmsku umjetnost koje pridonosi kulturnoj raznolikosti i pluralizmu umjetničkog izraza. Radi se o djelu osobito visoke kvalitete, ili kreativnog rizika ili eksperimentalni film, koje iz bilo kojeg razloga nije komercijalno isplativo, odnosno kojemu je otežan pristup financiranju; djelo zahtjevne tematike važne za kulturni cilj koje nije komercijalno održivo; prvi ili drugi film nekog redatelja, dokumentarni film, kratki film i slično.

posebnim potrebama i troškovi promicanja kulturne raznolikosti u pogledu izlaganja, programa i posjetitelja;

- za AV kulturne projekte i djelatnosti, za programe AV udruga i organizacija te za programe namijenjene suradnji i razmjeni, uključujući troškove postupka odabira, promidžbe te troškove koji nastaju kao izravna posljedica projekta ili programa.

Prihvatljivi troškovi za operativne potpore su troškovi:

- 1) AV udruga i organizacija, AV/filmskih ustanova i ustanova AV kulturne baštine povezani sa stalnim ili periodičkim djelatnostima, uključujući AV festivale, revije filma, simpozije, radionice, izložbe, nastupe i događanja koji se odvijaju u redovitom tijeku poslovanja;
- 2) kulturne i umjetničke izobrazbe u smislu AV i medijske kulture te troškovi poticanja razumijevanja važnosti AV kulture i očuvanja AV kulturne baštine i različitih kulturnih izričaja u smislu AV kulture, jačanja javne svijesti, uključujući uporabu novih tehnologija;
- 3) poboljšanja pristupa AV kulturnim ustanovama, udrugama i organizacijama ili lokacijama AV kulturne baštine i njihovim djelatnostima uključujući troškove digitalizacije i upotrebe novih tehnologija te troškove poboljšanja pristupa za osobe s invaliditetom;
- 4) poslovanja izravno povezani s AV djelatnošću i AV kulturnim projektom, kao što su najam ili zakup nekretnina i mjesta audiovizualnih kulturnih događanja, putni troškovi, troškovi materijala i robe izravno povezani s AV djelatnošću i AV kulturnim projektom, arhitektonskih struktura za festivale i revije filma, zajma, zakupa i amortizacije alata, softvera i opreme, troškovi prava pristupa djelima zaštićenima autorskim pravom i srodnim pravima, troškovi promicanja i troškovi koji su nastali kao izravna posljedica AV kulturnog projekta ili AV djelatnosti ; troškovi amortizacije i troškovi financiranja prihvatljivi su samo ako nisu bili obuhvaćeni potporama za ulaganje;
- 5) osoblja koje radi za AV kulturnu ustanovu, udrugu i organizaciju ili lokaciju AV kulturne baštine ili za projekt;
- 6) usluga savjetovanja i podrške koje pružaju vanjski savjetnici i pružatelji usluga, a koji nastaju kao izravna posljedica AV kulturnog projekta.

Za potpore koje ne premašuju milijun eura maksimalni iznos potpore je 80% prihvatljivih troškova.

Za objavljivanje književnih radova vezano za AV kulturu maksimalni iznos potpore ne može premašiti niti razliku između prihvatljivih troškova i diskontiranih prihoda troškova niti 70% prihvatljivih troškova. Prihodi se oduzimaju od prihvatljivih troškova *ex ante* na temelju razumnih predviđanja ili mehanizmom povrata sredstava. Prihvatljivi troškovi za objavljivanje književnih radova vezano za AV kulturu uključuju autorske honorare, naknade prevoditeljima, naknade urednika, ostale uredničke troškove (lektura, korektura, redaktura), troškove prijeloma i pripreme za tisak te troškove tiska ili objave u elektroničkom obliku. Za potpore za ulaganje iznos potpore ne može premašiti razliku između prihvatljivih troškova i operativne dobiti ulaganja. Operativna dobit oduzima se od prihvatljivih troškova *ex ante* na temelju razumnih predviđanja ili mehanizmom povrata sredstava. Operateru infrastrukture dopušteno je zadržati opravdanu dobit tijekom odgovarajućeg razdoblja. Za operativne potpore, iznos potpore ne može premašiti ono što je nužno za pokriće operativnih gubitaka i opravdane dobiti tijekom odgovarajućeg razdoblja. To se osigurava *ex ante* na temelju razumnih predviđanja ili mehanizmom povrata sredstava.

Korisnici državne potpore su fizičke i pravne osobe registrirane za proizvodnju AV djela upisane u odgovarajući registar u RH ili drugoj državi članici EU-a: nezavisni producenti/ice, zajednički s redateljima/icama, sa scenarijem za koji su stekli autorska prava ili potpisali rezervaciju, tj. opciju s autorom/icom, a u svrhu snimanja AV djela. Također, to su scenarist/ica ili autor/ica literarnog predložka, redatelj/ica koji/a piše scenarij ili samo producent/ica koji/a želi razviti scenarij, kao

i fizičke i pravne osobe koje se bave komplementarnim djelatnostima i upisane su u odgovarajući registar u RH ili drugoj državi članici EU-a, uključujući male i srednje poduzetnike. Potpora za AV djela, koja se dodjeljuju temeljem Programa, nije ograničena isključivo na državljane RH i od korisnika potpora se ne zahtijeva da imaju status poduzetnika osnovanog na temelju nacionalnog trgovačkog prava.

Instrument državne potpore su bespovratna sredstva, a **izvor sredstava** je državni proračun, sredstva prikupljena temeljem Zakona o audiovizualnim djelatnostima (čl. 36., NN 76/07. i 90/11.) te sredstva prikupljena obavljanjem djelatnosti HAVC-a sukladno odredbama Zakona o audiovizualnim djelatnostima (NN 76/07. i 90/11.). Ukupna sredstva prema Financijskom planu HAVC-a za provedbu prijedloga Programa planirana su u sljedećim iznosima:

Godina	kn
2015.	70.000.000
2016.	80.000.000
2017.	90.000.000
2018.	100.000.000
2019.	110.000.000
2020.	120.000.000

Izvor: Financijski plan HAVC-a

Program se ne primjenjuje na potpore ako premašuju sljedeće pragove:

- za potpore za ulaganje u AV i očuvanje AV kulturne baštine: 100 mil. eura po projektu;
- za operativne potpore za AV i očuvanje AV kulturne baštine: 50 mil. eura po poduzetniku po godini;
- za programe potpora za AV djela: 50 mil. eura po programu po godini.

Navedeni pragovi ne smiju se izbjegavati umjetnim razdvajanjem programa ili projekata potpore.

Posebna pravila određena su za **zbrajanje potpora**. Pri određivanju poštuju li se pragovi iz Programa i maksimalni intenziteti potpore, u obzir se uzima ukupni iznos državnih potpora za djelatnost, projekt ili poduzetnika kojima je dodijeljena potpora. Ako se financiranje EU-a, kojim centralno upravljaju institucije, agencije, zajednička poduzeća ili druga tijela EU-a, koja nisu pod izravnom ili neizravnom kontrolom RH, kombinira s državnim potporama, za potrebe određivanja poštuju li se pragovi iz Programa i maksimalni intenziteti potpore ili maksimalni iznosi potpore, u obzir se uzimaju samo državne potpore, pod uvjetom da ukupan iznos javnog financiranja dodijeljen u odnosu na iste prihvatljive troškove ne premašuje najpovoljniju stopu financiranja utvrđenu u primjenjivim propisima zakonodavstva EU-a. Potpora, koja se dodjeljuje temeljem Programa, čije je troškove moguće utvrditi, može se zbrajati s bilo kojom drugom državnim potporom, pod uvjetom da se dotične mjere odnose na različite prihvatljive troškove koje je moguće utvrditi. Potpora, koja se dodjeljuje temeljem ovog Programa, čije je troškove moguće utvrditi, može se zbrajati s bilo kojom drugom državnim potporom, koja se odnosi na iste prihvatljive troškove, bilo da se oni djelomično ili potpuno preklapaju, isključivo ako to zbrajanje ne dovodi do premašivanja najvišeg intenziteta potpore ili iznosa potpore koji je primjenjiv na tu potporu na temelju Uredbe o općem skupnom izuzeću. Državne potpore ne zbrajaju se s potporama *de minimis* u odnosu na iste prihvatljive troškove, ako bi njihovo zbrajanje dovelo do toga da određeni intenzitet potpore premaši intenzitete potpore. U svrhu utvrđivanja poštuju li se pragovi iz Programa i maksimalni intenziteti potpore, prilikom prijave korisnik potpore davatelju potpore dostavlja iznose svih državnih potpora, potpora male vrijednosti i drugog financiranja, koji su prethodno dodijeljeni za određenu djelatnost, projekt, odnosno poduzetnika, a što uključuje odvojeni prikaz istih i različitih prihvatljivih troškova te izvore financiranja na lokalnoj, područnoj, državnoj razini te izvore EU.

Potpore koja se odnosi na AV djela ima **učinak poticaja**. Korisnik potpore za AV djela mora podnijeti davatelju potpore (HAVC-u) pisani zahtjev za potporu prije početka rada na pisanju scenarija, razvoju, produkciji, distribuciji i promicanju predmetnog AV djela. Zahtjev za potporu mora sadržavati barem sljedeće informacije:

- naziv i veličinu poduzetnika;
- opis projekta, uključujući datume njegova početka i dovršetka;
- lokaciju projekta;
- popis troškova projekta;
- vrstu potpore – bespovratno sredstvo i iznos javnog financiranja potrebnog za projekt.

Pravila o **zabranama i nadzoru** određuju da potpore za AV djela iz Programa ne mogu biti dodijeljena:

- naručenim filmovima;
- nastavnim filmovima;
- AV djelima namijenjena marketingu i reklamama;
- redateljima/icama i producentima/icama koji su u dosadašnjem radu povrijedili ugovorne obveze prema HAVC-u, i/ili drugim sudionicima u realizaciji projekta sufinanciranog od HAVC-a, a koje obveze nisu ispunjene do trenutka podnošenja prijave;
- redateljima/icama i producentima/icama s istim projektom za koji su već ranije dobili sredstva u kategoriji potpore za AV djela;
- redateljima/icama kojima je odobren projekt u kategoriji potpore za AV djela u istoj grupi djela u kojoj opet prijavljuju novi projekt, sve dok se ne obavi kolaudacija ranije odobrenog projekta;
- poduzetnicima u teškoćama;
- podnositelju prijave kojem je naložen povrat nezakonite državne potpore ili se nalazi u postupku povrata potpore;
- podnositelju prijave koji ima neplaćene, dospjele obveze po osnovi javnih davanja.

Potpore za AV djela nije ograničena na određene produkcijske djelatnosti ili pojedinačne dijelove produkcijskog vrijednosnog lanca. Potpore za AV djela za infrastrukture filmskih studija ne mogu se dodijeliti na temelju Programa. Korisnici državne potpore su dužni pravdati namjensko korištenje sredstava sukladno dinamici određenoj u Ugovoru o korištenju sredstava. Ako se u pravdanju sredstava utvrdi da je korisnik državne potpore realizirao manje programa od ugovorenih u obvezi je vratiti razmjerni dio dodijeljenih sredstava. Ako se pak utvrdi da je korisnik državne potpore realizirao manje programa od ugovorenih te manje od propisanog javnim natječajem u obvezi je vratiti sva dodijeljena sredstva. Ukoliko HAVC utvrdi da dodijeljena sredstva nisu namjenski utrošena, korisnik sredstava ih je u obvezi vratiti, uvećana za iznos kamatne stope za iznos povrata državnih potpora počevši od dana korištenja državne potpore. HAVC vodi podrobnu evidenciju s informacijama i pratećom dokumentacijom potrebnima kako bi se utvrdilo da su Programom ispunjeni svi uvjeti utvrđeni u Uredbi o općem skupnom izuzeću. Ta se evidencija čuva 10 godina od datuma dodjele posljednje potpore na temelju Programa. Potpore koje se dodjeljuju temeljem ovog Programa :

- a) nisu potpore uvjetovane time da se daje prednost uporabi domaće robe u odnosu na stranu robu;
- b) nisu potpore za djelatnosti povezane s izvozom u treće zemlje ili države članice, to jest potpore izravno povezane s izvezenim količinama, uspostavom i radom distribucijske mreže ili ostalim tekućim troškovima povezanim s izvoznom djelatnošću;

Plaćanje pojedinačne potpore dodijeljene temeljem Programa ne može se izvršiti u korist poduzetnika koji podliježe neizvršenom nalogu za povrat sredstava na temelju prethodne odluke Komisije kojom se potpora ocjenjuje nezakonitom i nespojivom s unutarnjim tržištem, uz iznimku programa potpora za nadoknadu štete prouzročene određenim prirodnim katastrofama.

Prilog 2. Kvalifikacijski test za koprodukcije

NAZIV PROJEKTA
PODNOŠITELJ ZAHTJEVA

DATUM I POTPIS: _____

Osnovni uvjeti: da bi projekt zadovoljio kvalifikacijski test, mora ostvariti minimalno 22 boda (od ukupno 44 mogućih), s time da mora zadovoljiti minimalno 6 bodova iz Dijela A (Kulturni sadržaj), minimalno 10 bodova iz Dijela B (Doprinos ljudskih potencijala) i minimalno 6 bodova iz Dijela C (Korištenje produkcijskih potencijala RH).

DIO A – KULTURNI SADRŽAJ

		Mogući broj bodova	Ostvareni broj bodova
A1	Tema i sadržaj djela temelji se na osobi, liku ili događajima koji čine dio hrvatske, europske ili svjetske kulture, povijesti, mitologije ili religije ili narativno koherentnim projekcijama prošlosti i budućnosti	2	
A2	Djelo je smješteno na lokaciji u Hrvatskoj ili u nekoj od europskih država, ili njegove slike predstavljaju Hrvatsku ili neku drugu europsku državu ili kulturno okruženje	2	
A3	Djelo je inspirirano ili se temelji na adaptaciji postojećeg književnog, glazbenog, kazališnog ili AV djela	2	
A4	Djelo se bavi suvremenim političkim, društvenim ili kulturnim temama i/ili sadržajima	2	
A5	Konačna verzija djela je na hrvatskom ili jednom od europskih jezika	2	
A6	Djelo predstavlja suvremenog umjetnika iz druge discipline, a njegov/njen doprinos čini bitan dio djela	2	
UKUPNO A (A1+A2+A3+A4+A5+A6)		12	

DIO B – DOPRINOS LJUDSKIH POTENCIJALA

		Mogući broj bodova	Ostvareni broj bodova
B1	Djelu su svoj doprinos dali državljani ili porezni rezidenti RH u ulozi:		
	a) redatelj	1	
	b) producent	1	
	c) barem jedan koautor:		
	- autor dijaloga		
	- autor scenarija		
	- direktor fotografije	1	
	- glavni animator		
	- glavni crtač (<i>layout man</i>)		
	- skladatelj glazbe		
	d) barem jedan autor doprinosa ili voditelj sektora: za igrana i dokumentarna djela*:		
	- direktor filma	7	
	- glavni garderobijer		

	- kostimograf	
	- montažer	
	- montažer zvuka	
	- operater kamere	
	- prvi pomoćnik redatelja	
	- scenograf	
	- slikar maski	
	- supervizor vizualnih efekata	
	- vođa snimanja	
	*2 boda za jednog, 1/2 za svakog narednog, 7 maksimalno	
	ILI	
	za animirana djela*:	
	- animator	
	- asistent animatora	
	- compositing	
	- čistač	
	- dizajner likova	
	- dizajner pozadina	
	- dizajner svjetla	
	- fazer	
	- kolorist	
	- lutkar	7
	- modeler	
	- montažer	
	- motion capture supervizor	
	- operater kamere	
	- rendering slike	
	- rigger	
	- scenograf	
	- supervizor vizualnih efekata	
	- trik snimatelj	
	*2 boda za jednog, 1/2 za svakog narednog, 7 maksimalno	
	e) Glavni glumac ili glas u animaciji	1
	f) Minimalno 3 sporedna glumca ili glasa	1
	g) minimalno 1 praktikant u nekom od glavnih sektora	2
	UKUPNO B1	14
B2	Ostali članovi ekipe angažirani u proizvodnji djela	
	Najmanje 50% članova ekipe angažiranih u proizvodnji	
	djela u Hrvatskoj, izuzev onih koji su već ostvarili bodove u	6
	B1 i statista su državljani ili porezni rezidenti RH.	
	ILI	
	Najmanje 40% članova ekipe angažiranih u proizvodnji	
	djela u Hrvatskoj, izuzev onih koji su već ostvarili bodove u	4
	B1 i statista su državljani ili porezni rezidenti RH.	
	ILI	
	Najmanje 30% članova ekipe angažiranih u proizvodnji	
	djela u Hrvatskoj, izuzev onih koji su već ostvarili bodove u	3
	B1 i statista su državljani ili porezni rezidenti RH.	
	UKUPNO B2	6
	UKUPNO B (B1+B2)	20

DIO C – KORIŠTENJE PRODUKCIJSKIH POTENCIJALA REPUBLIKE HRVATSKE

		Mogući broj bodova	Ostvareni broj bodova
C1	Snimanje i/ili proizvodnja se odvija na lokacijama ili u studijima u Hrvatskoj najmanje 50% od ukupnih dana snimanja/proizvodnje odvija se u Hrvatskoj	5	
	ILI najmanje 30 do 50% od ukupnih dana snimanja/proizvodnje odvija se u Hrvatskoj	3	
	ILI Najmanje 15 do 30% od ukupnih dana snimanja/proizvodnje odvija se u Hrvatskoj	2	
	UKUPNO C1	5	
C2	Za koprodukciju su angažirani pružatelji usluga sa sjedištem u Hrvatskoj		
	Najmanje 50% ukupnog produkcijskog troška ostvarenog u Hrvatskoj isplaćuje se hrvatskom pružatelju usluga.	7	
	ILI Najmanje 30% ukupnog produkcijskog troška ostvarenog u Hrvatskoj isplaćuje se hrvatskom pružatelju usluga.	5	
	ILI Najmanje 15% ukupnog produkcijskog troška ostvarenog u Hrvatskoj isplaćuje se hrvatskom pružatelju usluga.	3	
	UKUPNO C2	7	
	UKUPNO C (C1+C2)	12	
	UKUPNO A + B + C	44	

DODATAK 1a**KVALIFIKACIJSKI TEST ZA SERVISNE PRODUKCIJE**

NAZIV PROJEKTA
PODNOŠITELJ ZAHTJEVA

DATUM I POTPIS: _____

Osnovni uvjeti: da bi projekt zadovoljio kvalifikacijski test, mora ostvariti minimalno 14 bodova (od ukupno 36 mogućih), s time da mora zadovoljiti minimalno 4 boda iz Dijela A (Kulturni sadržaj), minimalno 6 bodova iz Dijela B (Doprinos ljudskih potencijala) i minimalno 4 boda iz Dijela C (Korištenje produkcijskih potencijala RH).

DIO A – KULTURNI SADRŽAJ

		Mogući broj bodova	Ostvareni broj bodova
A1	Tema i sadržaj djela temelji se na osobi, liku ili događajima koji čine dio hrvatske, europske ili svjetske kulture, povijesti, mitologije ili religije ili narativno koherentnim projekcijama prošlosti i budućnosti	2	
A2	Djelo je smješteno na lokaciji u Hrvatskoj ili u nekoj od europskih država, ili njegove slike predstavljaju Hrvatsku ili neku drugu europsku državu ili kulturno okruženje	2	
A3	Djelo je inspirirano ili se temelji na adaptaciji postojećeg književnog, glazbenog, kazališnog ili AV djela	2	
A4	Djelo se bavi suvremenim političkim, društvenim ili kulturnim temama i/ili sadržajima	2	
A5	Konačna verzija djela je na hrvatskom ili jednom od europskih jezika	2	
A6	Djelo predstavlja suvremenog umjetnika iz druge discipline, a njegov/njen doprinos čini bitan dio djela	2	
UKUPNO A (A1+A2+A3+A4+A5+A6)		12	

DIO B – DOPRINOS LJUDSKIH POTENCIJALA

		Mogući broj bodova	Ostvareni broj bodova
B1	Djelu su svoj doprinos dali državljani RH ili državljani zemalja EGP u ulozi:		
	a) redatelj	1	
	b) producent	1	
	c) barem jedan koautor:		
	– autor dijaloga		
	– autor scenarija		
	– direktor fotografije	1	
	– glavni animator		
	– glavni crtač (layout man)		
	– skladatelj glazbe		
	d) barem jedan autor doprinosa ili voditelj sektora: za igrana i dokumentarna djela:		
	– direktor filma		
	– glavni garderobijer	1	
	– kostimograf		

	- montažer	
	- montažer zvuka	
	- operater kamere	
	- prvi pomoćnik redatelja	
	- scenograf	
	- slikar maski	
	- supervizor vizualnih efekata	
	- vođa snimanja	
	ILI	
	za animirana djela:	
	- animator	
	- asistent animatora	
	- compositing	
	- čistač	
	- dizajner likova	
	- dizajner pozadina	
	- dizajner svjetla	
	- fazer	
	- kolorist	
	- lutkar	1
	- modeler	
	- montažer	
	- motion capture supervizor	
	- operater kamere	
	- rendering slike	
	- rigger	
	- scenograf	
	- supervizor vizualnih efekata	
	- trik snimatelj	
	e) glavni glumac ili glas	1
	f) minimalno 3 sporedna glumca ili glasa	1
	UKUPNO B1	6
B2	Praktikanti angažirani u proizvodnji djela	
	Minimalno 3 praktikanta u nekim od glavnih sektora	
	produkcije su hrvatski državljani ili porezni rezidenti RH	2
	UKUPNO B2	2
B3	Ostali djelatnici angažirani u proizvodnji djela	
	Najmanje 50% djelatnika angažiranih u proizvodnji djela	
	u Hrvatskoj, izuzev onih koji su već ostvarili bodove u B1	
	i B2 te statista su državljani RH ili državljani zemalja EGP.	6
	ILI	
	Najmanje 40% djelatnika angažiranih u proizvodnji djela	
	u Hrvatskoj, izuzev onih koji su već ostvarili bodove u B1	
	i B2 te statista su državljani RH ili državljani zemalja EGP.	4
	ILI	
	Najmanje 30% djelatnika angažiranih u proizvodnji djela	
	u Hrvatskoj, izuzev onih koji su već ostvarili bodove u B1	
	i B2 te statista su državljani RH ili državljani zemalja EGP.	3
	UKUPNO B3	6
	UKUPNO B (B1+B2+B3)	14

DIO C – KORIŠTENJE PRODUKCIJSKIH POTENCIJALA REPUBLIKE HRVATSKE

		Mogući broj bodova	Ostvareni broj bodova
C1	Snimanje i/ili proizvodnja se odvija na lokacijama ili u studijima u Hrvatskoj najmanje 50% od ukupnih dana snimanja/proizvodnje odvija se u Hrvatskoj	5	
	ILI najmanje 30 do 50% od ukupnih dana snimanja/proizvodnje odvija se u Hrvatskoj	3	
	ILI Najmanje 15 do 30% od ukupnih dana snimanja/proizvodnje odvija se u Hrvatskoj	2	
	UKUPNO C1	5	
C2	Za servisnu produkciju su angažirani pružatelji usluga sa sjedištem u Hrvatskoj		
	Najmanje 50% ukupnog produkcijskog troška ostvarenog u Hrvatskoj isplaćuje se hrvatskim pružateljima usluga	5	
	ILI Najmanje 30% ukupnog produkcijskog troška ostvarenog u Hrvatskoj isplaćuje se hrvatskim pružateljima usluga.	3	
	ILI Najmanje 15% ukupnog produkcijskog troška ostvarenog u Hrvatskoj isplaćuje se hrvatskim pružateljima usluga	2	
	UKUPNO C2	5	
	UKUPNO C (C1+C2)	10	
	UKUPNO A + B + C	36	

DODATAK 2

POPIS TROŠKOVA KOJI SE PRIZNAJU

1. PREDPRODUKCIJSKI TROŠKOVI

- Istraživanje i razvoj projekta (materijalni troškovi za istraživanje, honorari stručnih suradnika) isključivo ako se radi o dokumentarnom i igrano-dokumentarnom filmu.
- Troškovi obilaska lokacija
 - Smještaj i transport (najam brodova, cestarina, mostarina, najam vozila, najam motorola, troškovi snimanja dronom)
 - Ishrana
 - Dnevnice
- Honorari za autorski i produkcijski tim u obilasku lokacija te stručne suradnike s pripadajućim javnim davanjima (porezi, prirezi, razrezi, doprinosi) za hrvatske državljane odnosno porezne rezidente u RH, obračunati i plaćeni u RH temeljem postojećih propisa.
- Pribave dozvola

2. HONORARI

Honorari autorskog, produkcijskog i tehničkog ljudskog potencijala sa svim pripadajućim javnim davanjima (porezi, prirezi, razrezi, doprinosi) za hrvatske državljane odnosno porezne rezidente u RH, obračunati i plaćeni u RH temeljem postojećih propisa.

- Sektor režije
- Sektor produkcije
- Sektor organizacije
- Sektor glumaca
- Sektor statista
- Sektor kaskadera
- Sektor scenografije, gradnje, rekvizite i studija
- Sektor scenske tehnike
- Sektor specijalnih efekata
- Sektor animacije
- Sektor modeliranja likova
- Sektor modeliranja scenografije
- Sektor kostimografije
- Sektor maske i frizure
- Sektor rasvjete
- Sektor kamere
- Sektor zvuka
- Sektor lokacija
- Sektor ishrane (opskrba pripremljenom hranom i pićem)
- Sektor glazbe
- Sektor montaže slike
- Sektor montaže zvuka
- Sektor montaže glazbe
- Sektor obrade i dizajna slike i zvuka
- Sektor stručnjaka za posebne usluge (doktori, medicinske sestre, veterinari, gorska služba i sl. usluge)
- Sektor specijalnih konzultanata za rad na scenariju ili pomoć pri realizaciji na snimanju

3. SCENOGRAFIJA I KOSTIMI

- Troškovi kupovine scenografije i rekvizita
- Troškovi gradnje i adaptacije scenografije (trošak materijala te najam radnih strojeva i alata)
- Troškovi najma/zakupa scenografije, rekvizita i studija

- Najmovi i zavisni troškovi opreme
 - Najmovi/zakup lokacija
 - Najmovi životinja svih vrsta
 - Najmovi/zakup pokretne i nepokretne imovine (rekvizita, vozila koja se koriste za snimanje (igrajuća vozila))
 - Najmovi objekata i infrastruktura potrebnih za snimanje AV djela (pokretne kuhinje, WC-i, kamp kućice, šatori, autobusi, za kostim i šminku)
 - Troškovi kostimografije (troškovi svih usluga, izrade, najma i kupovine dobara vezanih uz kostimografiju AV djela)
 - Troškovi modeliranja likova i scenografije te izrade pozadina (troškovi usluga, najma i kupovine potrošnih materijala za animirana AV djela),
 - Troškovi specijalnih efekata, potrošnoga materijala, filmskog oružja, filmskog streljiva
 - Troškovi šminke, maske i frizure
4. TEHNIČKA OPREMA
- Troškovi najma scenske tehnike i kupovine potrošne robe i dobara vezanih uz scensku tehniku
 - Troškovi najma rasvjetne tehnike i kupovine potrošne robe i dobara vezanih uz rasvjetnu tehniku
 - Troškovi najma kamere (uključujući čamac za kameru i sigurnosnu opremu za kaskadere i glumce) i prateće tehnike uz kameru, troškovi najma opreme za zvuk i prateće tehnike uz opremu za zvuk, troškovi najma opreme za animaciju, kompoziting i rendering, kupovina prateće potrošne robe i dobara vezanih uz opremu za kameru i prateću tehniku, opremu za zvuk te opremu za animaciju
 - Kupovina opreme, uključivo i računalne opreme za animaciju za snimanja u RH u trajanju dužem od godinu dana, priznata u vrijednosti godišnje amortizacijske stope za dugotrajnu imovinu
5. PUTOVANJE, TRANSPORT, ISHRANA
- Troškovi transporta (najam kombija i svih vozila potrebnih tijekom proizvodnje AV djela)
 - Gorivo, cestarine i ostali troškovi vezani uz transport i vozila
 - Troškovi prijevoza (zrakoplov, vlak, autobus, brod)
 - Troškovi smještaja djelatnika angažiranih na proizvodnji djela (pripreme, snimanje i postprodukcija)
 - Troškovi ishrane (catering i craft)
6. FILMSKI MATERIJAL I MONTAŽA
- Troškovi montaže slike, zvuka i glazbe
 - Troškovi obrade, dorade i dizajna slike i zvuka
 - Izrada fotografija
 - Izrada making of materijala
 - Troškovi najma računalnih programa za animaciju, kompoziting i rendering
 - Troškovi najma ostale računalne opreme i programa za vrijeme proizvodnje
 - Troškovi vizualnih efekata
7. TROŠKOVI LOKACIJA
- Najmovi vozila u svrhu pružanja usluge proizvodnje AV djela (policajska vozila, zaštitarska vozila, hitna pomoć, vatrogasna kola, čamac za kameru)
 - Dodatni troškovi na lokacijama (čišćenje, komunalni doprinosi, medicinski materijal i sl.)
8. OSTALI TROŠKOVI
- Troškovi osiguranja od ozljeda na radu cjelokupne ekipe u svim fazama proizvodnje, troškovi od odgovornosti prema trećim osobama za vrijeme proizvodnje
 - Troškovi revizije
 - Troškovi pravnih usluga (odvjetnik, javni bilježnik)

- Uredski troškovi filmske ekipe na terenu za vrijeme proizvodnje (priprema, snimanje i rasprema)
 - Zakup uredskog prostora na terenu, skladišta, prostora za garderobu i šminku, prostora za potrebe izbora glumaca (*casting*), prostora za dnevni odmor glumaca, najam uredskog namještaja
 - Najam uredske opreme (telefona, telefaksa, računala, fotokopirnog uređaja, priključaka za telefon i internet i sl.)
 - Računi za telekomunikacijske i internetske usluge
 - Troškovi dostave i poštanskih usluga, carine